
**TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV
EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC INSTITUTE OF INTERNATIONAL RELATIONS**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

ISSUE 159

ACTUAL PROBLEMS OF INTERNATIONAL RELATIONS

ISSN 2308-6912

KYIV – 2024

Актуальні проблеми міжнародних відносин : Збірник наукових праць.

Випуск 159 (спецвипуск). Ч.2

К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин, 2024. – 187 с.

Actual Problems of International Relations. Issue 159, #2 (special issue) (2024), 187 p. Published by Institute of International Relations of Taras Shevchenko National Univeristy of Kyiv. All rights reserved.

Relevant and most actual problems of international relations, international economic relations, business and finance as well as international law and communications are revealed and comprehensively researched.

Developed and designed for researchers, scientists, Ph.D. students and masters.

У Збірнику розглянуто актуальні питання розвитку сучасних міжнародних відносин, міжнародного права та міжнародних економічних відносин.

Розраховано на викладачів, наукових співробітників, аспірантів та студентів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ ЗБІРНИКА НАУКОВИХ ПРАЦЬ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН»

Головний редактор: *Резнікова Н. В.*, д.е.н., проф., Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Заступник головного редактора: *Дорошко М. С.*, д.і.н., проф., Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Відповідальний редактор: *Приятельчук О. А.*, д.е.н., проф., Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Заступники відповідального редактора: *Хлистун Г. Ю.*, к.політ.н., Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, *Сіренко А. С.*, к.фіз-мат.н., Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, *Макеєнко Л. Ф.*, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Склад редакційної колегії

Грем Томас., д.політ.н., радник президента США з питань зовнішньої політики та безпеки, провідний науковий співробітник Інституту Джексона з глобальних питань Йельського університету (м. Нью-Хейвен, США),

Гейгер Мартін., доктор філософії (політологія), Університет Карлтон (м. Оттава, Канада),

Еспіноза Гастон., д.і.н., проф., коледж Клермонт Мак-Кенна (м. Клермонт, США),

Картасова Єкатерина, д.е.н., Мідлсекс університет (м. Лондон, Велика Британія),

Кремона Маріз, д.ю.н., проф., Європейський академічний інститут (м. Флоренція, Італія),

Сіскос Євангелос, д.е.н., проф., Державний технологічний навчальний інститут, (м. Касторія, Греція),

Хонг Ліу, д.політ.н., проф., Технологічний університет (м. Наньянг, Сінгапур),

Шаркі Нолан, д.ю.н., Університет Західної Австралії (м. Перт, Австралія),

Кьоллер Юрген, д.е.н., Інститут економіки, Університет Ерлангена-Нюрнберга (м. Ерланген, Німеччина),

Смолл Уоррен, д.ю.н., Міддлберійський Інститут дослідження міжнародних відносин (м. Монтерей, США),

Балюк Валенти, д.політ.н. (габітовант), проф., Університет Марії Кюрі-Склодовської (м. Люблін, Польща),

Чан Ман Хунг Томас, д.е.н., Чу-Хайський коледж вищої освіти, (м. Гонконг. Китай)

Склад консультативної ради при редакційній колегії

Білоцький С. Д., д.ю.н., проф., Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

Затонацька Т.Г., д.е.н., проф., Економічний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

Копійка В.В., д.політ.н., проф., Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

Купалова Г. І., д.е.н., проф., Економічний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

Медведєва М.О., д.ю.н., проф., Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

Неліна Д.В., д.політ.н., доц., Філософський факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

Піпченко Н. О., д.політ.н., доц., Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

Смірнова К.В., д.ю.н., проф., Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Адреса редакційної колегії:

04119, Київ, вул. Юрія Іллєнка, 36/1, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

тел. +380444814468.

Збірник наукових праць «Актуальні проблеми міжнародних відносин» заснований у 1996 році. Засновник: Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Збірник наукових праць включено до переліку наукових фахових видань України (категорія Б) у галузі політичних, юридичних і економічних наук (спеціальності – 051, 052, 072, 073, 081, 291, 292, 293).

Рішення Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки від 06.03.2020 р.

Електронну версію видання передано до Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського на депозитарне зберігання та представлення на порталі наукової періодики: <http://www.nbuv.gov.ua>.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, імен власних, коректність перекладу на іноземну мову та інших відомостей.

Всі права застережені. При цитуванні обов'язкове посилання на Збірник наукових праць «Актуальні проблеми міжнародних відносин».

© Навчально-науковий інститут міжнародних відносин. 2024.

**Research supported by DUSS UAlberta
Disrupted Ukrainian Scholars and Students Initiative*

Головко Л.С.

викладач кафедри міжнародної економіки і світових фінансів,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
Дніпро, Україна,
ORCID 0000-0001-8202-2294
email: liliya.rmv@gmail.com

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ, ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ ТА МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ

Досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР) до 2030 року вимагає забезпечення оптимального використання державних ресурсів й ефективного використання фінансування, що надається урядами, міжнародними організаціями та приватним бізнесом. Для посилення фінансування ЦСР, Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) в Україні разом із партнерськими установами ООН: ВООЗ, ЮНІСЕФ та СЕК ООН працює над розробкою більш ефективних способів управління існуючими та потенційними фінансовими потоками. Робота здійснюється в контексті та рамках Спільної програми (СП) під назвою *»Сприяння процесам стратегічного планування та фінансування сталого розвитку на національному та регіональному рівнях в Україні»* (Спільна програма). СП включає чотири взаємопов'язані, але окремі ініціативи: розробка Інтегрованої національної системи фінансування (ІНСФ); проведення швидкої інтегрованої оцінки, яка визначає рівень включення ЦСР до планування на національному та субнаціональному рівнях; огляд усіх поточних механізмів фінансування розвитку та оцінка системи бюджетування для ЦСР [1].

У 2019 році ООН запропонував національним урядам запровадити спеціальний інструмент для підтримки виконання національних стратегій розвитку, а саме Інтегровану національну систему фінансування, щоб створити ефективну структуру для реалізації цілей сталого розвитку. Експерти ПРООН також розробили декілька механізмів для ефективного впровадження інтегрованої національної системи фінансування, зокрема Оцінку фінансування розвитку (ОФР). Оцінка спрямована на пошук можливостей для посилення ефективності наявного фінансування та мобілізації додаткового фінансування. Оцінка фінансування розвитку була проведена Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій за підтримки ПРООН в рамках Спільної програми ООН *»Сприяння стратегічному плануванню та фінансуванню стійкого розвитку України як на національному, так і на регіональному рівні»* до початку повномасштабної війни в Україні. Проте висновки та рекомендації щодо сталого розвитку залишаються актуальними під час війни та після неї [2].

Національний банк України презентував комплексне бачення побудови та майбутнього розвитку сталого фінансового сектору в Україні – Політику НБУ щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року. Цей документ, розроблений у співпраці з Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC), спрямований на формування майбутнього ландшафту сталого фінансування в Україні. Він містить детальний опис задач та нового інструментарію для наближення діяльності українських фінансових установ до кращих світових стандартів інтеграції екологічних, соціальних та управлінських критеріїв (ESG) у фінансові послуги. Політика щодо розвитку сталого фінансування – це комплексний документ, завдяки якому учасники фінансового ринку зможуть урахувати цілісне бачення Національного банку у своїх планах на наступні роки та заздалегідь підготуватися до обговорення і впровадження майбутніх регуляторних змін. За даними IFC, на ринках, що розвиваються, існують можливості для кліматичних інвестицій на суму близько 23 трлн

доларів США до 2030 року, водночас в Україні вони оцінюються в 73 млрд доларів США. Завдяки розробленню та подальшій імплементації Політики щодо розвитку сталого фінансування Україна примножить можливості скористатися цим потенціалом [3].

Складова ЦСР щодо пом'якшення змін клімату стала глобальним викликом для всього людства і потребує особливої консолідації дій приватного сектору, державних та міжнародних стратегій фінансування. Механізм змішаного фінансування (blended finance) для сталого розвитку та запровадження міжнародного досвіду державної підтримки ініціатив сталого розвитку, стимулюють приватні інвестиції у національні пріоритети сталого розвитку із соціальною віддачею [4].

Список використаних джерел:

1. Фінансування заходів, спрямованих на досягнення Цілей сталого розвитку в Україні: чотири ключові фактори успіху [Finansuvannia zakhodiv, spriamovanykh na dosiahnennia Tsilei staloho rozvytku v Ukraini: chotyry kliuchovi faktory uspihu]. United Nations Development Programme. Retrieved from: <https://www.undp.org/uk/ukraine/news/finansuvannya-zakhodiv-spriamovanykh-na-dosyahnennya-tsiley-staloho-rozvytku-v-ukrayini-chotyry-klyuchovi-factory-uspihu>
2. Оцінка фінансування розвитку: Україна [Otsinka finansuvannia rozvytku: Ukraina]. United Nations Development Programme. Retrieved from: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/otsinka-finansuvannya-rozvytku-ukrayina>
3. Національний банк презентував Політику щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року [Natsionalnyi bank prezentuvav Polityku shchodo rozvytku staloho finansuvannia na period do 2025 roku]. Retrieved from: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-prezentuvav-politiku-schodo-rozvitku-stalogo-finansuvannya-na-period-do-2025-roku>
4. Фінансування для цілей сталого розвитку: взаємодія держави та бізнесу [Finansuvannia dlia tsilei staloho rozvytku: vzaiemodiia derzhavy ta biznesu]. GMK center. Retrieved from: <https://gmk.center.ua/opinion/finansuvannya-dlya-cilej-stalogo-rozvitku-vzaiemodiya-derzhavi-ta-biznesu/>.

Кучер Г.В.

д.е.н., доцент, професор кафедри фінансів,
Державний торговельно-економічний університет,
Київ, Україна
ORCID : <https://orcid.org/0000-0002-1714-5623>
email: h.kucher@knute.edu.ua

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПОСТУП ФІСКАЛЬНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Євроінтеграційні трансформації відіграють важливу роль в суспільному розвитку української держави. Впровадження цінностей (повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність, верховенство права, повага до прав людини, включно з правами меншин), стандартів та імплементація норм європейського права сприяють реалізації конституційних норм України.

Застосування комплексного підходу для досягнення європейських перспектив передбачає врахування особливостей та механізмів євроінтеграційних змін фінансового простору. Дослідження чинників, що сприяють підвищенню результативності таких змін, їх взаємозв'язку з розвитком національної фінансової системи в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів та загроз є надзвичайно важливим. Це сприятиме удосконаленню фінансового механізму реалізації євроінтеграційної політики, зокрема фінансуванню відповідних реформ, дій, заходів та спільних проєктів.

Метою статті є узагальнення підходів до розуміння особливостей трансформації фінансового простору України та розробка рекомендацій щодо використання переваг

Враховуючи багатогранність підходів до тлумачення його сутності, вважаємо важливим акцентувати увагу на деяких із них:

- фінансовий простір розглядається як наявність можливостей уряду забезпечити формування бюджетних ресурсів для досягнення бажаних цілей, не завдаючи шкоди стійкості урядовій фінансовій позиції [1; 2];

- експерти МВФ розглядають його як можливості для подальшого збільшення державного боргу без підризу фінансової стійкості держави, це стосується спроможності уряду, принаймні у майбутньому, фінансувати бажані програми витрат, обслуговувати будь-які боргові зобов'язання (включаючи ті, які можуть виникнути, якщо створений фінансовий простір виникає за рахунок державних запозичень) та забезпечувати його платоспроможність [3];

- фінансовий простір охоплює усе середовище взаємовідносин суб'єктів господарювання щодо сплати податків, формування джерел доходів бюджету, а також середовище здійснення видатків, що розширяє рамки простору за межі, окреслені перерозподілом акумульованих у бюджеті ресурсів [4];

- обсяг фінансових ресурсів, сформованих державою в результаті провадження активної фінансової політики, за рахунок мобілізації надходжень до державного та місцевих бюджетів, раціоналізації бюджетних видатків, здійснення державних запозичень у межах бюджетних обмежень, формування фондів для забезпечення реалізації функцій держави та в цілях її соціально-економічного розвитку [5];

- середовище взаємодії суб'єктів фінансової політики, спрямованої на ефективну мобілізацію бюджетних надходжень та їх раціональне використання з метою отримання позитивного впливу на соціально- економічний розвиток держави та підвищення добробуту її суспільства, ключовими елементами фінансового простору держави є суб'єкти та об'єкти фінансової політики, яка проводиться в державі [6];

- фінансовий простір є складовою економічного простору країни й відіграє одну з ключових ролей в його ефективному функціонуванні... та...пов'язаний із виникненням та розвитком фінансових відносин у суспільстві, розподілом та перерозподілом грошових коштів між економічними суб'єктами [7].

Враховуючи зазначені вище підходи, вважаємо за доцільне застосовувати тлумачення фінансового простору як середовище взаємодії між економічними суб'єктами та державними й місцевими органами влади стосовно перерозподілу фінансових ресурсів держави, що визначає можливість уряду забезпечити формування необхідних ресурсів для досягнення бажаної мети, не ставлячи під загрозу стійкість свого фінансового становища чи стабільність економіки.

Розміри, динаміка та розширення фінансового простору залежать від сукупності внутрішніх та зовнішніх чинників, що визначаються еволюційними особливостями розвитку фінансової системи та інституційних трансформацій країни, поглибленням ринкових відносин та інтегрованістю до різних рівнів світової фінансової системи. Відкритість національної економіки, запровадження міжнародних стандартів та уніфікація нормативно-правової бази, поглиблення зовнішньоекономічних зв'язків сприяють розширенню умов та можливостей збільшення розмірів фінансового простору. Важливе значення для цього мають адаптація до найкращих міжнародних практик механізмів національного фінансового регулювання та фінансового забезпечення. Це дозволяє враховувати наступні детермінанти його розширення: орієнтири, пріоритети та механізми фінансової політики; бюджетний устрій і структуру бюджетної системи; величину податкового потенціалу території, можливості залучення зовнішньої допомоги на взаємовигідних умовах.

Європейський поступ України сприяє поглибленню засад інституційного розвитку, вдосконаленню податково-бюджетного регулювання, сформованого на врахуванні національних особливостей, імплементації норм європейського права, поглибленню

партнерських взаємозв'язків в частині трансформації до європейської екосистеми, формуванню спільних підходів до інтеграційних потреб та інтересів, а також загальної координації механізмів їх регулювання та фінансового забезпечення [8; 9].

В умовах воєнного стану інтеграційні процеси в Україні відбуваються із застосуванням механізму інтеграційного прориву, який обумовлений не лише економічними потребами, але й безпековими чинниками, що суттєво впливають на відповідні рішення як ЄС, країн-членів ЄС, так і керівництва нашої країни. Модернізація фіскальних інституцій сприятиме поглибленню демократизації та ринкової моделі розвитку, підвищенню зрілості ринкової економіки та ринкового середовища в країні. Україна активно реалізує сформовані та узгоджені «Плани дій» для нашої держави [10; 11; 12]. Значна оперативність в їх реалізації свідчить про державну зацікавленість та посилену відповідальність за виконання поставлених завдань та досягнення євроінтеграційних цілей.

Важливий вплив на зацікавленість в інтеграції до ЄС відіграє тривалий міжнародний досвід, спрямований на досягнення спільних цінностей, спільних політик, високого рівня економічного розвитку та спільну партнерську підтримку в реалізації Цілей сталого розвитку. Затверджена чотирирічна програма співпраці з Україною [12] передбачає фінансову складову підтримки у розмірі 50 млн євро. Заходи, в межах реалізації Програми, передбачають дотримання прав людини, забезпечення верховенства права, зміцнення демократії, засновані на стандартах ЄС.

Реалізація поставлених цілей та історичних прагнень нашого народу щодо європейської інтеграції сприятиме запровадженню європейських стандартів та цінностей у систему державного управління, ринкових механізмів у функціонування фіскального простору, підвищення результативності, прозорості та відповідальності органів влади, та, з іншого боку, передбачатиме двосторонню та багатосторонню підтримку країни в умовах існуючих ризиків і загроз, фінансування зміцнення стійкості, відновлення та відбудови України.

Список використаних джерел:

1. Heller P. Understanding Fiscal Space. IMF – Policy Discussion Paper. 2005. PDP/05/4. 19 p. URL : <https://www.imf.org/external/pubs/ft/pdp/2005/pdp04.pdf>
2. Peter Heller. Back to Basics – Fiscal Space: What It Is and How to Get It. Finance & Development. 2005. Vol. 42, Number 2. URL : <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2005/06/basics.htm>
3. Ostry D. Jonathan, Ghosh R. Atish, Kim I. Jun, and Qureshi S. Mahvash Fiscal Space. IMF Staff Position Note SPN/10/11.2010. URL : <http://www.correspondenti.net/documenti/FMI-020910.pdf>.
4. Цимбалюк І.О. Фіскальний простір інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 500с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21861/1/Фіскальний%20простір%20друк%20монографії.pdf>
5. Затонацька Т.Г., Ткаченко О.Є. Теоретична сутність та особливості формування фіскального простору. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2016. № 3(31). С. 119–125
6. Криган Ю. М. Сутність та архітектоніка фіскального простору держави. ModernEconomics. 2020. № 23. С. 74-79. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/23-2020/kryhan.pdf>
7. Якушко І.В. Фіскальний простір національної економіки. Наук. вісн. Одес. нац. екон. ун-т. 2022. № 11/12. С. 75-81.
8. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Ратифіковано Законом України № 1678-VII від 16.09.2014 URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page#Text

9. Про затвердження плану заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2023 року: Розпорядження КМУ від 09 лютого 2024 р. № 133-р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-zakhodiv-z-vykonannia-rekomendatsii-ievropeiskoi-komisii-predstavlenykh-u-t90224>

10. План дій Ради Європи для України на 2023-2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова». 14.12.2022. URL : <https://rm.coe.int/action-plan-ukraine-2023-2026-ukr/1680aa8282>

Циганова Н.В.

д.е.н., професор,

професор кафедри банківської справи та страхування,

Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана,

Київ, Україна

ORCID 0000-0002-5186-8884

email: N_Tsyganova@ukr.net

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Важливим чинником сталого економічного розвитку на інноваційних засадах є формування кадрового потенціалу відповідно до потреб розвитку бізнесу в умовах глобалізації економіки та євроінтеграційних спрямувань України. Адже в умовах цифрової економіки людський капітал відіграє визначальну роль у формуванні конкурентних переваг бізнесу, яка визначається:

- здатністю генерувати інновації передусім технологічного характеру,
- визначальним впливом на імідж компанії та довіру споживачів,
- зростанням ролі міжособистісних комунікацій та соціальних мереж у бізнесі.

З іншої сторони, у цифровій економіці змінюються вимоги до якісних параметрів персоналу, його компетентностей, досвіду, навичок, здатності сприймати інформацію, постійно розвиватися, навчатися, готовності змінювати сферу діяльності.

За цих умов актуалізується вимога до безперервності освіти як гарантії розвитку персоналу в умовах цифровізації та підґрунтя технологічного розвитку. Необхідність безперервності освіти ставить перед бізнесом ряд викликів організаційного і фінансового характеру. Забезпечення безперервної освіти персоналу компаній вимагає:

- організації ефективної системи оцінювання персоналу, що формує підґрунтя діагностики потреб навчання персоналу;
- планування розвитку персоналу та визначення джерел його фінансування;
- визначення форм і методів навчання та підвищення кваліфікації персоналу;
- організаційне забезпечення навчання персоналу з відривом та без відриву від робочого місця;
- формування мотиваційних механізмів та стимулів для розвитку персоналу.

Заходи щодо професійного розвитку персоналу може забезпечувати як компанія-роботодавець безпосередньо, так і інші суб'єкти: інші підприємства, зокрема постачальники обладнання та матеріалів, навчальні заклади, спеціальні тренінгові центри та інтернет-платформи. За цих умов зростає роль співпраці підприємств з навчальними закладами та значення неформальної освіти на онлайн-платформах за індивідуальною освітньою траєкторією.

Співпраця роботодавців з вітчизняними навчальними закладами донедавна переважно зосереджувалася на забезпеченні практики здобувачів, організації стажування науково-педагогічних працівників, проведення наукових досліджень на замовлення бізнесу. З 2019 р. в Україні відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів від 19.09.2028 р. № 660-р «Про

схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою освіти» розпочався експеримент щодо використання дуальної освіти, до якого долучилися 28 закладів вищої освіти і 16 – фахової передвищої, серед яких і Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, який пропонував здобувачам за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» можливість навчання у цьому форматі. З 2020 р. можливість поєднувати навчання у КНЕУ та роботу у таких відомих аудиторських компаніях, як ERNST & YOUNG UKRAINE, PRICEWATERHOUSECOOPERS, DELOITTE, KPMG UKRAINE пропонує кафедра обліку та оподаткування [1]. Також в університеті прийнято «Положення про дуальну форму здобуття вищої освіти», що регламентує процес навчання і оцінювання здобувачів [2]. Така форма співпраці навчальних закладів та роботодавців досить поширена у країнах ЄС, зокрема у Німеччині, і є перспективним напрямом розвитку освіти в Україні, оскільки вирішує проблему забезпечення відповідності навчального процесу до потреб бізнесу, гармонізації бізнес-інновацій та стандартів освітнього процесу. Як викладач, що працювала зі здобувачами на засадах дуальної форми освіти вважаю, що її доцільно застосовувати на 3-4 курсах бакалаврату та в магістратурі. Освітній процес буде більш ефективним у групах 15-20 студентів, які можуть поєднувати навчання з роботою на підприємствах однієї галузі. За цих умов випускники будуть більш адаптованими до робочих місць та не потребуватимуть додаткового навчання на робочих місцях.

Співпраця навчальних закладів з роботодавцями не повинна завершуватися підготовкою фахівців певного освітнього рівня. Адже потреби розвитку персоналу зумовлюють доцільність подальшої співпраці освітніх закладів та бізнесу щодо періодичного післядипломного навчання. Професійне навчання на підприємствах може базуватися на можливостях самого бізнесу, навчальних закладів на неформальній освіті. Доцільним є пошук оптимального поєднання усіх цих напрямів з використанням додаткової мотивації персоналу до неформальної та інформальної освіти.

Використання бізнесом штучного інтелекту буде лише прискорювати розвиток людського капіталу і вносити нові зміни до характеру праці, компетентнісних вимог щодо кадрового забезпечення, кількісних та якісних параметрів розширеного відтворення робочої сили, зміни умов її використання. Усе це впливатиме на характер зайнятості і трудових відносин. Тому освітній процес усе більше спрямовується на формування комунікаційних навичок, емоційного інтелекту, здатності сприймати та генерувати інновації.

Глобалізаційні процеси також прискорюють трудову мобільність і формують передумови до уніфікації ряду компетентностей працівників. В Україні цьому також посприяло поширення дистанційної освіти в умовах епідемії COVID-19 та воєнних ризиків. Дистанційна освіта дозволяє поєднувати трудову мобільність з можливостями навчання, вибудовувати індивідуальну освітню траєкторію, що базується на комбінуванні вивчення навчальних дисциплін у різних навчальних закладах тощо. Так у навчальних закладах країн ЄС дистанційне навчання відбувається в асинхронному, синхронному та гібридному форматах, що дозволяє отримувати європейську освіту громадянам інших країн.

У Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана (КНЕУ) починаючи з 2015 р. надається можливість навчання на дистанційній формі, тривалий період формуються нормативно-методичні засади такого навчання [3]. У 2024 р. команда КНЕУ в межах співпраці за проектом DEFEP розробила Робочий пакет 4 «Розробка інституційного та організаційного забезпечення системи дистанційної освіти» [4]. Для організації дистанційного навчання та його методичного забезпечення в КНЕУ використовується освітня платформа Moodle, адміністрування навчального процесу забезпечує Інститут дистанційної освіти КНЕУ.

Протягом останніх десятиліть в умовах поєднання цифровізації та глобалізації економіки, прискорення інноваційного розвитку зростає значення неформальної та інформальної освіти. Численні освітні інтернет-платформи пропонують великий вибір платних і безкоштовних курсів для покращання професійних та особистісних навичок,

самоосвіти. Також ряд провідних університетів світу викладають у вільний доступ на своїх інтернет-сайтах окремі курси для опанування в межах самоосвіти. Це сприяє не лише забезпеченню безперервності освіти у цифровому суспільстві, а й вибудовуванню індивідуальних освітніх траєкторій у навчальних закладах, які передбачають можливість визнання результатів неформальної та інформальної освіти. Цьому сприяє використання можливостей Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) в українських закладах освіти та приєднання у 2005 р. до Болонського процесу.

Протягом останніх років спостерігається прискорення інтеграції системи освіти України в європейський освітній простір, чому посприяло оновлення освітніх стандартів з метою забезпечення відповідності до європейських вимог [5], поширенню програм міжнародної економічної мобільності для здобувачів освіти, науковців та викладачів. Але на цьому шляху ще є ряд перепон, таких, як неповна відповідність освітнього процесу європейським стандартам, обмежене фінансування університетської науки і освіти, рівень наукових розробок, проблеми забезпечення академічної доброчесності та ін. Тому реформування системи освіти має спрямовуватися до європейських стандартів щодо рамки кваліфікацій ЄПВО, оновленого переліку галузей знань та спеціальностей.

Список використаних джерел:

1. КНЕУ (2020) *ДУАЛЬНА ОСВІТА - Амбітна пропозиція для цілеспрямованих студентів!* URL: https://oef.kneu.edu.ua/ua/depts8/k_obliku_pidpryjemnytskoi_dijalnosti/oef_kmm_announcement/hfhfh4343434344/
2. КНЕУ (2022) *Положення про дуальну форму здобуття вищої освіти в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана.* URL: https://drive.google.com/file/d/1izcaKE7_aYfQkitgKR05MiBTWSPOcMII/view
3. КНЕУ (2024) *Положення про дистанційне навчання в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана.* URL: https://drive.google.com/file/d/1Rl9uPWo_1exVYjU-X5Ze17sPLBqjyxOd/view
4. КНЕУ (2024) *Дистанційна освіта: сучасна модель організації на базі ЗВО.* URL: <https://kneu.edu.ua/ua/wekdfpwokfpowkdw/>
5. Круглов, В. В., & Терещенко Д. А. (2022) Інтеграція системи вищої освіти України в європейський освітній простір. *Публічне управління та митне адміністрування.* URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2022/spec/11.pdf>

Олійник Даниїл,

д.е.н, професор,

головний науковий співробітник відділу економічної стратегії

Центру економічних і соціальних досліджень,

Національний інститут стратегічних досліджень,

Київ, Україна

ORCID 0000-0001-8144-6482

email: olijnukd@i.ua

Кошкаров Степан,

к.е.н., доцент

викладач економічних і комп'ютерних дисциплін

Чернівецький кооперативний фаховий коледж економіки і права

email: Steve_ko@ukr.net

Ніжний Даниїл,

студент

Національного технічного університету

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ

ORCID 0000-0003-1220-9218

email: nizhnyi.danyil@lil.kpi.ua

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ РЕЧЕЙ: ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Розуміння та адаптація до нових тенденцій має важливе значення для максимізації потенціалу, мінімізації ризиків і відповідального масштабування впровадження новітніх інноваційних технологій. Будь-які події, що відбуваються в просторі та часі, генерують величезні обсяги даних, які обчислюються квінтільйонами байтів на день і можуть бути інтерпретовані з різних точок зору для розкриття потенціалу, вбудованого у різні процеси та моделі. Фактично наука про дані є інструментом для перетворення необроблених даних в дієві рішення в інноваційних технологіях, орієнтованих на дані, таких як блокчейн, хмарні обчислення, Інтернет речей (*IoT*) і бездротові мережі, а також в різних аспектах фінансового інжинірингу - від фінансових технологій, управління ризиками, фінансової економетрики, нормативної та прогнозової аналітики до управління логістикою. Завдяки цим інструментам технологічний розвиток перебуває на шляху до досягнення безпрецедентного рівня ефективності, креативності та інновацій. Власне, Інтернет речей (*IoT*) і промисловий IoT (*IIoT*) швидко розвиваються і варіюються від простих пристроїв радіочастотної ідентифікації (*RFID*) до розумних бездротових датчиків і приводів, роботів і автономних транспортних засобів, що працюють у споживчому, бізнес- та промисловому середовищах. Поява «розумних речей» (статичних або мобільних) вимагає нових архітектур, парадигм підключення, інфраструктур надійності та платформ для інтеграції додатків у різних сферах бізнесу та промисловості. Ці нові програми прискорюють розробку парадигм проектування автономних систем і поширення Інтернету роботизованих речей (*IoRT*) [1]. В *IoRT* роботизовані речі для спільної роботи можуть спілкуватися з іншими речами, навчатися автономно, безпечно взаємодіяти з навколишнім середовищем, людьми та іншими речами, а також набувати таких якостей, як самообслуговування, самосвідомість, самовідновлення та експлуатаційна поведінка при збоях. Програми *IoRT* можуть використовувати індивідуальний, спільний і колективний інтелект роботів, а також інформацію з інфраструктури та робочого контексту для планування, реалізації та виконання завдань за різних умов навколишнього середовища та невизначеності. Безперервна взаємодія з навколишнім середовищем у режимі реального часу робить сприйняття, місцезнаходження, комунікацію, пізнання, обчислення, підключення, рух і інтеграцію об'єднаних *IoRT* і цифрових платформ важливими компонентами додатків *IoRT* нового покоління.

Оскільки набори даних продовжують зростати як у розмірі, так і в складності,

високопродуктивні обчислення стають все більш важливими для вивчення нових можливостей та виникнення мультимодальних моделей. Інтернет речей (*IoT*), який описує фізичні об'єкти вбудовані в датчики, та інші технології формують обмін даними з іншими пристроями та системами через Інтернет. Web 3.0, який включає семантичну мережу, штучний інтелект (ШІ), блокчейн і Метавсесвіт, призводить до зміни національної парадигми державного управління в умовах світових цифрових трансформацій. Очікуваний загальний внесок ШІ у світову економіку до 2030 року визначений в обсязі 15,7 трлн дол США [3]. З швидким прогресом у галузі ШІ як у промисловості, так і в наукових колах багато важливих комерційних додатків переосмислюються, що змінює парадигму державного управління і вимагає законодавчого та нормативного врегулювання.

В ЄС нині оприлюднено найповніший набір політик, які регулюють технологію ШІ, а в США опубліковано виконавчий наказ із детальним описом 150 вимог до федеральних агентств щодо ШІ. В квітні 2024 року Уряд України схвалив концепцію Державної цільової науково-технічної програми з використання технологій штучного інтелекту в пріоритетних галузях економіки на період до 2026 року [2]. Програма є комплексним підходом до визначення основних завдань щодо розвитку технологій ШІ та заходів, спрямованих на стимулювання впровадження технологій ШІ з урахуванням потреб в пріоритетних галузях економіки. Впровадження заходів Програми сприятиме підвищенню економічного потенціалу України та зміцненню позиції держави на світовому ринку.

Генеративний штучний інтелект, розроблений у 2014 році Яном Гудфеллоу як генеративні конкуруючі мережі (*Generative Adversarial Networks, GAN*), ознаменував нову віху у розвитку ШІ, який може створювати оригінальний текст, графіку, аудіо та програмування з простого текстового опису [4].

На відміну від традиційного ШІ, який працює на основі заздалегідь визначених правил, генеративний штучний інтелект (*Generative artificial intelligence, GeAI*) має здатність навчатися на основі даних і генерувати контент автономно. Ця технологія використовує складні алгоритми та нейронні мережі для розуміння закономірностей і отримання результатів, які імітують людську творчість. Поєднання *GAN* і великих мовних моделей (*LLM*) зосереджується на навчанні машин створювати оригінальний і творчий контент. У сучасному світі доступність *IoT* для будь-яких цілей спільно з ШІ все частіше використовується в повсякденному житті для поєднання потужності технологій ШІ та інфраструктури *IoT* з використанням хмарних обчислень для створення розумних, автономних систем і отримало назву штучний інтелект речей (*AIoT*). Метою *AIoT* є створення більш ефективних операцій *IoT*, покращення взаємодії між людиною та машиною та вдосконалення управління даними й аналітики для економії витрат і підвищення ефективності в поєднанні зі скороченням часу та ресурсів. Оцінювання витрат та конкурентних переваг *AIoT* за допомогою економічних моделей і динаміки ринку мають вирішальне значення для успішної трансформації бізнесу і здійснюється на основі розрахунку рентабельності інвестицій (*ROI*) і моніторингу витрат й вартості

Такі системи можуть взаємодіяти, аналізувати, здійснювати моніторинг процесів та реагувати в реальному часі, що відкриває широкі можливості для різних секторів господарського комплексу держави. Вже нині існує безліч прикладів застосування *AIoT* в системі: охорони здоров'я (контроль життєвих показників пацієнтів у режимі реального часу), сільського господарства (збір даних про якість ґрунту, погодних умов та здоров'я врожаю), виробництва (відстеження продуктивності обладнання та виявлення аномалій), «розумних» міст (оптимізація дорожніх сигналів, зменшення забруднення та підвищення громадської безпеки) та ін.

Очікується, що ринок *AIoT* розвиватиметься на рівні 31,2% з 2023 до 2030 року з 29,3 млрд дол США у 2022 році до 257,23 млрд дол США у 2030 році [5]. Найпоширенішими генеративними інструментами і платформами ШІ, які формують нині сучасність і майбутнє технологій є: мовні моделі (*ChatGPT*), створення контенту (*Scribe*), кодування (*AlphaCode*), генерації тексту в різних доменах (*GPT-4*), чат-боти і інструменти для створення контенту

(Bard), діалогові системи (Cohere Generate), перетворення тексту у візуальні ефекти (Dall-E2), реалістичні відео за допомогою введення тексту (Synthesia AI) та ін. Стійкість AIoT має спрямовуватись на сприяння змінам у всьому життєвому циклі продуктів IIII (генерація ідей, навчання, переналаштування, впровадження, управління) до більшої екологічної цілісності та соціальної справедливості. Проте, незважаючи на очевидне зростання додатків IoT, розгортання AIoT в суб'єктів господарювання залишається нині поки на ранніх стадіях.

Список використаних джерел:

1. Internet of Robotic Things Intelligent Connectivity and Platforms. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/frobt.2020.00104/full>
2. Про схвалення Концепції Державної цільової науково-технічної програми з використання технологій штучного інтелекту в пріоритетних галузях економіки на період до 2026 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2024 р. № 320-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-kontseptsii-derzhavnoi-tsilovoi-naukovo-tekhnichnoi-prohramy-z-vykorystannia-s320130424>
3. AI's Role in IoT: Making Everyday Objects Intelligent URL: <https://www.simplilearn.com/ai-in-iot-article>
4. What to Expect in AI in 2024 URL: <https://hai.stanford.edu/news/what-expect-ai-2024>
5. Artificial Intelligence of Things (AIoT) market: A Study of the Industry's Key Applications and Technologies URL: <https://www.linkedin.com/pulse/artificial-intelligence-things-aiot-market-study-key-makashir-wnfof/>.

Уханова І.О.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Одеський національний економічний університет, Одеса, Україна
ORCID: 0000-0003-3510-382X
email: inna.uhanova@gmail.com

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ВОЛАТИЛЬНІСТЬ БІТКОІН В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Пандемія Covid-19 завдала істотних збитків практично всім аспектам глобальної економічної діяльності, зокрема, вона призвела до спаду на фінансових ринках. Кризові явища не могли оминати стороною і ринок криптовалют. Це спонукало розвиток інтересу до дослідження поведінки bitcoin - найвідомішої та найбільш популярної цифрової валюти, яку дослідники розглядали і як спекулятивний актив через високу волатильність цін [1], так і як інструмент хеджування інвестиційних ризиків - через його незалежність від грошово-кредитної політики держав та інших ринкових активів [2].

Варто зазначити, що останнє твердження під час пандемічних обмежень в умовах кризи, спричиненої розповсюдженням COVID-19, викликала необхідність переоцінки та певні сумніви дослідників: хоча у деяких роботах наводяться докази на користь того, що під час пандемії ринок криптовалютних активів зміг хеджувати ризики фондового ринку [3], інші дослідники наголошують, що bitcoin лише посилює фінансові ризики, що прийняло яскраві прояви під час пандемічної кризи [4].

Якщо давати характеристику ринку криптовалют в цілому, то його відмінною рисою можна назвати те, що він відрізняється від традиційних ринків акцій та товарів. Так, наприклад, масштабні події на ринку криптовалют призводять до підвищеного ентузіазму інвесторів, що стимулює збільшення прибутковості таких активів [5]. Відмічається, що криптовалюти зазвичай мають аномально високу прибутковість в ті періоди, коли ринок цих інструментів демонструє аномальну волатильність [6].

Також деякі дослідники приходять до висновку, що хоча криптовалюти все ще можна назвати відносно вільними від урядових маніпуляцій, у більшості країн світу, все ж bitcoin не

може забезпечити грошову стабільність через вже відмічену високу волатильність [7], причому відсутність урядового регулювання і прозорості операцій ще більше сприяє проявам невизначеності. Саме настрої інвесторів можуть стати вирішальним фактором у прогнозуванні змін цін на bitcoin. Цікаво, що ціни на криптовалюту можуть коливатися як від настрою, продемонстрованого, наприклад, у соціальних мережах, так навіть від налаштувань аналітичних інструментів веб-пошуку інформації [8]. Деякі наукові роботи окремо досліджують такі чинники як індекс висвітлення криптовалюти у ЗМІ [9]. Було встановлено, що цифрові валюти можна назвати чистими передавачами шоків, вони є більш вразливими до негативних інформаційних заголовків [10].

Пандемія з економічної точки зору викликала доволі суттєве занепокоєння регулюючих органів, які приділили увагу незаконному використанню та волатильності криптовалют. Цей прояв уваги теж позначився на цінах криптовалюти. Особливо яскраво це стало проявлятися після початку періоду пандемії Covid-19, коли багато політиків і вагомих фінансових установ стали висвітлювати думку про необхідність регулювання криптовалютного ринку [11]. Так, наприклад, ще у 2020 році Європейська Комісія висловила пропозицію здійснювати регулювання ринку крипто-активів, яке буде застосовано в ЄС для всіх його країн-учасниць. Країни-члени G20 у 2023 році в свою чергу схвалили рекомендації Ради з фінансової стабільності та Міжнародного валютного фонду, в яких прописано підходи до регулювання, нагляду та контролю за цифровими активами.

Як вже було відмічено вище, спалах пандемії Covid-19 спонукав дослідників подивитись на проблему волатильності bitcoin з нового боку. Можна відмітити, що буквально перші ж дослідження проблеми взаємозв'язку прибутковості bitcoin та економічних проявів пандемії формують висновок, що волатильність ринку криптовалют корелюється з новинами про Covid-19 [12], причому відзначено, що негативні новини впливають на волатильність bitcoin більше, ніж повідомлення позитивного характеру, розміщені у ЗМІ. В якості основної негативної новини, яка особливо вплинула на динаміку ринку криптовалют, названо кризи системи охорони здоров'я, яка спостерегалась певний час у багатьох країнах світу [13].

Вибірку даних для аналізу волатильності bitcoin здійснено в період з 1 січня 2020 року по 1 листопада 2021 року – у цей час вже встигла пройти перша хвиля кризи системи охорони здоров'я з особливо яскравими проявами паніки та невизначеності. Вибраний період дозволяє проаналізувати взаємозв'язок між ціною bitcoin і такими факторами як пошукові запити та пости новин у соцмережах, фіксована статистика смертності від Covid-19 і захворюваність. Ці предиктори стали основними змінними для моделювання волатильності bitcoin. Для аналізу ситуації на ринку bitcoin в умовах нестабільності, викликаній пандемією, у дослідженні застосовані моделі типу GARCH: модель EGARCH (визначає залежність дисперсії від інших величин, що забезпечує позитивність дисперсії) та модель TGARCH (змодельована поведінка волатильності bitcoin) (Таблиця 1).

Таблиця 1

EGARCH та TGARCH моделі з урахуванням обраних факторів

EGARCH-моделювання					
	dL Ціна	dL Публікації в соцмережі X	dL Аналітика запитів у Google	dL Випадки захворювання	dL Число летальних випадків
Mu	0.0020690	0.0145313 ^α	0.0007897	0.0169704 ^α	0.0070906
Omega -	0.1575860 ^α	-1.9385090 ^α	-0.4005289 ^α	-0.0794515	-0.2360889
alpha1 -	0.1098290 ^β	-0.9136595 ^α	-1.2782203 ^α	0.0084292	0.0117684
beta1	0.9763723 ^α	0.0867448	0.7865566 ^α	0.9962284 ^α	0.9811622
gamma1	0.0390404	1.8477295 ^α	1.0420503 ^α	0.7054430 ^α	0.2275904
TGARCH- моделювання					
	dL Ціна	dL	dL	dL Випадки	dL Число

		Публікації в соцмережі X	Аналітика запитів у Google	захворювання	летальних випадків
Omega	0.0017460 ^β	0.1932984 ^α	5.973×10 ⁻⁷	9.316×10 ⁻⁸	4.607×10 ⁻⁵
alpha1	0.0579420	1.00000 ^α	1.00000 ^α	1.00000 ^α	1.00000 ^α
gamma1	1.00000 ^α	0.76784 ^α	0.38684 ^α	0.56806	1.00000 ^α
beta1	0.9147504 ^α	1.000×10 ⁻⁸	0.64860 ^α	0.66684	0.98335 ^α

Примітка: β - значимо на рівні 1%; α - значимо на рівні 1%.

Джерело: розроблено автором

Таким чином, особливості, характерні риси, фактори впливу та складність ринку криптовалют дозволяють дійти до висновку, що його волатильність можна вивчати з різних точок зору. У результаті EGARCH-моделювання можна відзначити статистичну значущість усіх змінних, за винятком лише змінної, яка прив'язана до статистики кількості летальних випадків. Можна відзначити, що спостерігається істотна амплітуда волатильності відносно публікацій в соцмережі X (твітів) та аналітики запитів у Google. Якщо казати про TGARCH-моделювання, то можна відзначити низьку волатильність для змінної твітів в соцмережі X. Внаслідок вищесказаного можна підтвердити особливу стресовість поведінки bitcoin фактору висвітлення новин щодо пандемії.

Подальші дослідження цього питання можуть бути зосереджені на тому, щоб дослідити та пояснити можливі відмінності (або схожість) у поведінці цін на різні криптовалюти, такі як Ethereum, BNB, Litecoin, XRP та інші. Їх реакцію на негативні новини про Covid-19, або реакцію на позитивні новини, як, наприклад, твіти про винахід протиковідної вакцини та підтверджені факти її працездатності.

Список використаних джерел:

1. Baur, D. G., & Dimpfl, T. (2021). The volatility of Bitcoin and its role as a medium of exchange and a store of value. *Empirical Economics*. <https://doi.org/10.1007/s00181-020-01990-5>.
2. Urquhart, A., & Zhang, H. (2019). Is Bitcoin a hedge or safe haven for currencies? An intraday analysis. *International Review of Financial Analysis*, 63, 49–57. <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2019.02.009>
3. Liu, Y., Wei, Y., Wang, Q., & Liu, Y. (2021). International stock market risk contagion during the COVID-19 pandemic. *Finance Research Letters*, 102145. <https://doi.org/10.1016/j.frl.2021.102145>
4. Papadamou, S., Kyriazis, N. A., Tzeremes, P., & Corbet, S. (2021). Herding behaviour and price convergence clubs in cryptocurrencies during bull and bear markets. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 30, 100469. <https://doi.org/10.1016/j.jbef.2021.100469>
5. Liu, Y., & Tsyvinski, A. (2021). Risks and Returns of Cryptocurrency. *The Review of Financial Studies*, 34(6), 2689–2727. <http://surl.li/seshu>
6. Feng, W., Wang, Y. & Zhang, Z. (2017). Informed Trading in the Bitcoin Market. *Finance Research Letters*, 26, 63-70. <https://doi.org/10.1016/j.frl.2017.11.009>
7. Anamika, Chakraborty, M., & Subramaniam, S. (2021). Does Sentiment Impact Cryptocurrency? *Journal of Behavioral Finance*, 1–17. <https://doi.org/10.1080/15427560.2021.1950723>
8. Wolk, K. (2020). Advanced social media sentiment analysis for short-term cryptocurrency price prediction. *Expert Systems*, 37(2). <https://doi.org/10.1111/exsy.12493>
9. Umar, Z., Jareño, F., & González, M. d. l. O. (2021). The impact of COVID-19-related media coverage on the return and volatility connectedness of cryptocurrencies and fiat currencies. *Technological Forecasting and Social Change*, 172, 121025. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2021.121025>
10. Vurur, N. S. (2021). The Asymmetric Effect of Panic Index on Cryptocurrencies. *Frontiers in Applied Mathematics and Statistics*, 7. <https://doi.org/10.3389/fams.2021.661388>
11. Chokor, A., & Alfieri, E. (2021). Long and short-term impacts of regulation in the

cryptocurrency market. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 81, 157–173. <https://doi.org/10.1016/j.qref.2021.05.005>

12. Drake, P. P. (2021). The gold-stock market relationship during COVID-19. *Finance Research Letters*, 102111. <https://doi.org/10.1016/j.frl.2021.102111>

13. James, N., Menzies, M., & Chan, J. (2021). Changes to the extreme and erratic behaviour of cryptocurrencies during COVID-19. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*, 565, 125581. <https://doi.org/10.1016/j.physa.2020.125581>.

Житар М.О.

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
Київ, Україна

ORCID 0000-0003-3614-0788

Ананьєва Ю.В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри публічних фінансів
Державний податковий університет, Ірпінь, Україна

ORCID 0000-0003-0481-5787

ОСНОВНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Управління фінансовими ризиками в умовах глобалізації може включати в себе наступні аспекти:

1. Стратегічне планування. Організації повинні мати чітку стратегію щодо управління ризиками, яка відображає їхню ринкову позицію, апетит до ризику та бізнес-модель. В рамках стратегічного планування встановлюються пріоритети, алокується капітал та визначаються ключові зони уваги.

2. Ризикова культура. Створення ризикової культури означає, що всі співробітники компанії розуміють та враховують ризики у своїх діях та рішеннях. Ризикова культура в організації відноситься до цінностей, вірувань, знань, норм та почуттів, які спільні для всіх співробітників організації щодо ризиків. Це включає в себе способи, якими ризики розглядаються, оцінюються, управляються та контролюються на всіх рівнях організації. Основні аспекти ризикової культури включають: свідомість про ризики (розуміння та визнання потенційних ризиків, які можуть вплинути на діяльність організації); відкритість і комунікація (створення середовища, де співробітники можуть вільно обговорювати ризики без страху перед відповідальністю); проактивний підхід (підхід, коли ризики ідентифікуються та управляються до того, як вони стануть проблемами); підтримка зверху (керівництво організації підтримує та активно бере участь у процесах управління ризиками); навчання та розвиток (організація інвестує в навчання своїх співробітників управлінню ризиками); відповідальність (існує ясне розуміння того, хто відповідає за певні ризики та яким чином); інтеграція з бізнес-процесами (управління ризиками є вбудованим в основні бізнес-процеси організації) [1].

3. Технологічний аспект. Сучасні технології, такі як Big Data, штучний інтелект та блокчейн, можуть допомогти компаніям ефективно управляти ризиками. Аналітичні інструменти можуть допомогти у виявленні та оцінці ризиків на ранніх стадіях. Технологічний аспект у сфері фінансових ризиків відноситься до того, як технології можуть впливати на фінансові ризики або як їх можна використовувати для управління цими ризиками. Технології можуть впливати на фінансові ризики різними способами, включаючи зміни в ринкових умовах, нові види шахрайства або кібератаки. Основні компоненти технологічного аспекту у сфері фінансових ризиків включають: кібербезпека (захист фінансової інформації та систем від кіберзлочинності, включаючи шахрайство, витоки даних та інші загрози); автоматизація (використання технологій для автоматизації фінансових процесів, що може зменшити ризики, пов'язані з людським фактором); аналітика та великі

дані (використання аналітичних інструментів та великих даних для прогнозування та управління фінансовими ризиками); технології блокчейн (використання блокчейн-технологій для забезпечення прозорості та безпеки фінансових операцій); електронна комерція (ризик, пов'язаний з онлайн-торгівлею, включаючи шахрайство з кредитними картками та інші види атак); технологічні інновації (нові технології можуть призвести до зміни ринкової динаміки, створюючи нові ризики або можливості); регулювання та стандарти (зміни в технологічних стандартах або регулюванні можуть впливати на фінансові ризики) [2].

4. Регулювання. Глобалізація призводить до того, що фінансові ринки стають все більш взаємопов'язаними. Це вимагає координованого регулювання на міжнародному рівні, а також адаптації до місцевих регуляторних змін. Регулювання у сфері фінансових ризиків відноситься до нормативних актів, стандартів та процедур, які встановлені державними органами або міжнародними організаціями з метою контролю, управління та мінімізації фінансових ризиків. Це може включати в себе регулювання банківської діяльності, страхування, інвестицій та інших фінансових операцій.

Отже, сучасні технології можуть впливати на фінансові ризики, а також допомагати в їх управлінні. Кібербезпека, автоматизація, аналітика, блокчейн та інші технології стають ключовими інструментами для мінімізації ризиків та забезпечення стабільності фінансової системи. Для ефективного управління ризиками необхідно не лише реагувати на виниклі проблеми, але й передбачати потенційні загрози та розробляти стратегії їх запобігання.

5. Моніторинг та звітування. Регулярний моніторинг ризиків та складання звітів дозволяє компаніям швидко реагувати на зміни у зовнішньому середовищі та внутрішніх процесах. Моніторинг та звітування є ключовими елементами управління фінансовими ризиками. Вони допомагають організаціям ідентифікувати, аналізувати та відстежувати потенційні ризики, а також забезпечують відповідність регуляторним вимогам [3-4].

6. Неперервне навчання. У змінних умовах глобалізації важливо підтримувати актуальність своїх знань та навичок у сфері управління ризиками. Неперервне навчання у сфері управління фінансових ризиків є важливим аспектом для професіоналів, які працюють у цій галузі.

Отже, неперервне навчання є вітальним для професіоналів у сфері управління фінансових ризиків, оскільки воно допомагає їм залишатися актуальними, ефективними та конкурентоспроможними у своїй галузі.

Таким чином, управління фінансовими ризиками в умовах глобалізації вимагає гнучкості, передбачливості та готовності до швидкої адаптації до нових викликів. Тільки такі компанії зможуть залишатися конкурентоспроможними та стабільними в умовах невизначеності глобального фінансового середовища.

Список використаних джерел:

1. Куліш Г. П., Родніченко І. В. Вплив фінансових ризиків на результати діяльності підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 25. С. 98–103.
2. Орлик О. В. Фінансові ризики в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Інноваційна економіка*. 2016. № 5–6 [63]. С. 218–223.
3. Ананьєва Ю. Управління фінансовими ризиками – фактор стійкого розвитку підприємства реального сектору економіки. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Економіка»*. № 16(44), березень, 2020. С. 127-135.
4. Житар М.О., Сосновська О.О. Вплив фінансової глобалізації на формування фінансової архітектури. *Економіка і організація управління*, 2019. № 3 (35). С. 39-50.

Білоус А. О.

к.е.н., асистент кафедри міжнародних фінансів
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Київ, Україна
ORCID 0009-0004-8602-1562
email: artem.bilous@knu.ua

ВПЛИВ КРИЗИ, СПРИЧИНЕНОЇ COVID-19, НА БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ КРАЇН СВІТУ

Світові центральні банки є ключовими установами у фінансовій системі, керуючи грошовою політикою та забезпечуючи стабільність фінансових ринків в різних країнах та регіонах. Вони виконують ряд важливих функцій, включаючи контроль інфляції, забезпечення ліквідності фінансової системи, регулювання банківської діяльності та здійснення нагляду за фінансовими установами.

Через глобальне поширення нової коронавірусної інфекції (COVID-19) наприкінці 2019 р. багато країн запроваджували карантинні заходи. В умовах пандемії COVID-19, яка стала поштовхом до розгортання світової фінансової кризи, проблема пошуку ефективних засобів підтримки стабільності всієї світової економіки та майбутніх національних економік у світі постала ще більш актуальною.

Тому, на початку пандемії перед центральними банками та урядами усіх країн постало основне завдання щодо знаходження дієвих інструментів регуляторної політики центральних і комерційних банків щодо подолання наслідків кризи, спричиненої COVID-19, які зможуть забезпечити високу ефективність впливу на макроекономічні показники з метою стабілізації ситуації та економічного зростання.

Головною метою центральних банків було пом'якшити неминуче падіння економічної активності шляхом забезпечення безперебійного функціонування фінансової системи та сприяння потоку кредитів домогосподарствам і фірмам. Таким чином, центральні банки виконували свою традиційну роль кредиторів останньої інстанції у фінансовому секторі під час кризи. У березні-квітні 2020 р. банки переважно застосували повний набір антикризових заходів, які були в їхньому розпорядженні. Усі вони запропонували нові кредитні операції, а також продовжили або започаткували програми викупу активів.

Фіскальна політика була і до сьогоднішнього дня залишається найбільш адекватним інструментом для реагування на подібні умови, оскільки вона має інструменти для досягнення цієї мети за допомогою цілеспрямованих дій, які підходять для шоку, тривалість якого є невизначеною та неоднорідною. Реакція європейських урядів, в основному, була зосереджена на заходах з підтримки доходів домогосподарств і фірм, і загалом була дуже рішучою, цього разу вона також була підкріплена безпрецедентними спільними діями, особливо після схвалення Європейською Радою європейської програми відновлення «Наступне покоління ЄС».

Зі свого боку, монетарна політика також мала діяти, і діяла дуже рішуче. Так, економічний шок, спричинений пандемією, спочатку супроводжувався різким посиленням умов фінансування в різних країнах. Коли уряди оголосили про плани стримування вірусу, фінансові ринки почали враховувати значне зниження економічної активності та збільшення державного і приватного боргу. Це призвело до зростання відсоткових ставок на ринках державного та корпоративного боргу, що могло б посилити падіння сукупного попиту, а отже, і інфляції, якби не було вчасно вжито заходів для його подолання.

Регуляторна політика українських банків, а зокрема Національного банку України, щодо подолання наслідків кризи, спричиненої COVID-19, полягала у таких стратегічних напрямках: підтримання макростабільності, відновлення кредитування економіки, розвиток ринку фінансових послуг, розвиток інфраструктури ринків капіталу тощо.

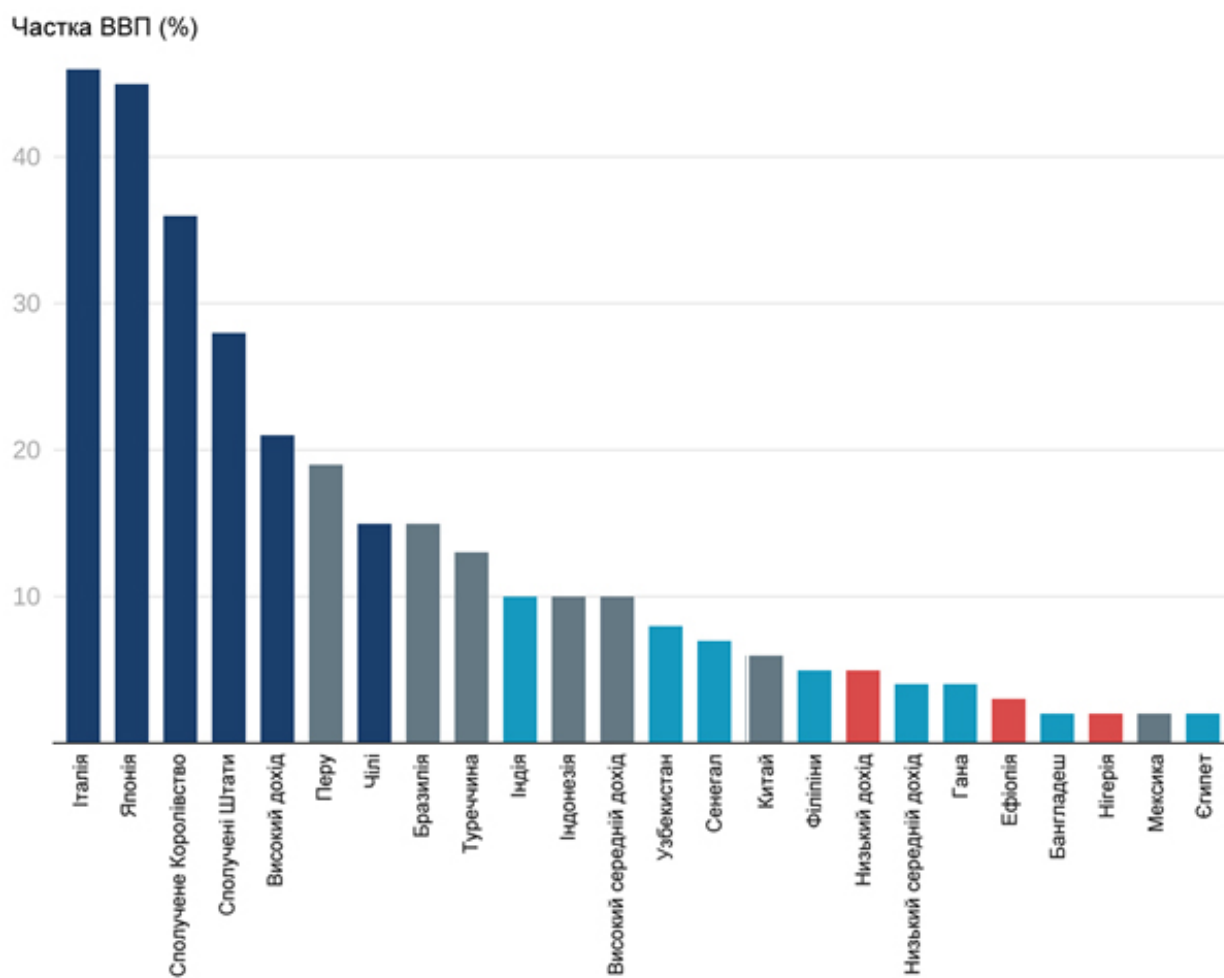

Рис. 1. Фіскальна відповідь на кризу COVID-19, вибрані країни, за групами доходів

Джерело: [1]

НБУ вжив низку заходів щодо підвищення ліквідності банківської системи та розширення можливостей кредитування реального сектору економіки, адже достатня ліквідність банків дозволяє вкладникам зберігати довіру, не виводячи гроші з особистих чи корпоративних банківських рахунків, що дало можливість ще більше знижувати процентні ставки за кредитами. Водночас також було програму державної підтримки бізнесу та дозволено відновити кредитування в національній валюті.

Відмінною рисою реакції центральних банків на COVID-19 стало використання заходів, спрямованих на підтримку потоку кредитів домогосподарствам та нефінансовим корпораціям. Їхнє розгортання було більш прямим і далекосяжним, ніж під час фінансової кризи 2007-2009 рр. І навпаки, якщо підтримка ліквідності фінансового сектору була значною під час попередньої фінансової кризи, то під час пандемії Covid-19 вона відігравала більш обмежену роль. Ці відмінності частково відображають різну природу двох криз. Глобальна фінансова криза спочатку вразила фінансові ринки, а потім повільно поширилася на реальну економіку, негативно вплинувши на довіру та погіршивши умови кредитування для бізнесу та домогосподарств. На противагу цьому, пандемія COVID-19 призвела до жорстких заходів стримування, які спочатку вдарили по реальній економіці, а потім поширилися на фінансовий сектор.

В цілому, центральні банки у всьому світі швидко та масштабно реагували на кризу COVID-19, розширюючи як уже діючі програми підтримки фінансового сектору, так і розгортаючи нові, часто діючі спільно з органами податково-бюджетного регулювання для додаткової підтримки окремих секторів економіки. Хоча окремі реалізовані заходи центральних банків відбивають особливості їх економік, інститутів, ступінь розвиненості

фінансового ринку, у них було і кілька спільних рис: багато в чому збігалися швидкість та масштаби антикризових заходів центральних банків розвинених економік та країн з ринками, що формуються.

Список використаних джерел:

1. FINANCE FOR AN EQUITABLE RECOVERY. World Development Report – 2022. International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/36883/9781464817304.pdf> (дата звернення 30.04.2024).
2. Україна: вплив COVID-19 на економіку і суспільство. *Департамент стратегічного планування та макроекономічного прогнозування*. №52. Серпень 2020. URL: <https://www.me.gov.ua/documents/Download?id=bc5d2c61-1a7f-4ec7-8071-b996f2ad2b5a> (дата звернення 30.04.2024).
3. Клименко О. М, Мала С. І, Путінцев А. В. Особливості функціонування банківської системи України в умовах коронакризи. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. Том 32 (71). № 5, 2021. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/32_71_5/12.pdf (дата звернення 30.04.2024).
4. Офіційний сайт НБУ. Стратегія Національного Банку України до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_NBU_2021-2022.pdf?v=4 (дата звернення 30.04.2024).
5. Central banks' response to Covid-19 in advanced economies-Paolo Cavallino and Fiorella De Fiore. BIS Bulletin. 5 June 2020. URL: <https://www.bis.org/publ/bisbull21.pdf> (дата звернення 30.04.2024).

Літкевич В.С.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри германської філології
Приватного вищого навчального закладу
«Український гуманітарний інститут»,
Буча, Україна
ORCID: 0000-0001-9197-9215
email: vlitk@ukr.net

ГЛОБАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЮ КОШТІВ – ПОШУК МОДЕЛІ

Прикметною особливістю розвитку сучасного міжнародного співтовариства є глобалізаційні процеси, які охоплюють всі сфери суспільного та приватного життя. Особливо активно вони проявляються в міжнародній економіці - при виробництві, реалізації та споживанні товарів, робіт, послуг, русі капіталів і робочої сили, обміні технологіями. «Міжнародна співпраця й економічна діяльність супроводжуються рухом фінансових потоків між учасниками та опосередковують фінансові відносини, пов'язаними з формуванням, розподілом і використанням відповідних фондів фінансових ресурсів» [1. с. 67-68].

Лібералізація міжнародних фінансових відносин, доповнена вдосконаленими системами електронного виконання фінансових трансакцій зумовили зростання обсягів транскордонних потоків капіталу, які, з одного боку, відкривають все нові можливості для економічного розвитку, а з іншого, посилюють взаємозалежність фінансових систем різних країн, внаслідок якої локальні кризи можуть підривати фінансову стабільність в інших державах [2. с. 90].

В таких умовах транснаціональна злочинність, користуючись «недоліками

національно організованого і частково досить неповного нагляду за галузями фінансових послуг» [3, с. xxii] отримала можливість інтегрувати накопичений на незаконних ринках (торгівля, наркотиками, зброєю, людьми) капітал в законну економіку. Зазначена діяльність міжнародних злочинців, що визначається як відмивання кримінальних доходів, досягла таких масштабів, що почала загрожувати цілісності глобальної фінансової системи, «підривати законну економіку і створювати загрозу для стабільності, безпеки і суверенітету держав» [4].

В умовах, коли глобалізація призводить до все більшої уніфікації ринків, товарів, послуг як в економічній так і в фінансових сферах, перед розділенням на окремі держави міжнародним співтовариством, які відрізняються своїми економічними, фінансовими та політичними режимами, міжнародне співтовариство працює над виявленням вразливостей на національному рівні та створення «універсальної» моделі «захисту міжнародної фінансової системи від незаконного використання» [5, с.7].

Пошуком «спільного знаменника передового досвіду (моделі), який був би ефективним і економічно життєздатним, водночас усував ризики недобросовісної конкуренції» [3, xxii] в сфері протидії відмиванню коштів (далі -ПВК) сьогодні опікуються ФАТФ - міжнародна організацією, яка спеціалізується на боротьбі з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму, спеціалізовані міжнародні організації фінансових регуляторів BCBS (Basel Committee on Banking Supervision), IOSCO (International Organisation of Securities Commissions), IAS (International Accounting Standards Board), бізнес-організації - Асоціації банків окремих країн та на міжнародному рівні Вольфсберзька група - об'єднання провідних світових банків.

Важливу роль та вплив на формування універсальної моделі ПВК відіграють країни такі країни як США, Великобританія, Швейцарія та ФРН, які є провідними фінансовими центрами, зокрема, у транскордонній банківській справі. При цьому, підходи, яких дотримуються ці чотири країни в сфері ПВК, все ще відрізняються один від одного, з огляду на значні відмінності їхніх національних інтересів в сучасному глобалізаційному світі.

1. США - правова держава з високорозвиненою економікою, частка національної валюти - долара США - в міжнародних резервах та розрахунках, якої становить понад 60%, є бажаним місцем для інтеграції злочинних доходів. Глобальне домінування долара США створює трильйони доларів щоденного обсягу транзакцій через банки США, що створює значний ризик потенційної діяльності відмивання коштів (спричиненої як внутрішніми, так і іноземними предикатними правопорушеннями) та ризики транскордонних незаконних потоків [6, с.5].

2. Модель національної системи ПВК цієї країни характеризується сильним акцентом на протидії фінансуванню тероризму та концентрації зусиль компетентних органів не на суб'єктах фінансово-правових відносин (фінансових транзакцій) операцій, а на об'єктах і в першу чергу - грошових активах. «Стеж за грошима» є основним девізом підрозділу фінансової розвідки США – FinCEN.

3. Від фінансових інституцій вимагається в першу чергу надавати детальну інформацію про будь-які незвичайні або підозрілі транзакції. Результатом є великий потік повідомлень в підрозділ фінансової розвідки, які призначена не стільки для порушення кримінальних справ, а для створення банку даних фінансової розвідки з метою майбутнього використання правоохоронними органами. (3, с. 451).

4. Великобританія позиціонує себе як один із головних світових фінансових центрів та найбільший центр транскордонної банківської діяльності. У 2000 році у сфері фінансових послуг Великої Британії було зайнято 1 065 000 осіб, що дорівнювало 4,6 відсотка зайнятої робочої сили, і було створено 5,8 відсотка ВВП країни [3, с. 54]. Тісні зв'язки з іншими фінансовими центрами, а також з окремими підконтрольними заморськими територіями породжує значні ризики використання Сполученого королівства як пункту призначення або транзитного місця для злочинних доходів [7, с.5].

5. Модель ПВК цієї країни, як і в США, приділяє більшу увагу криміналізації

відмивання грошей ніж на превентивному підході до ідентифікації клієнтів. Такий підхід дозволяє зберігати відкритість фінансової системи і встановлювати чіткі та суворі перепони щодо незаконного її використання. Головна мета законодавства Великобританії в сфері ПВК полягає не в тому, щоб заборонити відмивання грошей, а радше в тому, щоб забезпечити інформування органів влади про підозрілі операції. Законодавець Сполученого Королівства намагається досягти цього за допомогою підходу батога і пряника, де батіг – це загроза кримінальної відповідальності за неподання повідомлення, а пряник – захист від кримінальної відповідальності у разі надання повідомлення [3, С. 429]. В результаті у Великобританії щодо злочинів, пов'язаних з відмиванням коштів щорічно проводилось близько 7 900 розслідувань, 2 000 судових переслідувань і винослось 1 400 вироків [7, с. 3].

Швейцарія є одним із найактивніших фінансових центрів світу і лідером у сфері транскордонного приватного банкінгу. У 2014 році загальний обсяг керованих активів фінансовими установами цієї країни становив 6 656 мільярдів швейцарських франків, половина з яких належала іноземним клієнтам [8, с. 4].

В основі успіху банківського сектора цієї країни знаходиться відома у всьому світі «банківська таємниця», та відповідне національне законодавство, яке обмежує можливості розкриття конфіденційної інформації. Основні ризики відмивання коштів для Швейцарії пов'язанні з предикатними злочинами, вчиненими за кордоном [8, с. 3].

Щоб уникнути негативних наслідків для банківської системи, пов'язаних зі спробами використання національної банківської системи для відмивання злочинних доходів, з одного боку, а з іншого зберегти привабливість фінансового центру для міжнародного бізнесу, швейцарська модель ПВК робить акцент на усунення негативних ризиків шляхом на ранній стадії відкриття рахунків.

Швейцарія однією з перших запровадила суворі механізми ідентифікації клієнтів. Законодавство у сфері ПВК вимагає від фінансових установ повідомляти уповноважені органи про випадки «обґрунтованої підозри». Такий підхід вимагає інтенсивної внутрішньої перевірки незвичайних випадків. В результаті кількість повідомлень про підозрілі операції відносно невелика, однак у понад 80% випадків на їх основі відкриваються кримінальні розслідування [3, с. 442].

Німеччина є великим світовим фінансовим центром, 6498 учасників якого станом на 2020 рік володіли активами понад 11,6 трлн. Євро, а її, одна з найбільших банківських систем у світі з 1575 банківськими установами, мала сукупні активи понад 7,6 трлн. Євро [9, с. 30].

Одна з найбільших, експортно орієнтованих економік світу зі стабільним внутрішнім ринком, стратегічне розташування в центрі Шенгенської зони, прихильність населення до готівки, значна кількість міжнародних мігрантів, ось одні з основних ризиків відмивання грошей/ФТ (БК/ФТ), з якими стикається Німеччина [9, с. 7].

Аналогічно Швейцарії в Німеччині велика увага приділяється заходам з запобігання на початковому етапі відкриття рахунків, проведення фінансових операцій. Кількість повідомлень про підозрілі операції, які направляються в компетентні органи уповноваженими особами незначна через дотримання принципу «обґрунтованої підозри».

В цілому, якщо розглядати зазначені вище національні моделі ПВК через призму їх універсальності, як зразка для використання іншими країнами, та дієвості при захисті національної та глобальної фінансової систем, модель ПВК Німеччини є найбільш прийнятною, попри всю наявну її критику.

Якщо для США, Великобританії та Швейцарії модель ПВК визначається «егоїстичними» факторами, обумовленими в певній мірі роллю їхньої національної валюти в міжнародних резервах і розрахунках та прагненням підтримувати цю роль, то Німеччина одна з небагатьох провідних економічних та фінансових потуг світу, яка не має власною національної валюти.

Національна політика модель ПВК є своєрідною «узгодженою комбінацією» політик декількох рівнів: земельного (понад 300 наглядових органів у нефінансовому секторі і понад

1 млн підконтрольних осіб нефінансового сектора); федерального; валютного союзу «зони Євро»; Європейського Союзу; та на міжнародного - глобального. Вона передбачає врахування принципів забезпечення конкурентоспроможності економіки, фінансової та соціальної стабільності, врахування інтересів акторів, на всіх рівнях антилегалізаційної політики.

Завдяки сильній регуляторній системі та нагляду, фінансова система ФРН відома своєю стабільністю та високим рівнем довіри, і ці принципи Німеччина розповсюджує на всі рівні своєї чим створює привабливість для її врахування і подальшому розвитку глобальної системи протидії відмиванню доходів.

Список використаних джерел:

1. Чугунов І., Кучер Г. Міжнародні фінанси в умовах глобалізації. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2020. № 6. С. 67-82. URL: [https://zt.knute.edu.ua/files/2020/06\(113\)/7.pdf](https://zt.knute.edu.ua/files/2020/06(113)/7.pdf). (дата звернення 24.04.2024)
2. Лазебник Л.Л. Міжнародна фінансова система: історія, актуальні фактори та тенденції розвитку. *Економічний вісник*, 2013, №1. С. 86-91 URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2013/1/EV20131_086-091.pdf. (дата звернення: 26.04.2024).
3. Pieth M. A. Comparative Guide to Anti-Money Laundering- A Critical Analysis of Systems in Singapore, Switzerland, the UK and the USA. Edward Elgar Publishing Limited S.462.
4. Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096#Text. (дата звернення: 26.04.2024).
5. FATF (2012-2023), International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation, FATF, Paris, France. URL: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatf-recommendations.html>. (дата звернення: 02.05.2024).
6. FATF. Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures. Mutual Evaluation Report. 2016. URL: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/mer/MER-United-States-2016.pdf.coredownload.inline.pdf>. P.266.
7. Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures United Kingdom. Mutual Evaluation Report. Dezember 2018. FATF. URL: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/mer/MER-United-Kingdom-2018.pdf>, p. 252
8. FATF (2016), Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures - Switzerland, Fourth Round Mutual Evaluation Report, FATF, Paris. URL: <https://www.fatf-gafi.org/publications/mutualevaluations/documents/mer-switzerland-2016.html>.
9. FATF (2022), Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures – Germany, Fourth Round Mutual Evaluation Report, FATF, Paris. <http://www.fatf-gafi.org/publications/mutualevaluations/documents/mer-germany-2022.html>. P. 330

Chaplynska N.M.

Ph.D. in Economics, Associate Professor,
International Economic Relations, Business and Management Department,
Ukrainian-American Concordia University (Ukraine, Kyiv)
Assistant Professor, Ng Teng Fong · Sino Group
Belt and Road Research Institute (China, Hong Kong SAR)
ORCID: 0000-0002-0531-7678
email: natalia.chaplynska@uacu.edu.ua

CENTRAL BANK DIGITAL CURRENCY: WORLD EXPERIENCES AND IMPLEMENTATION PERSPECTIVES

The XXI century is marking by global digitalization. More countries, governments and

companies would like to be involved into digital processes. They require better platforms, securities, and new rules. That's why one of the most urgent issues in the world of finance became the development of digital currencies.

Digital currencies became the result of necessities making the cross-border payments and development of international trade. As of May 2024, the total number of cryptocurrencies is 13,217 (Howarth, 2024). However not all of them are active. The number of active cryptocurrencies equal to 9,853 and their total market capitalization is \$2.21T (Investing.com, 2024).

The rapidly development of the total number of cryptocurrencies was during COVID time. If before COVID in November 2019 it was 2,817, so in February 2021 it was already 4,501, in July 2021 – 6,044 and on November 2021 - 7,557. The maximum number was in February 2022 – 10397 cryptocurrencies. After February it lose positions and stabilize on the level around 9,000 (Statista.com, 2024).

Such situation influenced on involvement of government and required to create centralized digital currencies.

Central Bank Digital Currency (CBDC) is virtual (digital) form of central bank money that is available to the general public (Board of Governors of the Federal Reserve System, 2024). The central bank issues digital coins and digital transfers. Transactions become simple (European Data Protection Supervisor, 2024).

One of the first CBDC was Avant created by Bank of Finland in 1992. The main purpose was a single national electronic purse system. But due to more expensive technologies than for other types of cards it was cancelled (Finlands Bank Eurosystemet, 2024). Latter also other 3 countries dropped out of the digital currency ideas as the central bank currency. They are:

1. Ecuador, that launched electronic currency (dinero electronico) in 2014. The goal was increasing of inclusion and reducing of fiat currency. Ecuador used CBDC till March 2018. The main reason of dropping out: government decided to make electronic payment system decentralized. And in 2022 the former general director at Ecuador's central bank mention that CBDC could disrupt not only privacy but also democracy in the country.

2. Denmark, that issued a digital currency in 2016. After one year the central bank dismissed the launching a CBDC. The main reason: the existing old system is very secured and effective and doesn't need any improving.

3. Japan launched CBDS in October 2020 and test it in till early 2021. The main reason of dropping out: not effective (Partz, 2022).

As of April 2024, the total amount of countries that involved into CBDC is 134 countries: 44 countries research possibilities of CBDC, 36 launched a pilot project, 30 in process of development, 17 inactive nowadays, 3 launched (Nigeria, Jamaica and the Bahamas) and 4 canceled. These countries represent 98% of global GDP (Central Bank Digital Currency Tracker, 2024).

CBDS have a big number of positive effects: financial inclusion; privacy; easier, cheaper, safer, and faster access to money; efficiency in payments; secure; lowering transaction costs; transparency; reducing dollarization and cryptoization; creation of platform for new financial products and services (Board of Governors of the Federal Reserve System, 2024; European Data Protection Supervisor, 2024; IMF, 2023)

But at the same time, it is important to remember about their negative aspect:

- 1) Cybersecurity (cyberattacks).
- 2) Withdrawing money from banks at once during purchasing CBDC.
- 3) Not complex regulatory system.
- 4) Risk of individual or generalized surveillance in case of data breaches.

That's why the next changes should be made in:

- 1) Consumer protection.
- 2) Private security.
- 3) Anti-money laundering standards.
- 4) Improving of the technical infrastructure.

To sum up, Central Bank Digital Currency is a new approach in the financial world. CBDC

offers numerous potential benefits. In total they deal with improving payment systems, financial inclusion, decreasing transaction costs, and enhanced monetary policy effectiveness. However, careful consideration of informational, technical, privacy, legal challenges are necessary for successful implementation.

References:

1. Atlantic Council (2024). Central Bank Digital Currency Tracker. <https://www.atlanticcouncil.org/cbdctracker/>
2. European Data Protection Supervisor (2024). Central Bank Digital Currency. https://www.edps.europa.eu/press-publications/publications/techsonar/central-bank-digital-currency_en
3. Board of Governors of the Federal Reserve System (2024). What is a central bank digital currency (CBDC). <https://www.federalreserve.gov/cbdc-faqs.htm>
4. Finlands Bank Eurosystemet (2024) Central bank digital currency. <https://www.suomenpankki.fi/en/money-and-payments/central-bank-digital-currency/>
5. International Monetary Fund (2023) Central Bank Digital Currency (virtual handbook). <https://www.imf.org/en/Topics/fintech/central-bank-digital-currency/virtual-handbook#1.-How-Should-Countries-Explore-CBDCs%3F>
6. Partz H. (2022) Some central banks have dropped out of the digital currency race. <https://cointelegraph.com/news/some-central-banks-have-dropped-out-of-the-digital-currency-race>
7. Howarth, J. (2024) How Many Cryptocurrencies are There In 2024? <https://explodingtopics.com/blog/number-of-cryptocurrencies>
8. Investing.com (2024). Cryptocurrencies. All cryptocurrencies. <https://www.investing.com/crypto/currencies>
9. Statista (2024). Number of cryptocurrencies worldwide from 2013 to January 2024. <https://www.statista.com/statistics/863917/number-crypto-coins-tokens/>

Остапенко Р.М.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Державний біотехнологічний університет, Харків, Україна

ORCID: 0000-0002-5976-5871

email: rm_ostap@ukr.net

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Фінансова безпека є важливою складовою інноваційного розвитку України. Вона визначається як система заходів, спрямованих на захист та забезпечення фінансових інтересів держави. Фінансова безпека включає дії, спрямовані на запобігання фінансовим загрозам, забезпечення стабільності фінансової системи та вдосконалення фінансового законодавства. Враховуючи значущість інновацій для розвитку країни, фінансова безпека має відігравати ключову роль у підтримці і фінансуванні інноваційних проєктів, забезпечуючи їх стабільний розвиток та успішну реалізацію. Нами, за мету дослідження обрано роль фінансової безпеки в інноваційному розвитку України, а також виклики та перспективи, з якими стикається країна у цій сфері.

Основною метою нашого дослідження є сутність та взаємозв'язок основних національних фінансових категорій у системі інноваційного розвитку України. Актуальність проблематики пояснюється відсутністю єдності національної фінансової та інноваційної систем, методичних підходів трансформації яких до механізму інноваційного розвитку вітчизняної економіки. Провідною методологією, яка була використана для вирішення поставленої мети та завдань статті, став погляд Д. Рікардо та Ф.А. Генца на категорію

фінансової безпеки, як на одну з найважливіших проблем управління економікою держави.

Отже, конструктивні особливості безпосередньо впливають на показники фінансової безпеки України не лише у вигляді важливої складової, а й як одного з її структурних елементів, і значно ширше - з точки зору якісної стабілізації економічної системи та інноваційності економіки в цілому.

Саме з цим фактом пов'язаний тісний взаємозв'язок наукового підходу досліджуваних дефініцій у структурі, русі фінансових ресурсів та їх раціональному використанні. Обсяг фінансових ресурсів є одночасно сумою матеріальних фондів, що виступають у своїй частині вартісними категоріями, нормативно-правовим, інформаційним та науково-технічним забезпеченням. З точки зору розподілу, він має багато технічних параметрів у складі практично всіх стратегічних сфер державної, приватної та фінансової інфраструктури, а також використання домогосподарств. Від цих параметрів, з точки зору змісту їх інструментальних характеристик, залежить економічна безпека країни та стабільність гарантій.

Сучасна концепція фінансової безпеки становить значний науковий інтерес, оскільки глибоко розкриває генезис значення економічної категорії в практичному плані, з її специфічними аспектами захисту різних рівнів держави від загроз економічного характеру. Виникнення цих загроз можливе як з боку юридично обґрунтованих, так і стихійних об'єктів, або суспільно-політичних утворень політичного процесу.

Стабільність і фінансова безпека держави, як складова національної безпеки України, є відкритою багатовимірною системою. Основою цієї системи є конструктивні особливості даного поняття, як з боку ціннісного генезису економічних категорій, так і з позиції конкретного механізму функціонування як окремих складових держави, так і національної економіки з боку ринку. З огляду на це, вона потребує детального і ґрунтовного дослідження, яке показує складнощі і, водночас, практичні можливості цієї багатогранної системи, причинно-наслідкові зв'язки, що мають місце в часі і в проекції на простір.

По суті, те, як працює банк, має велике значення. Центральний банк займається такими справами, як створення правил для банків, встановлення відсоткових ставок і обговорення з банками питань про те, як зробити економіку кращою або гіршою. Центральний банк працює з іншими групами над створенням правил і законів, які допомагають банку залишатися в безпеці, а також покращують ситуацію в різних частинах економіки, таких як бізнес, сільське господарство, дослідження і школи.

Враховуючи, що економічний розвиток відбувається за умови максимальної інноватизації фінансового сектору та спеціалізації фінансових послуг у контексті економічного потенціалу країни та стратегії її розвитку, одним з елементів стратегічної державної політики, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності фінансового сектору, є підвищення конкурентоспроможності фінансового сектору, на що вказує низка вітчизняних та зарубіжних науковців різного спрямування. Зокрема, Е. Хонхман зазначає, що на сучасному етапі конкуренція та інновації поєднуються і є специфічними «для механізму створення знань та їх застосування, що передбачає наявність двох суттєвих аспектів національної стратегії розвитку: конкуренції, що змушує до реструктуризації, та попиту з боку підприємців нашої країни, на відміну від потенційних або існуючих партнерів, насамперед іноземного капіталу. Отже, створення умов для національних інновацій, і, зокрема, для їх фінансування, має стати пріоритетом державної економічної політики» [1].

Зазначимо, що стратегічний підхід до досягнення фінансової безпеки України в контексті її інноваційного розвитку має ґрунтуватися на декларативних та підтримувально-захисних стратегічних пріоритетах фінансового сектору держави. Для реалізації цих пріоритетів в умовах нестабільності, економічної кризи та громадянського конфлікту необхідно вжити заходів, спрямованих на посилення зовнішнього тиску на економіку, неконтрольованого державного боргу, підвищення рівня тіньової економіки тощо, що сприятиме зміцненню стабільності та стійкості фінансового сектору до зовнішніх та внутрішніх, техногенних та індустріальних загроз і викликів.

Країнам необхідно подумати про те, як їхні дії можуть вплинути на весь світ, і переконатися, що вони роблять те, що допомагає зберегти справедливість для всіх.

Країни повинні надавати інформативні фінансові інструменти для державного фінансування та підтримувати належний контроль над грошовою масою, щоб уникнути гіперінфляції. Слід подвоїти зусилля, спрямовані на впровадження систем управління, зокрема стандартів бухгалтерського обліку, які б мінімізували витрати на неефективність фінансових установ та небажане фінансове регулювання. Правила міжнародної фінансової архітектури повинні також надавати інтересам приватного сектору важливу роль у врегулюванні криз, наприклад, через відповідні домовленості між боржниками і кредиторами, а також заохочувати подібні до страхових пенсійні механізми, які допомагають іноземним інвесторам нести ризики, пов'язані зі спадами на фінансових ринках. Уряди все частіше стикаються зі складним вибором між кількома потенційно привабливими варіантами політики для вирішення дилем, пов'язаних з функціонуванням конкретних секторів економіки. Ці теми розглядаються в окремій новій таблиці, яка містить рекомендації щодо включення майбутніх дискусій про застосування стратегічного фокусу на рівні конкретних політичних рішень. Ці загальні висновки проливають нове світло на нерозв'язні політичні дебати, що виникли внаслідок неспроможності міжнародних фінансових інституцій запобігти фінансовій кризі в країнах з ринками, що формуються. Водночас, розпад міжнародних фінансових відносин (який, безумовно, частково спричинений неспроможністю цих інституцій пом'якшити кризу) підкреслює потребу в міжнародній фінансовій архітектурі страхового типу, яка може забезпечити прийнятний (і широко визнаний) механізм передачі ризиків як між національними державами, так і в межах національних фінансових ринків [2].

Для забезпечення глобальної фінансової безпеки та стабільності, як ключової складової глобальної безпеки та процвітання, національні держави та міжнародні інституції можуть допомогти зменшити ймовірність таких криз, які все ж таки трапляються, та обмежити їхню шкоду, зосередившись на найважливішому, що також відомо як стратегічний фокус.

Розвиток фінансової безпеки в Україні є складним, довготривалим процесом, який потребує комплексного та системного підходу. Насамперед, цьому сприятиме розв'язання основних суперечностей подальшого розвитку фінансової безпеки країни, визначення та усунення пріоритетних ризиків, послідовна реалізація національної ідеї в стратегії розвитку, побудова системи фінансових взаємовідносин зі світовим середовищем та подальша гармонізація нормативно-правової бази. Проте важливість цих завдань і неминучість їх виконання не передбачають негайного безумовного успіху. На кожному етапі розвитку фінансової безпеки важливу роль відіграватиме також політична ситуація в Україні, оскільки від неї залежать цілі держави та ресурси, які використовуються для їх досягнення. Крім того, не слід забувати про динаміку матеріального та соціального прогресу світової спільноти в цілому та окремих країн зокрема.

Список використаних джерел:

1. Gilbert, R. J. (2020, 14 липня). *Innovation Matters: Competition Policy for the High-Technology Economy*. MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/12686.001.0001>
2. Горох О. В., Остапенко Р. М. Забезпечення сталого розвитку та продовольчої безпеки на засадах інноваційності. *Фінансова архітектура та сценарії конкурентних моделей розвитку [електронний ресурс]* : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., 17 листопада 2023 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2023. С. 122–124.

Харченко К.В.

к.е.н., провідний власник продукту ТОВ СімКорп Україна,

Київ, Україна

ORCID 0009-0001-0570-9655

email: kharchenko.kaa@gmail.com

EXCHANGE-TRADED FUNDS (ETFs): A NEW GLOBAL INDUSTRY

Exchange-Traded Funds (ETFs) represent one of the most transformative developments in the global financial industry. These investment vehicles have revolutionized the way individuals and institutions invest, offering unprecedented accessibility, diversity, and efficiency. ETFs are investment funds traded on stock exchanges, similar to individual stocks. They track the performance of specific indices, sectors, commodities, or other assets. Their structure allows investors to diversify portfolios easily and cost-effectively. In this conference thesis, we explore the impact of ETFs on the global financial markets, their growth trajectory, advantages, and case studies illustrating their power as the market innovation in the international pooled investments market.

The first ETF was introduced in Canada in 1990, followed by the first US-listed ETF on the American Stock Exchange (now NYSE) three years later. Over the past thirty years, ETFs have achieved remarkable growth, surpassing hedge funds in total assets and catching up with mutual funds.

In 2023, ETFs reached an impressive \$11 trillion in total assets. Asset managers have continued to expand the menu with new innovative strategies that cater to different market cycles and investor preferences. North America accounts for 51.1% of the global ETF market, while Europe contributes 37%. Europe saw 340 new ETFs in 2023 (compared to 370 in 2022) and 169 closures (compared to 42 in 2022).

Another driving force behind the increased value of ETFs is the increased popularity of active ETFs that do not purely track index or commodity but have a unique strategy underneath with the goal of surpassing the benchmark market. The 2019 marked the approval of non-transparent ETFs, allowing them to forgo daily disclosure that was crucial for actively-managed funds to avoid mimicking of their strategies.

There is a trend of converting mutual funds into ETFs. SEC filings show that since the start of 2021, over 70 such conversions have occurred. These conversions are driven by the tax benefits and regulatory support associated with ETFs, highlighting a strategic shift in the investment landscape favoring the ETF structure.

Advantages of ETFs:

1. **Diversification.** ETFs offer instant diversification, allowing investors to access a broad range of assets with reduced risk.

2. **Liquidity.** Unlike mutual funds, which are priced once at the end of each trading day, ETFs trade throughout the day. This means investors can buy and sell ETFs at market prices whenever the stock exchange is open, providing greater flexibility and liquidity.

3. **Cost-Effectiveness.** ETFs typically have lower expense ratios compared to mutual funds. This is due to their mostly passive management style, which involves tracking an index rather than actively selecting stocks.

4. **Transparency.** Most ETFs disclose their holdings daily, allowing investors to see exactly what they own. This level of transparency builds trust and allows for better-informed investment decisions.

Let's look at a couple of examples illustrating the power of ETFs:

1. **Emerging Markets.** ETFs have made it easier for investors to access emerging markets. Previously, investing in these markets was fraught with challenges, including high costs and regulatory barriers. ETFs tracking indices in countries like China, India, and Brazil have opened up these markets to global investors, contributing to their growth and development.

2. Thematic Investing. ETFs have also allowed investors to focus on specific themes or sectors. For instance, there are ETFs that focus on clean energy, technology, healthcare, and even social responsibility. This has enabled investors to align their portfolios with their values and interests while still achieving diversification.

While ETFs offer numerous benefits, they are not without challenges. Investors should be aware of the following:

1. Market Risk. Like all investments, ETFs are subject to market risk. The value of an ETF can fluctuate based on the performance of the underlying assets.

2. Tracking Error. There can be slight differences between the performance of an ETF and its underlying index, known as tracking error. It's important to choose ETFs with minimal tracking errors to ensure they accurately reflect the index.

3. Over-Concentration. While ETFs provide diversification, investors should be cautious of over-concentration in specific sectors or asset classes, which can increase risk.

In summary, ETFs have reshaped investment landscapes globally, democratizing access and enhancing portfolio management. Their continued growth and adaptability make them a critical force in the financial industry. As the pooled investment market is going to evolve, ETFs will continue replacing mutual funds whenever the customer segment matches, remaining at par with hedge funds that have other clients and strategies.

References:

1. Hill, J. M., Nadig, D., & Hougan, M. (2015). A Comprehensive Guide to Exchange-Traded Funds (ETFs). The CFA Institute Research Foundation.
2. Trackinsight. (2024). The Global ETF Survey 2024. Retrieved from <https://www.trackinsight.com/global-etf-survey/2024>

Фролов А. Ю.

кандидат наук з державного управління,
докторант кафедри економічної теорії,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Київ, Україна

ORCID 0000-0003-3972-0702

andriy.frolov@ukr.net

ПОТЕНЦІЙНІ ЕМІТЕНТИ ЗЕЛЕНИХ ОБЛІГАЦІЙ В УКРАЇНІ

З прийняттям Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 19.06.2020 №738-IX в Україні з'явився новий підвид цінних паперів – зелені облігації. Законодавством встановлено особливості емісії цих цінних паперів та правовий режим для учасників відповідного ринку, зокрема для емітентів.

На сьогоднішній день в Україні емітувати зелені облігації можуть приватні компанії та фінансові установи, міжнародні організації, а також органи публічно-владних повноважень: уряд, муніципалітети, уповноважені урядом структури. Кошти від розміщення цих цінних паперів повинні спрямовуватись виключно на фінансування або рефінансування проєктів екологічного спрямування, до яких, зокрема, відносять проєкти у сфері енергоефективності, альтернативної енергетики, утилізації, мінімізації утворення та переробки відходів, впровадження екологічного транспорту, збереження водних і земельних ресурсів, інші проєкти, спрямовані на захист довкілля та скорочення викидів у навколишнє природне середовище [1].

Але досі потенціал випуску зелених облігацій в розрізі категорій емітентів залишається недослідженим. Емітентів зелених облігацій не розглядають як драйверів залучення фінансування в «зелену» відбудову країни, міст і територій. Потреба в пошуку альтернативних інструментів залучення капіталу актуалізує спеціальне вивчення емітентів зелених облігацій в Україні та потенційних проєктів, що можуть бути профінансовані

шляхом випуску цих цінних паперів.

Після російського вторгнення міста і території України, їх інфраструктура зазнали величезних руйнувань. Збитки від регулярних російських обстрілів щодня збільшуються. Зважаючи на широкий діапазон випуску зелених облігацій, у тому числі можливості їх емісії як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках капіталу, цей інструмент може стати мультиплікатором залучення інвестицій у повоєнну відбудову.

За даними, що наводить Київська школа економіки (KSE), найбільших збитків внаслідок російських обстрілів було завдано житловому фонду України. На початок 2024 року суму збитків від руйнувань будівель оцінювали у 58,9 млрд доларів США [2]. Будівельні компанії могли б долучитись до повоєнної відбудови країни емітуючи зелені облігації для реалізації проєктів будівництва житла відповідно до міжнародних стандартів «зеленого будівництва». Але будівельні компанії мають бути достатньо прозорими та кредитоспроможними, щоб привернути увагу інвесторів.

Для управління випуском зелених облігацій уряд України може розглянути питання про створення спеціалізованої юридичної особи (фонду, фінансової установи) або уповноважити державну установу емітувати зелені облігації від імені уряду. Оптимальну структуру для цього вже зараз має ДУ «Фонд енергоефективності». Залучення додаткового фінансового ресурсу шляхом випуску зелених облігацій дозволило б цій установі примножити проєкти з реконструкції та капітального ремонту будівель, а також підвищити їх клас енергоефективності.

Окрім будівель, майже половина енергетичної інфраструктури України постраждала від російських обстрілів. Сума збитків від російських атак вже сягнула понад 12,5 мільярдів доларів США [3]. Тож компанії, які оперують активами теплогенерації та дистрибуції енергії, можуть впроваджувати проєкти з альтернативної енергетики залучаючи шляхом випуску зелених облігацій додатковий фінансовий ресурс.

Варто відзначити, що найбільші енергетичні компанії України вже мали досвід у випуску зелених облігацій на міжнародних ринках. У 2019 році ДТЕК ВДЕ емітувала зелені облігації на суму 325 мільйонів євро зі ставкою 8,5% річних та строком обігу 5 років. Кошти були направлені на розвиток потужностей у відновлювальній енергетиці, зокрема на будівництво трьох сонячних та однієї вітроелектростанцій. А у 2021 році НЕК «Укренерго» здійснила випуск п'ятирічних зелених облігацій на суму 825 мільйонів доларів США з дохідністю 6,875%. Кошти компанія залучала для погашення заборгованості перед виробниками електроенергії з відновлюваних джерел енергії, а також для фінансування інших «зелених» енергетичних проєктів [3]. Наступні емісії зелених облігацій дозволять цим компаніям залучати більш дешевий фінансовий ресурс. Надання так званих «зелених премій» емітентам при наступних випусках зелених облігацій є поширеною практикою серед екологічно орієнтованих інвесторів.

Величезний потенціал випуску зелених облігацій матимуть і транспортні компанії національного масштабу. Вони можуть запропонувати проєкти з технічної та інфраструктурної модернізації залізниці, аеропортів, морських портів, проєкти з розвитку екологічно чистих видів міського транспорту (трамвай, швидкий трамвай, тролейбус, метро, легка залізниця, монорейл тощо). Питання розгляду випуску зелених облігацій доцільно розглянути ПАТ «Укрзалізниця», що є активним гравцем на зовнішніх ринках капіталу та регулярно залучає фінансування шляхом випуску корпоративних облігацій.

Допомогти у повоєнній відбудові могли б і сільськогосподарські холдинги, які мають лістинг на закордонних фондових біржах. Сільськогосподарські проєкти генерації енергії з біомаси, відходів і сміття сьогодні дуже актуальні для держави та користуються великим попитом серед екологічно орієнтованих інвесторів. Але для виходу на зарубіжні ринки потенційним емітентам доведеться продемонструвати високий рівень корпоративного управління, прозорість фінансової звітності та відсутність випадків несправедливого поводження з кредиторами.

Потенційною групою емітентів зелених облігацій в Україні також можуть стати банки

і фінансові установи. Зокрема, емітувати зелені облігації може «Укргазбанк», який позиціонує себе як «зелений» банк. Проекти, що впроваджуються клієнтами банку, зокрема з виробництва «чистої» енергії, енергоефективності та декарбонізації спонукатимуть вже в короткостроковій перспективі банки розглянути питання із запуску програм емісії зелених облігацій на міжнародному ринку.

Але особливу роль у випуску зелених облігацій відіграватимуть публічні емітенти: Україна в особі уповноважених органів, органи місцевого самоврядування. Вони відбиратимуть найбільш важливі для випусків зелених облігацій проекти екологічного спрямування та здійснюватимуть виїзні презентації для залучення міжнародних інвесторів. Можливість випуску зелених облігацій на зарубіжних ринках дозволить залучити більший обсяг коштів, ніж це було б можливо на внутрішньому ринку. Також це дозволить залучати кошти на довший термін ніж це дозволяє локальний ринок. Таким чином в короткостроковій перспективі може зменшуватись навантаження на місцевий бюджет.

Україна регулярно розміщує суверенні облігації на міжнародних ринках капіталу так звані «єврооблігації». Успішне проведення розрахунків за єврооблігаціями засвідчило про довіру та підтримку країни зі сторони міжнародної інвестиційної спільноти. Випуск зелених облігацій урядовими органами може стати альтернативою міжнародним кредитам та програмам міжнародно-технічної допомоги, що наразі надаються Україні для відновлення інфраструктури, пошкодженої внаслідок бойових дій.

Випуск зелених облігацій мають розглянути і органи місцевого самоврядування. За часи незалежності України близько 20 міст емітували облігації для будівництва когенераційних станцій, реконструкції та капітального ремонту житлового фонду, теплових мереж, систем тепло- і гарячого водопостачання. Було багато проектів з реконструкції мереж зовнішнього освітлення міст, впровадження енергозберігаючих технологій на комунальних підприємствах. Позитивна історія випусків місцевих облігацій і відсутність муніципальних дефолтів дозволяють привернути увагу міжнародних інвесторів і до зелених облігацій міст.

Бар'єром у випуску зелених облігацій потенційними емітентами може стати низький рівень кредитного рейтингу України, що відноситься до неінвестиційної категорії. Але перешкода низьких кредитних рейтингів потенційних емітентів зелених облігацій може бути подолана за рахунок механізмів поліпшення кредитної якості, зокрема, надання повних або часткових кредитних гарантій закордонним та місцевим інвесторам міжнародними банками розвитку. В Україні вже існує багато прикладів, коли ці інститути погоджувалися гарантувати своєчасну або часткову оплату основної суми боргу та відсотків інвесторам. Такі гарантії здатні підвищити рейтинг неінвестиційної категорії зелених облігацій України та дозволять досягти рейтингу інвестиційного рівня емітентам, що будуть готові відновлювати територію та інфраструктуру України за новими «екологічними» стандартами.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів : Закон України № 738-IX від 19.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#Text>
2. KSE Institute. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-zroslo-do-mayzhe-155-mlrd-otsinka-kse-institute-stanom-na-sichen-2024-roku>
3. Українська Енергетика. URL: <https://ua-energy.org/uk/posts>

Корольчук Л.В.

к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин

Луцький національний технічний університет,

Луцьк, Україна,

ORCID: 0000-0002-2821-476X

email: l.korolchuck@lutsk-ntu.com.ua

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ МЕХАНІЗМІВ ФІНАНСУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

В сучасних умовах економічні, соціальні та екологічні проблеми загострюються, питання сталого розвитку стає одним із найбільш актуальних. Концепція передбачає розбудову нового світоустрою, коли пріоритетом буде не економічне зростання, а гармонійне співіснування економіки та природи, коли людина виступає головним раціоналізатором виробничих та споживчих процесів» [1]. Однак, для досягнення цієї мети необхідне ефективне фінансування.

Фінансування сталого розвитку визначається як мобілізація фінансових ресурсів для реалізації проектів та програм, спрямованих на досягнення екологічної стійкості, соціальної справедливості та економічного зростання. Ця тема стає предметом глибокого дослідження, оскільки вона об'єднує економічні, фінансові, соціальні та екологічні аспекти [2]. Актуалізується питання дослідження джерел фінансування, інструментів, механізмів та викликів, що виникають у процесі забезпечення сталого розвитку, а також прикладів успішних ініціатив з фінансування сталого розвитку та визначення ключових факторів впливу на даний процес.

Так, у 2015 році країни прийняли Аддіс-Абебський порядок денний як стратегічний план дій для урядів, міжнародних організацій, бізнесу та громадянського суспільства. Цей документ має на меті збільшення фінансових ресурсів та вироблення політичних заходів з метою узгодження фінансових потоків із економічними, соціальними та екологічними пріоритетами [3].

У широкому розумінні, фінансування сталого розвитку охоплює державні та приватні ресурси, які витрачаються урядами, підприємствами та домогосподарствами. Ці ресурси включають кошти, зібрані всередині країни, наприклад, через систему оподаткування, а також фінансові засоби, надані однією країною для підтримки іншої у досягненні її цілей розвитку. Це може бути здійснено шляхом надання грантів, недорогих кредитів або інших форм фінансової допомоги.

Конкретні сфери діяльності Аддіс-Абебського порядку денного охоплюють внутрішні державні ресурси, внутрішній та міжнародний приватний сектор і фінанси, міжнародне співробітництво у сфері розвитку, міжнародну торгівлю, боргові питання та системні проблеми. Незважаючи на прогрес, досягнутий у всіх цих сферах, багато зобов'язань, визначених у Порядку денному, залишаються невиконаними [3].

Глобальна економіка, геополітична напруженість та кліматична криза ускладнюють фінансування Цілей сталого розвитку (ЦСР). Майже 40% країн, що розвиваються, стикаються з серйозними проблемами у сфері боргів. Ці країни не можуть забезпечити фінансування прогресу у досягненні ЦСР, оскільки змушені витрачати значну частину своїх ресурсів на погашення боргів, не залишаючи достатньо ресурсів на охорону здоров'я та освіту [4].

Пандемія COVID-19, війна в Україні і, як наслідок, різке зростання цін на продукти харчування та енергоносії, а також стрімке погіршення фінансових умов

загострило проблеми для багатьох країн, збільшивши масштаби голоду та бідності та призупинивши прогрес у досягненні Цілей сталого розвитку.

Незважаючи на деякі позитивні ознаки, глобальні макроекономічні перспективи залишаються вкрай невизначеними. Особливим чином це стосується багатьох найбільш вразливих країн, які стикаються зі зростаючим борговим тягарем та жорсткими фіскальними обмеженнями. Нещодавні банківські банкрутства у Сполучених Штатах та

Швейцарії вкотре висвітлили прогалини у фінансовому регулюванні, у системах фінансового регулювання та нагляду.

Нещодавні глобальні потрясіння спричинили величезний тиск на глобальні інституції та управління. Удосконалення відповідних глобальних політичних рамок має вирішальне значення для забезпечення прогресу у фінансуванні.

Однак, національні держави повинні визначити власні шляхи для досягнення Цілей сталого розвитку. Це втілено в Аддіс-Абебському порядку денному та оновленому глобальному партнерстві заради сталого розвитку, яке покладає на кожну країну головну відповідальність за власний розвиток, а на міжнародне співтовариство – завдання забезпечити сприятливе міжнародне середовище та підтримку.

Список використаних джерел:

1. Корольчук Л.В. (2020). Концептуальні основи теорії сталого розвитку. *Економічний форум*. Луцьк: Луцький НТУ. №4. С. 14-22. <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2020-4-2>
2. UN (2023). Financing for Sustainable Development. Sustainable Development Goals. Retrieved from <https://www.un.org/sustainabledevelopment/financing-for-development/>
3. UN (2015). Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development. The final text of the outcome document adopted at the Third International Conference on Financing for Development (Addis Ababa, Ethiopia, 13–16 July 2015) and endorsed by the General Assembly in its resolution 69/313 of 27 July 2015. New York, 2015. Retrieved from https://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2015/08/AAAA_Outcome.pdf
4. UN, Inter-agency Task Force on Financing for Development (2023). Financing for Sustainable Development Report 2023. Financing Sustainable Transformations. Inter-agency Task Force on Financing for Development. Retrieved from https://financing.desa.un.org/iatf/report/financing-sustainable-development-report-2023?_gl=1*xguns*_ga*MTc2MDA4MTE4xNjQ0ODMyMzk3*_ga_TK9BQL5X7Z*MTcxNTI3ODI4My4xMy4wLjE3MTUyNzgyODMuMC4wLjA

Соколова З.С.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
бізнесу та туризму ФМБ НАУ,

Київ, Україна

ORCID: 0000-0003-2745-1568

email: zoya_family@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ЧИННИКІВ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗИВНОСТІ В КРАЇНАХ АФРИКИ НА ПІВДЕНЬ ВІД САХАРИ

Потенційними детермінантами нерівності доходів можуть бути економічні, фінансові, демографічні, інституційні, технологічні та політичні фактори [1, р. 378]. Вони мають комплексний вплив. Зокрема, важливим чинником нерівності доходів є фінансова доступність. Її визначають інституційні фактори, такі як політична стабільність, контроль над корупцією та ефективність уряду, а також фінтех [1, р. 385]. Крім того, на фінансову доступність також впливають рівень досконалості фінансової системи, як такої, та фінансової інклюзивності.

Щодо досконалості фінансової системи, то тут варто вказати, що сьогодні вона суттєвим чином залежить від рівня впровадження фінтех. Важливість останнього полягає в тому, що він заохочує людей користуватися офіційними банківськими рахунками, сприяючи цим фінансовій доступності.

Фінансова інклюзивність – це можливість, яка надається окремим особам і підприємствам отримати доступ за низькими цінами до ряду корисних і відповідних фінансових продуктів і послуг (транзакцій, платежів, заощаджень, кредитів і страхування)

від надійних і відповідальних постачальників. Вважається, що особа або підприємство є фінансово інтегрованими, якщо вони мають рахунок, мають можливість заощаджувати та брати позику в офіційній фінансовій установі чи децентралізованій фінансовій системі, а також здатність користуватися банківськими послугами через отримання кредитних карток або здійснення платежів за допомогою мобільного телефону. Ці послуги мають бути доступними та недорогими [2].

Говорячи про вплив на нерівність у доходах, доцільно зазначити, що фінансова система та фінансова інклюзивність можуть її як посилювати, так і зменшувати. На це можуть впливати інші чутливі чинники, наприклад, культурні особливості. Через традиційні звички, населення певним чином може само себе обмежувати у доступності до фінансової системи. Наприклад, іслам забороняє процентні заощадження та позики, що не сприяє фінансовій інклюзивності. За таких умов, ефект від фінансової доступності та фінансових технологій обмежується, через що вони можуть посилювати нерівність у доходах.

Вчені університету Яунде (Університет Соа-П, Камерун) та Вагенінгенського університету (Нідерланди) в результаті спільного дослідження виявили, що в країнах Африки на південь від Сахари на фінансову інклюзивність мають вплив культурні, і навіть, релігійні особливості. Було здійснено порівняння між країнами африканського континенту християнської та мусульманської релігії, а також в залежності від впливу — французького або англійського [2].

В даному дослідженні було встановлено, що в Африці фінансова інклюзія зменшує нерівність у доходах у християнських та у переважній більшості франкомовних країн, але не впливає на нерівність у доходах у мусульманських та англomовних країнах. Для мусульманських країн це пояснюється релігійними особливостями, а також тим, що фінансова система в таких країнах на африканському континенті ще слабо розвинена. Для англomовних країн причиною цього є те, що економічне зростання в цих країнах вже рівномірно розподілено, на відміну від франкомовних країн Африки, де зростання приносить користь лише багатим [2].

Таким чином, соціально-культурні фактори можуть впливати на використання фінансових продуктів, а з цим і на нерівність у доходах.

Як висновок можна констатувати, що для отримання максимальної віддачі від інклюзії та фінтех для зменшення нерівності доходів важливим заходом є усунення вузьких місць в отриманні позик, пропонування фінтех-послуг у сільському господарстві, а також підвищення цифрової грамотності.

В країнах Африки на південь від Сахари фінансова інклюзія може мати вирішальне значення для зменшення нерівності доходів, але важливо адаптувати її з урахуванням культурних, релігійних, політичних, інституційних та структурних особливостей економіки кожної країни для більшого ефекту. Тому, політики повинні не тільки сприяти фінансовій доступності, але також враховувати соціально-культурні особливості різних країн або регіонів.

Список використаних джерел:

1. Ashenafi, B.B.; Dong, Y. Financial Inclusion, Fintech, and Income Inequality in Africa. *FinTech* 2022, 1, 376–387. <https://doi.org/10.3390/fintech1040028>.
2. Atadouanla Segning, B., Fouopi Djiogap, C., Piabuo, S.M. et al. Financial Inclusion and Income Inequality in Sub-Saharan Africa: Taking Socio-Cultural Particularities into Account. *J Knowl Econ* (2023). <https://doi.org/10.1007/s13132-023-01207-x>

Терешко Ю.В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри ПУ та ЦЕ
Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку,
Одеса, Україна
ORCID 0000-0002-1976-6300
email: yugat@ukr.net

Коваль Є.С.

Здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня навчання за спеціальністю
«Економіка»
Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку,
Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ

Сьогодні інвестиційна діяльність посідає головне місце не тільки у діяльності підприємств банківської сфери а є й пріоритетним напрямом формування інвестиційних ресурсів в усіх секторах економіки нашої країни. Інвестиційні ресурси сформовані в результаті інвестиційної діяльності банку, виступають джерелом акумульованих ресурсів у банківській системі, а залучення тимчасово вільних коштів юридичних та фізичних осіб та їх розміщення у банках, в вигляді інвестиційних вкладень, дозволяє перетворювати їх на реальний капітал за допомогою здійснення кредитних, інвестиційних та інших активних операцій. Отже, забезпечується потреба економіки у додаткових ресурсах.

Виокремимо наступні чотири визначення інвестиційних стратегій банку, від найширшого до найвужчого, а саме:

- включає всю діяльність, що здійснюється великими фірмами Уолл-стріт - від міжнародних емісійних угод до роздрібних магазинів;
- включає всю діяльність на ринках капіталу: корпоративні фінанси, емісійні угоди, злиття та поглинання, бізнес-банкінг, управління активами, оптові операції з цінними паперами для інституційних інвесторів;
- банківська справа, обмежена певними видами діяльності на ринку та капіталу, вона більше не включає, наприклад, управління активами або фінансування ризиків;
- традиційне і водночас найвужче визначення обмежується емісійними угодами, брокерськими чи дилерськими угодами на вторинних ринках.

Банківські установи здійснюють перепродаж своїх інвестиційних інструментів (насамперед, це цінні папери чи похідні інструменти) на інвестиційних ринках як за рахунок власних коштів так із залученням коштів третіх осіб. У разі, якщо банки здійснюють перепродаж інвестиційних інструментів за рахунок власних коштів, то вони виступають у ролі дилерів. Банки реалізують угоди на інвестиційних ринках власним коштом керуючись різними обставинами, це може бути: виконання клієнтських розпоряджень, спекуляція обмінним курсом, арбітраж, власні інвестиції, створення частки участі чи випуск гарантій. Банківські установи пов'язують продавців із покупцями інвестиційних інструментів, будучи спроможними купувати та продавати інвестиційні інструменти за визначеною вартістю (Macromarketing).

Банківські установи мають можливість створення певних запасів інвестиційних інструментів з метою отримання у майбутньому прибутку на основі спреда між ціною купівлі та продажу. Розмір спреда залежить від ліквідності ринку, ризикованості інвестиційного інструменту, ринкової конкуренції, торгової інфраструктури та прозорості торгівлі. Використовуючи стратегію маркет-мейкер банки стикається з доволі високими показниками ринкового ризику. Готовність банківської установи до подолання цього виду ризику ґрунтується на компенсації курсовим спредом, доходом від власного портфеля та надією на курсове зростання вартості портфеля [1].

За останні роки досліджуваного періоду, а саме за 2018-2024 роки, банківські установи дедалі частіше беруть участь у пакетних угодах, які здійснюються конфіденційним чином поза меж організованих вторинних інвестиційних ринків. Незамінною функцією банків є спекуляція валютним курсом що у майбутньому значною мірою впливає на ринки інвестицій та динаміку ринкових цін інвестиційних інструментів. Метою банківських таких операцій є не інвестування, а купівля чи продаж інвестиційні інструменти лише на кілька секунд, хвилин, годин чи днів.

Мотивом здійснення банками арбітражних операцій є використання різниці цін інвестиційних ринках. Такі угоди характеризуються різницею як вартості, необмежені у просторовому часі так і можливістю територіального розподілу. Вищевикладені можливості на інвестиційних ринках зазвичай існують лише протягом дуже короткого періоду. В межах своєї діяльності банківські установи мають змогу здійснювати власне інвестування ресурсів на інвестиційних ринках, тобто шляхом відмови від певної поточної вартості коштів з метою подальшого отримання майбутньої справедливої вартість яка буде значно перевищувати їх поточну справедливу вартість. Зміна справедливої вартості коштів є винагородою банку за інвестиції.

За останні два десятиліття різницю між класичними комерційними банками та інвестиційними банками почали стиратися. Насамперед це стосується міжнародних банківських установ що почали відносно масово і швидко виходити на інвестиційні ринки. Основним мотивом міжнародних банків для експансії на ці ринки було підвищення рівня прибутковості використання інвестиційних інструментів.

Після зміни інвестиційних настроїв, коли на світових інвестиційних ринках спалахнула інвестиційна паніка, багато банків не змогли вчасно зреагувати та змінити свою агресивну інвестиційну стратегію. Так за період 2018-2024 року кількість банківських установ в Україні знизилась з позначки 175 комерційних банків у 2018 році до 63 у 2024 році [2].

В історії банківської справи вже кілька разів підтверджувалося, що комерційні банки в періоди значного інвестиційного оптимізму схильні масово і часто безконтрольно розширювати свою діяльність у бік інвестиційного (часто спекулятивного) бізнесу власним коштом. Коли інвестиційний «міхур» лопається, банки зазвичай зазнають величезних збитків, що змушує не тільки проводити масштабні програми порятунку та вносити докорінні зміни стратегії управління інвестиційною діяльністю, а й розробляти нові інструменти регулювання участі банків на інвестиційних ринках.

Список використаних джерел:

1. Жердецька Л. В. (2021). Оцінка ефективності інвестиційної діяльності банків України на фондовому ринку. Науковий вісник Одеського національного економічного університету.. No 9–10 (286–287). С. 11–17. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2021-9-10-286-287-11-17>.
2. Офіційний сайт Національного банку України. <https://bank.gov.ua>.

Татар М.С.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», Харків, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1111-7103>
email: m.tatar@khai.edu

Семеніхіна О.А.,

студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», Харків, Україна
email: o.a.semenykhina@student.khai.edu

ДІАГНОСТИКА КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ БІЗНЕСУ ДЛЯ СВОЄЧАСНОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ БОРГОВОЇ КРИЗИ

Повномасштабна війна та пов'язана з нею боргова криза є ключовим системним ризиком для фінансового сектору. Через значні воєнні витрати економіка залишатиметься залежною від міжнародної фінансової допомоги, ризику неритмічності якої останнім часом посилилися. При цьому фінансові ризики будуть суттєво зростати, якщо допомога буде неритмічною.

Воєнні дії спричиняють невизначеність у банківській сфері та зменшують доступ до кредитних ресурсів для суб'єктів господарювання. При цьому, економічна нестабільність, процеси мобілізації, виїзд кваліфікованих працівників за кордон призводять до втрати робочих кадрів, а також відбувається зменшення попиту на продукцію або послуги підприємств з боку споживачів через їх неплатоспроможність. З початком воєнних дій все більше підприємств стикнулось з недостатністю фінансування, релокацією в інші регіони й багатьма іншими викликами, тому потребують залучення позикових коштів, з огляду на це оцінювання кредитоспроможності українських підприємств набуває важливого значення для визначення їх стійкості та життєздатності в умовах нестабільності, а також своєчасної діагностики боргової кризи.

У 2022 році НБУ збільшив облікову ставку з 10% до 25% [1] і, як наслідок, відбулось стрімке зростання процентних ставок з кредитування бізнесу з боку комерційних банків. Процентні ставки за новими кредитами комерційних банків для бізнесу у 2022 році зросли до 16,2% (середньозважена ставка в річному обчисленні, %), якщо порівнювати з 2021 роком розмір процентної ставки був 12,2%. У 2023 році тенденція зростання середньозважених ставок продовжується, з січня по липень 2023 року вона складала 25%, потім впродовж року знижувалась до 20%, 16, 15%. [2]. Станом на квітень 2024 року облікова ставка складає 14,5%. У зв'язку з високим темпом зростання процентних ставок, незважаючи на їх поступове зниження, бізнесу вкрай важко залучати позиковий капітал, що знижує можливості отримання ефекту фінансового левериджу.

Найбільшими позикодавцями бізнесу в Україні є державні банки: ПриватБанк, Ощадбанк та Укрексімбанк. Значно зменшилися обсяги валютних кредитів. Із загальної суми непрацюючих корпоративних кредитів близько третини – це ті, що виникли під час повномасштабної війни. Для значної частини боржників причиною дефолту стали втрата ринків збуту або падіння внутрішнього попиту. Тож деякі із них мають шанси відновити обслуговування позик із покращенням економічних умов. Підвищений рівень кредитних ризиків зберігається для підприємств низки галузей, що відновлюються повільно. Помітні фінансові труднощі мають окремі агровиробники через низькі внутрішні ціни на їхню продукцію [3].

Проте спостерігалось збільшення кредитів, виданих на будівництво або реконструкцію нерухомості, протягом червня-вересня 2022 року – періоду активного відновлення звільнених територій [4].

Кредитний рейтинг відіграє важливу роль у визначенні можливості отримання кредиту підприємством та надає шанс покращити своє фінансове становище шляхом його збільшення. Кредитний рейтинг представляє собою умовний вираз кредитоспроможності об'єкта рейтингування в цілому та/або його окремого боргового зобов'язання за шкалою кредитних рейтингів. Існує три найбільших відомих рейтингових агентства: Moody's, Standard&Poor's та Fitch Ratings [5]. На основі Методики НБУ [6] визначено клас боржника на прикладі одного з підприємств України, що здійснює оптову та роздрібну торгівлю.

Таблиця 1

Розрахунок фінансових показників інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи

Фінансовий показник	Розрахунок за даними Форм № 1 та № 2 фінансової звітності
Частка боргу підприємства до активів	$МК7 = \frac{p. 1595 + p. 1600 + p. 1610 \text{ гр. 4}}{p. 1300 \text{ гр. 4}}$
Період повного обороту кредиторської заборгованості	$МК8 = \frac{p. 1615 \text{ гр. 4} \times 365}{p. 2050 \text{ гр. 3}}$
Спроможність обслуговування боргу доходами від основного виду діяльності	$МК11 = \frac{p. 1595 + p. 1600 + p. 1610 - p. 1165 \text{ гр. 4}}{p. 2000 \text{ гр. 3}}$
Частка активів, яка не має прямого відношення до операційної діяльності підприємства	$МК13 = \frac{p. 1030 + p. 1090 + p. 1160 + p. 1190 \text{ гр. 4}}{p. 1300 \text{ гр. 4}}$
Період повного обороту поточних активів	$МК14 = \frac{p. 1195 \text{ гр. 4} \times 365}{p. 2000 \text{ гр. 3}}$
Спроможність фінансування фінансових витрат валовим прибутком	$МК17 = \frac{p. 2000 - p. 2050 \text{ гр. 3}}{p. 2270 \text{ гр. 3}}$

Джерело: складено авторами на основі [6]

Результати розрахунку інтегрального показника боржника – юридичної особи для малого підприємства, яке ідентифіковано як мале за критеріями ст. 2 Закону [7], наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Розрахунок інтегрального показника боржника – юридичної особи для малого підприємства

Фінансові показники (МК _i)	Результати розрахунку	Мінімальне значення діапазону	Максимальне значення діапазону	Визначення показників на основі діапазонів (Х _i)	
		(K _i min ≥)	(K _i max <)		
МК ₇	36,88	35,00%	47,30%	X ₇	0,120
МК ₈	0	Менше ніж 1084,81 %		X ₈	0,240
МК ₁₁	129,64	Дорівнює або більше ніж 108,21 %		X ₁₁	-2,0424
МК ₁₃	0,66	Дорівнює або більше ніж 0,1 %		X ₁₃	0,105
МК ₁₄	19144,9	17423,55%	31566,09 %	X ₁₄	0,099
МК ₁₇	0	Менше ніж 122,3 %		X ₁₇	-1,748

Джерело: розраховано авторами на основі [6]

За результатом проведених розрахунків використовуючи формулу інтегрального показника для підприємств оптової та роздрібною торгівлі:

$$Z = 1,936 + 0,359 \times X_7 + 0,299 \times X_8 + 0,616 \times X_{11} + 1,137 \times X_{13} + 0,183 \times X_{14} + 0,266 \times X_{17}$$

В результаті розрахунків отримано результат $Z = 0,465$, що знаходиться в межах (від -0,08 до +0,47) і відповідає 7 класу боржника для малого підприємства оптової і роздрібною торгівлі.

За класифікацією рейтингових агентств «Standard & Poor's» або «Fitch Ratings» кредитний рейтинг досліджуваного підприємства – CCC+ та за «Moody's Investors Service» – Caa1, це означає, що підприємство відноситься до класу істотного ризику, що свідчить про те, що підприємство має обмежені можливості погашення боргу та може потребувати високих відсоткових ставок.

Отже, своєчасна діагностика кредитоспроможності підприємств в умовах глобальних викликів допомагає забезпечити суб'єкти господарювання необхідними фінансовими ресурсами, визначити здатність витримувати економічний тиск та управляти ризиками.

Список використаних джерел:

1. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/nbu/refinance/>
2. Офіційний веб-сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>
3. Офіційний веб-сайт Національного банку України. Звіт про фінансову стабільність. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/banki-aktivizovali-kredituvannya-biznesu-ta-naselennya--zvit-pro-finansovuyu-stabilnist>
4. Дослідження обсягів залучених кредитів та депозитів юридичними особами та ФОП. URL: <https://business.dii.gov.ua/cases/novini/doslizenna-obsagiv-zalucenih-kreditiv-ta-depozitiv-uridicnimi-osobami-ta-fop>
5. Кредитний рейтинг. URL: <https://www.moneyland.ch/en/rating-agencies>
6. Постанова НБУ «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» від 30.06.2016 № 351/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>
7. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 40, ст.365) / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

Лисиця В. В.,

к.п.н, ст. викладач кафедри теорії і методики дошкільної освіти
Глухівський національний педагогічний університет
ім. Олександра Довженка,
Глухів, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2228-2013>

email: vitalion482@gmail.com

Конопля А. І.,

студент IV курсу спеціальності 012 Дошкільна освіта
Глухівський національний педагогічний університет
ім. Олександра Довженка,
Глухів, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6823-3471>

email: arsenkonoplia@gmail.com

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ТА ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність проблеми правового забезпечення фінансової безпеки держави очевидна в сучасних умовах економічної нестабільності та геополітичних викликів. Зростання та розвиток різних видів загроз, таких як тероризм, кібератаки, фінансові кризи, військові конфлікти тощо, потребує системного підходу до забезпечення фінансової безпеки держави.

Правове регулювання в цій сфері є ключовим, оскільки воно визначає правила та механізми захисту фінансових інтересів держави, її економічних ресурсів та стабільності фінансової системи.

Отже, актуальність даної проблеми полягає у необхідності вдосконалення правових механізмів для забезпечення фінансової безпеки держави в умовах сучасних викликів.

Стан фінансової безпеки країни, як складової економічної безпеки, загрози та завдання держави щодо забезпечення фінансової безпеки визначені Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року, що затверджена Указом Президента України від 11.08.2021 [7]. Стан фінансової безпеки у цьому документі надається через аналіз загроз стабільності фінансовому розвитку та механізму їх подолання. Законодавець розглядає фінансову безпеку, як стан організації фінансової системи, яка забезпечується передбаченням загроз і встановленням завдань по їх подоланню [6]

Як категорія юридичної, економічної науки, політології, соціології, науки державного управління фінансова безпека держави досліджується у працях науковців проте законодавчого визначення та одностайного зрозуміння сутності не отримала.

Проблеми фінансової безпеки держави досить активно розроблялись у наукових працях О. Барановського, І. Бінька, О. Василика, Є. Ведути, М. Єрмошенка, Н. Кравчук, В. Мунтіяна, Г. Пастернак Таранушенка, А. Сухорукова, В. Шлемка та ін. [4].

У Концепції економічної безпеки України знаходимо наступне трактування дефініції «фінансова безпека»: «Фінансова безпека – це захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на усіх рівнях фінансових відносин, забезпеченість домашніх господарств, підприємств, організацій і установ, регіонів, галузей, секторів економіки, держави фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їх потреб і виконання існуючих зобов'язань» [2].

Всебічне висвітлення термінологічного базису поняття «фінансова безпека держави» міститься у праці А. Полторака [5]. На думку О. Мелих «... під фінансовою безпекою держави слід розуміти надійно захищену фінансову систему країни від внутрішніх та зовнішніх загроз, що перешкоджають ефективному використанню її фінансових ресурсів в інтересах окремої людини і суспільства» [3].

Як правова категорія фінансова безпека, визначається, як «...узгодженість та збалансованість фінансової системи, здатність її протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам і забезпечувати в процесі функціонування захист національних фінансових інтересів на всіх рівнях господарювання» [1]

Економічна нестабільність та воєнний стан – взаємопов'язані явища, які впливають на фінансову безпеку держави. Економічна нестабільність, така як інфляція, безробіття, зростання державного боргу створює загрозу для фінансової стійкості країни та призводить до зниження фінансової безпеки.

Воєнний стан, у свою чергу, призводить до збільшення витрат на оборону та реагування на загрози зовнішньої безпеки.

Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах економічної нестабільності та воєнного стану має на меті забезпечення стійкості фінансової системи, збереження фінансових ресурсів та забезпечення умов для ефективного функціонування економіки країни.

Отже, важливо розглядати ці питання в комплексі та розробляти відповідні стратегії та механізми для забезпечення фінансової безпеки держави в умовах економічної та воєнної нестабільності.

Список використаних джерел:

1. Гетманець О. П. Фінансова безпека, як об'єкт правового регулювання. Підприємство, господарство і право. 2020. No 3. С. 218-223 URL: <http://surl.li/gogsd> (дата звернення: 11.04.2024)
2. Кравчук Н. Я. Фінансова безпека держави: реальність і доцільність в умовах глобалізації. Вісник Тернопільської академії народного господарства. 2000. Вип. 9. С. 121 – 126
3. Мелих О. Фінансова безпека держави: сутність, критерії оцінки та превентивні заходи зміцнення. Економічний аналіз. 2013. Випуск 12. Ч. 3. с. 266-272 URL: <http://surl.li/gogrs> (дата звернення: 11.04.2024)
4. Оксана Мелих Фінансова безпека держави: сутність, критерії оцінки та превентивні заходи зміцнення URL: <http://surl.li/gogrs> (дата звернення: 11.04.2024)
5. Полторак А. С. Теоретична концептуалізація фінансової безпеки держави. Фінансовий про-стір. 2020. No 4 (40). С.28-42. URL: <http://surl.li/stcxw> (дата звернення: 11.04.2024)
6. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану Коробцова Д.В. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.27> (дата звернення: 11.04.2024)
7. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025. Указ Президента України від 11.08.2021. No 347/2021. Урядовий кур'єр від 13.08.2021. No 156 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text> (дата звернення: 11.04.2024)

Шпомер Т.О.,

к.е.н., старший викладач

Національний університет «Чернігівська політехніка»

Чернігів, Україна

ORCID: [0000-0001-6680-5889](https://orcid.org/0000-0001-6680-5889)

email: tanya_shpomer@ukr.net

Фабриченко А.Г.,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Національний університет «Чернігівська політехніка»

Чернігів, Україна

ORCID: [0009-0005-7543-2750](https://orcid.org/0009-0005-7543-2750)

email: andriy.fabrychenko@gmail.com

Устинов Д. В.,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Національний університет «Чернігівська політехніка»

Чернігів, Україна

email: eddima6@gmail.com

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Українська банківська система стикається з багатьма викликами, зумовленими повномасштабним вторгненням, які обмежують її функціональні можливості і вимагають побудови злагодженого механізму управління вразливими напрямками діяльності. Вивчення проблем функціонування банківських установ, що виникають в надскладних умовах сьогодення і потребують негайного вирішення, дозволить зрозуміти та виявити спроможності адаптації до нових передумов розвитку та ефективності прийняття управлінських рішень.

Своєчасне запровадження тимчасових обмежень на початку введення воєнного стану, зокрема призупинення роботи валютного ринку України, крім операцій з продажу іноземної валюти клієнтами, фіксація офіційного курсу, введення мораторію на здійснення транскордонних валютних платежів, скасування лімітів ліквідності, капіталу, відкритої валютної позиції, кредитного ризику й інше (*Національний банк України, 2022*), дозволило втримати банківський сектор і забезпечити його надійне та стабільне функціонування. Водночас, незважаючи на безперебійну діяльність банківських установ завдяки вчасно вжитим превентивним заходам та підтримці НБУ, все ж існують проблеми, які несприятливо впливають на діяльність всіх учасників банківського ринку.

З початку повномасштабного вторгнення кількість діючих банків скоротилася на 8 (11,3%) – з 71 до 63, в тому числі зменшилася і кількість банківських установ з іноземним капіталом – на 6 (18,2%) – з 33 до 27, зі 100% іноземним капіталом – на 4 (17,4%) – з 23 до 19 (*Наглядова статистика, б. д.*). Таке скорочення насамперед пов'язано з виведенням з ринку тих банків, які в своїй структурі мали капітал країни-агресора або ж були віднесені до категорії неплатоспроможних через неузгодженість діяльності з вимогами українського законодавства та його порушення у сфері фінансового моніторингу.

Важливим питанням для банківського сектора України в умовах воєнного стану залишається проблема ефективного управління непрацюючими кредитами. Незважаючи на скорочення обсягів таких кредитів протягом останніх періодів спостерігається суттєве перевищення допустимого їх рівня в структурі банківського портфеля.

Початок повномасштабного вторгнення перекреслив досягнення стратегічної мети НБУ щодо зменшення обсягу непрацюючих кредитів в банківській системі до 10% до 2025 року. Руйнівні наслідки війни призвели до зменшення доходів позичальників та зниження їх можливості обслуговувати кредити. Це в свою чергу негативно позначилося на якості

кредитних портфелів банківських установ та спричинило збільшення відрахувань у резерви. Найбільше непрацюючих кредитів банківського сектору зосереджено в державних банках, зокрема лєвова частка припадає на Приватбанк (табл. 1).

Таблиця 1

Частка непрацюючих кредитів у розрізі груп банків, %

Групи банків	Станом на 01.01 відповідного року				
	2020	2021	2022	2023	2024
Частка непрацюючих кредитів по банківській системі у т.ч.	48,4	41	30	38	37,4
Банки з державною часткою	49,3	43,7	27,4	41,1	42,4
Приватбанк	78,4	74	69,9	69,2	63
Банки з приватним капіталом	19,5	15,3	10,5	23,6	16
Банки іноземних банківських груп	15,2	11,7	5,8	18,8	15,9
Покриття непрацюючих кредитів резервами	95,2	97,5	102,1	94,6	94

Джерело: складено авторами на основі (*Рівень непрацюючих кредитів (NPL)*, б. д.)

Незначне скорочення частки непрацюючих кредитів у 2023 році пов'язано передусім зі зростанням кредитного портфеля за рахунок поживавлення попиту на кредити в національній валюті для відновлення діяльності бізнесу, а також збільшенням роздрібних незабезпечених споживчих та іпотечних позик. Крім того, позитивні зрушення відбулися і за рахунок реструктуризації, відновлення обслуговування проблемної заборгованості корпоративними клієнтами та списання непрацюючих кредитів фізичним особам (*Національний банк України, 2024*).

Загальне ослаблення економічної активності, скорочення попиту на банківські послуги та зниження тарифів у 2022 році негативно позначилося на комісійних доходах, які зменшилися на 8,1% (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз динаміки доходів та витрат банківських установ

Показник, млн грн.	Роки					Темп зростання, %			
	2019	2020	2021	2022	2023	2020/2019	2021/2020	2022/2021	2023/2022
Доходи	243102	250171	273863	357549	446253	102,91	109,47	130,6	124,8
процентні доходи	152954	147743	168746	217053	304502	96,59	114,2	128,6	140,3
комісійні доходи	62057	70640	93162	85622	97088	113,83	131,9	91,9	113,4
Витрати	184746	210445	196488	335628	359708	113,91	93,4	170,8	107,2
процентні витрати	74062	62895	51097	65358	103049	84,92	81,2	127,9	157,7
комісійні витрати	18096	24132	35186	35449	46945	133,36	145,8	100,8	132,4

Джерело: побудовано і розраховано авторами (Наглядова статистика, б. д.)

Разом з тим, вимушене посилення власної стійкості банківських установ до зростання операційних ризиків через масштабні обстріли, масовані ракетні атаки інфраструктури та кібератаки на банківську систему супроводжувалося суттєвим збільшенням витрат, зокрема на додаткове обладнання відділень та захист інформаційних систем і призвело до перевищення темпів їх зростання над доходами. Адаптація бізнесу до воєнних умов, поживавлення економічної активності та ринку праці, поступове відновлення реальних доходів домогосподарств (переважно за рахунок виплат військовим) у 2023 році позначилося на прирості коштів у банках та зростанні привабливості строкових депозитів. Попри

зростання доходів населення та компаній реального сектору економіки попит на кредитні ресурси все ще залишається пригніченим. Результатом такої ситуації є зростання процентних витрат більш швидкими темпами, аніж збільшення процентних доходів.

Додаткової актуальності в умовах воєнних дій та напруженого стану державного бюджету набуває проблема незадовільних темпів повернення кредитів рефінансування, що були надані банкам, які згодом вийшли з ринку – 19,2 млрд грн. за 9 років при досі неповернутому залишку 37,2 млрд грн. Так, протягом 2023 року НБУ отримав на погашення проблемної заборгованості за кредитами рефінансування неплатоспроможних банків лише близько 1 млрд грн. Переважна частина коштів (51,2%) надійшла від реалізації заставлених майнових прав за кредитними договорами, а також погашення відбувалося за рахунок звернення стягнення на нерухоме та рухоме майно поручителя неплатоспроможного банку в позасудовому порядку шляхом його продажу (31,8%), реалізації в межах виконавчого провадження або процедури банкрутства заставленого нерухомого майна поручителів або набуття у власність Національного банку непроданого майна (10%) та інших джерел (7%) (Національний банк України, 2024a).

Отже, в умовах воєнного стану банківські установи виявилися найбільш вразливими до прояву кредитного ризику, рівень якого продовжує наростати через низьку платоспроможність клієнтів, зниження вартості застави, нестабільність економічної ситуації та інші фактори. Тому, для підтримання та збереження фінансової стійкості банки мають проводити додатковий аналіз кредитоспроможності позичальників, вдаватися до диверсифікації кредитного портфеля, своєчасно визнавати проблемну заборгованість та належним чином оцінювати кредитний ризик.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. (2022, 24 лютого). *Про роботу банківської системи та валютного ринку з 24 лютого 2022 року в умовах воєнного стану по всій території України.* <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pro-robotu-bankivskoyi-sistemi-ta-valyutnogo-rinku-z-24-lyutogo-2022-roku-za-umovi-voyennogo-stanu-po-vsiy-teritoriyi-ukrayini>
2. *Наглядова статистика.* (б. д.). Національний банк України. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>
3. *Рівень непрацюючих кредитів (NPL).* (б. д.). Національний банк України. <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>
4. Національний банк України. (2024, 7 лютого). *Частка непрацюючих кредитів у банках за 2023 рік скоротилася до 37,4 %.* <https://bank.gov.ua/ua/news/all/chastka-nepratsyuyuchih-kreditiv-u-bankah-za-2023-rik-skorotilasya-do-374>
5. Національний банк України. (2024a, 11 січня). *У 2023 році погашено понад 938 млн грн проблемної заборгованості за кредитами рефінансування неплатоспроможних банків.* <https://bank.gov.ua/ua/news/all/u-2023-rotsi-pogasheno-ponad-938-mln-grn-problemnoyi-zaborgovanosti-za-kreditami-refinansuvannya-neplatospromojnih-bankiv>

Лакіза В.В.

к.е.н, доцент,
доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва
Національний університет «Львівська політехніка»,
Львів, Україна
ORCID 0000-0002-6764-8536
email: viktoriia.v.lakiza@lpnu.ua

Кулинич Р. М.

аспірант 1-го року навчання, Інститут економіки і менеджменту
Національний університет «Львівська політехніка»,
Львів, Україна
ORCID 0009-0004-5288-2305
email rostyslav.m.kulynych@lpnu.ua

ЗМІСТ І СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

До найважливіших важелів, які регулюють фінансові взаємовідносини суб'єктів міжнародного бізнесу в умовах ринкової економіки, належать їх фінансові механізми – «сукупність форм і методів створення та використання фінансових ресурсів з метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, суб'єктів господарювання та населення; сукупність організаційних форм фінансових відносин: порядок формування та використання фондів грошових коштів; методи фінансового планування; форми управління фінансами; фінансове законодавство» [1]. Також фінансові механізми прийнято розглядати у вигляді сукупності фінансових методів, інструментів та важелів, які взаємопов'язані та взаємодіють між собою на державному, внутрішньому та ринковому рівнях. Ці методи скеровані на реалізацію економіко- інвестиційних, а також соціальних функцій суб'єктів міжнародного бізнесу за відповідної інформаційної, інституційної нормативно-правової та інфраструктурної систем його забезпечення. Що стосується структури фінансових механізмів, то до неї входять такі взаємопов'язані елементи, як [2]: фінансові методи, фінансові важелі, нормативно-правове та інформаційне забезпечення. Основу фінансових механізмів забезпечення розвитку міжнародного бізнесу становлять фінансові методи, інструменти та важелі. Зокрема фінансові інструменти забезпечення розвитку міжнародного бізнесу використовуються з метою виконання завдань, передбачених фінансовою політикою суб'єкта бізнесу та здійснюється у формах:

1) бюджетного фінансування- реалізується на безповоротній основі за рахунок коштів державного й місцевого бюджетів у формі: державних кредитів; національних та регіональних програм розвитку суб'єктів бізнесу; дотацій, субвенцій, програмно цільового фінансування; державних гарантій за кредитами; податкових пільг, податкових інвестиційних кредитів, податкових канікул, відстрочення зі сплати податків; податків, зборів, обов'язкових платежів, штрафних санкцій; державних закупівель тощо;

- кредитування- здійснюється за рахунок мобілізування тимчасово-вільних коштів на основі принципів платності, поверненості, забезпеченості й цільового призначення у формі: кредитів банків, позик кредитних спілок, ломбардів, інвестиційного кредитування; вибору оптимальної схеми оподаткування; франчайзингу та венчурного фінансування; програми співпраці з професійними учасниками фінансового ринку; страхового відшкодування; лізину, факторингу, форфейтингу;

- самофінансування - передбачає використання власних ресурсів з метою забезпечення розвитку суб'єктів міжнародного бізнесу шляхом: вибору оптимальної схеми оподаткування; отримання поворотної фінансової допомоги від засновників; використання чистого прибутку, власного капіталу, грошових фондів; капітальних інвестицій; коштів від продажу ліквідних активів тощо.

В цілому фінансове забезпечення міжнародного бізнесу доцільно розглядати в якості системи, для котрої є притаманним вхід (передбачає мобілізацію фінансових ресурсів)-процес (їх виробниче використання)-та вихід (результат функціонування), що, в свою чергу, пояснює потребу суб'єктів міжнародного бізнесу в фінансових ресурсах для провадження їх операційної діяльності, котра не має безпосереднього зв'язку з досягненням мети самої системи фінансового забезпечення. Фінансове забезпечення дає можливість суб'єктам бізнесу одержання необхідних фінансових ресурсів, а не просто покриття їх відтворювальних витрат за рахунок акумульованих власних коштів, асигнувань державного бюджету й інших фінансових джерел.

На момент сьогоднішнього вітчизняна практика свідчить про недостатній рівень ефективності використання фінансових механізмів розвитку суб'єктів бізнесу, їх неадекватність умовам функціонування в умовах глобалізації. Саме тому проблематика дослідження фінансових механізмів розвитку суб'єктів бізнесу перебуває в переліку найбільш важливих фінансово-економічних проблем, від позитивного вирішення котрих значною мірою залежить як доля самого підприємництва, так і трансформаційних процесів, що відбуваються в Україні.

Ключовими напрямками підвищення ефективності фінансових механізмів розвитку міжнародного бізнесу на основі успішної реалізації державної політики стосовно фінансового забезпечення суб'єктів бізнесу є: створення сприятливого середовища для започаткування та ведення бізнес діяльності; забезпечення ефективної державної фінансової підтримки розвитку бізнес діяльності. Наслідками ефективної реалізації фінансового механізму буде досягнення синергічного ефекту від результатів товарно-споживчої, інвестиційно-інноваційної та інституційно-соціальної взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Арбузов С. Г., Колобов Ю. В., Міщенко В. І., Науменкова С. В. Банківська енциклопедія. Київ: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. 504 с.
2. Балацька А. Сутність фінансового механізму розвитку малого та середнього бізнесу. Економічний аналіз. 2020. № 1 (30). с. 7-14

Захарова О.В.

к.е.н., доцент, в.о. завідувача кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин,
Маріупольський державний університет,
Київ, Україна
ORCID 0000-0002-8718-0205
email: o.zakharova@mu.edu.ua

Побережна А.О.

здобувачка ОС Магістр спеціальності 051 «Економіка»,
Маріупольський державний університет,
Київ, Україна
email: alina.poberezhna@mu.edu.ua

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Забезпечення національних економічних інтересів вимагає формування і реалізації стратегічного курсу у сфері забезпечення економічної безпеки, спрямованого як на стійке зростання конкурентоспроможності економіки України, так і на поступове зміцнення економічної стійкості та відповідно здатності національної економіки протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам.

В аспекті фінансової безпеки, як і інших складових економічної безпеки, зміцнення

безпекових позицій можливо за умови чіткого розуміння викликів та загроз, формування завдань та розробці механізму забезпечення. Відповідно до Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року [1] було визначено зазначені складові, що формують потенційні вектори розвитку фінансової сфери України на найближчу перспективу.

До найбільш значимих в системі викликів та загроз фінансовій безпеці країни виокремлено такі: низький рівень бюджетної дисципліни, значний обсяг дефіциту державного бюджету, недостатній рівень фінансової інклюзії; високий рівень тінізації економіки; непослідовність правового регулювання відносин у податковій сфері; недостатній розвиток довгострокового кредитування; значна частка непрацюючих кредитів у банківській системі; функціонування системи пенсійного забезпечення в умовах високого демографічного навантаження.

До ключових завдань відповідно до виокремлених загроз Стратегією визначено наступні: впровадження дієвої моделі боротьби зі злочинами в економічній сфері; скорочення дефіциту державного бюджету; зміцнення взаємодії з міжнародними фінансовими організаціями; впровадження програм кредитування розвитку реального сектору економіки, малого та середнього підприємництва; створення умов для розвитку інвестиційного кредитування; зменшення рівня непрацюючих кредитів та підвищення стійкості банківської системи; реформування українського страхового ринку; забезпечення функціонування трирівневої пенсійної системи та інші [1].

Також передбачено, що механізм реалізації завдань в сфері забезпечення фінансової безпеки як складової економічної безпеки країни передбачатиме такі дії: *по-перше*, проведення постійного моніторингу фінансової стійкості; *по-друге*, визначення та дотримання критичних меж і цільових орієнтирів за фінансовими індикаторами економічної безпеки; *по-третє*, створення ефективної системи раннього реагування на кризові явища, ризики, відповідно недопущення виходу фінансових індикаторів безпеки за критичні межі; *по-четверте*, коригування завдань у сфері забезпечення фінансової безпеки при змінах параметрів безпекового середовища, як внутрішнього, так і зовнішнього.

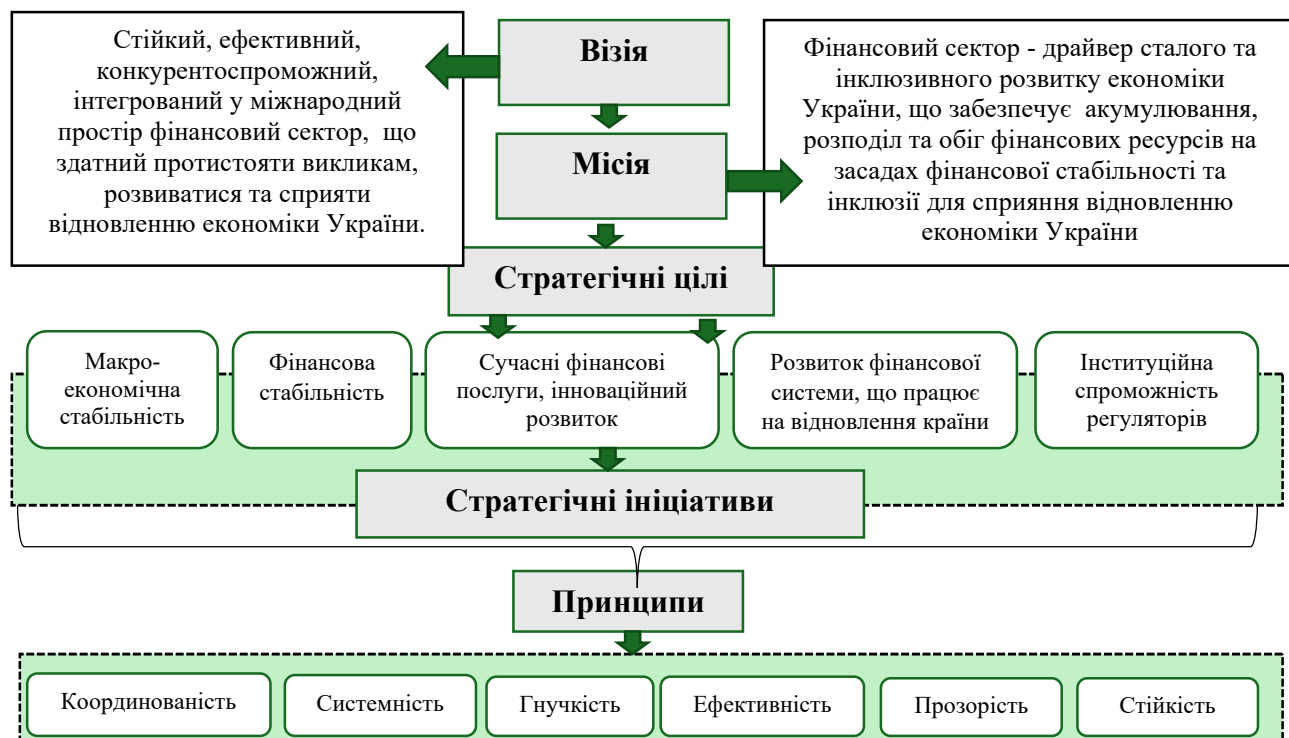

Рис. 1. Пріоритетні напрями розвитку фінансового сектору України в контексті забезпечення безпекового розвитку

Джерело: складено на основі [2,3]

Посиленню рівня безпеки сприяє також розроблена Стратегія розвитку фінансового

сектору України до 2025 року [2], яка була затверджена на початку 2020 р., діяла протягом 3,5 років та втратила чинність у зв'язку з прийняттям нової Стратегії розвитку фінансового сектору України [3] в умовах військового часу та завдань повоєнної відбудови. Відповідно цих стратегічних документів визначено місію, візію, стратегічні напрямки та деталізовані цільові індикатори розвитку фінансової сектору України, який має характеризуватися високим рівнем безпеки, щоб відповідно сприяти стійкості національної економічної системи та створювати засади відбудови економічного потенціалу (рис. 1).

На основі аналізу інформації щодо цільових індикаторів та стану їх виконання було запропоновано та проведено *інтегральну оцінку досягнення фінансової стійкості* (на основі відхилення від цільового індикатору) на основі алгоритму, що включає такі кроки:

1. визначення ступеня відхилення. Якщо цільовий індикатор досягнуто, присвоєно «0», якщо цільовий індикатор не досягнуто, присвоєно «1».

2. для вимірювання ступеня недовиконання результату, оцінювалась відносна величина відхилення за формулами:

$$\Delta c = \frac{I_{\Phi}}{I_{\Pi}} - 1 \quad \text{для показників - стимуляторів;} \quad \Delta d = \frac{I_{\Pi}}{I_{\Phi}} - 1 \quad \text{для показників -}$$

дестимуляторів

3. рівень досягнення фінансової стійкості розраховувався як сума відхилень.

$$R = \sum \Delta, \text{ при цьому чим нижчою є оцінка } R, \text{ тим стійкішою є система } (R \rightarrow 0)$$

Щоб розрахувати середній показник відхилення, що буде показувати у скільки разів, або на скільки % є недовиконання стратегічних цілей, потрібно скористатися формулою:

$$\bar{R} = \frac{\sum \Delta}{n}.$$

Таблиця 1

Розрахунок оцінки стійкості фінансового сектору України

Фінансові індикатори в стратегічних цілях	Цільове значення	Відхилення (Δ)
Обсяг непрацюючих кредитів у банківській системі, %	Не більше 10%	2,81
Дефіцит державного бюджету	2	8,30
Частка державних банків в активах банківської системи, %	Не вище 25	1,12
Рівень проникнення кредитування МСП, % до ВВП	3%	0,88
Рівень проникнення небанківського кредитування, % до ВВП	Не менше 3%	1,00
Відношення готівки (M_0) до ВВП, %	Не більше 7,5	0,71
Рівень проникнення страхування, % ВВП	Не нижче 2	1,44
Частка банків-емітентів НПС «Простір», % від усіх банків	Понад 70	1,33
Частка укладених договорів ОСЦПВ онлайн, %	100	5,62
R	0	106,03
$\bar{R}$	0	4,24

Джерело: розрахунки авторів

В таблиці 1 представлені вибірково ті показники розвитку фінансового сектору, за якими встановлено найвищий рівень відхилення від цілі. Розрахунок інтегральної оцінки досягнень фінансової стійкості показав, що показник складає 106, що достатньо високою сумарною величиною відхилення. Середній ступінь таких відхилення дорівнює 4,24. Тобто в 4,24 в середньому значення фінансових індикаторів оцінки безпеки та стійкості не відповідають встановленим стратегічним цілям.

Підсумовуючи, зазначимо, що ефективне стратегічне управління системою фінансової безпеки на основі прогнозування та моніторингу відповідних фінансових індикаторів дозволить оперативно реагувати на можливі зміни їх значень, що є сигналами посилення відповідних ризиків. Розрахунок таких відхилення в динаміці дозволить відслідковувати рівень фінансової стійкості та виявляти причини його змін, що є дієвим інструментом

раннього попередження відповідних кризових ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року: Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>
2. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року: НБУ, 2020. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/develop-strategy2023>
3. Стратегія розвитку фінансового сектору України. НБУ, (2023). URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finsanovogo-sektoru-ukrayini>

Саїнчук Н.В.

к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту
Чернівецький національний університету
імені Юрія Федьковича,
Чернівці, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6866-7918>
email: n.sainchuk@chnu.edu.ua

Борка Д.І.

студентка кафедри фінансів і кредиту
Чернівецький національний університету
імені Юрія Федьковича,
Чернівці, Україна

ДЕТЕРМІНАНТИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постійний динамізм сучасного економічного середовища зумовило необхідність використання стратегічного підходу до системи господарювання різних суб'єктів ринку. Інвестиційна політика підприємства - частина загальної економічної стратегії, яка встановлює вибір і способи реалізації найбільш раціональних напрямів оновлення та розширення його виробничого і науково-технічного потенціалу.

Інвестиційна політика спрямована на забезпечення виживання підприємства в сучасному економічному середовищі, на досягнення ним фінансової стійкості і формування інвестиційної стратегії розвитку.

Інвестиційна стратегія - це генеральний план дій у сфері інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання, який враховує пріоритетні її методи і форми, характер формування інвестиційних ресурсів та їх обсяг, і послідовність етапів реалізації довгострокових інвестиційних цілей, що гарантують передбачений загальний розвиток підприємства [4].

Інвестиційна стратегія не може бути реалізована без необхідної ресурсної бази. Тому одним із найважливіших етапів розробки інвестиційної стратегії є оцінка потенційних та прихованих можливостей підприємства з формування потрібного обсягу інвестиційних ресурсів за допомогою всіх можливих фінансових та нефінансових джерел та у всіх формах для забезпечення найефективніших результатів інвестиційної діяльності.

Сучасна інвестиційна активність діяльності вітчизняних підприємств формується як під впливом макроекономічних чинників, так і появою нових потреб у споживачів, ріст все більших вимог до якісних характеристик товарів широкого споживання, скорочення їх життєвого циклу внаслідок дії зазначених чинників.

Процес розробки інвестиційної стратегії підприємства є складовою частиною загальної та конкурентної стратегії його розвитку. Тому тактичні цілі інвестиційної стратегії підприємства необхідно узгоджувати з його загальними стратегічними цілями розвитку та інших функціональних стратегій (фінансової, господарської, операційної та іншими).

В сучасних умовах господарювання вітчизняні підприємства стикаються з масовим ринком споживачів та сильним конкурентним середовищем, що впливає на збільшення витрат на

маркетингову діяльність підприємства.

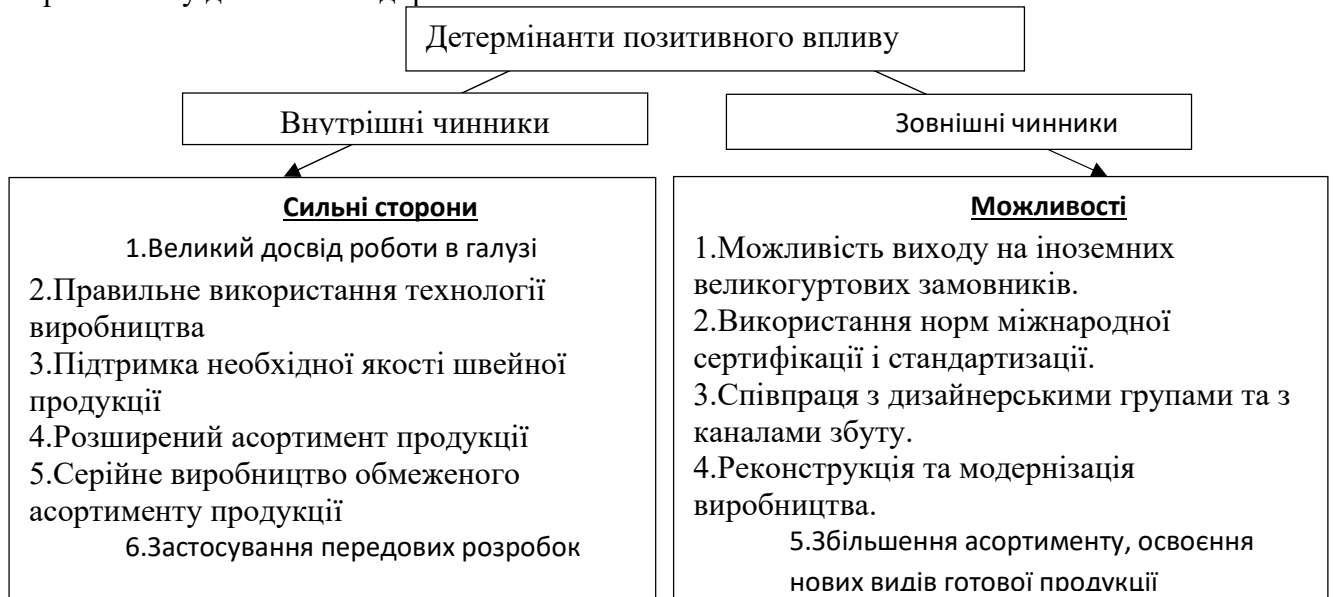

Рис. 1. Основні детермінанти позитивного впливу чинників на діяльність вітчизняних підприємств

Джерело: [1, 2]

Отже, з цією метою на підприємстві повинні розроблятися відповідні заходи щодо стимулювання збуту та удосконалення сервісу, покращення якості продукції, головними з яких виступають:

- ефективне управління витратами та зменшення собівартості продукції;
- використання міжнародної сертифікації продукції та стандартизації процесів виробничої діяльності як складових управління якістю;
- удосконалення рівня організації виробничої діяльності з застосуванням модернізованого устаткування;
- налагодження тісних зв'язків з бізнес-партнерами.

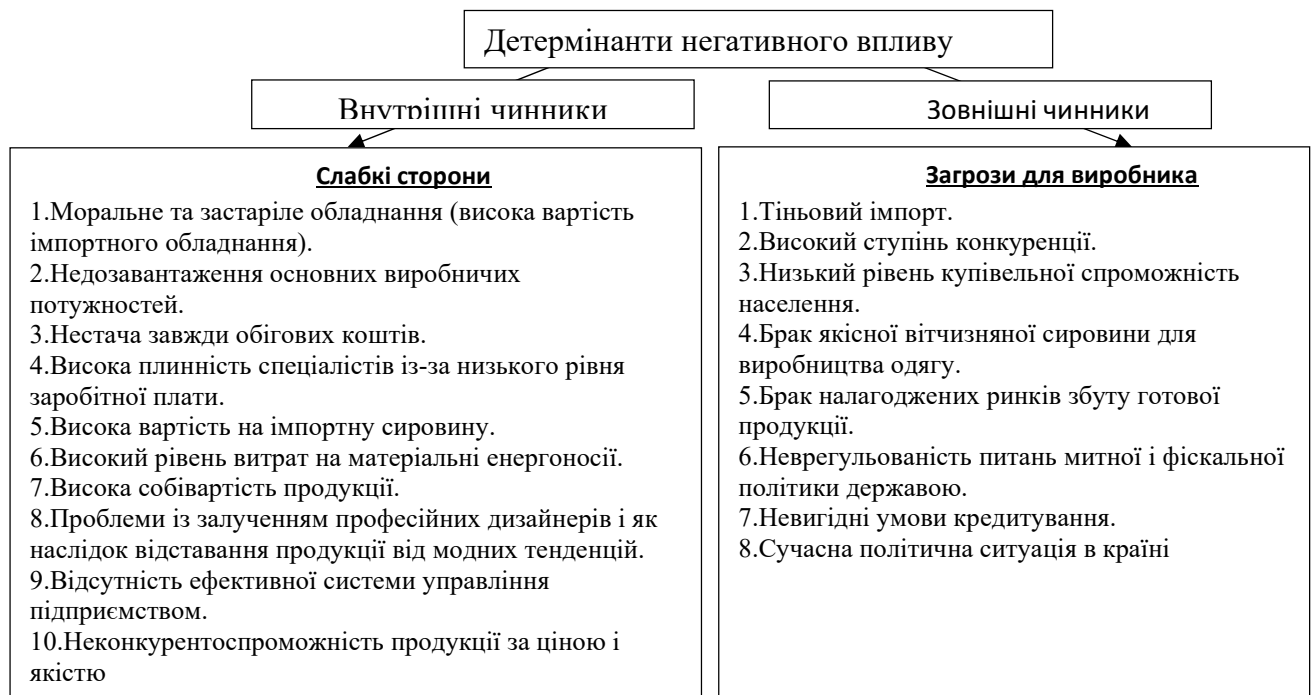

Рис. 2. Основні детермінанти негативного впливу чинників на діяльність вітчизняних підприємств

Джерело: [1, 2]

Важливою мірою на рівень формування і використання інвестиційних можливостей вітчизняних підприємств впливають як внутрішні, так і зовнішні компетенції. До них слід віднести можливості щодо вибору ефективних форм і методів взаємодії із постачальниками, споживачами, конкурентами, інвесторами.

Таким чином, враховуючи вищезазначене, ми можемо зробити наступні висновки: ефективна стратегія підприємства направлена на підвищення його інвестиційної привабливості, обов'язково повинна відповідати інтересам споживачів, враховувати зміни як зовнішніх чинників, так і внутрішніх в умовах конкурентного середовища.

Проведене дослідження надало нам змогу сформулювати основні детермінанти позитивного і негативного впливу чинників на діяльність вітчизняних підприємств (рис. 1-2).

Список використаних джерел:

1. Галушак В. Л. Фактори зростання інвестиційних можливостей регіонів. *Економічні науки. Сер. Облік і фінанси: зб. наук. праць*. Луцьк: ЛДТУ. 2007. Вип. 4 (16). Ч. 1. С. 56–65.
2. Гордійчук А.С., Стахів О.А. Економіка підприємства: навч. Посібник. Рівне: РДТУ. 2010. 247 с.
3. Гаврилова Н.В. Фактори підвищення рівня інвестиційної привабливості. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2011, вип. 20, ч. II. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/694/1/48>
4. Мазаракі А.А., Бланк І.О., Лігоненко Л.О. Внутрішня торгівля в Україні: економічні умови ефективного розвитку: монографія. К.: КНТЕУ, 2006. 195 с.
5. Тертичка В. В. Стратегічне управління: підручник. К.: К.І.С., 2017. 932с.
6. Хоменчук Л. В. Стратегія регіонального розвитку і планування інвестиційної діяльності підприємства. *Стратегічні пріоритети*. 2018. № 4(5). С. 142-150.

Фісуненко П.А.,

д.е.н., доцент, декан економічного факультету,
професор кафедри девелопменту нерухомості, фінансів, обліку та маркетингу,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури,
Дніпро, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1339-5860>

Кособрюхов Я.І.,

здобувач групи ДН-22-2мн
кафедри девелопменту нерухомості, фінансів, обліку та маркетингу,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури,
Дніпро, Україна

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЇ З УПРАВЛІННЯ НЕРУХОМІСТЮ

Сучасні умови економічної нестабільності, аспекти впливу повномасштабного воєнного вторгнення, зовнішньоекономічні проблеми зумовлюють ускладнення відносин між забудовниками та потенційними споживачами. Крім того, ускладнення реалізації проєктів за рахунок форс-мажорних обставин, непередбачуваних погодних умов та інших можливих проблемних аспектів формують умови для необхідності прийняття швидких управлінських рішень в складних, а іноді – непередбачуваних, економічних умовах.

Теоретичні основи організації маркетингової діяльності в компаніях з управління нерухомістю були закладені такими науковцями, як: Сенишин О.С., Кривешко О.В. [1], Ларка Л.О. [4], Савченко С.М. [5] та багато інших. В свою чергу, розробці питань сучасного маркетингу і його адаптації до вітчизняних умов присвятили свої роботи такі науковці, як: Пронько Л.М., Токар К.С. [2], Абрамович І.А. [3], Носань Н.А. [6] та інші. Однак, більшість відповідних наукових досліджень стосуються маркетингової теоретико-методологічної

частини, та не відповідають сучасним аспектам трансформаційних економічних видозмін.

Потенційний вплив проблемних факторів зумовлює відстрочення термінів реалізації відповідних проєктів компаній з управління нерухомістю, що потребує додаткових фінансових витрат. Тому, удосконалення механізмів забезпечення маркетингової діяльності компаній з управління нерухомістю має першочергове значення для успішного сталого розвитку економічної системи України.

На сьогоднішній день, серед компаній з управління нерухомістю в Україні, відбуваються постійні зміни, наприклад: зміни у купівельній поведінці споживачів, зміни у очікуваннях споживачів або інвесторів, зміни у фінансовій складовій та багато інших. Завдяки таким змінам маркетингова діяльність повинна підлаштовуватись під кон'юнктуру ринку, адаптуючись до умов та ступеню впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, швидко реагуючи на будь-які зміни світового ринку. Можливості росту потенціалу компаній з управління нерухомістю, в сучасних умовах, є наступні:

- 1) глибоке проникнення на ринок: необмеженість виробничих можливостей компаній з управління нерухомістю на фоні великої місткості ринку будівельного сектору економіки;
- 2) розширення меж ринку функціонування компаній з управління нерухомістю;
- 3) збільшення збуту компаній з управління нерухомістю.

З метою вдосконалення маркетингової діяльності компаній з управління нерухомістю пропонуємо використовувати такі напрями, як: впровадження конкурентного бенчмаркінгу в компанії, інтеграція маркетингу взаємовідносин в систему менеджменту маркетингової діяльності. «Для досягнення цих цілей важливо мати ефективну маркетингову систему, що забезпечує точне планування маркетингових заходів, організовану діяльність відділу маркетингу та систематичний контроль за їх виконанням» [1].

Реалізація означених напрямів вдосконалення управління маркетинговою діяльністю компанії з управління нерухомістю полягає у наступному:

- 1) впровадження конкурентного бенчмаркінгу на підприємстві;
- 2) інтеграція маркетингу взаємовідносин в систему управління маркетинговою діяльністю.

«Маркетингові дослідження допомагають з'ясувати, як споживачі реагують на ціну продукту або послуги. Відповідно до цього можна адаптувати ціноутворення для забезпечення конкурентоспроможних цін, що відповідають ринковій ситуації. Також дослідження дозволяють аналізувати діяльність конкурентів на ринку, їх стратегії, слабкі та сильні сторони. Це допомагає виявити можливості для підвищення власної конкурентоспроможності» [7].

Перспективою подальших наукових досліджень у означеному напрямі є вивчення ролі маркетингової діяльності компаній в підвищенні ефективності управління нерухомістю в Україні.

Список використаних джерел:

1. Сенишин О.С., Кривешко О.В. Маркетинг : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 347 с.
2. Пронько Л.М., Токар К.С. Маркетингова стратегія у формуванні конкурентоспроможності підприємства. Ефективна економіка. 2022. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2022/75.pdf (дата звернення: 08.04.2024).
3. Абрамович І.А. Маркетингова діяльність підприємства та контроль за її проведенням. Агросвіт. 2020. № 10. С. 52–56. URL: <http://dspace.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/2923> (дата звернення: 12.04.2024).
4. Ларка Л.О. Маркетингові дослідження як інформаційна основа діагностики маркетингової діяльності підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2023. № 1. С. 80–84. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-314-1-10> (дата звернення: 10.04.2024).
5. Савченко С.М. Методологічні основи дослідження конкурентоспроможності

підприємств. Ефективна економіка. 2019. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/54.pdf (дата звернення: 10.04.2024).

6. Носань Н.А. Інноваційні маркетингові стратегії сучасного українського підприємства. Економіка та суспільство. 2024. (59). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-106> (дата звернення: 22.04.2024).

7. Іванечко Н., Борисова Т., Процишин Ю. Маркетинг. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 180 с.

Литовченко О.Ю.

к.е.н., доцент кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7852-4918>

email: olena.lytovchenko@karazin.ua

Бражнік Д. О.

студент 2 курсу

економічного факультету

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-7020-9333>

email: prot.kat@icloud.com

Діденко А. О.

студентка 2 курсу

економічного факультету

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-8176-3262>

email: annadids2004@gmail.com

КОНТРОЛЬ ЗА РУХОМ КАПІТАЛУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЯК ФАКТОРИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Події 24 лютого 2022 року завдали значного впливу на розвиток економіки України та діяльність суб'єктів господарювання. Напруженість геополітичної ситуації значно скоротила інвестиційні надходження в економіку. За даними European Business Association, індекс інвестиційної привабливості України у 2023 році складав 2,44 бали з 5 можливих. Порівняно з 1 півріччям 2021 р. (2,84 бали) індекс знизився на 0,4 бали, хоча у 2021 році пандемія COVID-19 зазнала нової хвилі, що мало значний вплив на інвестиційний клімат багатьох країн світу [1]. В цілому, таке становище можна пояснити загальною геополітичною нестабільністю та загостренням воєнних ризиків на території країни. Більшість компаній, які розташовані в зоні активних бойових дій для збереження виробничого потенціалу перемістили свої виробничі потужності в регіони України з більш стабільною політичною ситуацією або переорієнтували свою діяльність за кордон. За період з 2021 по 2023 рр. кількість підприємств, які припинили свою діяльність на території України склала 55169 одиниць, у відсотковому виразі скорочення у 2023 р. порівняно з 2021 р. становить 7,9% [2]. Військові дії сприяють загостренню економічної кризи й змушують компанії реінвестувати свої капіталовкладення в економічні сектори інших країн. За таких умов Україні необхідно забезпечити контроль за рухом капіталу та відновити сприятливий інвестиційний клімат для повернення обсягу інвестиційних надходження на рівень довоєнного часу. Отже, сьогодні проблема відтоку капіталу безпосередньо пов'язана із зниженням інвестиційної привабливості та потребує особливої уваги, оскільки це відображається на стані фінансової безпеки держави. Вищенаведене обумовило необхідність пошуку шляхів підвищення інвестиційної привабливості України як фактору забезпечення стійкості національної економіки до ризиків та загроз.

Проблематика фінансової безпеки держави була предметом зацікавленості таких

учених, як Реверчук Н.Й., Соловійов В.І., Єрмошенко М.М., Барановський О.І. та інших. О. Барановський вважає, що фінансова безпека - це важлива складова частина економічної безпеки держави, що базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності фінансово-кредитної сфери України, яка відображається через систему критеріїв і показників її стану, що характеризується збалансованістю і наявністю апробованих механізмів регулювання і саморегулювання [3].

Значний внесок у розробку теоретико-методичних засад контролю за рухом капіталу та інвестиційної привабливості України зробили вчені: Оришечко-Бартоха Т.А., Шльончак В.В., Мірошніченко Т.Є., Шаповал Є.І., Чапляк Н.І., Marjanac D та інші. Узагальнення наукових джерел дає змогу зробити висновок, що хоча на даному етапі існують суттєві перепони для покращення інвестиційного клімату в середині країни, але вже зараз слід опікуватися проблемою фінансової безпеки держави шляхом контролю за рухом капіталу та розробки ефективної стратегії по залученню інвестиційних надходжень.

Під контролем над рухом капіталу розуміють будь-яку економічну політику, направлену на обмеження вільного руху капіталу і здатну змінити стан рахунку операцій з капіталом та фінансовими операціями. З метою регулювання міжнародного руху капіталу використовують прямий та непрямий контроль: прямий - передбачає контроль за відпливом та припливом капіталу, валютний контроль; непрямий (ринковий) – це контроль за введенням двох валютних курсів, оподаткування потоків капіталу, непряме оподаткування у формі безпроцентних резервних зобов'язань або депозитних вимог, форми непрямого регулювання, які ґрунтуються на дискримінації по відношенню до різних типів операцій і інвесторів [4].

Для відновлення сприятливого інвестиційного клімату та ефективного функціонування економіки України необхідно активно працювати над утриманням капіталу в межах країни. Це вимагає реалізації комплексу заходів, спрямованих на стимулювання внутрішніх інвестицій та зменшення ризику відтоку іноземного капіталу. Пріоритетними напрямками при цьому повинні стати державна підтримка підприємств та розвиток внутрішнього ринку.

В контексті геополітичних ризиків, підтримка підприємств набуває стратегічного значення для забезпечення економічної стійкості та розвитку країни. Держава повинна надавати податкові та митні пільги, забезпечувати необхідну законодавчу базу й сприятливі умови для функціонування підприємств. Взагалі, можна зазначити, що сучасні виклики вимагають впровадження комплексного підходу, орієнтованого на мінімізацію впливу геополітичних факторів шляхом створення стратегічних резервів капіталу, диверсифікації економічних та виробничих зв'язків.

Стимулювання розвитку внутрішнього ринку сприятиме зростанню обсягів внутрішніх інвестицій, що в свою чергу сприятиме стабілізуванню національної економіки та зменшить її залежність від коливань на зовнішньому ринку. У підсумку більш стабільна національна економіка зменшить обсяги відтоку капіталу з України. На противагу посиленню контролю за відтоком капіталу необхідно послабити контроль за припливом капіталу в Україну. Лібералізація режиму контролю сприятиме збільшенню притоку іноземного капіталу, що забезпечить додаткові ресурси для розвитку економіки та підтримки фінансової стабільності. Однак, треба відмітити, що лібералізація режиму контролю повинна мати періодичний характер, тобто вводиться на певний термін, а потім, за необхідністю, повторно впроваджуватися. Така система дозволить більш гнучко регулювати надходження капіталу в країну.

Іноземний капітал має велике значення для України як під час військових дій, так і під час відновлення інфраструктури та розвитку економіки, але важливо контролювати його обсяг, бо подальша надмірна концентрація зовнішнього капіталу всередині країни може призвести до небажаних наслідків для стабільності економіки. За таких обставин економіка України стає вразливою для впливу зовнішніх факторів: економічних криз країн-інвесторів. Це може призвести до того, що Україна може опинитися на межі нової фінансової кризи, яка

за своєю суттю буде схожа на кризу 2008 року, коли потоки капіталу, що надходили в країну, значно перевищували рівень, обґрунтований економічними показниками. Як зазначається в [5], суворість кризи, яка вдарила по Україні, була посилена непередбаченим фінансовим регулюванням, економічним зростанням, викликаним кредитним бумом, та зовнішніми й фінансовими позиціями, які швидко погіршувалися.

Створення вільних економічних зон у країнах, що розвиваються, за умови інтеграції національної економіки в роботу зон створює передумови для сталого та інклюзивного економічного зростання [6]. Отже, для покращення інвестиційного клімату на території України можна пропонувати створення вільних економічних зон, поява яких сприятиме залученню іноземних компаній до ведення бізнесу, що в свою чергу призведе до зростання інвестиційних надходжень в довгостроковому часовому горизонті.

Висновки. Геополітичні ризики, що останніми роками загострилися в Україні суттєво знизили її інвестиційний клімат, що є деструктивними факторами впливу на фінансову складову економічної безпеки держави. Зважаючи на об'єктивність сучасних глобальних викликів, вже сьогодні необхідно приділити підвищену увагу механізмам регулювання і саморегулювання в контексті контролю за рухом капіталу, з метою стабілізації економіки й мінімізації залежності країни від зовнішніх факторів. Державна підтримка функціонуючих підприємств, розвиток внутрішнього ринку через створення вільних економічних зон, відновлення інвестиційної привабливості держави є ключовими напрямками для зміцнення фінансової безпеки держави, що забезпечить її економічну стійкість та здатність до розвитку.

Список використаних джерел:

1. Дослідження та аналітика. *European Business Association*. URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analytika/> (дата звернення: 09.05.2024).
2. Кількість активних підприємств за видами економічної діяльності з розподілом за ознакою статі керівника 2023 р. : Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/kap/arh_kap_ved_osk_u.html (дата звернення: 09.05.2024).
3. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні - методологія оцінки та механізми забезпечення. Автореф. дис. д-ра екон. Наук НАН України / URL: <http://www.disslib.org/upravlinnja-ekonomichnoju-bezpekoju-pidpryyemnytstva> (дата звернення: 05.05.2024)
4. Мірошніченко Т. Є. Міжнародний рух капіталу: регулювання та контроль // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. Ужгород, 2011. Спецвипуск. 33. Ч. 2. С. 190–193.
5. Беседіна О., Шепотило О. Приплив капіталу: благословення чи прокляття?. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2010/06/14/238338/> (дата звернення: 09.05.2024).
6. Marjanac D. The impact of free zones on economic growth: evidence from developing countries. *Časopis za ekonomiju i tržišne komunikacije*. 2022. Vol. 12, No 1. P. 221-236.

Окландер Т.І.,

д.е.н., професор кафедри економіки підприємства,
Одеська державна академія будівництва та архітектури,
Одеса, Україна
ORCID 0000-0003-3955-9808
email: oklander@ogasa.org.ua

Щербина О.С.,

к.т.н., викладач кафедри економіки підприємства,
Одеська державна академія будівництва та архітектури,
Одеса, Україна
ORCID 0000-0001-8180-4665
email: olegito4ka@ukr.net

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ ПРОДАЖІВ БУДІВЕЛЬНО-ВИРОБНИЧИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Планування продажів є одним з найважливіших аспектів, що впливають на успішну роботу підприємств усіх рівнів та направленостей. Швидка зміна економічних умов у сьогоdnішньому світі в значній мірі вплинула на ефективне функціонування та розвиток будівельного бізнесу. Попереднє планування діяльності фірми та своєчасне внесення необхідних поправок є єдиним способом успішної роботи в майбутньому будь-якої організації в умовах коливаючого ринку. Підприємство, яке не уміє підлаштовувати свої дії під сучасні економічні умови та планувати свою діяльність, частково або повністю втрачає свої позиції в жорсткій конкурентній боротьбі.

Планування як основний елемент управління системою підприємства в цілому та окремих його структурних підрозділів дозволяє через певні механізми постановки цілей і ретельного контролю їх виконання досягти бажаних результатів розвитку як окремих організацій, так і економіки країни. Особливо важлива проблема підвищення результативності планування правильної роботи виробничих підприємств будівельної направленості для країн, що розвиваються, до яких, без сумніву, відноситься і Україна. Тому нашим підприємствам для покращення результативності роботи необхідно навчитися вдосконалювати систему планування роботи, покращувати стратегічне та тактичне планування розвитку, навчитися об'єктивно оцінювати реалізацію впроваджених заходів.

Планування майбутніх продажів є одним з найважливіших аспектів, що сприяє вирішенню цілого ряду завдань:

- виявленню та аналізу «слабких» місць в стратегічній політиці планування продажів;
- оцінці конкуруючих виробів та діяльності інших організацій за різними показниками конкурентоспроможності;
- прогнозуванню обґрунтованого збільшення обсягу продажів товарів, встановленню адекватних цін, корегуванню собівартості та рентабельності виробничої продукції;
- оптимізації власного виробництва та інших структурних підрозділів;
- ухваленню рішень про те, які вироби виключити через недостатню конкурентоспроможність та рентабельність, що знизилася, а які додати в номенклатуру продукції, в тому числі за рахунок розвитку нових напрямків виробництва;
- розробці рекомендацій щодо подальших дій, принципу роботи, мотивації усім структурним підрозділам організації;
- інше.

Загалом підсумок планування продажів представляє собою затвердження певного об'єктивного показника майбутнього результату, що встановлюється на основі системного аналізу діяльності підприємства на протязі минулих років, перегляду ринкових можливостей сьогодення, складання стратегічного бачення тощо [1]. Досягнення цього показника можливе

за рахунок виконання певної програми заходів, що спрямовані на збільшення існуючих даних по реалізації виробничої продукції, яка має виконуватись на заданому інтервалі діяльності підприємства. Також слід враховувати нестабільну ринкову ситуацію, появу ряду новітніх технологій та продуктів, сильних гравців, зміну попиту та ін. Все це може стати серйозними причинами для своєчасного внесення змін в існуючий план. В результаті практично перед будь-якою компанією буде поставати питання, щодо найбільш ефективного стратегічного планування продажів задля збільшення прибутку.

Список використаних джерел:

1. Матвеева Н.В. Проблеми фінансового планування на підприємстві / Н.В. Матвеева, В.М. Олійник // Економіка суб'єктів господарювання. Наука й економіка. – 2016. – № 1 (41). – С. 57–61.

Бабич О.А.

аспірант кафедри міжнародних фінансів

Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-5996-6931>

науковий керівник: д.е.н. Дзюба П.В.

ЗНАЧЕННЯ ЗАПУСКУ BITCOIN ETF ДЛЯ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ

Схвалення Комісією з цінних паперів і бірж США (SEC) заявок на запуск Bitcoin біржових фондів (ETF) від провідних інституційних інвесторів стало вагомим кроком для подальшого розвитку криптовалютного ринку, адже з одного боку це забезпечило надходження великих об'ємів ліквідності на ринок, а з іншого сприяло легалізації та інституалізації інвестицій в Bitcoin.

Bitcoin ETF — це тип інвестиційного фонду, який відстежує ціну Bitcoin і дозволяє інвесторам отримувати доступ до криптовалюти без необхідності безпосередньо тримати цифровий актив. По суті, Bitcoin ETF працює так само, як і традиційні ETF, але замість того, щоб утримувати акції, облігації чи товари, він утримує Bitcoin як базовий актив [1]. Bitcoin ETF, які торгуються на традиційних фондових біржах, змінили динаміку інвестування в криптовалюту, забезпечивши простоту, безпеку та регуляторний нагляд.

Туні Bitcoin ETF: спотовий і ф'ючерсний.

Спотовий Bitcoin ETF — це тип біржового фонду, метою якого є надання інвесторам прямого доступу до поточної ринкової ціни активу.

У цьому контексті «спотовий» означає негайну або поточну ціну базового активу, яким є сам Bitcoin. Спотовий Bitcoin ETF зазвичай утримує фактичні Bitcoin як базовий актив і намагається якомога точніше відстежувати ціну BTC у реальному часі (приклад: Bitwise Bitcoin ETF (BITB)).

Фізично забезпечений Bitcoin ETF фізично зберігає BTC як частину своїх активів, тобто ETF безпосередньо володіє та зберігає криптовалюту.

Фізично забезпечений Bitcoin ETF можна порівняти з спотовим Bitcoin ETF, за винятком того, що останній робить більший акцент на відстеженні поточної ціни активу, а не на фізичних поставках та володінні.

Ф'ючерсні Bitcoin ETF не зберігають фактичні BTC, натомість вони використовують ф'ючерсні контракти на Bitcoin, щоб отримати доступ до ціни криптовалюти. Ф'ючерсні контракти дозволяють інвесторам спекулювати на майбутніх рухах цін на біткойн (приклад: ProShares Bitcoin Strategy ETF (BITO)). Деякі ETF продукти можуть мати леверидж, що підвищує рівень ризику (приклад: Volatility Shares 2X Bitcoin Strategy ETF (BITX)) або зворотну залежність до ціни BTC, тобто прирост капіталу відбувається за умови падіння активу (приклад: ProShares Short Bitcoin ETF (BITI)). Ще однією відмінністю від спотових BTC є потенційні витрати, пов'язані з пролонгацією або розрахунками за ф'ючерсними

контрактами[1,2].

Переваги крипто ETF:

Диверсифікація: Криптовалюти є унікальним класом активів, тому додавання BTC до портфоліо забезпечує більшу диверсифікацію.

Простота: для більшості інвесторів купити акції в ETF набагато простіше, ніж купувати та тримати криптовалюту безпосередньо.

Безпека: якщо ви купуєте свою криптовалюту через біржу, ви можете зберігати свої ключі безпеки на цій біржі, якщо вона пропонує таку послугу. Проте гаманці та біржі можуть бути зламані, а ключі – викрадені. ETF не вимагає, щоб ви володіли будь-якою криптовалютою, безпечно зберігали ключі або переміщували активи між різними типами сховищ — ви володієте акціями фонду, доступними на будь-якому пристрої з підключенням до Інтернету [1].

Недоліки крипто ETF:

Комісії: Інвестиції в крипто ETF, швидше за все, будуть дорожчими, ніж безпосередня покупка криптовалюти. Купуючи криптовалюту, вам потрібно лише здійснити одноразовий платіж на біржі, який може становити лише кілька сотих відсотків від вартості торгів. Купуючи акції ETF, ви сплачуєте комісію брокерської компанії та коефіцієнт витрат фонду. Крипто ETF мають коефіцієнти витрат від 0,39% до 1,5%, що набагато вище, ніж комісії за транзакції, які стягують криптовалютні біржі.

Відсутність володіння токенами: Інвестор не володіє криптовалютою безпосередньо; навіть фонд цього не робить, якщо це ф'ючерсний ETF.

Передача контролю менеджерам ETF: недоліком усіх ETF є відмова інвестора від певного контролю. Інвестор покладається на стратегії керуючого фондом, тому більш складні чи точні стратегії недоступні.

Волатильність і нерегульований характер криптовалют: багато крипто інвесторів говорять про децентралізовані аспекти блокчейну та криптовалют, але інша сторона — це нестабільні спекуляції та нерегульована торгівля на криптовалютних ринках. Хоча фонди регулюються, крипто-ринок, по суті, ні.

Відсутність цілодобової торгівлі: інвестор більш обмежений у торгівлі криптовалютними ETF. Зазвичай інвестор може купувати та продавати акції ETF лише у робочі години ринку. Крипто біржі зазвичай працюють 24 години на добу [1].

Вплив на динаміку криптовалютного ринку запуску ETF. 11 січня криптовалютний ринок досяг важливої віхи свого розвитку: SEC схвалила Bitcoin ETF, що стало переломним моментом для галузі. Це схвалення уможливило запуск 11 Bitcoin ETF, що призвело до нового витка оптимізму з боку інвесторів і сприяло стрімкому росту цін на BTC.

Запуск ETF спричинив негайну реакцію криптовалютного ринку та став вагомим аргументом для подальшого розвитку бичачого тренду. Як і у випадку з запуском ETF на золото, ціна BTC відреагувала падінням досягши позначки \$38500 23 січня з \$49000 на момент запуску ETF 11 січня, але надалі тренд зростання продовжився і вже в середині лютого досяг позначки в \$53000, а 13 березня досяг своєї найвищої вартості за весь час \$73600, перебивши свій попередній АТН \$69000 2021 року. Відтак, з моменту запуску Bitcoin ETF ціна криптовалюти виросла на 50%, що пояснюється як значною ліквідністю що була влита через ETF, так і позитивними очікуваннями інвесторів на фоні цих подій.

Загальні пакети BTC, що утримується найбільшими 11 ETF з моменту запуску 11 січня до 25 лютого 2024 року зросли з 619491 до 732549, що становить питоме збільшення кількості на 113058 BTC. На 8 березня 2024 року незадовго до досягнення BTC свого нового АТН, спотові Bitcoin ETF у США володіли приблизно 4% від загальної кількості - 21 млн BTC. Таким чином, загальна сума активів під управлінням ETF на піку ціни BTC перевищувала \$60 млрд, на момент запуску спотових ETF активи під їх управлінням сягали близько \$30 млрд [3].

Ще одним важливим показником який варто зазначити є середня ціна утримання BTC спотовими ETF, яка на початковій стадії затвердження становила приблизно \$46000 [4]. В

подальшому цей показник зріс до \$51000, оскільки на момент написання цих матеріалів, ціна BTC перевищує \$62000 прибуток спотових Bitcoin ETF перевищує 20% .

Coinbase, провідна криптовалютна біржа, стала основним зберігачем криптовалюти для ETF, утримуючи значну частину їх активів. Очікується, що тільки комісія Coinbase за зберігання перевищить \$30 млн у 2024 році [4].

Основоположними стовпами серед емітентів ETF є BlackRock (IBIT) активи під управлінням на 6 травня \$17 млрд [5], Fidelity Investments (FBTC) - \$9.5 млрд [6], також окремо слід згадати ETF від Grayscale (GBTC), які на момент запуску ETF був лідером серед холдерів, але через процес банкрутства найбільшої американської крипто біржі FTX, даний фонд зазнав рекордного відпливу капіталу в \$17 млрд, проте все ще має активів в управлінні на \$18 млрд [7]. Відтак, сукупна вартість активів під управлінням цих найбільших ETF на піку близько 90% ринку ETF , відтік капіталу з GBTC трохи змінив це співвідношення, проте домінація цих фондів все ще значна [4].

Незважаючи на свою вагому роль для криптовалютної сфери, Bitcoin ETF стикаються з такими проблемами, як регуляторна невизначеність, нестабільність ринку та конкуренція між емітентами.

У майбутньому на траєкторію біткойн-ETF впливатимуть нормативні зміни, динаміка ринку та настрої інвесторів. Оскільки інституційний інтерес продовжує зростати, а ринкова інфраструктура розвивається, Bitcoin ETF готові відігравати все більш ключову роль у формуванні майбутніх інвестицій в криптовалюту.

Підсумовуючи, біткойн ETF представляють трансформаційну інновацію на фінансових ринках, пропонуючи інвесторам широкі можливості диверсифікувати свій портфель інвестиціями в крипто індустрію. Хоча ETF мають численні переваги, інвесторам мають з розумом зважувати складності та ризики, пов'язані з цими інструментами. Завдяки нормативній чіткості, технологічному прогресу та зрілості ринку Bitcoin ETF мають потенціал для каталізування ширшого впровадження та інтеграції криптовалют у світову фінансову систему.

Список використаних джерел:

1. Investopedia. Exploring the Pros and Cons of Crypto ETFs. URL: <https://www.investopedia.com/pros-and-cons-of-crypto-etfs-8362499>
2. The Block. What is a bitcoin ETF? (2024). URL: <https://www.theblock.co/learn/259998/what-is-bitcoin-etf>
3. The Block. 4% of the entire bitcoin supply is now backing US spot ETFs. URL: <https://www.theblock.co/post/281339/bitcoin-etf-supply-4-percent>
4. LinkedIn. How Much Capital Flowed into the Crypto Market After Bitcoin Spot ETF Approval. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/how-much-capital-flowed-crypto-market-after-bitcoin-spot-etf-approval-egmfc>
5. Ycharts. iShares Bitcoin Trust ETF (IBIT). URL: https://ycharts.com/companies/IBIT/total_assets_under_management
6. Ycharts. Fidelity Wise Origin Bitcoin ETF (FBTC) URL: https://ycharts.com/companies/IBIT/total_assets_under_management
7. Ycharts. Grayscale Bitcoin Trust (BTC) (GBTC). URL: https://ycharts.com/companies/GBTC/total_assets_under_management

Балачіна Є.С.

студентка Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Дніпро, Україна

ORCID 0000-0003-3307-9985

email: balacinaliza@gmail.com

Джусов О.А.

д.е.н., професор,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,

Дніпро, Україна

ORCID 0000-0001-8600-4122

email: dzhusov.o@ef.dnu.edu.ua

АНАЛІЗ ТА ПОРІВНЯННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЛІНІЙНИХ ТА СВІЧКОВИХ ГРАФІКІВ ПРИ ПРОГНОЗУВАННІ ТРЕНДІВ НА ФОНДОВИХ РИНКАХ

Графічні методи є найбільш давним і перевіреними в практичній роботі інструментами технічного аналізу фінансових ринків. Але, незважаючи на досить високу популяризацію та відносно значний «вік» вони і сьогодні залишаються досить ефективним інструментом дослідження графіків і прогнозування майбутнього напрямку руху цін [2].

Фондовий ринок втілює складну та динамічну систему, повну таких особливостей, як нелінійність, нестационарність, нестабільність та значний шум. Зазначені атрибути роблять процес зміни даних часових рядів, таких як ціни акцій, сприйнятливим до впливу багатогранних факторів, тим самим створюючи глибоке відчуття невизначеності щодо напрямку цих змін [1; 2]. Точне прогнозування динаміки цін на акції надає інвесторам більший рівень впевненості у прийнятті обґрунтованих рішень, що має сприяти підвищенню рівня прибутковості інвестування. Отже, прогнозування цін на акції стало центром досліджень у сфері фінансового ринку.

Методи технічного аналізу, які зазвичай використовуються, можна умовно розділити на три типи: методи статистичного аналізу, методи машинного навчання та методи глибокого навчання.

Такі методи статистичного аналізу, як авторегресійне ковзне середнє (ARMA) [3], авторегресійне інтегроване ковзне середнє (ARIMA), узагальнена авторегресійна умовна гетероскедастичність (GARCH) і авторегресійна умовна гетероскедастичність (ARCH), були широко досліджені та застосовані численними вченими та інвесторами.

Свічки – це, по суті, щоденні зразки високочастотних цінових даних, які можуть ефективно виражати трендові сигнали та мати структурні характеристики. Під час емпіричного аналізу проникливі інвестори часто передбачають коливання цін на акції, аналізуючи серію свічок, підтверджуючи невід’ємний зв’язок між свічками та рухом акцій. Патерни свічок – це певні послідовності свічок на графіку, які в основному використовуються для визначення трендів [4].

Свічкові діаграми – це форма візуалізації технічного аналізу, яка створюється шляхом побудови початкової, найвищої, найнижчої та цін закриття кожного періоду аналізу [5]. Свічкові діаграми відіграють ключову роль у технічному аналізі на фінансових ринках, надаючи детальний огляд цінових патернів, структури ринку та потенційних точок повороту. Трейдери регулярно застосовують стандартні формації, такі як дожи (doji), «парасольки», «молоти», «марібозу» та ін. щоб ідентифікувати оптимальні моменти для відкриття або закриття позицій. Візуальне відображення цінових змін на свічкових графіках може виявити глибші деталі порівняно з базовими лінійними графіками. Свічковий графік забезпечує аналітичну інформацію про динаміку ринку через вивчення довжини та розташування тіл та тіней свічок.

Популярність свічкових діаграм значно зросла протягом останніх двох десятиліть.

Завдяки щільності інформації та здатності свічкових діаграм відображати торговельні моделі за короткі періоди часу, багато інвесторів вкладають кошти, вивчаючи інформацію свічкових діаграм. У емпіричному аналізі досвідчені інвестори часто передбачають рух акцій на основі серій свічкових діаграм, підтверджуючи кореляцію між свічковими діаграмами та рухами акцій.

Свічковий патерн, як зазначалося вище, є певною послідовністю свічок на свічковій діаграмі, яка зазвичай використовується для виявлення тенденцій. Свічкові патерни виникають, оскільки людська поведінка та реакції мають певні відтворювані патерни, які повторюються в історії [6]. Свічковий патерн віддзеркалює цю інформацію, надаючи її у вигляді однієї свічки або комбінації свічок різної довжини [7].

Проте, дослідження свічкових патернів виходячи з історичних даних все ще залишається складним завданням. Дослідження свічкових патернів не еквівалентний статистичному виявленню частих свічкових комбінацій, і такі фактори, як відповідні тенденції, шум, деформація патернів та часовий порядок, також мають бути враховані. Зі збільшенням кількості свічок у свічковому патерні кількість можливих форм поведінки графіку зростає геометрично, і використання лише порівняння «один за одним» не є доцільним. Крім того, свічкові патерни, отримані через історичні дані, не завжди точно відповідають кожній новій послідовності. З часом ціни на акції завжди представляють нові серії, які раніше ніколи не спостерігалися. Іншою проблемою є застосування наявних знань про кореляцію «свічкові патерни-тенденції» до останніх свічкових послідовностей.

Лінійні графіки – це дещо простіша форма представлення інформації, що з'єднує точки даних безперервною лінією. Вони формуються шляхом побудови цін закриття через певні проміжки часу. Лінійні графіки зазвичай використовуються для відображення тенденцій з поточним часом і аналізу загального руху цін. Вони ефективні для візуалізації довгострокових цінових тенденцій, визначення рівнів підтримки та опору та спостереження за загальною поведінкою ринку [8, 9].

Лінійні графіки також підходять для аналізу нефінансових даних. Вони часто використовуються для представлення даних часових рядів в різних аспектах, таких як продажі, демографічні тенденції або наукові вимірювання. Лінійні графіки фокусуються на загальних тенденціях і менше фокусуються внутрішньоденними коливаннями цін або конкретними рівнями цін.

Отже, надамо загальні рекомендації щодо вибору між свічковим та лінійним графіками для аналізу фінансових ринків і цінових даних.

Свічковий графік (candlestick chart) є більш доцільним і інформативним інструментом у таких випадках:

- аналіз фінансових ринків та динаміки цін на активи, що дозволяє виявляти цінові патерни, тренди та точки розвороту тренду, що є ключовим при проведенні технічного аналізу.

- дослідження внутрішньоденної волатильності та коливань цін. Завдяки відображенню додаткової інформації про максимальні та мінімальні ціни, а також ціни відкриття та закриття за певний проміжок часу (день, тиждень тощо), свічковий графік надає більш деталізовані дані для аналізу.

- прийняття торгових або інвестиційних рішень на основі технічного аналізу, відтак свічкові графіки широко використовуються трейдерами та інвесторами для виявлення сигналів купівлі або продажу активів.

Натомість лінійний графік (line chart) є більш доречним у таких ситуаціях:

1. Аналіз довгострокових цінових трендів та загальної поведінки ринку. Відтак лінійний графік дозволяє візуалізувати загальний напрямок руху цін без надмірних деталей.

2. Спостереження за загальною динамікою ринку або активу на макрорівні, що виявляється в оптимізації швидкого огляду історичних даних та виявленні ключових точок змін тренду.

3. Візуалізація даних часових рядів у нефінансовому контексті, наприклад, для аналізу

економічних показників, демографічних даних тощо.

Узагальнено, вибір між свічковим та лінійним графіком залежить від конкретних цілей аналізу, рівня деталізації даних, який необхідний, та часового діапазону, що розглядається. Свічкові графіки є більш інформативними для детального аналізу цінних рухів та прийняття торгових рішень, тоді як лінійні графіки можуть бути корисними для загального огляду трендів та макроаналізу.

Список використаних джерел:

1. Chung, H., Shin K. S. (2020). Genetic algorithm-optimized multi-channel convolutional neural network for stock market prediction. *Neural Computing and Applications*, 32, 7897–7914. <https://doi.org/10.1007/s00521-019-04104-x>
2. Pang X. W., Zhou Y. Q., Wang P., Lin W. W., Chang V. (2020). An innovative neural network approach for stock market prediction. *The Journal of Supercomputing*, 76, 2098–2118. <https://doi.org/10.1007/s11227-018-2663-7>
3. Rounaghi M. M. Zadeh F. N. (2016). Investigation of market efficiency and Financial Stability between S&P 500 and London Stock Exchange: Monthly and yearly Forecasting of Time Series Stock Returns using ARMA model. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*, 456, 10–21. <https://doi.org/10.1016/j.physa.2016.03.011>
4. Udagawa Y. (2018). Predicting Stock Price Trend Using Candlestick Chart Blending Technique. In *Proceedings of the 2018 IEEE International Conference on Big Data (Big Data)* (pp. 4709–4715). Seattle, WA, USA. <https://doi.org/10.1109/BigData.2018.8622610>
5. Tao L., Hao Y. T., Hao Y. J., Shen C. F. (2017). K-Line Patterns' Predictive Power Analysis Using the Methods of Similarity Match and Clustering. *Mathematical Problems in Engineering*, 2017, 3096917. <https://doi.org/10.1155/2017/3096917>
6. Chen J.-H., Tsai Y.-C. (2020). Encoding candlesticks as images for pattern classification using convolutional neural networks. *Financial Innovation*, 6, Article 10.1186/s40854-020-00187-0. <https://doi.org/10.1186/s40854-020-00187-0>
7. Udagawa Y. (2018). Predicting Stock Price Trend Using Candlestick Chart Blending Technique. In *Proceedings of the 2018 IEEE International Conference on Big Data (Big Data)* (pp. 4709–4715). <https://doi.org/10.1109/BigData.2018.8622402>
8. Джусов, А. А. (2016). Формализация процесса идентификации графических моделей при проведении технического анализа на международных финансовых рынках. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*, (16 (4)), 12-16.
9. Сазонець І. Л., Джусов О. А., Сазонець О. М. Міжнародна інвестиційна діяльність: підруч. / І. Л. Сазонець, О. А. Джусов, О. М. Сазонець. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 304 с.

Бичок С.В.

студентка, 3 курс, 11 група

Факультет міжнародної торгівлі та права

Державний торговельно-економічний університет, Україна

ORCID 0009-0006-4207-1917

email: bichok.sofiya@gmail.com

Мальцева А.М.

адвокат, викладач кафедри адміністративного,

фінансового та інформаційного права

Державний торговельно-економічний університет, Україна

ORCID: 0009-0008-2433-225X

АНАЛІЗ ЗНАЧЕННЯ ТА ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ФІНАНСОВОЇ ДОПОМОГИ УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

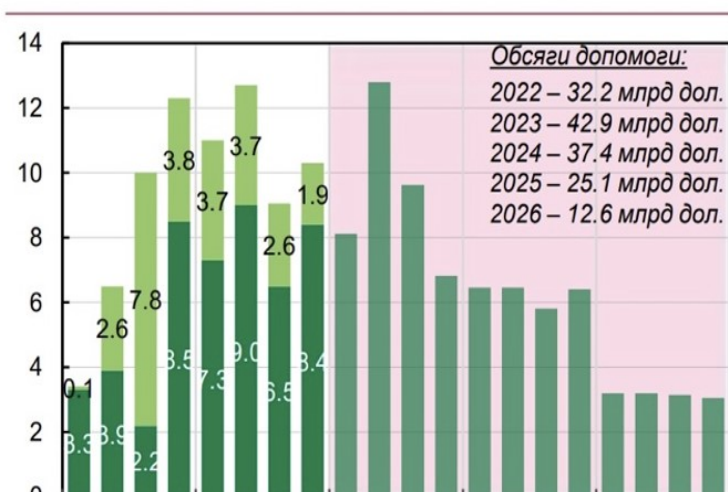
З метою вирішення гуманітарних проблем, викликаних повномасштабною агресією, Україні необхідна фінансова допомога для відбудови зруйнованої інфраструктури, стимулювання економічного зростання та впровадження соціальних реформ.

Міжнародна допомога – це сукупність економічних, соціальних та технічних благ, наданих для розвитку певної країни. В сьогодишніх умовах міжнародна допомога – це ресурсна база, яка надається для реконструкції інфраструктури, інституцій, економіки, щоб подолати наслідки війни [1].

Міжнародна фінансова допомога відіграла вирішальну роль у підтримці функціонування українського уряду шляхом надання грошових вливань для підтримки основних видатків та, як наслідок, досі є основним джерелом наповнення державного бюджету.

Міжнародна фінансова допомога, яку надають Україні міжнародні фонди та кредитори в контексті забезпечення державної стабілізації, є складною та різноманітною. У наданні допомоги беруть участь різні суб'єкти, включаючи окремі держави, міжнародні організації, такі як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, регіональні організації та інші суб'єкти. Види фінансової допомоги, що надається Україні, можуть бути різними, включаючи гранти, позики, гарантії та списання боргів. Крім того, деякі країни можуть спрямовувати фінансування через міжнародні фінансові організації, які мають досвід реалізації проектів і програм.

Міжнародна фінансова допомога, млрд дол.

Загальний обсяг фінансування у 2023 році.
Станом на 29 грудня

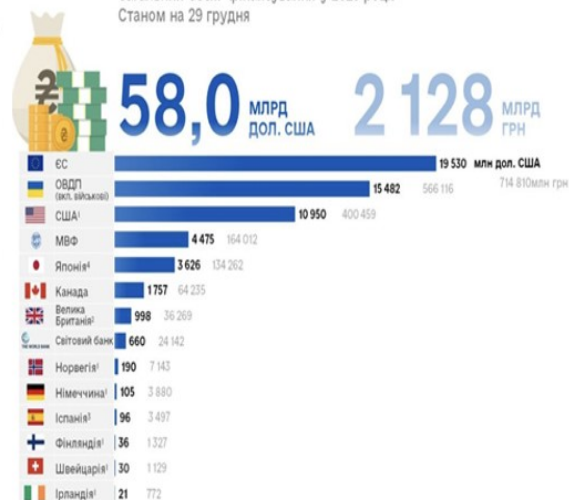

Рис 1. Міжнародна фінансова допомога та Джерела фінансування загального фонду державного бюджету України 2023 р.

Джерело: за даними Міністерства фінансів України та Національного банку України [3]

У 2022 році Україна отримала позик, гарантій та грантів на суму \$32,2 млрд. До загального фонду державного бюджету України протягом 2023 р. надійшло \$58 млрд. З цих надходжень сума допомоги від міжнародних партнерів становила \$42,479 млрд. Базовий прогноз НБУ на 2024 рік передбачає надходження \$50 млрд фінансової допомоги від партнерів. У 2025 році ця сума зменшиться до \$25,1 млрд, а у 2026 році - до \$12,6 млрд, про що йдеться в інфляційних звітах НБУ [2].

Половину міжнародної фінансової допомоги виділено на загальні бюджетні потреби, 40% - на військову допомогу, а решту - на гуманітарну підтримку. Згідно з даними Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, у період з 24 лютого 2022 року по 01 грудня 2023 року Україна отримала військову допомогу на суму понад \$100 млрд. 20 квітня 2024 року Палата представників США погодила надання Україні нової військової допомоги у розмірі приблизно \$61 млрд [4].

Через широкомасштабне вторгнення РФ в Україну також виникла нагальна потреба у наданні фінансової державної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам в умовах воєнного стану. Тому Світовий банк у березні 2022 року на прохання Мінфіну збільшив суму авансу з 20 млн дол. США до 50 млн дол. США. Ці кошти спрямували на покращення ефективності та прозорості надання держпослуг аграріям, розвиток сільського господарства й забезпечення продовольчої безпеки України в умовах війни [5].

Відповідно до ст. 29 Закону України «Про державний бюджет на 2023 рік», було передбачено, що кошти фонду ліквідації наслідків збройної агресії спрямовувались на будівництво, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт громадських будівель і захисних споруд, об'єктів критичної інфраструктури (водопостачання, водовідведення, теплопостачання, електропостачання, освітлення); житло для ВПО та інших громадян України, яке було знищено внаслідок бойових дій; закупівлю шкільних автобусів, транспорту для закладів охорони здоров'я та підприємств з благоустрою територій [6].

Незважаючи на запровадження воєнного стану в Україні, постійні ракетні атаки та знищення енергетичної системи України російською федерацією, еміграцію населення, економіка України, залучившись підтримкою світових партнерів, демонструє значні темпи відновлення.

Показники, опубліковані Державною службою статистики України свідчать, що у 2023 році ВВП України зріс на 5,3%. Даний показник перевершує очікування МВФ та Світового банку, підкреслюючи стійкість та високий потенціал української економіки навіть в умовах воєнного стану. До того ж, міжнародна допомога відіграла вирішальну роль для підтримки НБУ високого рівня міжнародних резервів та забезпеченні курсової стабільності - міжнародні резерви України зросли на 42% у 2023 році, сягнувши \$40,5 млрд [7].

Найбільш важливу роль у здійсненні незалежного контролю відіграє Рахункова палата, яка має забезпечити незалежне та об'єктивне підтвердження інформації щодо одержання та використання коштів, отриманих Україною з різних джерел.

У Висновках про результати аналізу виконання закону про Державний бюджет України на 2023 рік Рахункова палата зазначила, зокрема, що доходи загального фонду державного бюджету перевищили плановий показник на перший квартал 2023 року на 140,5 млрд грн, або 56,6%, насамперед за рахунок міжнародної фінансової допомоги. Також фінансова допомога від міжнародних партнерів дозволила Україні суттєво збільшити державні видатки: з \$55 млрд у 2021 році до \$82 млрд у 2022 році та \$98 млрд у 2023 році. В результаті частка державних видатків у ВВП зросла з 27% до 54%. Таким чином, завдяки зусиллям Міністерства фінансів України, Уряду України та міжнародних партнерів вдалося залучити необхідні кошти для покриття всіх пріоритетних видатків у 2023 році. Серед них - пенсії, зарплати працівникам освіти та охорони здоров'я, програми соціального захисту, гуманітарна підтримка. Таке збільшення державних видатків, зокрема оборонного бюджету,

стало основою для відновлення національної економіки [8].

Під час проведених протягом 2022–2023 років заходів державного зовнішнього фінансового контролю щодо використання коштів позик і допомог іноземних держав та організацій, Рахункова палата охопила аудитами та аналізом 760,2 млрд грн. «Щодо використання цих коштів, то і у 2022 і у 2023 році Рахунковою палатою не було зафіксовано критичних помилок чи порушень, які б могли свідчити про порушення умов їх використання», – зазначила Голова Рахункової палати.

Рахунковою палатою було проведено аудит ефективності на тему «Пряма бюджетна підтримка Уряду США та інших донорів для забезпечення життєво важливих потреб населення України в умовах війни», і відповідно до рішення від 21 грудня 2023 року, були винесені наступні висновки: у 2022 році Україна отримала пряму бюджетну підтримку Уряду США та інших донорів у межах Угоди про грант Цільового фонду багатьох донорів. Грант надав можливість забезпечити: своєчасне отримання заробітної плати більшістю освітян (9 млрд 753,7 млн грн) та медичних працівників (8 млрд 651,3 млн грн); державну допомогу найбільш уразливим верствам населення, зокрема малозабезпеченим сім'ям (1 млрд 230,6 млн грн), особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю (1 млрд 322 млн грн), внутрішньо переміщеним особам (4 млрд 735,3 млн грн) та отримувачам в межах Програми «ЄПідтримка» (1 млрд 867,9 млн гривень). Кошти прямої бюджетної підтримки дали змогу Уряду України забезпечити належне функціонування медичної галузі та постійно надавати медичні послуги населенню [5].

Підсумовуючи вищевикладене, можемо констатувати, що міжнародна фінансова допомога відіграє вирішальну роль у забезпеченні сталого розвитку країни та успішного подолання викликів, пов'язаних з протистоянням військовій агресії російської федерації. Однак важливим є не лише отримання фінансової допомоги, але й її ефективне та транспарентне використання. Забезпечення ефективного використання міжнародної фінансової допомоги допоможе підвищити результативність програм та проєктів, сприятиме зміцненню довіри до уряду та міжнародних партнерів, а також забезпечить максимальний соціальний та економічний вплив на життя українського населення.

Список використаних джерел:

1. Мединська, Т. В., Боднарюк, І. Л., & Олійник, Н. Р. (2023). Міжнародна допомога як основа повоєнного відновлення економіки України. *Herald of Lviv University of Trade and Economics Economic sciences*, (73), 93–102. <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-73-14>
2. Національний банк України. Інфляційні звіти. <https://bank.gov.ua/ua/monetary/report>
3. Міністерство Фінансів України. https://mof.gov.ua/uk/news/ministry_of_finance_of_ukraine_attracted_usd_426_billion_of_concessional_and_grant_financing_from_international_partners_in_2023-4370
4. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій. <https://minre.gov.ua/2023/06/29/mizhnarodna-dopomoga-dlya-ukrayiny-syagnula-170-mlrd-yevro/>
5. Україна, Рахункова палата (2022-2023). Звіти Рахункової палати за 2022-2023 роки. <https://rp.gov.ua/FinControl/FinReports/>
6. Про Державний бюджет України на 2023 рік, Закон України № 2710-IX (2023) (Україна). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>
7. Державна служба статистики України. <https://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Міністерство фінансів України. (2023). Інформація Міністерства фінансів України про виконання Державного бюджету України за 2023 рік. https://mof.gov.ua/uk/budget_2023-582

Богатирьова А.О.

студентка Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара,
Дніпро, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-3962-4429>

email: nastiabogatirova.25@gmail.com

Дзяд О.В.

к.е.н., доцентка кафедри міжнародної економіки і світових фінансів,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
Дніпро, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0869-599x>

email: ovdzyad@gmail.com

НОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ ВІД ЄС – ФОНД UKRAINE FACILITY

Україна офіційно розпочала переговори про вступ до Європейського Союзу 8 листопада 2023 року після оприлюднення Єврокомісією звіту про розширення, в якому рекомендується розпочати переговори. Ukraine Facility - це фінансовий інструмент, запропонований як допомога Україні у підготовці до вступу до ЄС, що враховує наслідки російської воєнної агресії. Після дискусій, де Угорщина висловила свою незгоду, ЄС у лютому 2024 року таки ухвалив рішення про створення фонду.

Звіт про розширення - це документ, опублікований Єврокомісією, оцінив прогрес України у виконанні критеріїв членства в ЄС та надав рекомендації щодо подальших кроків. Переговори про вступ до ЄС є складним і багатоетапним процесом, який потребує від України виконання низки політичних та економічних реформ.

Після тривалих дискусій Європейський Союз у лютому 2024 року таки ухвалив рішення про створення Ukraine Facility. Рішення було прийнято кваліфікованою більшістю, що означає, що його підтримали щонайменше 15 з 27 країн-членів ЄС.

Ukraine Facility надаватиме фінансову допомогу Україні для проведення реформ та інвестицій, необхідних для відповідності стандартам ЄС. Європейський Союз неодноразово висловлював свою сильну підтримку євроінтеграції України та надав значну допомогу країні під час російської агресії.

Отже, Ukraine Facility (UF) – це програма фінансової допомоги Україні від Європейського Союзу, згідно з якою ЄС планує виділити 50 млрд євро на фінансування державного бюджету країни, стимулювання інвестицій та технічну підтримку протягом 2024-2027 рр.

Програма ґрунтується на принципі «кошти в обмін на реформи», що передбачає надання фінансування Україні за умови проведення нею ключових політичних та економічних реформ. Ця концепція в свою чергу ґрунтується на ідеї, що фінансова допомога має надаватися країнам лише за умови їхнього зобов'язання проводити необхідні реформи. Перевагами такого підходу може бути стимулювання країни до проведення реформ, які їм інакше було б складно або неможливо втілити. Однак цей підхід може бути жорстким і не враховувати особливості та контекст конкретної країни. Отже, ефективне впровадження UF потребуватиме ретельного моніторингу та оцінки прогресу України у проведенні реформ.

18 березня 2024 року Кабінет Міністрів України затвердив постанову, яка визначає механізм використання коштів UF. Постанова окреслює пріоритетні напрямки використання коштів, механізми відбору проектів та систему моніторингу та оцінки. Ця постанова є важливим кроком у впровадженні Ukraine Facility та забезпеченні його ефективного використання.

На пряму підтримку державного бюджету загалом виділено 38,27 млрд євро. Фінансова допомога розподілятиметься наступним чином: 33 млрд євро на пільгові кредити та 5,27 млрд євро на гранти. Вищезазначені категорії фінансової підтримки будуть

надаватися щокварталу за виконання показників плану допомоги Україні. Крім того, 20% від грантових коштів у рамках першого етапу програми, що складають 1,5 млрд євро, мають бути спрямовані на потреби регіонів. Також важливою умовою є те, що це фінансування не може бути використано на військові витрати.

На інвестиційний фонд виділяється 6,97 млрд євро. Це спеціальний інвестиційний інструмент, що використовується для стимулювання інвестицій у пріоритетних галузях. Інвестори можуть отримати доступ до фінансування через EBRD, EIB та інші міжнародні інститути. Підтримка надається українським як приватним, так і державним підприємствам.

На технічну та адміністративну підтримку приходить 4,76 млрд євро. До технічної підтримки влади входить узгодження законодавства з ЄС та структурні реформи. Також розширення потенціалу органів влади на трьох рівнях: місцевому, регіональному та національному. Останнім елементом є покриття відсотків за пільговими категоріями в рамках програми [1].

Цілями фонду є наступні:

- підтримати у відновленні, реконструкції та модернізації України;
- підтримати фінансові потреби країни щоб у влади була можливість надавати державні послуги безперешкодно;
- мобілізувати інвестиції у приватний сектор України, щоб швидко відновити та реконструювати економіку;
- підтримати Україну на шляху проведення реформ, необхідних для вступу до ЄС;
- підтримати широкий загаль українського суспільства, допомогти подолати соціальні наслідки війни.

Щоб отримати підтримку, Україна має виконати ряд умов по відновленню і реформуванню, та підтримати:

- демократичні механізми, включаючи багатопартійну парламентську систему;
- верховенство права;
- права людини, включаючи права осіб, що належать до меншин.

Виплати Україні відбуватимуться за фіксованим графіком щокварталу, як тільки Європейська Комісія підтвердить виконання умов. Наразі компоненти фонду знаходяться на етапі формування, тому ЄС може надати Україні негайну підтримку на суму до 1,5 млрд євро на місяць протягом обмеженого терміну.

Європейська комісія та Україна мають відстоювати матеріальні інтереси Європейського Союзу, шляхом протидії шахрайству, корупції та конфліктам інтересів. Допомогати Комісії буде спеціальний аудиторський комітет, який буде регулярно звітувати про витрачені кошти, необхідні для досягнення цілей Фонду.

Також Європейська рада може щорічно проводити дебати з приводу роботи Фонду, ґрунтуючись на звітах Комісії. За необхідності 2 роки потому Європейська рада може запропонувати Комісії деякі зміни у Фонді в контексті наступного довгострокового бюджету ЄС. Регулярний діалог з Європейським парламентом буде проводитися кожні 4 місяця [2].

Загалом до Плану підтримки України враховуються більше півтори сотні показників у 69 сферах реформ, які необхідно провести до 2027 р. Ключові міжнародні партнери України брали активну участь у розробці плану. Тому показники у Плані частково відповідають вже існуючим міжнародним обов'язкам України, зазначеним у інших угодах.

Крім того до Плану входять 16 інвестиційних показників, які додано до загального переліку змін. Щоб їх виконати, доречним буде посилення й продовження роботи з розвитку інфраструктури, розмінування, відновлюваної енергетики, а також щодо підтримки малого та середнього бізнесу та ін [3].

Завдяки даному плану ЄС отримує єдиний правовий інструмент, який не тільки забезпечує послідовний та прозорий підхід, а також узгоджену й комплексну політичну реакцію на ситуацію в Україні.

В той же час План надає можливість об'єднати зусилля відновити, реконструювати та модернізувати Україну з процесом євроінтеграції. Завдяки створення цього плану для країни

кошти будуть виділятися після проведення секторальних та структурних реформ та інвестицій.

Фонд також гарантує чіткість середньострокової перспективи із передбачуваним фінансуванням на 2024-2027 рр. Передбачуваність є важливим аспектом не тільки для України, але і для міжнародних партнерів [4].

Важливо зазначити, що Ukraine Facility Plan є лише однією зі складових усіх планів та засобів влади щодо розвитку та відновлення України. Головна увага у Плані приділяється розвитку тих галузей та сфер, які потенційно можуть мати найбільший позитивний вплив на зростання національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Ukraine Facility. (2024). Ukraine Facility Plan. <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/en/>
2. Directorate-General for Communication. (2024). The Ukraine Facility. https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine/ukraine-facility_en
3. Ministry of Economy of Ukraine. (2024, 18 березня). Government approves plan to implement Ukraine Facility programme. <https://www.kmu.gov.ua/en/news/uriad-zatverdyy-plan-dlia-realizatsii-prohramy-ukraine-facility>
4. The Council of the EU and the European Council. (2024, 5 квітня). The Ukraine Facility. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/ukraine-facility/>

Буз А. О.

аспірант кафедри міжнародних фінансів

Навчально-наукового інституту міжнародних відносин,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

Київ, Україна

ORCID: 0000-0003-0074-0693

email@: andrii_buz@knu.ua

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇНИ-ФІНАНСОВОГО ГЕГЕМОНА НА МІЖНАРОДНУ МАКРОЕКОНОМІЧНУ СТАБІЛЬНІСТЬ

Унаслідок глобальної пандемічної кризи та геоекономічної фрагментації, інтенсифікованої тривалим накопиченням міжсистемних протиріч, нового поштовху набули дослідження валютної інтернаціоналізації, зокрема розгляд взаємодії грошово-кредитної політики, що проводиться домінуючою державою, динаміки глобальної торгівлі та глобального фінансового циклу. Значення валютного домінування виходить за функціональні межі міжнародних валют. Хоча корені деяких обґрунтувань лежать в геополітиці, яка лежить поза обсягом охоплення цієї роботи, інші відносяться до геоекономічних міркувань. Отож в подальшому дискурсі виникає потреба зосередити увагу на можливих наслідках, які випливають з макроекономічних стратегій гегемона.

Спочатку широка верства наукової літератури підкреслює значення різних практик виставлення торгових рахунків у трансмісії монетарної політики та, у ширшому сенсі, у поступовій динаміці відносних рухів цін через міжнародні кордони. Перша хвиля новокейнсіанських моделей діяла за припущення липкості цін у валюті країни-виробника, відомої як «ціноутворення у валюті виробника» (ЦВВ, *англ.* RCP), як зазначено у роботі М. Обстфельда та К. Рогоффа [1]. Згодом друга хвиля моделей змістила акцент на липкості цін у валюті ринку призначення, що отримала назву «ціноутворення у місцевій валюті» (ЦМВ, *англ.* LCP), що продемонстровано в роботах Г. Корсетті, Л. Дедолі та С. Ледука [2]. Однак третій механізм ціноутворення, ціноутворення в домінуючій валюті (ЦДВ, *англ.* DCP), сприймається як такий, що більше відображає реальність, коли країни деномінують свою продукцію в домінуючій валюті міжнародної системи.

Нещодавні роботи Г. Гопінатха досліджують наслідки ЦДВ в умовах малої економіки, стратегічної взаємодоповнюваності цін та імпорту проміжних ресурсів [3]. Дослідження показує, що ефект перенесення обмінного курсу домінуючої валюти, такої як долар США, на експортні та імпортні ціни є суттєвим, незалежно від походження чи призначення товарів. Отже, коливання обмінного курсу долара проявляються у місцевих споживчих цінах на імпортовані товари та кількості, здійснюючи мінімальний вплив на самі Сполучені Штати. Ще одним примітним наслідком ЦДВ є те, що зміцнення домінуючої валюти відносно інших може згубно вплинути на світову торгівлю. Підтримуючи це твердження, емпірично показується, що підвищення курсу долара США на 1% відносно всіх інших валют відповідає зниженню загального обсягу торгівлі між рештою світу на 0.6–0.8% протягом року з урахуванням глобального економічного циклу.

В аналогічному ключі В. Бруно, С. Кім та Г. Шин наголошують на ключовій ролі долара США у глобальних ланцюжках створення вартості (ГЛСВ) [4]. Вони підкреслюють, що оскільки запаси фігурують у балансах компаній як активи і вимагають фінансування, ланцюжки поставок передбачають вимоги до фінансування, в основному номіновані в доларах. Автори показують, що ці потреби у фінансуванні нелінійно зростають із довжиною ланцюжка поставок. Отже, поєднання широко поширеного виставлення рахунків у доларах та їхнього переважного використання як валюти фінансування оборотного капіталу у ГЛСВ нерозривно пов'язує коливання долара з коливаннями у міжнародній торгівлі. Цей зв'язок діє через механізм, за допомогою якого посилення фінансових обмежень, а не канал сукупного попиту, впливає на динаміку міжнародної торгівлі.

Інший аспект літератури наголошує на наслідках грошово-кредитної політики гегемона через ринки активів. Основна робота наукового колективу Г. Кальво підкреслює важливість міжнародних фінансових ефектів і таких чинників, як глобальна відсоткова ставка, які впливають на потоки капіталу [5]. Домінування долара у банківській сфері та його широке використання у транскордонних операціях, про що свідчать такі дослідження С. Авджієва, передбачає, що імпульси монетарної політики США відображаються за межами її кордонів на міжнародних фінансових ринках [6]. Г. Рей визначає наявність глобального фінансового циклу та визначає грошово-кредитну політику США як одну з його рушійних сил [7]. С. Міранда-Агріпіно та Г. Рей надають емпіричні дані, що демонструють трансмісію монетарної політики США крізь кордони через її вплив на ціни активів, премії за ризик, створення кредитів, кредитні потоки та кредитне плече [8]. Їхні результати показують, що глобальний фактор, на який впливає грошово-кредитна політика Федеральної резервної системи, пояснює приблизно чверть відмінностей у цінах на ризиковані активи в усьому світі.

Дослідження О. Джорди та інших аналізує синхронізацію фінансових циклів у 17 країнах із розвинутою економікою за 150 років [9]. Вони зазначають, що одночасний рух кредитів, цін на житло та цін на акції досяг свого піку за останні три десятиліття, при цьому грошово-кредитна політика США відіграє значну роль у підвищенні премій за ризик. Науковий колектив С. Чекетті виявив, що пом'якшення монетарної політики в США має порівнянний вплив на схильність іноземних фінансових компаній до ризику, як і на вітчизняних [10]. Е. Герко та Г. Рей демонструють, що грошово-кредитна політика США впливає на умови фінансування навіть у країнах з гнучкими режимами обмінного курсу, таких як Канада чи Велика Британія [11, 12]. Цей масив даних, що накопичується, кидає виклик усталеній трилемі грошово-кредитної політики, яка стверджує, що режим гнучкого обмінного курсу повинен забезпечувати незалежність монетарної політики. Більше того, В. Бруно та Г. Шин встановили зв'язок між сильним долларом та посиленням умов кредитування в усьому світі [13]. Цей зв'язок між підвищенням курсу валюти та кредитним плечем передбачає, що глобальні умови ліквідності реагують на зміни обмінного курсу долара, як зазначають К. Боріо, Г. Чжу та Б. Коен [14, 15]. А. Вердельхан також наголошує на значенні долларового фактора при визначенні двосторонніх обмінних курсів [16]. Врешті-решт, Б. Бернанке пропонує всебічний аналіз міжнародних ефектів переливів від політики

Федеральної резервної системи США [17].

У недавньому переконливому емпіричному дискурсі використовуються докладні дані на рівні банків для більш глибокого вивчення міжнародної трансмісії монетарної політики. Помітний внесок у цьому напрямі включає роботу Н. Сетореллі та Л. Голдберга, які використовують інформацію про баланси для ретельного вивчення участі глобальних банків у поширенні умов ліквідності через кордони [18]; Б. Мораїс та Х. Пейдро, які використовують дані кредитного реєстру Центрального банку Мексики для вивчення впливу зовнішньої монетарної політики на результати кредитування в Мексиці [19]; та колектив Ю. Баская, який використовує детально дезагреговані дані про турецькі банківські кредити, щоб підкреслити значення гетерогенності банків у передачі шоків потоку капіталу на турецькі кредитні ринки [20].

На теоретичному фронті дослідження щодо міжнародної монетарної трансмісії та глобального фінансового циклу просунулися вперед з використанням неокейнсіанських концепцій. Наприклад, Д. Мухін розробляє модель, що включає ендегенний вибір валюти, та аналізує побічні ефекти переливу грошово-кредитної політики [21]. П. Гуринчас досліджує наслідки грошово-кредитної політики зі США в Чилі [22], а колектив М. Гертлера представляє модель малої відкритої економіки з механізмом фінансового акселератора [23]. Шлях для дослідження лежить у включенні каналу прийняття ризику грошово-кредитної політики у теоретичні основи. Така спроба могла б забезпечити фундаментальну базу для аналізу заходів макропруденційної політики у країнах, що стикаються із значними потоками капіталу.

Загалом з огляду на вищенаведені факти масив фактів, що розширюється, підтверджує гегемонічне переважання долара у всіх традиційних ролях міжнародної валюти. Вражає той факт, що згодом це домінування не поменшало, а посилювалося. Таке верховенство долара має глибокі наслідки для трансмісії монетарної політики від ядра до периферії, чи то через вплив на реакцію цін і обсяг експорту та імпорту чи через вплив на баланси найбільших світових фінансових інститутів, їх толерантність до ризику та світову синхронізацію кредитних та фінансових циклів.

Список використаних джерел:

1. Obstfeld, M., & Rogoff, K. (1995). Exchange rate dynamics redux. *Journal of Political Economy*, 103(3), 624–660. <https://doi.org/10.1086/261997>
2. Corsetti, G., Dedola, L., & Leduc, S. (2010). Optimal Monetary Policy in Open Economies. In *Handbook of Monetary Economics* (Vol. 3, pp. 861–933). Elsevier. <https://www.frbsf.org/wp-content/uploads/wp10-13bk.pdf>
3. Gopinath, G., Boz, E., Casas, C., Díez, F. J., Gourinchas, P.-O., & Plagborg-Møller, M. (2020). Dominant currency paradigm. *American Economic Review*, 110(3), 677–719. <https://doi.org/10.1257/aer.20171201>
4. Bruno, V., Kim, S.-J., & Shin, H. S. (2018). Exchange rates and the working capital channel of trade fluctuations. *AEA Papers and Proceedings*, 108, 531–536. <https://doi.org/10.1257/pandp.20181063>
5. Calvo, G. A., Leiderman, L., & Reinhart, C. M. (1996). Inflows of capital to developing countries in the 1990s. *Journal of Economic Perspectives*, 10(2), 123–139. <https://doi.org/10.1257/jep.10.2.123>
6. Avdjiev, S., McCauley, R. N., & Shin, H. S. (2016). Breaking free of the triple coincidence in International Finance. *Economic Policy*, 31(87), 409–451. <https://doi.org/10.1093/epolic/eiw009>
7. Rey, H. (2015). Dilemma not trilemma: The global financial cycle and monetary policy independence. *NBER Working Paper*, (21162). <https://doi.org/10.3386/w21162>
8. Miranda-Agrippino, S., & Rey, H. (2015). US monetary policy and the global financial cycle. *NBER Working Paper*, (21722). <https://doi.org/10.3386/w21722>
9. Jordà, Ò., Schularick, M., Taylor, A. M., & Ward, F. (2019). Global financial cycles and

risk premiums. *IMF Economic Review*, 67(1), 109–150. <https://doi.org/10.1057/s41308-019-00077-1>

10. Cecchetti, S., Mancini Griffoli, T., & Narita, M. (2017). Does prolonged monetary policy easing increase financial vulnerability? *IMF Working Papers*, 17(65), 1. <https://doi.org/10.5089/9781475588644.001>
11. Rey, H. (2016). International channels of transmission of monetary policy and the Mundellian Trilemma. *IMF Economic Review*, 64(1), 6–35. <https://doi.org/10.1057/imfer.2016.4>
12. Gerko, E., & Rey, H. (2017). Monetary policy in the capitals of capital. *Journal of the European Economic Association*, 15(4), 721–745. <https://doi.org/10.1093/jeea/jvx022>
13. Bruno, V., & Shin, H. S. (2015). Capital flows and the risk-taking channel of monetary policy. *Journal of Monetary Economics*, 71, 119–132. <https://doi.org/10.1016/j.jmoneco.2014.11.011>
14. Borio, C., & Zhu, H. (2012). Capital Regulation, risk-taking and monetary policy: A missing link in the transmission mechanism? *Journal of Financial Stability*, 8(4), 236–251. <https://doi.org/10.1016/j.jfs.2011.12.003>
15. Cohen, B. H., Domanski, D., Fender, I., & Shin, H. S. (2017). Global liquidity: A selective review. *Annual Review of Economics*, 9(1), 587–612. <https://doi.org/10.1146/annurev-economics-063016-104331>
16. Verdelhan, A. (2017). The share of systematic variation in bilateral exchange rates. *The Journal of Finance*, 73(1), 375–418. <https://doi.org/10.1111/jofi.12587>
17. Bernanke, B. S. (2017). Federal Reserve Policy in an international context. *IMF Economic Review*, 65(1), 1–32. <https://doi.org/10.1057/imfer.2016.8>
18. Cetorelli, N., & Goldberg, L. S. (2012). Banking globalization and monetary transmission. *The Journal of Finance*, 67(5), 1811–1843. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.2012.01773.x>
19. Morais, B., Peydró, J., Roldán-Peña, J., & Ruiz-Ortega, C. (2019). The International Bank Lending Channel of monetary policy rates and QE: Credit Supply, Reach-for-yield, and real effects. *The Journal of Finance*, 74(1), 55–90. <https://doi.org/10.1111/jofi.12735>
20. di Giovanni, J., Kalemli-Özcan, Ş., Ulu, M. F., & Baskaya, Y. S. (2021). International spillovers and local credit cycles. *The Review of Economic Studies*, 89(2), 733–773. <https://doi.org/10.1093/restud/rdab044>
21. Mukhin, D. (2022). An equilibrium model of the International Price System. *American Economic Review*, 112(2), 650–688. <https://doi.org/10.1257/aer.20181550>
22. Gourinchas, P.-O. (2018). Monetary Policy Transmission in Emerging Markets: An Application to Chile. In *Monetary Policy and Global Spillovers: Mechanisms, Effects and Policy Measures* (Vol. 25, pp. 279–324), Central Bank of Chile. <https://ideas.repec.org/h/chb/bcchsb/v25c08pp279-324.html>
23. Gertler, M., Gilchrist, S., & Natalucci, F. M. (2007). External constraints on monetary policy and the Financial Accelerator. *Journal of Money, Credit and Banking*, 39(2–3), 295–330. <https://doi.org/10.1111/j.0022-2879.2007.00027.x>

Ветошко В. Б.

аспірант другого курсу,

кафедра міжнародного економічного аналізу і фінансів

Науковий керівник: Біленко Ю.І.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Львів, Україна

МЕХАНІЗМИ ВИХОДУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН З ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ 2008 РОКУ ТА ДОСВІД УКРАЇНИ

Фінансова криза 2008 року поставила під серйозний сумнів спроможність ринкової системи до саморегулювання без масштабного втручання держави. Основною передумовою для успішної боротьби з негативними наслідками кризи є ефективне поєднання елементів фіскальної та монетарної політики [1]. Як правило, в період економічного спаду проводиться стимулююча (експансіоністська) фіскальна політика, яка передбачає зниження податків та збільшення державних видатків. Стимулююча монетарна політика, в свою чергу, передбачає збільшення грошової маси в обігу та, відповідно, підвищення монетизації економіки шляхом зниження процентних ставок, нарощення обсягів рефінансування банків, лібералізації фінансових ринків. Найбільш дієвим інструментом впливу центральних банків розвинутих країн на грошову масу в короткотерміновому періоді є операції на відкритому ринку, а саме купівлю-продаж центральним банком високоліквідних фінансових інструментів, як правило, державних і, значно рідше, корпоративних цінних паперів. В умовах експансіоністської політики центральний банк буде активно купувати цінні папери.

Проведене економетричне дослідження, мета якого полягала в тому, щоб виявити та оцінити наслідки фіскальної політики, яку проводили європейські країни в 2006 – 2014 роках, а також визначити залежність ВВП від багатьох макроекономічних показників, продемонструвало, що основними показниками, які найбільшою мірою впливали на реальний ВВП країн Європи, були безробіття, інфляція, обсяг інвестицій та обсяг експорту. Саме обсяг експорту виявився найбільш стійким фактором у всіх регресійних моделях. Також варто зазначити, що на реальний ВВП тих країн, які меншою мірою постраждали від кризи, суттєво впливав рівень безробіття та експорт. В свою чергу, реальний ВВП країн, які серйозно постраждали від кризи, залежав від обсягу інвестицій і також експорту.

На прикладі Німеччини було доведено, що державні видатки справді впливають на реальний ВВП (висока позитивна кореляція). Відповідно, фіскальна стимулююча політика, проведена Німеччиною, цілком виправдала себе і підтвердила гіпотезу, що заходи фіскальної експансіоністської політики найкраще борються з кризовими явищами.

Виділення фінансової підтримки малому та середньому бізнесу, в свою чергу, прямо чи опосередковано дозволило зупинити стрімке підвищення рівня безробіття. Цей показник, відповідно до результатів економетричного дослідження, сильно корелював з економічним добробутом країн, які меншою мірою постраждали від кризи.

У кінці листопада 2008 року Кабінет Міністрів України схвалив постанову “Деякі питання організації бюджетного процесу” [2]. Це передбачало сильну економію адміністративних видатків (скорочення на 20%), обмеження тендерних закупівель та відмову від створення нових статей видатків у 2008-2009 роках. Таким чином, в даному контексті проводилась радше фіскальна стримувальна політика (скорочення державних видатків), ніж теоретично обґрунтована в умовах економічного спаду фіскальна експансіоністська політика.

Однак, поряд із цим, уряд повідомив про готовність ввести мораторій на підвищення податків для малого і середнього бізнесу на період світової фінансово-економічної кризи – таким чином, податки для малого і середнього бізнесу щонайменше залишались на сталому рівні, а отже рестрикційна політика проводилась лише в сфері скорочення державних видатків. Звичайно, у випадку України важко було проводити повноцінну експансіоністську

політику – бюджет міг не витримати такого навантаження. Це і є проблемою країн з менш розвинутою національною економікою – обмежені можливості фінансового регулювання.

Пріоритетними завданнями, які має виконувати уряд нашої держави при початкових проявах економічної рецесії, повинні бути:

- на основі загального підходу, що говорить про консолідацію монетарних, фінансальних, фінансово-кредитних, структурних та інших антикризових заходів, швидко розробити і прийняти план протидії кризовим явищам (в ЄС План європейського економічного відновлення був створений і ухвалений у перші ж місяці активної фази перебігу кризи);

- прийняти усі необхідні заходи для перетворення облікової ставки національного банку у робочий інструмент керування потоків капіталу між фінансовим і реальним секторами економіки;

- створити забезпечення присутності у банківсько-кредитній системі ліквідних активів (фондами національного банку, уряду, міжнародних фінансових установ);

- ретельно вивчити пріоритети бюджетно-структурної політики, зробивши зміни до національного і місцевих бюджетів, скеровані на зростання капітальних видатків у галузях економіки з великим потенціалом збільшення, інноваційного розвитку, конкурентоздатності, зайнятості. Усі ці зміни не мають спричиняти виникнення суттєвих бюджетних дефіцитів;

- реалізувати приплив приватних інвестицій, в тому числі іноземних, в економіку країни методом їх економічного заохочення (зменшення податкового навантаження на об'єкти інвестування на початку створення інвестиційних проектів та пільгових умов кредитування тощо), зниження адміністративних кордонів при заснуванні і веденні бізнесу (скорочення термінів реєстрації нових підприємств, зменшення дозвільних і звітних вимог, полегшення процедур найму працівників та ін.), застосування механізмів державно-приватного співфінансування інвестиційних проектів тощо;

- стимулювати експорт.

Як додатковий метод унормування економіки під час кризи можна було б створити фонд макроекономічної стабілізації у структурі державних фінансів, що накопичувався б у період економічного зростання у зв'язку з спеціальним податком на великий бізнес, фінансів, що залишились з попередніх років та незапланованих прибутків чи бюджетного профіциту.

Державне управління економікою в умовах її відновлення після наслідків кризи може бути ефективним та дієвим лише в разі узгодженості фінансової та монетарної політики.

Сучасний варіант такої координації в розвинутих країнах спирається на поєднання кейнсіанського бачення бюджетно-податкової політики як автоматичного стабілізатора і неокласичного розуміння необхідності здійснення грошово-кредитної політики, зорієнтованої на забезпечення цінової стабільності.

Для стабілізації стану національного господарства у довгостроковій перспективі слід забезпечити підвищення рівня та ефективності вкладання бюджетних коштів шляхом збільшення питомої ваги видатків на розвиток та модернізацію економіки, скорочення видатків на підтримання бюрократичного апарату, зниження податкового тиску на суб'єкти господарювання, вдосконалення системи адміністрування податків, що сприятиме збільшенню обсягів власних коштів підприємств, які можуть бути спрямовані на інвестиційні цілі.

Список використаних джерел:

1. Olivier Blanchard: “The Crisis: Basic Mechanisms, and Appropriate Policies”; IMF Working Paper 09/80; April 1, 2009.

2. Постанова Кабінету Міністрів України “Деякі питання організації бюджетного процесу” від 26 листопада 2008 р. №1036, Київ. Пункт 4.3, 4.5 та 19.

Гречуха Т.М.

студентка 1 курсу

ОП «Міжнародні фінанси та інвестиції»

Навчально-наукового інституту міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: Кузнєцова Н.В.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РУХУ ПІІ ДО КРАЇН З РИНКАМИ, ЩО ФОРМУЮТЬСЯ

Країни з ринками, що формуються, мають значний потенціал для залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Їхні швидкозростаючі економіки, великі внутрішні ринки та покращення інвестиційного клімату роблять їх привабливими напрямками для глобальних інвесторів [1]. Однак ці країни стикаються з певними проблемами, які стримують приплив ПІІ.

Серед основних викликів - макроекономічна нестабільність, що проявляється у високому рівні інфляції, дефіциті бюджету та коливаннях валютних курсів [2]. Це підвищує ризики для іноземних інвесторів. Слабка інфраструктура, зокрема недостатньо розвинені транспортні мережі, енергетичні та телекомунікаційні системи, також є перешкодою для ПІІ [3]. Корупція та слабкий захист прав інвесторів через низьку ефективність інституцій та недостатню прозорість негативно впливають на інвестиційну привабливість [1]. Країни з ринками, що формуються, часто мають обмежений доступ до фінансування через нерозвиненість місцевих фінансових ринків [2]. Крім того, дефіцит кваліфікованих кадрів через недостатні інвестиції в людський капітал знижує потенціал для залучення високотехнологічних ПІІ [3].

Незважаючи на ці виклики, в останні роки спостерігаються позитивні зрушення в залученні ПІІ країнами, що розвиваються. Зростання внутрішніх ринків та доходів населення підвищує привабливість цих країн для ринково-орієнтованих ПІІ, спрямованих на обслуговування місцевих споживачів [1]. Уряди активно реалізують політику лібералізації щодо ПІІ, спрощують регулювання та надають податкові стимули для інвесторів [2]. Посилюється регіональна інтеграція та зростають внутрішньорегіональні потоки ПІІ між країнами Півдня (Південь-Південь) [1]. Модернізація інфраструктури та розвиток нових перспективних галузей, таких як інформаційні технології та відновлювана енергетика, створюють додаткові можливості для залучення ПІІ [3]. Активізація інвестицій з боку нових країн-інвесторів, зокрема Китаю та Індії, також підсилює притік капіталу до країн, що розвиваються [2].

Пандемія COVID-19 мала значний негативний вплив на глобальні потоки ПІІ, особливо до країн з ринками, що формуються. У 2020 році приплив ПІІ до цих країн впав на 12% [4]. Найбільше постраждали капіталомісткі галузі та проекти у сфері видобутку ресурсів через порушення глобальних ланцюжків постачання та зниження попиту [4]. Водночас в окремих секторах, таких як цифрові послуги, та країнах Азії спостерігається швидке відновлення інвестицій після спаду [5].

Для подальшого залучення ПІІ в постпандемічний період країнам з ринками, що формуються, важливо прискорювати структурні реформи для покращення бізнес-клімату та зниження інвестиційних ризиків [1]. Критично важливими є розвиток людського капіталу та модернізація інфраструктури для підвищення продуктивності та конкурентоспроможності [3]. Забезпечення макроекономічної і політичної стабільності також є пріоритетом [2]. Посилення регіональної економічної інтеграції та кооперації між країнами, що розвиваються, сприятиме формуванню регіональних виробничих мереж та залученню ПІІ [1]. Проактивна політика залучення ПІІ з акцентом на пріоритетні сектори з більшою доданою вартістю дозволить максимізувати вигоди від іноземних інвестицій [5].

Отже, хоча країни з ринками, що формуються, стикаються з викликами при залученні

ППІ, в найближчі роки вони мають перспективи нарощувати приплив іноземного капіталу за рахунок зростання внутрішніх ринків, покращення інвестиційного середовища та посилення регіональної інтеграції. Ключову роль відіграватимуть політика лібералізації руху капіталу, розвиток якісної інфраструктури та ефективних інститутів. Проактивний підхід до залучення ППІ у пріоритетні сектори з урахуванням національних стратегій розвитку дозволить країнам покращити структуру притоку капіталу та максимізувати вигоди від залучення ППІ для довгострокового сталого зростання.

Список використаних джерел:

1. UNCTAD (2021). World Investment Report 2021: Investing in Sustainable Recovery.
2. IMF (2019). Foreign Direct Investment in New Member States of the EU and Western Balkans: Taking Stock and Assessing Prospects.
3. Kose, M. A., & Ohnsorge, F. (Eds.). (2021). A Decade After the Global Recession: Lessons and Challenges for Emerging and Developing Economies. World Bank Publications.
4. Koçak, S., & Barış-Tüzemen, Ö. (2022). Impact of the COVID-19 on foreign direct investment inflows in emerging economies: evidence from panel quantile regression. *Future Business Journal*, 8(1), 1-12.
5. Anetor, F. O., Esho, E., & Verhoef, G. (2020). The impact of foreign direct investment, foreign aid and trade on poverty reduction: evidence from Sub-Saharan African countries. *Cogent Economics & Finance*, 8(1), 1737347.

Грод М.І.,

аспірант кафедри світового господарства і

міжнародних економічних відносин,

НН ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка

Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0002-7539-5778

email: grodmihail@ukr.net

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЗЕЛЕНОГО ФІНАНСУВАННЯ У ЄС ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

На міжнародному рівні важливим кроком в узгодженні питань клімату та навколишнього середовища із фінансами стала Паризька угода – угода в рамках Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (UNFCCC), ухвалена на кліматичній конференції COP 21 у грудні 2015 року. Стаття 2.1. Паризької угоди встановлює, що *«фінансові потоки повинні відповідати запитам зниження викидів парникових газів та розвитку, стійкого до зміни клімату»* [1]. У цьому формулюванні Паризька угода закликає до мобілізації фінансових коштів для здійснення інвестицій з метою пом'якшення наслідків змін клімату, підтримуючи при цьому більш стійкий до зміни клімату та сталий економічний розвиток. Це автоматично означає включення «зелених фінансів» у ширший підхід до сталого розвитку. Прикметно, що в тексті Статті 2.1(с) такі терміни, як *«фінансові потоки»*, *«послідовний»* та *«шлях розвитку»* не були конкретизовані, і їхнє значення інтерпретується експертами вкрай довільно: *«фінансові потоки мають узгоджуватися з перетвореннями на шляху до розбудови суспільств й економіки з низьким рівнем викидів з урахуванням пріоритетів сталого розвитку країн і зусиль щодо викорінення бідності»* [2]. Хоча термін «фінанси (потоки)» за Ст. 2.1(с) вживається лише при описі надання розвиненими країнами нових (додаткових) фінансових ресурсів країнам, що розвиваються, однак наступний перелік «цілей» Конвенції дозволяє ширше інтерпретувати його зміст. Сфера дії Ст. 2.1(с) встановлює нове значення терміну *«фінанси»* як інструменту пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до них. Фінансова підтримка (Ст. 9), а також розробка та передача технологій й нарощування потенціалу (Ст. 10, Ст. 11) можуть бути затребувані країнами, що розвиваються, для

реалізації ініціатив, спеціально спрямованих на приведення фінансування у відповідність до кліматичних цілей. При цьому розкриття фінансової інформації, пов'язаної із кліматом, а також включення кліматичних ризиків у процес прийняття інвестиційних рішень, ймовірно, вплинуть на фінансовий стан бідніших і вразливіших країн, які вже наражаються на високий ризик впливу змін клімату. Дані про фізичні ризики можуть зробити «економічно раціонального» інвестора менш схильним інвестувати у вразливі країни. Результатом буде скорочення інвестицій та збільшення вартості фінансування для таких країн. На додаток до цього відсутність доступності кліматичних даних може також створити нову перешкоду для найбідніших країн, якщо будуть розроблені універсальні вимоги до даних для інтеграції кліматичних ризиків у процес прийняття інвестиційних рішень. Відповідно концептуальні колізії із визначення сутності «зелених фінансів», «кліматичних фінансів» і «сталих фінансів», а також механізмів їхнього залучення

Проблема залучення кліматичного фінансування урядами є інституційно чутливою, адже вчасний аудит внутрішніх потоків кліматичного фінансування дає урядам можливість мобілізувати та планувати ресурси шляхом виявлення дефіциту фінансування на національному рівні та краще узгоджувати фінансування з цілями своєї кліматичної політики. Лише обмаль країн вживають достатніх дій щодо відстеження динаміки кліматичного фінансування, а обмеженість даних не дозволяє повністю оцінити державні бюджети (зокрема, внутрішні державні закупівлі або інвестиції в інфраструктуру, а також розвиток державно-приватного партнерства) на предмет відповідності цілі боротьби зі зміною клімату, яку взяли на себе уряди країн-підписантів Паризької угоди. Приватні інвестиції в енергоефективність, землекористування та адаптацію до змін клімату також складно оцінити в повній мірі, адже нерідко вони є складовими масштабніших проєктів, інформацію про які приватні суб'єкти не розголошують. Більше того, щоб такі інвестиції визнавались ефективними з позицій сталого розвитку, вони повинні одночасно сприяти розвитку низьковуглецевої економіки та боротьбі із наслідками кліматичних змін, а не лише адаптації до них.

Фінансування пом'якшення наслідків змін клімату — найсуттєвіший напрям реалізації зелених фінансів. На діяльність з пом'якшення наслідків змін клімату припадає понад 90% кліматичного фінансування, де переважають інвестиції у виробництво відновлюваної енергії, у розвиток інфраструктури низьковуглецевого транспорту та проєкти з енергоефективності. Адаптаційне фінансування або фінансування у проєкти, що сприяють адаптації до змін клімату, здебільшого надається державними суб'єктами, що обумовлено збільшенням зобов'язань з боку Інститутів фінансування розвитку, як керуються принципами, зафіксованими у Паризькій угоді, в частині більшого балансу між фінансуванням пом'якшення наслідків змін клімату та адаптації до них.

У 2016 році було створено Дослідницьку групу G20 із зелених фінансів (GSFG) для підтримки стратегічної мети G20 в сприянні сталому та збалансованому зростанню. «Зелене фінансування» інтерпретувалось як фінансування інвестицій, що забезпечують екологічні вигоди в ширшому контексті екологічно сталого розвитку [3]. Це визначення включало аспект потенційних фінансових ризиків, пов'язаних зі зміною клімату та погіршенням стану довкілля. Європейська комісія (ЕК) розпочала розробку поглибленої та всеосяжної стратегії ЄС у галузі сталого фінансування у 2016 році за допомогою Групи експертів високого рівня (HLEG). Мандат HLEG вже відбив ключові елементи ширшої концепції сталого фінансування, що виходить за рамки екологічного спрямування зеленого фінансування. У мандаті HLEG ЕК зафіксувала необхідність реформування існуючої фінансової системи таким чином, щоб вона «краще узгоджувалась із політикою ЄС на підтримку низьковуглецевої, стійкої до зміни клімату, більш ресурсоефективної економіки замкнутого циклу, сталого зростання та інвестицій» [4].

ЕК визначає стале фінансування як фінансування, що має виразний екологічний, екологічний та соціальний компонент, і сприяє підтримці економічного зростання за одночасного зниження навантаження на навколишнє середовище, вирішення проблеми

викидів парникових газів та боротьби із забрудненням, мінімізації відходів та підвищення ефективності використання природних ресурсів.

Подальше дослідження фінансових аспектів реалізації циркулярних ініціатив стосується як аналізу окремих інструментів їхнього забезпечення, так й аналізу способів залучення інвестиційних ресурсів компаніями, що відрізняються за своєю капіталізацією та позиціями на ринку. Встановлено, серед іншого, що бар'єри, з якими стикаються компанії, що впроваджують циклічні виробничі процеси, залежать від розміру бізнесу та обсягів початкових інвестиційних витрат, на які здатна зголоситися компанія.

Список використаних джерел:

1. United Nations (UN). 2015. URL: Paris Agreement. Available at: https://unfccc.int/files/essential_background/convention/application/pdf/english_paris_agreement.pdf
2. Rydge J. Aligning finance with the Paris Agreement: An overview of concepts, approaches, progress and necessary action. 2020. URL: <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/publication/aligning-finance-with-the-paris-agreement-an-overview-of-concepts-approaches-progress-and-necessary-action/>
3. Грод М., Резнікова Н. Фінансові та інвестиційні інструменти сприяння циркулярній економіці: сталий розвиток і кліматична нейтральність як тригери озеленення міжнародних ринків капіталу. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: економічні науки*. 2023. № 3 (318). С.249-259. DOI: 10.31891/2307-5740-2023-318-3-39
4. Zamarioli L.H., Pauw P., König M. The climate consistency goal and the transformation of global finance. *Nature Climate Change*. 2021. №11, P. 578–583. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41558-021-01083-w>

Тулуш Л.Д.

к.е.н., старший науковий співробітник,
завідувач відділу фінансово-кредитної та податкової політики
ННЦ «Інститут аграрної економіки», Київ, Україна
ORCID 0000-0002-3922-5245

email: tulush@ukr.net

Давиденко С.М.

аспірант, ННЦ «Інститут аграрної економіки», Київ, Україна
ORCID 0009-0000-8451-9720
email: david.sergiy@gmail.com

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНИХ КАТЕГОРІЙ

Розвиток національної фінансової системи та її інтеграція в глобальну економіку вимагає якісного рівня побудови фінансового ринку в Україні, пошуку його ефективної моделі й потребує фундаментальних і прикладних досліджень у цьому напрямі [9, с. 85].

В наш час здійснюється велика кількість наукових досліджень в галузі фінансів. Основні з яких приурочені до розгляду та встановленню сутності основоположних фінансових категорій а також вивченню взаємозв'язків між процесами що відбуваються на фінансовому ринку.

Серед науковців що вивчають та досліджують фінансовий ринок не існує єдиного підходу до визначення таких фінансових категорій як фінанси, фінансова система, фінансові інструменти та інші.

Отже, враховуючи вищезазначене, проведемо дослідження щодо сутності та визначення економічної категорії «фінансові інструменти» та їх класифікації.

Під час проведення аналізу досліджень і публікацій щодо вищезазначеної проблематики, варто відзначити що дані питання вивчались багатьма зарубіжними та українськими науковцями, серед яких доцільно відзначити Ю. Джонсон, Дж. Маршалл,

Ф. Мишкін, Дж. Фабозці, У. Шарп, Е. Шейнг, В. Опарін, Л. Примостка, О. Сохацька, В. Шелудько, А Білоченко, М. Негрей, А Тараненко, І. Костенко, Л. Удова, А. Гаєвий, Л. Тулуш та інші. [1, 2, 3, 5, 6, 7, 10, 11].

У сучасній економічній літературі не існує єдиного загальноприйнятого визначення поняття фінансових інструментів. Науковці пропонують велику кількість визначень поняття фінансових інструментів, кожне з яких характеризує ті чи інші їх сторони. Розглянемо нижче визначення категорії «фінансових інструментів» що зустрічаються у зарубіжній економічній літературі.

Американські економісти Е. Шейнг та Ю. Джонсон під фінансовими інструментами розуміють «фінансові продукти як поєднання матеріальних і нематеріальних вигод, що забезпечують задоволення кінцевих потреб та побажань клієнта. Матеріальними вигодами є товари, оскільки вони належать певному власнику і можлива їх передача, переміщення та заміна. Послуги – це продукти нематеріального характеру. Вони виникають лише при здійсненні поставок. Разом з тим деякі з них супроводжуються використанням товарів матеріального характеру (проведення банківських переказів через банкомати, розподіл активів тощо)» [5, с. 299].

Американський вчений-економіст Дж. Фабозці зазначає, що : «фінансові інструменти - це фінансові нематеріальні активи, що являють собою юридичні права на певну майбутню вигоду. Типовою вигодою або цінністю є право на отримання грошових коштів у майбутньому» [1, с. 1].

Ф. Мишкін ототожнює фінансові інструменти з цінними паперами, просто стверджуючи, що на фінансовому ринку продають цінні папери, «які також називаються фінансовими інструментами» [6, с. 75].

У вітчизняній економічній літературі існує велика кількість визначень категорії «фінансові інструменти» які відрізняються між собою.

Так, у підручнику «Фінанси» В.М. Федосов та С.І. Юрій розглядають фінансові інструменти як різноманітні фінансові активи, які обертаються на ринку, є законними вимогами власників цих активів на отримання певного (як правило, грошового) доходу в майбутньому і за допомогою яких реалізуються операції на фінансовому ринку [11].

У навчальному посібнику «Ринок фінансових послуг» В. П. Ходаківська представляє наступне визначення досліджуваного поняття: «фінансові інструменти - це різноманітні фінансові документи, які обертаються на ринку, мають грошову вартість і за допомогою яких здійснюються операції на фінансовому ринку» [12].

Підхромний О.М. у навчальному посібнику «Управління інвестиційними процесами на фінансовому ринку» розглядає фінансовий інструмент як засіб обміну, розподілу і контролю ресурсів і (або) ризиків на основі реалізації відповідних прав та обов'язків [8].

О. Сохацька пропонує розглядати фінансові інструменти як товари та послуги фінансових інститутів, які стають доступними для клієнтів завдяки супутнім та підтримуючим товарам [10, с.18].

Автори економічного енциклопедичного словника під фінансовими інструментами розуміють «... права і зобов'язання, які перебувають в обігу на ринку передусім у документарній формі. До них належать: цінні папери, валюта, ф'ючерси, опціони тощо» [7, с.507]. У іншому фінансово-економічному словнику автори наводять визначення фінансових інструментів «... як різноманітних видів ринкового фінансового продукту, зокрема, цінних паперів, грошових зобов'язань, валюти, ф'ючерсів і т.д.» [3, с. 240]

Також розглянемо визначення категорії «фінансові інструменти» у вітчизняному законодавстві. Серед усіх видів законодавчих актів та нормативних документів варто приділити увагу документу під назвою Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти». Даний документ був розроблений на основі міжнародних стандартів. В цьому положенні фінансовий інструмент визначається як «...контракт, який одночасно приводить до виникнення (збільшення) фінансового активу в одного підприємства і фінансового зобов'язання або інструмента власного капіталу в іншого». Такий підхід є

корисним саме з позиції формування методології застосування в бухгалтерському обліку.

Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» трактує фінансові інструменти як цінні папери, строкові контракти (ф'ючерси), інструменти грошового обігу, відсоткові строкові контракти (форварди), строкові контракти на обмін (на певну дату в майбутньому) в разі залежності ціни від відсоткової ставки, валютного курсу чи фондового індексу (відсоткові, курсові чи індексні свопи), опціони, що дають право на купівлю або продаж будь-якого із зазначених фінансових інструментів, у тому числі тих, що передбачають грошову форму оплати (курсіві та відсоткові опціони).

Проаналізувавши вище зазначені джерела інформації, можемо зробити висновок що багатогранність поняття фінансового інструменту породжує різноманітні підходи до його трактування.

Так зокрема можна згрупувати та виділити ключові фактори що лягли в основу сутності визначення «фінансових інструментів». Отже, «фінансові інструменти» це :

- фінансові продукти як поєднання матеріальних і нематеріальних вигод, що забезпечують задоволення кінцевих потреб та побажань клієнта;
- фінансові активи які обертаються на ринку, є законними вимогами власників цих активів на отримання певного (як правило, грошового) доходу в майбутньому і за допомогою яких реалізуються операції на фінансовому ринку;
- цінні папери;
- товари та послуги фінансових інститутів (цінні папери, грошові зобов'язання, ф'ючерси, опціони та інші)
- різноманітні фінансові документи, які обертаються на ринку, мають грошову вартість і за допомогою яких здійснюються операції на фінансовому ринку
- контракти, що одночасно призводять до виникнення фінансового активу в одного суб'єкта і фінансового зобов'язання в іншого суб'єкта.

Кожне з вище перелічених визначень характеризують категорію «фінансові інструменти» з різних сторін. На нашу думку вище перелічені визначення не розкривають повністю суть категорії «Фінансові інструменти», адже кожне з них формувалося в різний час та в різних умовах. На наш погляд досить вдалим є визначення категорії «фінансові інструменти» що наводить Д. Кучер: «фінансовий інструмент - це стандартизований засіб розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів на договірних умовах із зазначенням прав і обов'язків учасників фінансового ринку» [4, с. 22-23].

Список використаних джерел:

1. Fabozzi F.J. The handbook of financial instruments, John Wiley & Sons, Inc., 2002, 847 р.
2. Дем'яненко М.Я., Лузан Ю.Я., Саблук, П.Т., Тулуш Л.Д., та ін. Фінансовий словник-довідник. Київ. ІАЕУААН, 2003. - 507 с.
3. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник. – Л.: Львівська політехніка, 2005. – 714 с.
4. Кучер Т.Л. Інноваційні інструменти фінансового ринку : дисертація на здобуття наукового ступеня к.е.н. – К. КНЕУ, 2017, - 245 с.
5. Маршалл Дж. Ф., Бансал В. К. Ф. Финансовая инженерия: Пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 784 с.
6. Мишкін Ф. С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків : пер. з англ. / Фредерік С. Мишкін. – К. : Основи, 1999. – 963 с.
7. Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Юрій С. І. Економічний енциклопедичний словник. – Т. 2 / За ред. С. В. Мочерного. – Л.: Світ, 2005. – 568 с.
8. Підхомний О.М. Управління інвестиційними процесами на фінансовому ринку: навчальний посібник. - К.: Кондор, 2003. - 184 с.
9. Рикова О.М. Щодо трактування економічної сутності фінансових інструментів та їх класифікації // Економіка та держава. – 2011. - №1 с. 85-87.

10. Сохацька О. Нові підходи до класифікації інструментів міжнародних строкових фінансових ринків / О. Сохацька // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – Тернопіль, 2004. – Вип. 5-2. – с. 11-21.

11. Фінанси: підручник. / [С.І.Юрій, В.М. Федосов, Л.М. Алексеєнко та ін.]; за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. — К.: Знання, 2008. - 611 с.

12. Ходаківська В.П. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. / В.П. Ходаківська, О.Д. Данілов. - Ірпінь: Академія ДПС України, 2001. - 501 с.

Захарченко Б. І.,

студент групи ЕЕ-23м-1

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,

Дніпро, Україна

ORCID 0009-0002-3695-8969

email: bogdanzakhar07@gmail.com

Скрипник Н.Є.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри міжнародної економіки і світових фінансів,

Дніпровський національний університет ім. О. Гончара,

Дніпро, Україна

ORCID 0000-0003-0147-3101

email: neskripnik@gmail.com

ВПЛИВ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Під час воєнного стану національна економіка стає полем битви, де стійкість, здатність до адаптації та виважена політика відіграють ключову роль. Економічний ландшафт України під тінню війни є прикладом складної взаємодії між монетарною політикою та економічною діяльністю.

Війна завдає великої шкоди економічній стабільності, порушуючи ланцюги поставок, стримуючи інвестиції та сприяючи невизначеності. Україна, втягнута в тривалий конфлікт, стикається з багатогранними викликами. Серед цієї нестабільності грошово-кредитна політика стає критично важливим інструментом, яким користуються політики для пом'якшення потрясінь і підвищення стійкості.

Національний банк України (НБУ) бере на себе відповідальність керувати економікою в складний для країни період. З початком повномасштабної війни НБУ вимушено змінив підходи до виконання своїх пріоритетних функцій. І навіть зараз адаптується до викликів, що формуються під впливом ескалації [1]. Він використовує низку інструментів монетарної політики для досягнення макроекономічної стабільності під час війни. Процентні ставки, резервні вимоги та операції на відкритому ринку становлять арсенал, за допомогою якого НБУ впливає на економічну діяльність.

Регулювання процентних ставок є основним важелем для управління інфляцією та стимулювання економічного зростання. Під час війни НБУ стикається з делікатним балансуванням. Зниження процентних ставок може стимулювати інвестиції та споживання, але ризикує посилити інфляційний тиск на тлі перебоїв у постачанні. І навпаки, підвищення ставок може стримати інфляцію, але послабити економічну активність, посилюючи економічні втрати від війни [2].

У часи підвищеної невизначеності підтримання адекватної ліквідності є обов'язковим для сприяння фінансової стабільності. НБУ коригує резервні вимоги для регулювання кредитної спроможності банків, забезпечуючи запаси ліквідності в умовах економічних потрясінь. Встановлення правильного балансу між наданням ліквідності та стримуванням інфляції постає першочерговим завданням.

НБУ використовує операції на відкритому ринку для управління динамікою грошової маси та стабілізації фінансових ринків. Купівля державних цінних паперів впливає ліквідність в економіку, підвищуючи доступність кредитів на тлі кредитних обмежень, спричинених війною. Навпаки, продаж цінних паперів служить для вичерпання надлишкової ліквідності, стримуючи інфляційний тиск.

Грошово-кредитна політика має значний вплив на динаміку обмінного курсу, формуючи показники зовнішнього сектора України в умовах війни. Знецінення валюти, спричинене м'якою монетарною політикою, може підвищити конкурентоспроможність експорту, але посилить інфляційний тиск через ескалацію цін на імпорт. Навпаки, сильна валюта стримує інфляцію, але знижує конкурентоспроможність експорту, посилюючи дисбаланс поточного рахунку.

Орієнтування на полі економіки в умовах війни ставить перед українськими політиками величезні виклики. Необхідність стимулювання економічної активності суперечить необхідності стримування інфляційного тиску та захисту фінансової стабільності. Встановлення тонкого балансу між стимулюванням зростання та ціновою стабільністю в умовах волатильності, спричиненої війною, випробовує кмітливість і рішучість НБУ.

Грошово-кредитна політика постає стрижнем економічної стійкості України в час руйнівної війни. Розумне використання НБУ процентних ставок, резервних вимог і операцій на відкритому ринку формує економічну активність, пом'якшує шоки та сприяє стабільності. Проте розв'язання складного зв'язку між стимулюванням зростання та стримуванням інфляції в умовах конфлікту залишається важким завданням. У міру того, як Україна крокує вперед, її економічна траєкторія посеред війни підкреслює незламність духу та стійкість, сформовані у важкий час.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Як працює монетарна політика під час війни? [Електронний ресурс]. – URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MP_during_the_war_for_journalists_pr_2023-09-01.pdf?v=5
2. Kyiv School of Economics. How does the National Bank of Ukraine work? [Електронний ресурс]. – URL: <https://kse.ua/community/stories/yak-pratsyuye-natsionalniy-bank-ukrayini/>.

Зверєв О.Д.

аспірант економічного факультету

Науковий керівник: В.В. Лимар,

професор, д.е.н., доцент,

Донецький національний університет ім. Василя Стуса

Вінниця, Україна

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5210-0324>

email: olegzverev040@gmail.com

СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ САНКЦІЙ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ ТА МОЖЛИВОСТІ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Протягом багатьох років ведуться дискусії про використання економічних санкцій у зовнішній політиці. Одні вважають, що санкції можуть бути ефективним інструментом для досягнення політичної мети, тоді як інші стверджують, що вони часто мають непередбачувані наслідки і завдають шкоди невинним людям. Використання санкцій часто залежить від різних факторів, включаючи внутрішню політику та геополітичні міркування. Обговорення про ефективність та моральність економічних санкцій підкреслює необхідність

подальшого дослідження цієї теми. Важливо розуміти вплив санкцій на країни та світову економіку, а також досліджувати альтернативні політичні стратегії, які можуть досягати подібних цілей без негативних наслідків, що часто супроводжують санкції.

При проведенні дослідження проаналізовано роботи українських та зарубіжних вчених, зокрема Поляченко С., Слободянюк М., Оробець Т., Мулявка В., Пексен Д., Дреснер Д., Клайд Г., Хафбауер, Дж. Шотт Д., Кімберлі, Елліотт К.Е.

Мета дослідження полягає у вивченні сутності та можливостей застосування економічних санкцій на міжнародній арені з метою оцінки їх ефективності, аналізу потенційних наслідків та розгляду альтернативних стратегій зовнішньої політики.

Економічні санкції, як інструмент зовнішньої політики, завжди були предметом жвавих дискусій та розбіжностей поглядів серед науковців, політиків і громадськості. Одні дійсно вважають їх ефективним і необхідним засобом досягнення політичних і економічних цілей, тоді як інші висловлюють серйозні сумніви щодо їхньої ефективності та стурбовані можливими негативними наслідками для звичайних громадян та економічних систем.

Санкції можуть приймати різні форми, включаючи заборони на імпорт і експорт товарів, обмеження інвестицій та фінансових операцій, а також санкції щодо надання певних послуг. Санкції стають потужним інструментом у міжнародних відносинах, і їх можна класифікувати за різними критеріями, такими як кількість сторін, що залучені до їхнього накладення, або тип торгівлі, який вони обмежують. Однак їхня ефективність і етичність залишаються предметом постійного обговорення. Панченко В. Г. Пексен Д. вважають, що санкції можуть бути ефективним інструментом у протидії агресивним режимам та порушникам міжнародного права, спонукаючи їх до зміни поведінки шляхом економічного тиску. У той же час, інші зауважують, що санкції часто призводять до неочікуваних і негативних наслідків, таких як шкода цивільному населенню, зростання політичної напруженості та розмежування між державами. Більш того, відомо, що санкції можуть викликати економічну нестабільність, сприяючи зростанню корупції та зміцненню авторитарних режимів, замість того, щоб послаблювати їх. Варто відзначити, що в реальному світі динаміка міжнародних відносин і зовнішньої політики не завжди відповідає ідеальним моделям і концепціям. Багато разів санкції виявлялися не настільки ефективними, як би того хотіли їхні ініціатори, і викликали великий обсяг дискусій та критики.

Санкції, використовувані як політичний інструмент країнами або міжнародними організаціями для тиску на інші держави або організації, нині стали поширеним засобом досягнення політичних та економічних цілей. Загальноприйнятість їх застосування зростає, хоча ефективність таких санкцій ще залишається під сумнівом. Деякі дослідження підтверджують їх успішність у спонуканні до політичних змін, таких як демократизація чи усунення певних політичних влад, проте існують думки про те, що санкції можуть бути неефективними та навіть контрпродуктивними. Зауважуючи, що підсанкційні країни можуть знаходити способи обійти санкції, що призводить до стратегічних змін у торговельних партнерствах чи стимулює розвиток власних економічних секторів. Такий тип санкцій може негативно позначитися на економіці країни, спричиняючи зниження економічного зростання та втрату робочих місць [1]. Наприклад, санкції, які запровадили Сполучені Штати проти Венесуели, призвели до серйозних економічних труднощів, поглиблення гіперінфляції та нестачі основних товарів, спричинивши гуманітарну кризу. Так само санкції, які були введені проти Росії через війну розпочату в Україні, особливо анексію Криму та участь у конфлікті на сході України, суттєво вплинули на її економіку. Незважаючи на заперечення прямої участі, Росія зазнала суттєвих економічних втрат, включаючи зменшення ВВП та девальвацію рубля [2]. Проте ефективність цих санкцій була пом'якшена альтернативними маршрутами експорту та збільшенням торгівлі з несанкціонованими країнами, такими як Індія, Туреччина та Китай. Це призвело до зменшення впливу на виробництво нафти та експорт Росії. Зусилля Європейського Союзу по диверсифікації джерел енергопостачання після введення санкцій зменшили залежність від експорту з Росії, але лише частково, як свідчать зменшення імпорту газу з Росії. Проте підвищення експорту до несанкціонованих

країн частково знизило ефективність санкцій на Росію. Різниця в цінах на нафту додатково підкреслює економічні динаміки, призводячи до значної різниці між цінами на нафту Brent та нафту Урал.

Важливо виокремити можливі альтернативи економічним санкціям, включаючи дипломатію, переговори, посередництво та використання стимулів. Дипломатія передбачає пряме спілкування та переговори між країнами для мирного вирішення конфліктів. Наприклад, у 2015 році Сполучені Штати та Куба відновили дипломатичні відносини після понад 50 років ворожнечі та ізоляції [3].

Переговори та посередництво передбачають залучення нейтральної третьої сторони для сприяння спілкуванню та переговорам між конфліктуючими сторонами. Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) відігравала роль у сприянні переговорам між Росією та Україною. Стимули включають пропозицію позитивної винагороди країні за зміну її поведінки. Наприклад, Сполучені Штати запропонували економічні стимули Північній Кореї в обмін на зобов'язання країни щодо денуклеаризації [4]. Крім того, країни використовують комбінацію цих підходів у залежності від характеру конфлікту та політичних цілей, які вони намагаються досягти.

Економічні санкції стали важливим інструментом політичного тиску на країни або організації у сучасних міжнародних відносинах. Деякі дослідження свідчать про їхню ефективність у досягненні політичних змін, однак існують також побоювання щодо їхнього невдалого застосування та можливих контрпродуктивних наслідків. Важливими чинниками у визначенні результативності санкцій є характер режиму цільової країни, міжнародна підтримка, альтернативні шляхи вирішення конфлікту та етичні аспекти їхнього застосування. Міжнародна допомога є ключовим елементом успішності економічних санкцій, оскільки коаліція країн або міжнародна організація може забезпечити більший тиск на уряд підсанкційної країни. Проте, санкції, накладені лише однією країною, можуть бути менш ефективними та навіть нашкодити відносинам між ними. Поряд із санкціями, важливо розглядати альтернативні шляхи вирішення конфлікту, такі як дипломатія, переговори та стимули. Ці інструменти можуть сприяти мирному вирішенню суперечок та зменшенню можливих негативних наслідків для населення. Тому вирішення міжнародних конфліктів повинно базуватися на комплексному підході, який враховує всі аспекти ситуації та міжнародні норми.

Список використаних джерел:

1. Панченко В. Г. Контрверсійність наслідків санкцій в міжнародній економічній політиці у процесі еволюції інструментів багатосторонньої дипломатії. Інвестиції: практика та досвід. 2017. Вип. 20. С. 5—9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2017_20_3.
2. Войтов С.Г. Торговельні санкції Росії проти України: аналіз причин та наслідків. Стратегія розвитку України. 2015. No 2. С. 56—61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sru_2015_2_13.
3. Хватов Ю.Ю. Міжнародні економічні санкції США. У: Економічні санкції у сучасному світовому господарстві. Моногр. Шнирков О. І., Філіпенко А.С., Заблоцька Р.О. та ін. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2019. С. 104—113. URL: <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/fi%20les/2022/20220420-1.pdf> HYPERLINK <<http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/fi%20les/2022/20220420-1.pdf>>les HYPERLINK <<http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/fi%20les/2022/20220420-1.pdf>>/2022/20220420-1.pdf.
4. Гаврилюк О.В. Сучасні санкції: дипломатичні та економічні важелі. Науко-вий вісник Дипломатичної академії України. 2015. Вип. 22 (3) С. 176—183. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdau_2015_22%283%29_21.

Гльїна А.Г., магістрантка
 Науковий керівник – **Сокольська Т.В.**,
 к.е.н., професор,
 завідувач кафедри публічного управління, адміністрування
 та міжнародної економіки,
 Білоцерківський національний аграрний університет, Біла Церква, Україна
 ORCID Сокольської Т.В: 0000-0001-5420-8569
 email: tetyana.sokolska@gmail.com
 email: anastasia.spgaz@gmail.com

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ТОКСИЧНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНІ

Повномасштабна військова агресія росії проти України призвела не лише до величезних втрат людських життів, жаклих інфраструктурних руйнувань, а й суттєвого виснаження вітчизняної економіки, підриву макроекономічної стабільності та послаблення вітчизняного продуктивного капіталу. На цьому тлі істотно знизилась активність іноземних інвесторів. На сьогодні Україні не вдалося вийти хоча б на рівень 2010 року. Нашій державі необхідно активізувати залучення інвестиційних ресурсів у національну економіку та внутрішній ринок, оскільки внутрішніх інвестиційних ресурсів у державі недостатньо для забезпечення її стабільного зростання в довгостроковій перспективі.

Поняття «інвестиційна діяльність» визначається як комплекс дій, спрямованих на організацію, реалізацію та контроль за рухом та рентабельністю вкладених коштів у об'єкти інвестування з метою отримання економічних або соціальних вигод від такої діяльності [1].

Згідно з чинним законодавством України щодо режиму іноземного інвестування, під іноземними інвестиціями розуміються усі активи, якікладаються іноземними інвесторами у проекти інвестиційної діяльності відповідно до встановленого законодавства з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [2]. Іноземними інвесторами можуть бути різні категорії нерезидентів, такі як іноземні фізичні та юридичні особи, держави, міжнародні урядові та неурядові організації, а також інші суб'єкти, як в іноземній, так і в внутрішній юрисдикції. Найбільшу активність іноземні інвестори виявляли до 2013 року, коли було зафіксовано відносну політичну та макроекономічну стабільність. Однак після початку військової агресії рф ризики для інвестицій значно зросли, що призвело до виведення капіталу з української економіки, табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україні з 2010-2022 рр.

Рік	ПП в Україну,млн дол. США	Відхилення від попереднього періоду (+/-)	ПП з України, млн дол. США	Відхилення від попереднього періоду (+/-)	Сальдо	Відхилення, %
2010	6495	+1679	736	+574	+5759	+23,7%
2011	7207	+712	192	-544	+7015	+21,8%
2012	8401	+1194	1206	+1014	+7195	+2,6%
2013	4499	-3902	420	-786	+4079	-43,3%
2014	410	-4089	111	-309	+299	-92,7%
2015	-458	-868	-51	-162	-407	-236,1%
2016	3810	+4268	16	+37	+3794	+1032,2%
2017	3692	-118	8	-8	+3684	-2,9%
2018	4455	+763	-5	-13	+4460	+21,1%
2019	3860	+1405	648	+653	+5212	+16,9%
2020	-868	-6728	82	-566	-950	-118,2%
2021	6687	+7555	-198	-280	+6885	+824,7%
2022	1152	-5535	529	+727	+623	-91,0%
2023	4247	+3095	42	-487	+4205	+575,0%

Джерело: Міністерство Фінансів. Індеси. Економіка України. Іноземні інвестиції [7].

Топ 10 країн-донорів іноземних інвестицій станом на 31.03.2021 представлені на рис. 1 [2].

Рис. 1. Топ 10 країн-донорів іноземних інвестицій станом на 31.03.2021

Джерело: [2].

За даними Європейської бізнес асоціації, яка щорічно проводить розрахунок Індексу інвестиційної привабливості, цей показник може коливатися від 1 до 5. За весь час вимірювання Україна не отримала вище 4 балів, переважно рейтинг становив від 2,5 до 3, що свідчить про середню привабливість та недостатнє зацікавлення інвесторів. У 2020 році цей показник впав на 5 поділок через кризу коронавірусу, що призвело до дезорієнтованості інвесторів.

Через бойові дії на території України значно погіршилась інвестиційна привабливість у 2022 році. Інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості у першій половині 2022 року склав 2,17 балів, що є найнижчим значенням з 2013 року [3], а у 2023 році – 2,44 бали [8].

Також, в Україні має місце значний відтік капіталу через офшорні зони, що зменшує податкові доходи бюджету. Практично, інвестиції з офшорів, таких як Кіпр, Нідерланди та інші є коштами, які вилучаються з українського бюджету через уникнення оподаткування та хабарництва.

Термін «брудні» токсичні фінанси відноситься до незаконних доходів, отриманих внаслідок ухилення від сплати податків, торгівлі наркотиками, зброєю, людськими органами, проституцією, «відкатами» тощо, які далі інвестуються у законне виробництво, забезпечуючи збільшення прибутків для представників кримінального світу та їхніх політичних захисників [4]. Виведений раніше капітал повертався у формі прямих інвестицій у акціонерний капітал з-за кордону або у вигляді кредитів від прямих інвесторів. Токсичні інвестиції можна розподілити за різними класифікаційними ознаками на кілька груп. По-перше, їх можна розділити на екологічні, антисоціальні, комбіновані (еколого-соціальні). По-друге, вони можуть бути іноземними або внутрішніми. По-третє, розрізняються державні та приватні токсичні інвестиції. І нарешті, існують антигуманні інвестиції. Токсичні екологічні інвестиції тісно пов'язані зі шкідливим впливом на довкілля та клімат. Антисоціальні токсичні інвестиції, з свого боку, не сприяють поліпшенню умов праці та можуть завдавати шкоду здоров'ю працівників. Еколого-соціальні (або комбіновані) токсичні інвестиції впливають негативно як на екологічні, так і на соціально-психологічні аспекти робочих умов. До іноземних та внутрішніх токсичних інвестицій відносяться такі, що спрямовані на максимізацію прибутку інвесторів за рахунок порушення екологічного законодавства та

надмірної інтенсифікації праці. Також вони можуть «прив'язувати» менш розвинену країну до більш розвиненої економічно та політично [4].

Перспективи регулювання процесу розвитку інвестиційної системи в Україні в основному зосереджені на інституціональних перетвореннях, оскільки цей аспект є одним із найбільш значущих і проблемних для національної економіки [5].

Деякі держави з часом зрозуміли, що не всі іноземні інвестиції є корисними. З метою виявлення можливих шкідливих фінансових втручань, ряд країн протягом 2011-2019 років впровадили механізми скринінгу прямих іноземних інвестицій. Він являє собою державний механізм, який дозволяє відстежувати приплив інвестицій у конкретні галузі та блокувати деякі операції у випадку їх ризикованості. Вибір стратегічних галузей в Україні відображає увагу до захисту від можливого шкідливого іноземного втручання. Кабінет Міністрів повинен мати право блокувати потенційно шкідливі інвестиції. Крім того, має бути залучена додаткова аналітична підтримка від відповідних міністерств, відповідальних за перевірку галузей (Мін. оборони, МВС, Мін. енергетики, Мін. інфраструктури) [6].

Отже, на сьогодні в Україні спостерігається тенденція до погіршення інвестиційного клімату. Проте, доступність природних ресурсів, висока кваліфікація робочої сили, розвиток військово-промислового комплексу можуть зацікавити іноземних інвесторів. Для цього, на нашу думку, Україна має покращувати бізнес-середовище, істотно зменшити тиск на бізнес, реформувати судову систему, боротися з корупцією, а також сприяти розвитку малого бізнесу. Для підвищення привабливості інвестиційного клімату в Україні необхідно перш за все виграти війну з РФ, оновити політику стимулювання інвестицій, яка буде спрямована на залучення як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Мордань Є., Закорко К. Сучасний стан інвестиційної діяльності в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. С. 63-67.
2. Цимбалюк Ю., Корман І., Ролінський О. Стан іноземного інвестування в Україні. Економіка та суспільство. 2021. URL: <http://surl.li/tqdrp>.
3. Чернега В., Полозун А., Касьян А. Сучасні тенденції інвестування в Україні. Економіка та суспільство. Випуск № 44. 2022. URL: <http://surl.li/tqdry>.
4. Карлін М. І., Проць Н. В., Борисюк О. В. Токсичні фінанси в фінансовій системі країни та особливості їх регулювання. Науковий погляд: економіка та управління. № 2 (68). Дніпро. ВД «Гельветика». 2020. С. 191-195.
5. Гук О.В., Мохонько Г.А., Шендерівська Л.П. Тенденції інвестування в Україні. Економіка та суспільство. Випуск № 29.2021. URL: <http://surl.li/tqdrc>.
6. Горюнов Д. Скринінг іноземних інвестицій в Україні. Центр економічної стратегії. 2021. URL: <http://surl.li/tqdsf>.
7. Міністерство Фінансів. Індeksi. Економіка України. Іноземні інвестиції. Оновлення: 01.04.2024. URL: <http://surl.li/lwksi>.
8. Gradus Research Company & European Bank Association. 2023. URL: <http://surl.li/tqtda>.

Клімченко Р.А.

здобувач освіти другого (магістерського) рівня
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Криворізький національний університет, Кривий Ріг, Україна

email: zeusour@gmail.com

Науковий керівник:

Кашубіна Ю.Б.

к.е.н., доцент,

в.о. декана факультету економіки та управління бізнесом

Криворізький національний університет, Кривий Ріг, Україна

ORCID 0000-0001-8617-3401

email: kashubina@knu.edu.ua

ФІНАНСОВА НАДІЙНІСТЬ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У сучасних умовах фінансова стійкість страхових компаній стала ключовим фактором у розробці ефективних фінансових стратегій для розвитку страхової сфери. Фінансова стабільність страхового сектору виступає умовою для сталого макроекономічного розвитку та соціальної гармонії в суспільстві. Фінансова надійність організацій проявляється у їх здатності підтримувати стабільний стан при невеликих та випадкових змінах. Це відображається у балансі доходів та витрат, в якому важливо встановити межі фінансової стійкості, щоб уникнути нестачі коштів для розвитку або перебільшення резервів, що може завадити прогресу. Отже, фінансова надійність визначається здатністю адаптуватися до ринкових вимог та відповідати потребам стратегічного розвитку організації.

Фінансова стабільність страховика залежить від п'яти ключових чинників: достатнього капіталу, перестрахування, пасивів (основною частиною яких є страхові резерви), активного інвестування та тарифної політики. Управління ризиками важливе для страхових компаній, оскільки вони забезпечують страховий захист, сприяючи розвитку ринкових відносин та підприємницької діяльності, що впливає на інвестиційний клімат. Вивчення проблеми фінансової надійності страховика важливо, оскільки вона формується під впливом ризикових факторів, які можна розділити на внутрішні та зовнішні через подвійну роль страховика у економічних відносинах [1].

Зовнішні фактори, такі як економічні, психологічні та екологічні, не контролюються страховими компаніями, оскільки вони є результатом зовнішнього середовища. Ці фактори мають вирішальне значення в економіці через великий ступінь їхнього впливу. Наприклад, інфляція може впливати на фінансову надійність страховиків через зміну вартості ведення бізнесу, зменшення платоспроможного попиту та зміну вартості активів і капіталу. Натомість внутрішні фактори, такі як фінансові та нефінансові, залежать від ефективності самої компанії. Фінансова стабільність страховика визначається розміром власного капіталу та формуванням достатніх страхових резервів, які є основою фінансової стійкості. Ці резерви повинні бути сформовані на достатньому рівні для виконання зобов'язань перед клієнтами. Також важливим фактором є тарифна політика страховика, яка впливає на рівень страхових внесків і, отже, на формування резервів.

Наукова література виділяє чотири основні стадії фінансової надійності страхових компаній, що вказують на рівень їхньої стійкості та платоспроможності. Перша стадія, стійкий фінансовий стан, характеризується нормальною платоспроможністю, адекватним рівнем ліквідності та відсутністю відхилень фактичних показників від нормативів. Друга стадія - нестійкий фінансовий стан, коли компанія, хоч і здатна вчасно виконувати страхові виплати, проте порушує нормативні вимоги, що відображається на її ліквідності. Кризовий фінансовий стан - третя стадія, де компанія вже не може виконувати страхові виплати та поточні платежі, що може призвести до санації або банкрутства. На останній стадії,

фінансова неспроможність, компанія втрачає платоспроможність, знаходиться під загрозою банкрутства, що означає про найнижчий рівень стійкості. Такі стадії можуть бути перехідними для страхових компаній, але випадки фінансової неспроможності зазвичай завершуються банкрутством [2].

Розглянемо принципи, на яких базується розвиток страхового законодавства в цілому, а також контроль за фінансовою стабільністю страхових компаній. Перший принцип - це захист страхового ринку від потрясінь та коливань, що вимагає створення ефективного механізму державного регулювання, спрямованого на оптимальний баланс між захистом інтересів ринку та страховиків. Другий принцип - розробка такого механізму регулювання, який би враховував ступінь розвитку українського страхового ринку та сприяв його ефективному функціонуванню. Третій принцип полягає в тому, щоб нові норми законодавства відображали ступінь розвитку ринку. І, нарешті, четвертий принцип - уникати надмірної складності та неясності в нових нормах законодавства, щоб не заважати роботі механізму державного регулювання.

У науковій літературі можна зустріти різні підходи до визначення критеріїв оцінки фінансової надійності страхових компаній. Незважаючи на різноманітність термінів, багато з них мають однаковий сенс, що полегшує їх систематизацію і спрощує підходи до оцінки. Наприклад, показники ліквідності активів, зворотного показника платоспроможності та ступеня незалежності від перестраховування можуть знаходитися під різними назвами, проте вони представляють аналогічні концепції. Підбір цих показників базується на припущенні, що фінансова надійність страховика виявляється в момент виконання ним своїх фінансових зобов'язань. Такий підхід дозволяє найточніше оцінити здатність страхової компанії виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками та іншими партнерами [3].

Вітчизняні дослідники визначають ключові фактори, що сприяють фінансовій надійності страхових компаній: позитивна динаміка прибутковості та капіталізації, достатність фонду гарантування та страхових резервів, активний розвиток перестраховування, диверсифікація страхового портфелю та мінімізація інвестиційного ризику. Відповідність цим факторам гарантує фінансову стабільність страхових компаній і захищає інтереси страхувальників, підтримуючи спроможність надавати страховий захист. Слід зазначити, що зміцненню фінансової надійності страховиків сприяє наявність страхових пулів та спеціальних гарантійних фондів, що забезпечує безумовність страхових виплат і підвищує довіру до страхового ринку.

Отже, можна зробити висновки, що фінансова надійність страховика безпосередньо пов'язана з фінансовою безпекою, гнучкістю, стійкістю, рівновагою та платоспроможністю. Це складна економічна категорія, яка формується під впливом різних зовнішніх та внутрішніх факторів. Адекватне реагування на дестабілізуючі фактори є основною фінансовою надійністю страховика, яка визначається здатністю компанії виконувати свої зобов'язання в динамічному ринковому середовищі. Оцінка фінансової надійності є важливим завданням, оскільки включає в себе різноманітні аспекти, що впливають на стійкість страхової компанії, та дозволяє визначити шляхи підвищення надійності страхової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко П.В., Гейко Д.В. Фінансова надійність страховика. 2022. С. 94–97. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0b82e461-97df-481d-a33a-9417bada8ef2/content> (дата звернення: 07.05.2024).
2. Гончарук Н. І., Лобова О. М. Особливості управління фінансовою надійністю страховика. The 8th International scientific and practical conference «Topical issues of modern science, society and education» (February 26-28, 2022) SPC “Sciconf.com.ua”, Kharkiv, Ukraine. 2022. С. 791–795.
3. Матвійчук В. І., Хамула А. В. Оцінка та забезпечення надійності міжнародних страхових організацій на фінансовому ринку України. Економіка і організація управління.

2020. № 4. С. 107–119. URL: <https://doi.org/https://doi.org/DOI10.31558/2307-2318.2020.4.11>
(дата звернення: 07.05.2024).

Кондратюк І.С.

студент 4 курсу спеціальності «Міжнародні економічні відносини»
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин

Київ, Україна

email: kondratuigor8@gmail.com

Кузнєцова Наталія Володимирівна,

к.е.н., доцент кафедри міжнародних фінансів

ВПРОВАДЖЕННЯ І РОЗВИТОК СПЕЦІАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗОН: ДОСВІД КИТАЮ

СЕЗ (спеціальні економічні зони) відіграють одну з найбільш важливих ролей в індустріальному зростанні країн, що розвиваються. Вони сприяють залученню прямих іноземних інвестицій, зростанню експортного потенціалу, розвитку інфраструктури, стимулюють інновації та трансфер технологій і підвищують зайнятість населення.

Китай став країною, яка побудувала свою промислову могутність і отримала статус «світової фабрики» завдяки створенню СЕЗ, що стало продовженням політики Дена Сяопіна щодо залучення ПІІ (прямих іноземних інвестицій). Реформування та політика відкритих дверей у Китаї почалися з ухвалення нової стратегії економічного розвитку на третій пленарній сесії 11-го Центрального комітету Комуністичної партії Китаю наприкінці 1978 року [1].

Зокрема, Ден Сяопін заохочував іноземні інвестиції шляхом створення спеціальних економічних зон у прибережних районах, які забезпечували податкові пільги та спрощені адміністративні процедури для залучення іноземних інвесторів. У 1979 році Державна Рада Китаю ухвалила проєкт створення чотирьох експериментальних спеціальних економічних зон: Шеньчжень, Чжухай, Сямень, Гуандун.

З відкриттям Китаю для іноземних торгівлі та інвестицій пілотні СЕЗ дали миттєвий результат: у 1981 році на 4 СЕЗ припадало 59,8% від загального обсягу ПІІ в Китай (265 млн дол. США), з яких 50,6% надійшло в Шеньчжень. У 1985 році накопичені ПІІ в чотирьох СЕЗ становили 1,17 млрд дол. США, що становило 20% від сукупних ПІІ в Китай [2]. Поєднання забезпеченості СЕЗ дешевою робочою силою з сільської місцевості, необхідними ресурсами для виробництва та сприятливого режиму для іноземного інвестора створило умови для нарощення промислового виробництва.

1984 року було вирішено розширити ініціативу сумарно на 14 великих міст і з часом кількість таких зон тільки зростала [4].

Провівши індустріалізацію країни, та постійно нарощуючи місткість індустрій капіталом та високими технологіями, китайський уряд почав активно розбудовувати логістичну інфраструктуру складських площі, для зміцнення експорту та міжнародної торгівлі.

Хоча вони фізично знаходяться в межах китайського кордону, вони функціонують за межами митних правил Китаю. Компанії, що знаходяться в ЗВТ, мають право на відшкодування податку з експорту, звільнення від ввізного мита та пільговий податок на додану вартість.

Таблиця 1

Етапи створення та еволюції спеціальних економічних зон в КНР

Тип СЕЗ	Періоди заснування та розвитку	Спрямованість зон та їх специфіка
Спеціальна економічна зона (СЕЗ)	1979 р. – Шеньчжень, Чжухай, Сямень, Гуандун 1988 р. – острів Хайнань 1989 р. – Новий район Шанхая Пудун	Залучення іноземного капіталу, створення робочих місць у відсталих регіонах, розвиток експортних трудомістких індустрій. У випадку Хайнаню, акцент вже стояв на експорті складної та технологічної

	2006 р. – Новий район Тяньцзінь Бінхай	продукції
Зони економічного та технологічного розвитку (ЗЕТР)	1984-1988 рр. – 14 ЗЕТР в прибережних містах 1992 р. – 35 ЗЕТР, частина з них створюють у внутрішніх регіонах В 2010 р. – діє 69 ЗЕТР (18 у дельті річки Янцзи, 10 у дельті річки Перл, 15 у центральному регіоні, 11 у районі затоки Бохай, 2 у північно-східному та 13 у західному регіоні)	Формування вузлів концентрації промисловості, трансформація з трудомісткого виробництва на капіталомістке з більшим містом технологій, виробництво та складання готової продукції, створення хабів пов'язаних індустрій.
Високотехнологічні зони промислового розвитку (ВЗІПР)	1988 р. – Чжунгуаньцунь (Пекін) 2010 р. – 54 ВЗІПР	Акцент на високих технологіях та інноваціях, створення концентрації наукового потенціалу для подальшої комерціалізації наукових розробок та досліджень, розробка та виробництво нової технологічної продукції.
Інші типи зон економічного розвитку (ЗЕР)	1990-ті. – 2000-ні. роки 2006 рік – 1568 ЗЕР	Різні за рівнем автономії, невеликих розмірів, іноді створювані під конкретний великий інвестиційний проект, сприяють індустріалізації окремих територій.
Зони вільної торгівлі (ЗВЛ)	1992 р. – Шанхай «Waigaoqiao» ЗВЛ 2010 р. – в 13 прибережних містах діє 15 ЗВТ	Обробка експорту, зовнішня торгівля, логістика та складське зберігання, безмитна територія, логістична інфраструктура.
Зони експортної переробки (ЗЕП)	2000 р. – Куншань 2010 р. – 61 ЗЕП (44 з них розташовані в прибережній області, тоді як інші 17 – у внутрішній частині Китаю)	Виготовлення, переробка та складання експортно-орієнтованої продукції, розвинута експортна інфраструктура, реекспорт

Джерело: [3]

Хоча вони фізично знаходяться в межах китайського кордону, вони функціонують за межами митних правил Китаю. Компанії, що знаходяться в ЗВТ, мають право на відшкодування податку з експорту, звільнення від ввізного мита та пільговий податок на додану вартість.

У 1992 році, Держрада створила ще 35 СЕЗ, але цього разу не в прибережних регіонах, а в центрі Китаю, щоб зосередитися на технологічно-інтенсивних галузях виробництва.

На даний момент, в КНР існує 2543 СЕЗ і найбільші з них мають сукупний капітал приблизно 100-150 млрд доларів США. Найпоширенішими є зони, які спеціалізуються на високих технологіях. Вони складають приблизно 80% від загальної кількості СЕЗ, що пояснюється стратегією Китаю з досягнення технологічної незалежності від країн Заходу. 20% зон відповідають за біотехнології, металургію та машинобудування [5].

Створення СЕЗ відкрило Китай для зовнішнього світу і стало поштовхом для масового надходження іноземних інвестицій, насамперед від компаній Гонконгу та Тайваню. СЕЗ успішно залучали іноземні інвестиції, особливо в таких галузях промисловості як: електроніка, текстиль та хімія. Зміни принесли підприємницький бум, який призвів до появи величезної кількості підприємців і венчурного бізнесу в Китаї. Торгівельний баланс країни значно покращився.

У результаті цих реформ Пекіну, інвестиційна діяльність почала активно розвиватися. Іноземні компанії розпочали інвестувати в китайські підприємства та створювати спільні підприємства. Згідно з офіційними даними, іноземні інвестиції в Китай на початку 1980-х років складали всього лише кілька мільйонів доларів, але в 1990-х вони досягли вже понад 10 мільярдів доларів.

Нині СЕЗ складають 22% ВВП Китаю, 45% загального обсягу прямих іноземних інвестицій і 60% експорту країни. Шеньчжень на початку впровадження експериментальних СЕЗ був невеликим містом з населенням в 30 тисяч жителів і за 40 років став потужним

мегаполісом та індустріальним центром з 12-мільйонним населенням [6].

Досвід створення СЕЗ у КНР має і негативні сторони. До них можна віднести проблему нерівномірного розвитку центральних та північно-західних провінцій Китаю, які є значно біднішими за південно-східну частину країни. Ці провінції охоплюють 56% території країни і включають 23% її населення. Їхній валовий внутрішній продукт на душу населення становить лише 60% від середнього по країні. Регіон розглядався в основному як трудомістка виробнича база і страждає від поганого транспорту та інфраструктури. Тому центральні та західні регіони не мали можливості скопіювати експортоорієнтовану стратегію розвитку прибережних провінцій; отже, була визначена інша стратегія розвитку та інший «тип» ПП, які будуть залучатися до китайської глибинки [7]. Однією зі стратегічних причин створення ініціативи «Один пояс, один шлях» вважається розвиток слаборозвинених регіонів, в яких не вийшло створити успішних СЕЗ. Але саме завдяки цим зонам Китай отримав настільки значну кількість грошових ресурсів, що отримав змогу стати значним інвестором в інфраструктуру по всьому світу.

Завдяки СЕЗ Китай за короткий час продемонстрував істотний прогрес і його зростання є найбільш приголомшливим з точки зору економіки за останні 40 років. Незважаючи на те, що країна все ще стикається з багатьма проблемами та труднощами у підтримці свого швидкого зростання, вона готова стати глобальною економічною силою та ключовим фінансовим гравцем. І в умовах сьогоденної глобальної кризи Китай став важливою рушійною силою, яка має потенціал формування власного економічного блоку, який конкуруватиме з економіками Заходу.

Незважаючи на те, що «китайська модель» пропонує дуже корисний досвід для інших країн, що розвиваються, в тому числі для України, все має розглядатися в індивідуальному контексті. І політики різних країн мають враховувати цей фактор при впровадженні СЕЗ.

Список використаних джерел:

1. Наука і молодь у ХХІ сторіччі : збірник тез доповідей Всеукраїнської молодіжної науково-практичної інтернетконференції (м. Полтава, 30 листопада 2022 року). –Полтава : ПУЕТ, 2022. – 167 с. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Текст укр. мовою.
2. Спеціальні економічні зони як механізм залучення ПП в Китай / Н. В. Кузнєцова, О. А. Бабич // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2020. - Вип. 33(1). - С. 82-86. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvumevcg_2020_33%281%29_17.
3. Кузнєцова Н.В. Спеціальні економічні зони та вплив іноземного капіталу на економічний розвиток країн, що розвиваються. Монографія. К.: ТОВ Науково-видавниче підприємство «Інтерсервіс», 2023, 214с.
4. ДРОБОТЮК, О. В. Роль спеціальних економічних зон у політиці реформ та відкритості КНР. URL: <https://sinologist.com.ua/drobotyuk-ov-rol-spetsialnyh-ekonomichnyh-zon-u-politytsi-reform-tavidkrytosti-krn>, 2023.
5. Zeng, D. Z. (2013). China's Special Economic Zones and Industrial Clusters: Success and Challenges. Lincoln Institute of Land Policy.
6. Chen, C. China's 40 Years of Reform and Development: 1978–2018 29. The liberalisation of FDI policies and the impacts of FDI on China's economic development.
7. Bräutigam, D., & Xiaoyang, T. (2011). African Shenzhen: China's special economic zones in Africa. The Journal of Modern African Studies, 49(1), 27-54.

Кононенко М.А.,

студент IV-го курсу «Міжнародні економічні відносини»

Науковий керівник: к.е.н., доц. **Матей В.В.,**

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин, Київ, Україна

email: maxkon123@gmail.com

CONTEMPORARY CHALLENGES OF IMPLEMENTING DIGITAL TECHNOLOGIES IN FINANCIAL MANAGEMENT WITHIN INTERNATIONAL COMPANIES

The widespread integration of digital tools into financial management has undoubtedly revolutionized the operational landscape, increasing the efficiency of enterprises. However, this integration of technologies also created one of the greatest vulnerabilities for international enterprises, notably dependency. Businesses that invest heavily in digital financial management tools face the inherent risk of overreliance, when any technical issue or system failure can disrupt critical financial operations, leading to chain effects across the entire enterprise. Transaction processing delays, financial reporting inaccuracies, and decision-making disruptions are consequences that can arise from such disruptions, highlighting the need for comprehensive risk mitigation strategies.

This reliance on information technology led to the cancellation of thousands of flights and £80 million in costs incurred by British Airways in 2017 due to the failure of IT systems [1]. An incident involving a power surge that caused critical systems to fail highlighted the vulnerability of even the most technologically advanced organizations to digital infrastructure failures. Similarly, in 2021, the widespread disruption experienced by the Australian Securities Exchange (ASX) halted trading for an entire day, highlighting the systemic risks associated with reliance on digital platforms for financial transactions and market operations.

Implementing and maintaining digital financial management tools is a significant investment for enterprises, covering various costs beyond the initial purchase of software and hardware. Initial implementation costs include software licensing fees, hardware upgrades, and IT infrastructure investments to support the deployment of digital tools. Enterprise resource planning (ERP) systems that integrate financial management with other business functions may require significant capital expenditures for software licenses and hardware upgrades to expand data processing capabilities.

Additionally, ongoing maintenance and support costs are significant financial liabilities for organizations using digital financial management tools. These costs cover the costs associated with software updates, bug fixes, and customization to adapt the system to new business requirements. Sophisticated systems that require frequent updates and adjustments, such as Artificial Intelligence (AI)-based financial analytics platforms, can lead to significant ongoing maintenance costs over time. Companies leveraging AI-powered predictive analytics tools may need to invest in continuous learning and improving machine learning algorithms to ensure an accurate and reliable understanding of financial data.

Multinational enterprises such as Procter & Gamble (P&G) have invested significantly in digital transformation initiatives to modernize their financial management processes. P&G implemented a SAP ERP system to streamline its financial operations, resulting in significant upfront costs for software licenses and implementation services. For one system user, the enterprise must pay at least 1650 US dollars [2]. Ongoing maintenance and support costs remain significant for P&G as it maintains and updates its ERP system to meet changing global needs and regulatory

requirements.

Adopting digital tools in financial management also requires significant investment in training and skills development to ensure that employees can effectively use the new software and technology. As of 2024, 56 % of businesses see a lack of digital skills as the main obstacle to digital transformation, underscoring the critical importance of investing in employee training and development [3]. Training programs can include workshops, online courses, and certifications to familiarize employees with the features of digital financial management tools and best practices. JPMorgan Chase has implemented comprehensive training programs to equip employees with the skills and knowledge to use AI-based technologies effectively. JPMorgan's AI Center of Excellence offers training and workshops on machine learning, data analytics, and the ethics of artificial intelligence to empower employees to integrate AI into their daily work processes.

Furthermore, despite their advanced capabilities, digital tools can still introduce errors in financial processes, which can have significant business and regulatory implications. Inaccurate data entry is a common source of errors in financial management. Even small errors in data entry or coding can lead to significant discrepancies in financial calculations and reporting. According to an IBM study, data quality problems cost companies in the United States approximately \$3.1 trillion annually [4].

Another complexity underlying digital tools creates regulatory challenges for transparency and auditing of emerging AI-based models [5]. Currently, it is almost impossible to conduct an audit of the model based on machine learning technologies since it is not possible to decompose the result of the model into its basic factors. The lack of explainability of action algorithms does not allow the manager or auditors to monitor the processes that lead to the final result, limiting the possibility of conducting further internal and external audits.

Moreover, the lack of explainability of digital tools based on the machine learning used by financial market participants can become a risk at the macro level if not properly monitored by macroprudential supervisors. This issue arises due to the challenge for businesses and supervisors to foresee these models' influence on markets [5]. Notably, AI has the potential to heighten systemic cyclical vulnerabilities because users likely employ generic models sourced from external providers, leading to a homogeneity of strategies. The intricacies behind these algorithms are often not transparent, leaving users without the means to anticipate their model's repercussions on market dynamics or their role in intensifying market disturbances. During low performance or stress times, these users can not modify their models accordingly, possibly aggravating market instability during severe economic downturns.

Though AI frameworks can adapt by assimilating new information from Big Data, they can struggle with novel, discrete occurrences not previously recorded in historical data — like the COVID-19 crisis that was not represented in the training datasets. AI's dependency on developing algorithms from extensive historical data implies that they function optimally when market behaviors do not deviate from historical patterns. According to a survey among UK banking institutions, approximately one-third of these have recounted a detrimental impact on their machine-learning dependent models because of the pandemic [6]. Predominantly, these statistics can be attributed to substantial shifts in macroeconomic indicators, such as surges in unemployment rates, that necessitated a recalibration of these machine learning systems.

Therefore, the establishment of specific statutory measures tailored toward ensuring both auditability and openness within financial administration frameworks has been recognized in various regions. However, an audit analysis can only be performed if evidence of the sequence of actions or processes can be provided. The lack of interpretation of some AI models limits this

possibility. Consequently, given that decisions derived from these models no longer follow a predictable trajectory, an emerging imperative is to enhance their transparency and interpretability while preserving accountability and consistent oversight mechanisms within AI-driven apparatuses.

References:

1. Clerk, E. D. (2019, August 8). *British Airways witnesses yet another it system failure*. International Airport Review. <https://www.internationalairportreview.com/news/99786/british-airways-it-systems-failure/>.
2. *SAP Business One Pricing & Costs (USA)*. H&CO-CPAs. (2023, May 23). <https://www.hco.com/insights/sap-business-one-pricing-costs-usa>.
3. Howarth, J. (2024, January 5). *47+ key digital transformation statistics (2024)*. Exploding Topics. <https://explodingtopics.com/blog/digital-transformation-stats>.
4. Corrie. (2023, September 1). *Bad Data costs the U.S. \$3 trillion per year*. SAP Community. <https://community.sap.com/t5/technology-blogs-by-sap/bad-data-costs-the-u-s-3-trillion-per-year/ba-p/13575387#:~:text=This%20figure%20should%20%20surprise%20no,is%20costly,%20this%20figure%20stuns>.
5. OECD (2021), *Artificial Intelligence, Machine Learning and Big Data in Finance: Opportunities, Challenges, and Implications for Policy Makers*, <https://www.oecd.org/finance/artificial-intelligence-machine-learningbig-data-in-finance.htm>.
6. Bholat, D., Gharbawi, M., & Thew, O. (2020, December 18). *The impact of Covid on machine learning and Data Science in UK banking*. Bank of England. <https://www.bankofengland.co.uk/quarterly-bulletin/2020/2020-q4/the-impact-of-covid-on-machine-learning-and-data-science-in-uk-banking>.

Кухтей М.В.

студент, 1 курс магістратури

ОП «Міжнародні фінанси та інвестиції»

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київського національного університету ім. Тараса Шевченка,

Київ, Україна

email: mfi23m.kukhtiei@clouds.iir.edu.ua

Науковий керівник: **Кузнєцова Н.В.**

к.е.н., доцент кафедри міжнародних фінансів

Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету ім. Тараса Шевченка,

Київ, Україна

email: nk@spline.net

ВІДНОВЛЕННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ: ПРИВАТНИЙ СЕКТОР У ЦЕНТРИ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ

Економічна ситуація в Україні після війни - це складне переплетіння викликів і шансів, які є джерелом натхнення для відновлення та модернізації. За оцінками, протягом наступного десятиліття Україна потребуватиме 486 мільярдів доларів на відновлення та реконструкцію, і приватний сектор відіграє життєво важливу роль у цьому процесі (World Bank Group, 2024). За прогнозами International Finance Corporation (IFC), приватні інвестиції складуть третину цих витрат, що означає значний внесок у відродження країни (World Bank Group, 2023). Ці інвестиції є не лише найважливішим аспектом відновлення ключових активів, таких як житло, транспорт та енергетика, але й для розвитку інновацій та забезпечення сталості процесів відновлення. На тлі цих подій сектор ІКТ, який серйозно постраждав, але все ж зумів збільшити обсяги експорту, є яскравим прикладом динамічної

природи української економіки, здатної не лише відновлюватися, але й адаптуватися та процвітати в умовах постконфліктного сценарію. Ця історія також підтверджується значною міжнародною допомогою та інвестиціями, а такі організації, як Світовий банк, мобілізувавши значні фінансові ресурси, чітко продемонстрували, що існує широка мережа підтримки, яка готова допомогти в реалізації амбітних планів України з відновлення.

Війна Росії проти України стала економічною катастрофою, яку не спостерігали з часів Другої світової. Вона не лише серйозно зашкодила інфраструктурі та економіці України, але й зробила економічне майбутнє всього світу ще більш невизначеним. Економіка України сильно постраждала у 2022 році, коли ВВП скоротився майже на 30%, але у 2023 році вона несподівано відновила зростання на 5.7% (Jenkins, 2023). Війна створила багато невизначеностей щодо майбутньої торгівлі, інфляції та зайнятості по всій Європі, впливаючи як на регіональні, так і на глобальні ринки, і це викликало багато занепокоєння, особливо в енергоємних галузях та галузях, що залежать від споживчого вибору.

Економічне відновлення України здебільшого базуватиметься на приватному секторі, який традиційно генерує від 60% до 70% ВВП. Здатність цього сектору відновлюватися та пристосовуватися є ключовим фактором у процесі післявоєнної відбудови країни. Приватний сектор є головною рушійною силою основних реформ, спрямованих на підвищення ефективності управління та прозорості. Реформи, що мають впроваджуватися, в основному стосуються вдосконалення законодавчої бази для підвищення ефективності процесів державних замовлень та покращення процесу прийняття рішень, який стане більш прозорим. Ці кроки покликані надати українським компаніям можливість отримати краще фінансування, що є дуже важливим для ремонту та покращення інфраструктури (CIRE, 2023). Загалом, стратегія економічного відновлення України ґрунтується на значному внеску різних партнерів через такі форуми, як конференція у Вілтон-Парку - захід, що об'єднує зацікавлені сторони з різних секторів для обговорення стратегічних ініціатив з відновлення. Такі заходи є важливими для виявлення інвестиційних перешкод та розробки стратегій їх подолання, забезпечуючи таким чином фінансові ресурси, необхідні для реалізації великих проєктів. Крім того, участь міжнародних компаній та впровадження світових фінансових практик у ринкову систему України розглядаються як ключ до майбутнього економічного здоров'я та стабільності країни.

Приватний сектор української економіки стикається з багатьма проблемами, які перешкоджають приватним інвестиціям. До них належать постійна політична нестабільність та економічні ризики, які посилюються падінням ВВП на понад 30% внаслідок триваючих конфліктів, що призводить до зниження довіри інвесторів. Крім того, війна також спричинила кризу робочої сили, оскільки значна частина населення була переміщена, і, таким чином, виник дефіцит робочої сили, який зараз впливає на бізнес у різних галузях. Законодавчі та регуляторні перешкоди також дуже важко подолати, оскільки боротьба з корупцією та бюрократичними процедурами не була успішною, що є ще однією причиною незацікавленості інвесторів у країні.

Тим не менш, незважаючи на труднощі, в Україні все ще існують шляхи для розвитку приватного сектору та впровадження інновацій, незважаючи на труднощі. Криза сприяла впровадженню зелених технологій та цифрової трансформації, а IT-сектор виявився найбільш стійким, збільшивши обсяги експорту під час конфлікту (CFC Big Ideas, 2024). Хороші показники цієї галузі є доказом того, що інші сектори також можуть впроваджувати інновації та адаптуватися до викликів. Міжнародне партнерство та прямі іноземні інвестиції є основними причинами їхньої важливості, оскільки вони забезпечують не лише капітал, але й технологічний та управлінський досвід, який може стати рушійною силою для модернізації та трансформації галузі. Значні інвестиції, такі як \$25 млн від SMOK Ventures та \$328 млн від Horizon Capital Growth Fund IV, а також постійна державна підтримка підкреслюють прихильність до розвитку саме цього сектору (Балашова & Мельник, 2024; Horizon Capital, 2024). Крім того, такі заходи, як конкурс стартапів IT Arena та програма кліматичних

інноваційних ваучерів, свідчать про наявність сприятливого середовища для інновацій та сталого розвитку технологій.

Міжнародна допомога є ключем до відновлення економіки України. Станом на початок 2024 року європейські країни разом з Європейським Союзом виділили загалом близько 89,9 мільярда євро на військову, гуманітарну та фінансову підтримку з початку російського вторгнення за два роки до цього. Це включає значну частину коштів, виділених безпосередньо на військову підтримку, що становить близько 42 мільярдів євро (Kiel Institute, 2024). Крім того, Сполучені Штати також зробили значний внесок: Конгрес ухвалив чотири пакети видатків на загальну суму 175 мільярдів доларів, спрямованих на підтримку України в різних секторах, включаючи військову техніку, допомогу мігрантам і біженцям, енергетику та протидію дезінформації (Masters & Merrow, 2024). Європейський Союз також пообіцяв суттєву фінансову підтримку, виділивши до 54 мільярдів доларів на новий Український фонд для підтримки зусиль України з відновлення, реконструкції та модернізації до 2027 року. Ця ініціатива є частиною ширших зобов'язань, які на початок 2024 року перевищили 155 мільярдів доларів. Вся ця допомога є важливою для приватного сектору в Україні, від підтримки макроекономічного середовища, в якому перебувають підприємства, до безпосередньої безпеки бізнесу і його захисту від російських військ.

Незважаючи на те, що існує ще багато труднощів, шлях до відновлення України активно формується завдяки внутрішнім зусиллям та реформам, спрямованим на стабілізацію та поживлення її економіки. Ці національні ініціативи є важливими для сталого зростання та відновлення інфраструктури країни. Тим не менш, постійна політична нестабільність та економічна невизначеність, а також регуляторні перешкоди все ще становлять головні труднощі. Український уряд і приватний сектор повинні працювати разом, щоб вирішити проблеми, які є перешкодами для майбутнього розвитку. Ця командна робота є основним фактором успішного та процвітаючого майбутнього України, що свідчить про важливість внутрішніх стратегій та управління у відновленні країни після війни.

Список використаних джерел:

1. World Bank Group. (2024, February 15). Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment released. *World Bank*. <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/02/15/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>
2. World Bank Group. (2023, June 22). IFC and partners announce new funding and support for Ukrainian private sector. *World Bank*. <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/06/22/ifc-and-partners-announce-new-funding-and-support-for-ukrainian-private-sector>
3. Jenkins, B. (2023, March 7). *Consequences of the war in Ukraine: the economic fallout*. RAND. <https://www.rand.org/pubs/commentary/2023/03/consequences-of-the-war-in-ukraine-the-economic-fallout.html>
4. CIPE. (2023, August 11). *New report: Private sector priorities for Ukraine's recovery*. Center for International Private Enterprise. <https://www.cipe.org/newsroom/new-report-private-sector-priorities-for-ukraines-recovery/>
5. CFC Big Ideas. (2024, February 19). *Ukraine Investment Roadmap 2024*. <https://cfcbigideas.com/expertise/ukraine-investment-roadmap/cfc-white-paper>
6. Балашова, Л., & Мельник, Т. (2024, May 12). Інвесткомпанія SMOK Ventures залучила свій другий фонд розміром у \$25 млн. Деталі. *Forbes*. <https://forbes.ua/news/investkompaniya-smok-ventures-zaluchila-sviy-drugiy-fond-rozmirom-u-25-mln-detali-30012024-18861>
7. Horizon Capital. (2024, January 16). *Horizon Capital invests in Viseven, leading global pharma and life sciences MarTech provider* - Horizon Capital. <https://horizoncapital.com.ua/news-post/horizon-capital-invests-in-viseven-leading-global-pharma-and-life-sciences-martech-provider/>
8. Kiel Institute. (2024). *Ukraine Support Tracker - a database of military, financial and humanitarian aid to Ukraine*. <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support->

tracker/

9. Masters, J., & Merrow, W. (2024, May 9). How much U.S. aid is going to Ukraine? *Council on Foreign Relations*. <https://www.cfr.org/article/how-much-us-aid-going-ukraine>.

Костенко Ю. В.

аспірант кафедри економіки, фінансів та обліку
ПВНЗ «Європейський університет», Київ, Україна

ORCID 0009-0005-6349-0830

email: yukostenko@e-u.edu.ua

науковий керівник д.е.н., професор

Засанський В.В.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ЗРУШЕНЬ ТА НОВИХ ВИКЛИКІВ

Економічна безпека підприємства є багатогранною категорією, що відображає його захищеність від внутрішніх і зовнішніх загроз та спроможність досягати поставлених цілей в умовах конкурентного середовища. Вона охоплює фінансову, інтелектуальну, кадрову, техніко-технологічну, політико-правову, інформаційну, екологічну та силову складові. Забезпечення економічної безпеки підприємства потребує системного підходу, ефективного менеджменту ризиків, збалансованого використання ресурсів і створення надійної системи внутрішнього контролю [1].

Економічна безпека підприємств України на сучасному етапі зазнає значного впливу низки зовнішніх чинників. Одним із ключових викликів є повномасштабна війна, розв'язана російською федерацією, що спричинила руйнування виробничої та транспортної інфраструктури, розриви ланцюгів постачання, обмеження доступу до ринків збуту. Нестабільна воєнно-політична ситуація призводить до високих ризиків та невизначеності інвестиційного клімату [1-3].

Глобальна інфляція, викликана порушенням світових ринків енергоносіїв та продовольства, знецінює доходи і прибутки підприємств. Технологічний розрив між Україною та розвиненими країнами погіршує конкурентоспроможність вітчизняних товарів та послуг. Водночас євроінтеграційний курс відкриває нові можливості, однак вимагає адаптації до жорстких норм і стандартів ЄС [1-3].

Війна, розв'язана російською федерацією проти України, є найбільшою загрозою для економічної безпеки вітчизняних підприємств на сучасному етапі. Воєнні дії спричинили колосальні руйнування виробничих потужностей, інфраструктурних об'єктів та житлових будівель, що підірвало економічний потенціал держави. Порушення логістичних ланцюгів, блокада морських портів та часткова окупація територій країни створили перешкоди для безперебійного функціонування багатьох компаній.

Значні людські та матеріальні ресурси змушені спрямовуватися на забезпечення оборони, відновлення зруйнованого та гуманітарні потреби. Високий рівень невизначеності та ризиків стримує притік інвестицій, необхідних для модернізації виробництва та впровадження інновацій. Втрата російського ринку збуту вимагає від підприємств кардинальної переорієнтації своєї діяльності.

Водночас забезпечення економічної стійкості є запорукою успішного воєнного опору агресору та відбудови країни в повоєнний період.

Економічна безпека підприємств в умовах геополітичних зрушень та нових викликів потребує комплексного підходу та адаптивності. Посилення глобалізаційних процесів, загострення конкуренції на світових ринках, стрімкий технологічний прогрес вимагають від компаній постійного вдосконалення систем управління ризиками, диверсифікації діяльності та пошуку нових можливостей для розвитку.

Виклики гібридних загроз, кібербезпеки та інформаційних атак спонукають до розбудови надійних систем захисту даних, інтелектуальної власності та ділової репутації. Зміна кліматичних умов актуалізує питання екологічної безпеки та сталого використання ресурсів. Водночас поглиблення інтеграційних процесів відкриває нові перспективи для українських підприємств, проте вимагає адаптації до жорстких міжнародних стандартів і норм.

Забезпечення економічної безпеки в таких умовах вимагатиме від керівництва компаній стратегічного мислення, інноваційності, гнучкості та готовності до трансформацій відповідно до викликів сучасності. В той же час слід розуміти, що економічна безпека українських підприємств напряду залежить від строків та результатів воєнних дій на території України.

Список використаних джерел:

1. Зіненко К., Кобелева Т. (2022). Економічна безпека підприємства: методологічна сутність та складові формування. Вісник Національного технічного університету Харківський політехнічний інститут»(економічні науки), (4), 9-16.
2. Мазаракі А., Мельник Т. (2022). Економічна безпека України в умовах російської агресії. · SCIENTIA· FRUCTUOSA (ВІСНИК Київського національного торговельно-економічного університету), 145(5), 4-28.
3. Халіна В., Колмакова О., Устіловська А. (2023). Адаптація підприємств України до умов невизначеності як детермінант їх економічної безпеки. Наукові перспективи (Naukovi perspektivi), (10 (40)).

Лінива Катерина

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»,
Державний податковий університет,
Ірпінь, Україна

Рябчук Оксана

к.е.н., доцент, доцент кафедри аудиту та економічного аналізу,
Державний податковий університет,
Ірпінь, Україна
ORCID: 0000-0002-8656-6720
email: oksana_riabchuk@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ВИКОНАННЯ КОШТОРИСІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану, коли бюджетні ресурси країни обмежені, а видатки зростають з кожним днем, виникає потреба в залученні додаткового фінансування, а також забезпеченні ефективного та цільового використання державних коштів. Відповідно до цього, вагомого значення набуває оцінювання та моніторинг діяльності бюджетних установ, на рівні яких основним фінансовим документом є кошторис доходів та видатків. Таким чином, з метою результативного управління бюджетними установами, актуальним та важливим є дослідження особливостей аналізу виконання кошторисів, що в свою чергу дозволяє визначити чи раціонально розподіляються та витрачаються виділені кошти для бюджетних установ.

Аналіз кошторису полягає, перш за все, в системному дослідженні його складових з метою виявлення відхилень від планових показників, та відповідно встановлення можливих порушень бюджетної установи. Таким чином, можна стверджувати, що аналіз кошторису доходів та видатків бюджетних установ є одним із способів фінансового контролю, який дозволяє визначити причини наявності надлишку або недостатчі бюджетних коштів, а отже,

дає можливість певною мірою контролювати раціональність використання державних коштів бюджетними установами та приймання ними правильних управлінських рішень.

З початком введення воєнного стану по всій території України, влада держави оперативно внесла достатню кількість корективів в законодавчу базу, яка регламентує діяльність бюджетних установ та пов'язана виконанням кошторисів доходів та видатків. Зокрема, 11 березня 2022 р. Кабінетом Міністрів України було затверджено Постанову «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану» № 252 [1], згідно якої було спрощено процес формування та виконання місцевих бюджетів у воєнний період, збільшено повноваження органів місцевого самоврядування щодо внесення змін до рішень про місцеві бюджети, введено в дію перерахування коштів з місцевого бюджету до державного бюджету. Крім того, у воєнний час уряд держави має право самостійно розпоряджатися державними коштами без рішень парламенту, що дозволяє спрямовувати вільні ресурси на оборону країни.

Варто додати також те, що з 24 лютого 2022 року було зменшено кількість перевірок в державному секторі, що могло негативно вплинути на складання та виконання кошторисів в бюджетних установах. Іншими словами, при недостатньому аналізі виконання кошторисів доходів та видатків бюджетних установ знижується рівень прозорості щодо використання грошових коштів, що могло стати причиною для нецільового використання відповідних коштів, та, відповідно, збільшення корупції.

На рис.1 наведено основні фактори, які зумовлюють необхідність аналізу виконання кошторисів доходів та видатків бюджетних установ в умовах воєнного стану.

Погоджуючись з Шаповал А. С., вважаємо, що з точки зору організації аналізу кошторисів можна виділити ряд проблем, вирішення яких вдосконалив аналітичні процеси в бюджетних установах. Досить вагомим проблемою є відсутність у штатних розписах установ посади аналітика. У свою чергу, це обумовлює те, що аналітичні функції виконує бухгалтерія установи, яка через велику завантаженість в роботі дуже часто не здійснює аналіз виконання кошторису. Таким чином, це призводить до невиконання аналітичної функції управління установою. Наступною проблемою є неякісне програмне забезпечення бюджетних установ, що зумовлює великі витрати на проведення аналітичних робіт [2].

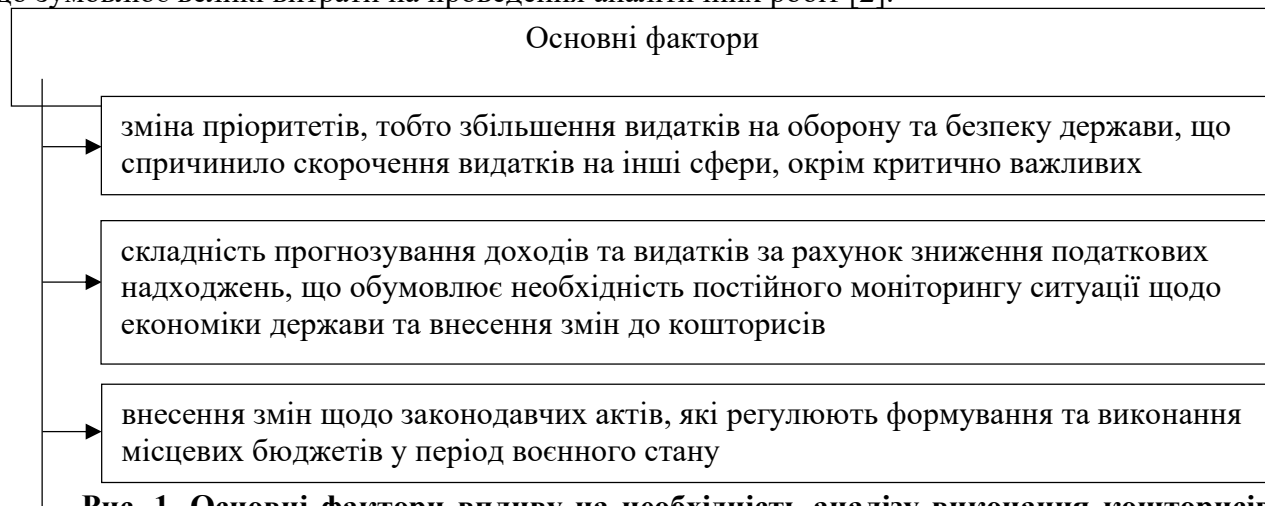

Рис. 1. Основні фактори впливу на необхідність аналізу виконання кошторисів бюджетних установ.

Джерело: складено авторами

Узагальнюючи вищевикладений матеріал, слід зауважити, що українська влада з початком війни внесла певні зміни в сферу аналізу виконання кошторисів бюджетних установ, який відіграє одну із головних ролей в бюджетній системі держави, особливо в теперішній економічній ситуації. До того ж, на даному етапі, аналіз виконання кошторисів має достатньо проблем, які гальмують його якість та ефективність в бюджетних установах.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2022 р. № 252. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-%D0%BF/ed20230503#Text> (дата звернення: 15.03.2024 р.)
2. Шаповал А.С. Методика економічного аналізу виконання кошторису бюджетних установ. *Молодий вчений*. 2016. № 3 (30). С. 234-238.

Лугова Є.А.

студентка Національного Авіаційного Університету

Київ, Україна

ORCID 0009-0009-8322-2947

email: 6867693@stud.nau.edu.ua

Науковий керівник – **Кириленко О.М.**,

к.е.н., доцент

ВПЛИВ МІГРАЦІЇ НА РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Міграція в умовах війни має значний вплив на ринок праці в Україні. Зокрема, військовий конфлікт призводить до еміграції кваліфікованих працівників, що веде до змін у структурі та динаміці ринку праці. Це може призвести до зниження ефективності економіки та розвитку галузей, які потребують кваліфікованих спеціалістів.

Зростання внутрішньої міграції в Україні також є наслідком війни, оскільки люди втрачають робочі місця та шукають безпечніші місця для проживання. Це створює необхідність у впровадженні програм підтримки та реінтеграції мігрантів на ринок праці.

Переселення внаслідок війни призводить до руйнування соціально-економічної інфраструктури, що ускладнює умови життя мігрантів та пошук роботи. Враховуючи це, важливо створити сприятливі умови для реінтеграції мігрантів у ринок праці для забезпечення стабільності та розвитку економіки.

Війна і міграція можуть впливати на рівень зайнятості в окремих галузях та регіонах. Наприклад, у зв'язку з війною може збільшитися попит на працю в армії та сферах, пов'язаних з безпекою, у той час як інші галузі, особливо ті, що знаходяться у зоні конфлікту, можуть стикатися зі зменшенням попиту на працю [2].

Потрібно враховувати можливість змін у міграційних стратегіях уряду та у відносинах з іншими країнами через вплив війни. Це може включати в себе прийняття нових законів та політик для регулювання міграції, а також посилення співпраці з міжнародними організаціями та партнерами з метою забезпечення підтримки мігрантів та стабільності у регіоні.

Міграція в умовах війни може мати довгострокові наслідки для ринку праці. Наприклад, еміграція кваліфікованих працівників може спричинити втрату людського капіталу, який є ключовим для інновацій та розвитку економіки. Повномасштабна війна спричинила гуманітарну кризу та активні міграційні процеси, включаючи переселення за кордон. Ці явища суттєво вплинуть на демографічний розвиток і ситуацію на ринку праці протягом багатьох років. Глибокий спад економіки призвів до різкого зменшення доходів населення та зростання рівня безробіття. Масова міграція негативно вплине на українську демографію та економіку, зменшуючи внутрішнє споживання, обсяг робочої сили та збільшить тиск на ринок праці, потенційний ВВП та пенсійну систему України в довгостроковій перспективі. Негативний вплив війни на ринок праці може збільшити ризики економічного спаду та збільшити безробіття в країні [1].

У контексті війни важливо також звернути увагу на можливості для розвитку нових ринків праці та стимулювання підприємництва у зоні конфлікту. Це може включати в себе заохочення створення нових підприємств та робочих місць у секторах, які потребують

відновлення після війни, а також надання підтримки для розвитку малих та середніх підприємств у зоні конфлікту [3].

У майбутньому покращення ситуації на ринку праці в Україні в умовах війни можливе за умови впровадження комплексу заходів. Важливо забезпечити ефективну підтримку та реінтеграцію мігрантів на ринок праці. Це може включати в себе створення спеціальних програм підтримки для мігрантів, надання допомоги у пошуку роботи та професійному навчанні, а також підтримку у створенні власного бізнесу.

Також, необхідно звернути увагу на розвиток галузей економіки, які можуть стати драйверами зростання зайнятості. Це може бути стимулювання розвитку інноваційних галузей, розвиток сфери послуг та туризму, а також підтримка малих та середніх підприємств.

Важливо забезпечити стабільність та безпеку у регіонах, що постраждали від війни. Це може включати в себе відновлення інфраструктури, створення нових робочих місць у зоні конфлікту, а також забезпечення правового захисту для біженців та переселенців.

Список використаних джерел:

1. Інтернет портал Фокус. URL: <https://focus.ua/>
2. Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка. URL: <https://www.ukrainer.net/>
3. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи. URL: <https://idss.org.ua/index>
4. Міжнародна організація праці. URL: <https://www.ilo.org/>

Мажара Е. В.

здобувач вищої освіти ступеня бакалавр

спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини

Науковий керівник – Шкурупій О. В., д.е.н., професор, професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин

Полтавський державний аграрний університет

м. Полтава, Україна

email: eleonora.mazhara@st.pdau.edu.ua

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЄС

У 2021 р. загальний обсяг світового економічного виробництва, виміряний у ВВП, оцінювався у 81,3 трлн. євро. Частка ЄС у світовому ВВП (на основі міжнародного долара) зменшилася з 15,9 % у 2011 р. до 15,0 % у 2014 р., відновилася до 15,6 % у 2017 р., а потім знизилася до 14,8 % до 2021 р. У 2021 р. Китай і США мали найбільші частки світового ВВП – 18,6 % і 15,7 % відповідно. Якщо розглядати країни-члени ЄС окремо (а не як частину ЄС), то Німеччина, Франція, Італія, Іспанія та Польща також увійшли б до числа країн, на які припадає щонайменше 1,0 % світового ВВП. 16 найбільших економік світу – ЄС та 15 країн, що не є членами ЄС разом складають 79,7 % світового ВВП [3].

У 2022 р. ВВП в ЄС оцінювався в 15,8 трлн. євро. Німеччина мала найбільшу економіку серед країн-членів ЄС (3,9 трлн. євро, або 24,5 % від загального обсягу ЄС), за нею йшла Франція (16,7 %) та Італія (12,1 %). На іншому кінці діапазону знаходиться Мальта (0,1 %), яка має найменшу економіку в ЄС.

Реальна зміна ВВП показує темп зміни в економічному виробництві після вилучення впливу зміни цін (рис. 1). У період з 2000 до 2008 рр. економіка ЄС зростала щороку, ВВП зростав на 0,6 – 3,9 % в реальному вираженні. З 2009 до 2013 рр. економіка сильно постраждала від глобальної фінансово-економічної кризи, ВВП впав на 4,3 % у 2009 р. та значно меншими темпами у 2012 та 2013 рр. (0,7 % та 0,1 % відповідно).

Після цього економіка ЄС поступово відновлювалася, з різними темпами зростання в

діапазоні 1,6 – 2,8 % у період з 2014 по 2019 рр. У 2020 р. на економіку економіка зазнала значного впливу кризи, спричиненої COVID-19 (прямі наслідки для здоров'я та пов'язані з нею обмеження), а ВВП впав на 5,6 %. ВВП відновився, збільшившись на 5,4 % у 2021 р., і зростання продовжилося наступного року, коли ВВП зріс ще на 3,5 %.

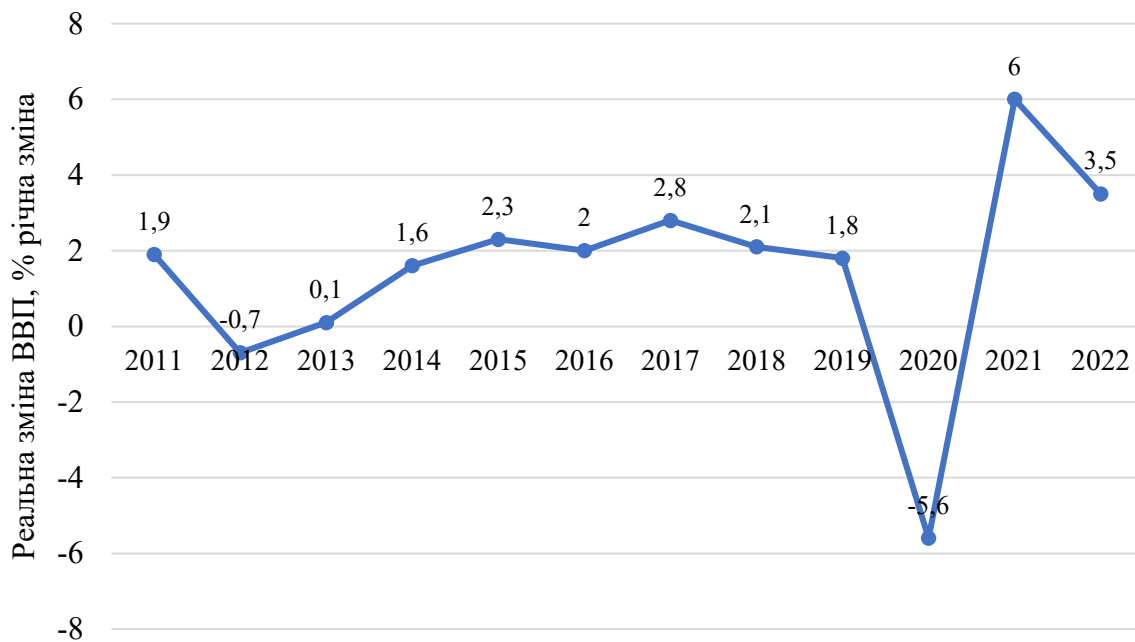

Рис. 1. Динаміка реальної зміни ВВП у ЄС, 2011 – 2022 рр., %

Джерело: джерело побудовано автором за даними [1]

ВВП на душу населення можна використовувати для порівняння економічної продуктивності різних за розміром економік. В ЄС цей показник знизився з 31,31 тис. євро у 2019 р. до 30,03 тис. євро у 2020 р. Однак він відновився у 2021 р., а потім ще більше зріс у 2022 р., коли ВВП ЄС на одного жителя ЄС зріс до 35,21 тис. євро. Оскільки вартість життя відрізняється в різних країнах, інформація, представлена тут представлена тут, була скоригована, щоб відобразити різницю в рівнях цін різниці в рівнях цін з використанням штучної валютної одиниці яка називається паритет купівельної спроможності. На основі на цьому показнику, відносний рівень життя окремих країн-членів ЄС можна виразити по відношенню до середнього показника по ЄС (встановленого на рівні 100). У 2022 році найвище значення було зафіксовано в Люксембурзі, де ВВП на душу населення за ПКС у 2,6 рази перевищував середній показник по ЄС. Натомість ВВП на душу населення в Болгарії, навпаки, був близьким до трьох п'ятих (58,7 %) від середнього показника по ЄС [4].

Ціни в ЄС зросли з 0,7 % у 2020 р. до 2,9 % у 2021 р. та 9,2 % у 2022 р. Двозначне зростання цін спостерігалось у 12 країнах-членах ЄС у 2022 р., причому річна інфляція була найвищою в Естонії – 19,4 %.

За оцінками, економічна активність у 2023 р. зросте лише на 0,5 % як в ЄС, так і в єврозоні. Прогноз зростання на 2024 р. переглянуто до 0,9 % в ЄС та 0,8 % в єврозоні. У 2025 р. економічна активність, як і раніше, зросте на 1,7 % в ЄС та 1,5% в єврозоні [2].

Таблиця 1

Прогнозні показники розвитку єврозони та ЄС

	Річне зростання реального ВВП			Інфляція		
	2023	2024	2025	2023	2024	2025
Єврозона	0,5	0,8	1,5	5,4	2,7	2,2
ЄС	0,5	0,9	1,7	6,3	3,0	2,5

Джерело: побудовано автором за даними [2]

Прогнозується, що інфляція (гармонізований індекс споживчих цін) в ЄС знизиться з 6,3 % у 2023 р. до 3,0 % у 2024 р. та 2,5 % у 2025 р. В єврозоні вона сповільниться з 5,4 % у 2023 р. до 2,7 % у 2024 р. і до 2,2 % у 2025 р.

Загалом, умови для поступового прискорення економічної активності цього року зберігаються. У міру того, як інфляція сповільнюватиметься, зростання реальної заробітної плати та стійка зайнятість мають сприяти відновленню споживання. Незважаючи на зниження рентабельності, інвестиції отримають вигоду від поступового пом'якшення умов кредитування. Прогнозується, що темпи зростання в цілому стабілізуються відповідно до потенціалу, починаючи з другої половини 2024 р.

Список використаних джерел:

1. Офіційний веб-сайт Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser>.
2. European Economic Forecast. Winter 2024. Institutional paper 268. Publications Office of the European Union, 2024. 68 p.
3. Key figures on the EU in the world – 2023 edition. Publications Office of the European Union, 2023. 88 p.
4. Key figures on Europe – 2023 edition. Publications Office of the European Union, 2023. 80 p.

Марків Х.Р.

Студентка гр. ФБ-23

Національного університету «Львівська Політехніка»

Львів, Україна

email: khrystyna.markiv.fb.2022@lpnu.ua

Науковий керівник: к.е.н., доцент **Синютка Н.Г.**

АКЦИЗНЕ ОПОДАТКУВАННЯ АВТОМОБІЛІВ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Акцизний податок на електромобілі - це специфічний податок, який може бути стягнутий з виробників або власників електромобілів в деяких країнах або регіонах. Він визначається владними органами і може бути встановлений як окремий податок або як частина загальної податкової системи.

Однією з основних переваг акцизного оподаткування електромобілів є його здатність стимулювати перехід до більш екологічно чистих видів транспорту. Шляхом встановлення низьких або нульових ставок акцизу на електромобілі, уряди можуть стимулювати попит на ці автомобілі та зменшення викидів шкідливих газів у атмосферу. Це не лише сприяє зниженню рівня забруднення довкілля, але й сприяє поліпшенню якості повітря та здоров'ю населення.

Важливо зазначити, що в деяких країнах акцизний податок на електромобілі може бути низьким або навіть відсутнім. Це здебільшого пов'язано з бажанням урядів стимулювати перехід до електромобілів та зменшення залежності від традиційних видів палива. Низький або відсутній акцизний податок може сприяти зростанню продажів електромобілів та розвитку електромобільної індустрії.

Україна, як і багато інших країн, стикається з проблемами забруднення довкілля та залежністю від імпорту нафтопродуктів, тому перехід до електромобілів є одним з пріоритетних завдань національної енергетичної політики. На сьогоднішній день в Україні акцизне оподаткування електромобілів не встановлене. Це рішення є частиною стратегії стимулювання використання екологічно чистих транспортних засобів та розвитку електромобільної індустрії у країні. Відсутність акцизного податку сприяє зниженню вартості електромобілів для споживачів та сприяє збільшенню їх популярності. Замість акцизного оподаткування, уряд України зосереджує увагу на інших механізмах стимулювання використання електромобілів. Наприклад, відповідно до податкового

законодавства, електромобілі звільняються від сплати акцизного збору та ПДВ при їх імпорті на митну територію України. Крім того, уряд розробляє програми підтримки, такі як субсидії на покупку електромобілів та розвиток інфраструктури зарядних станцій.

Особливістю акцизного податку на автомобілі у 2024 році: практика оподаткування акцизами електромобілів згідно з формулою $1 \text{ кВт} \text{ ємності двигуна} = 1 \text{ євро акцизу}$, за умови, що автомобіль оснащений виключно електродвигуном. [1]

Таблиця 1

Пільги при купівлі автомобілів

Платежі	Бензинові автомобілі	Дизельні автомобілі
ПДВ	20%	20%
Акцизний збір	50 EUR за 1000 см ³	75 EUR за 1000 см ³
Ввізне мито	10%	10%
ППФУ (пенсійний збір)	3-5% в залежності від вартості авто	

Джерело: [2]

В Україні вже більше 50 тисяч електромобілів. Лише за 2022 рік на території нашої держави було зареєстровано 13 321 електрокарів, що на 56% більше порівняно з попереднім роком. Україна входить в десятку лідерів за темпами приросту електромобілів і тема електротранспорту вже набирає досить значного масштабу. Насправді електромобілі в Україні мають величезну підтримку у держави, а їх вартість приваблива для наших громадян. Це пояснюється пільгами для покупки або ввезення зеленого транспорту. Покупці електромобілів звільнені від сплати ПДВ, а це – 20% від його ціни, а також від митних платежів. Приклад наведено в рисунку 1, порівняння пільги для бензинових, дизельних і електромобілів Ці норми тимчасові і діяли спочатку до 2022, а потім термін подовжили до 2026 року. Єдиний податок, який доведеться заплатити – акцизний: за 1 кВт*год автомобіля потрібно буде заплатити 1 євро. [2]

Акцизне оподаткування електромобілів стає все більш актуальною темою в сучасному світі, де ми стикаємося з нагальною потребою зменшення забруднення довкілля та пошуку ефективних рішень для боротьби з кліматичними змінами. Електромобілі є одним із ключових інструментів для досягнення цих цілей, а акцизне оподаткування може відігравати важливу роль у сприянні їх розповсюдженню.

Список використаних джерел:

1. Акцизний податок 2024: огляд і розрахунок. Бухгалтерські послуги Київ. Послуги бухгалтера. URL: <https://xn----7sbckaxdpjf4doeinlecz.xn--j1amh/uk/akciznij-podatok/>
2. Які зараз діють пільги для електромобілів в Україні. Що ще планується?: Авто новини від AUTO-Consulting - електро. Все про автобізнес: ринок автомобілів, автобусів, вантажівок. Статистика продажів. Продаж авто. AUTO-Consulting. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://autoconsulting.ua/article.php?sid=53955>.

Миленко Є. В.

здобувач вищої освіти ступеня бакалавр

спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

Науковий керівник – **Шкурупій О. В.**, д.е.н., професор, професор

кафедри економіки та міжнародних економічних відносин

Полтавський державний аграрний університет

Полтава, Україна

email: yevheniia.yarema@st.pdau.edu.ua

ВИМІРЮВАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ БІДНОСТІ

Єдиного визначення бідності немає. Наше розуміння масштабів бідності та того, як

вона змінюється, залежить від того, яке визначення ми маємо на увазі. Зокрема, багатші та бідніші країни встановлюють дуже різні межі бідності, щоб виміряти бідність у спосіб, який є інформативним і відповідає рівню доходів їхніх громадян.

Наприклад, у той час як у Сполучених Штатах людина вважається бідною, якщо вона живе приблизно на 24,55 доларів на день, в Ефіопії межа бідності встановлюється більш ніж у 10 разів нижчою – на рівні 2,04 долара на день [2].

Однак, щоб виміряти бідність у всьому світі, нам потрібно застосувати межу бідності, яка є узгодженою для всіх країн. У вересні 2022 року цифра, на якій встановлена ця межа бідності, змістилася з 1,90 до 2,15 долара. Це відображає зміну одиниць, у яких Світовий банк виражає свої дані про бідність і нерівність – з міжнародних доларів, наведених у цінах 2011 року, на міжнародні долари, наведених у цінах 2017 року.

Важливим фактом, який слід знати про оновлену Міжнародну межу бідності Світового банку, є те, що, хоча цифра зросла – з 1,9 доларів США до 2,15 доларів США на день – з точки зору товарів і послуг, які вона надає, вартість загалом залишається незмінною.

Це пов'язано з тим, що одиниці, в яких обчислюються старі та нові цифри, змінилися: цифра 1,90 долара була виражена в міжнародних доларах 2011 року, а нова цифра в 2,15 долара виражена в міжнародних доларах 2017 року. Різниця в двох одиницях відображає інфляцію з часом: оскільки ціни зросли, один міжнародний долар 2017 року купує меншу кількість товарів і послуг, ніж один міжнародний долар 2011 року. Це залишає реальну вартість переглянутої міжнародної межі бідності в цілому рівною тій, що була раніше.

Оцінки частки людей, які живуть у крайній бідності в усьому світі на 2022 рік – останній доступний рік – дещо нижчі за оновленою методологією: 8,98 % порівняно з 9,37 %. Це означає, що на 31 мільйонів менше людей живуть у крайній бідності (рис. 1). Спостерігається дещо швидше зниження рівня бідності протягом останніх десятиліть, використовуючи оновлену методологію.

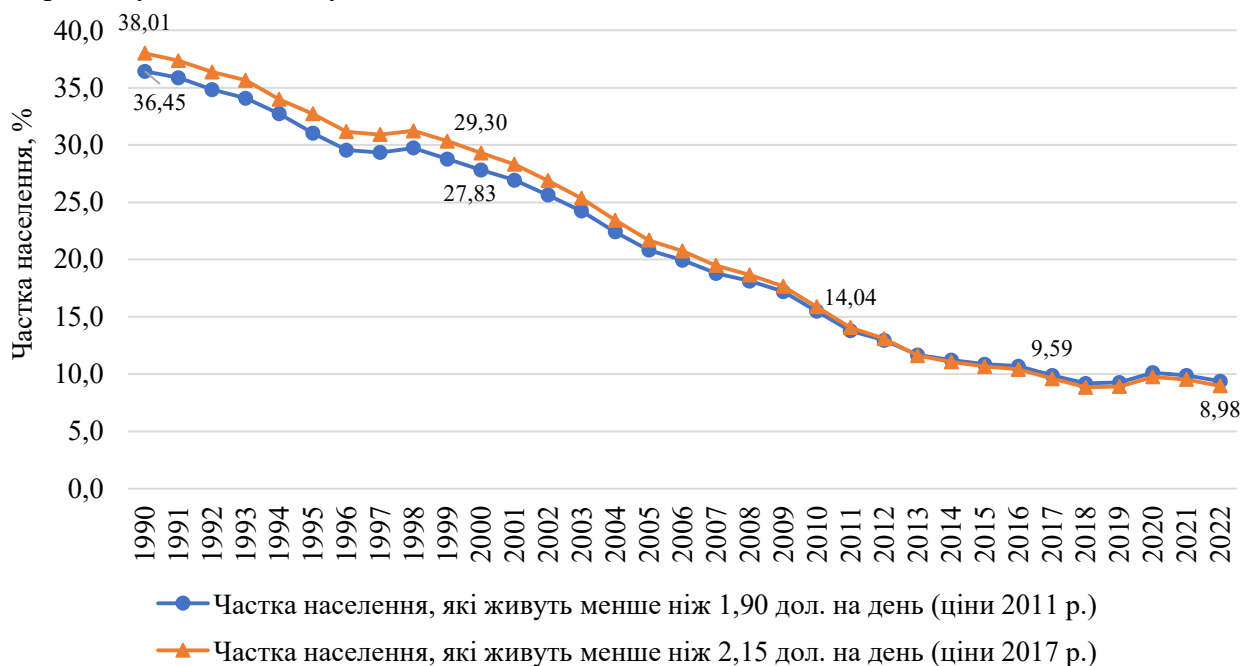

Рис. 1. Частка населення, що живе в умовах крайньої бідності: ціни 2011 року порівняно з цінами 2017 року, світ, 1990-2022 роки

Джерело: побудовано автором за даними [1]

Крайня бідність визначається як життя за міжнародною межею бідності, яка становить 1,90 доларів на день у цінах 2011 року та 2,15 доларів на день у цінах 2017 року. Ці дані скориговані на інфляцію та різницю у вартості життя між країнами. Є лише невеликі зміни в оцінках Світового банку про крайню бідність на глобальному рівні. Але оновлена методологія призвела до суттєвішого перегляду оцінок бідності для деяких країн. Ці зміни

відображають перегляд коригувань, внесених для врахування відмінностей у вартості життя в різних країнах, як пояснюється більш детально нижче.

Ці перегляди відбуваються в обох напрямках: в одних країнах оцінки бідності вищі, а в інших – нижчі. Ці протилежні відмінності нівелюють одна одну, коли ми дивимося на глобальні показники. Нігерія є однією з країн, у якій відбувся значний перегляд у бік зменшення: за оцінками, у 2018 році в крайній бідності жило на 16 мільйонів менше людей. В Індонезії перегляд пішов в іншому напрямку – останні доступні оцінки на 2021 рік показують, що за новою методологією ще 4 мільйони людей живуть у крайній бідності.

Окрім цієї дуже низької межі бідності, Світовий банк також встановлює дві вищі глобальні межі бідності для вимірювання бідності: одну, яка відображає визначення бідності, прийняті в країнах із рівнем доходу нижче середнього, та іншу, яка відображає визначення, прийняті в країнах із рівнем доходу вище середнього. Згідно з оновленою методологією, ці рядки встановлені на рівні 3,65 і 6,85 доларів США в міжнародному еквіваленті 2017 року, замінивши попередні рядки 3,20 і 5,50 доларів США, виражені в міжнародному еквіваленті 2011 року.

Незважаючи на значні відмінності в окремих країнах, наше загальне розуміння глобального поширення крайньої бідності змінилося дуже мало. Це можна побачити з порівняння двох наведених вище картографічних діаграм, які показують частку населення, яке живе в умовах крайньої бідності, згідно зі старою та оновленою методологіями Світового банку.

Список використаних джерел:

1. Офіційний веб-сайт The World Bank. Poverty and Inequality Platform. URL: <https://pip.worldbank.org/#home>.
2. From \$1.90 to \$2.15 a day: the updated International Poverty Line. URL: <https://ourworldindata.org/from-1-90-to-2-15-a-day-the-updated-international-poverty-line>.

Возняк Г.В.

д.е.н., с.н.с., Інститут регіональних досліджень
ім. М.І. Долишнього НАН України,
Львів, Україна

Молінський В.О.

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії,
Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України,
Львів, Україна
ORCID 0009-0001-1404-1415
email: molinsk.volod@gmail.com

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Зміцнення фінансового потенціалу малого і середнього бізнесу (далі –МСБ) відбувається через стимулювання створення нових суб'єктів господарювання та формування механізмів для розвитку існуючих МСБ.

В складних умовах повномасштабного вторгнення росії в Україну, запустивши грантові програми, держава відкрила «вікно можливостей» для зміцнення українського бізнесу та стимулювання підприємницької активності.

Грант – це безоплатна фінансова допомога, яка надається для реалізації певного проекту. Це ефективний інструмент для підтримки ініціатив та розвитку різних сфер діяльності [1].

Процес отримання гранту передбачає, що грантодавець (в особі - держави, іноземної/вітчизняної благодійної організації тощо) передає певну суму коштів (матеріально-

технічні засоби) безоплатно, на безповоротній основі грантоодержувачу задля досягнення відповідних цілей (наприклад, розширення господарської діяльності, реалізація проєкту будівництва модульного житла для внутрішньо переміщених осіб та інші потреби). Грантоодержувачем може бути як фізична особа-підприємець так і юридична особа. Якщо отримувач гранту використовує кошти не для реалізації задекларованих цілей проєкту, а для власних цілей, тоді для нього, з високою імовірністю, настають негативні наслідки, які повинні бути прописані у договорі (наприклад, повернення суми отриманого гранту у повному обсязі).

Гранти розподіляються на конкурсній основі, тобто фінансові (матеріально-технічні) ресурси отримає лише особа, яка виконає усі умови грантового конкурсу та запропонує кращий проєкт (з точки зору розробки грантової заяви, наявності чіткого покрокового плану втілення ідеї проєкту, його кількісних та якісних показників тощо) [2]. При цьому у «виграші» залишаються не тільки українські підприємці (які мають змогу на грантові кошти започаткувати власний бізнес, розширити власне виробництво, створити нові напрями бізнесу тощо), але й держава загалом, адже держава наповнює державний бюджет за рахунок сплачених податків грантоодержувачами та сприяє створенню нових робочих місць у громадах у яких створюється або функціонує грантоодержувач.

Дослідження статистичних даних Міністерства економіки України свідчить про те, що залученість підприємців у грантову сферу має позитивну динаміку зростання. Від початку дії програми в липні 2022 року отримали фінансову допомогу 3 500 грантоотримувачів, в розвиток бізнесу яких держава інвестує загалом 0,6 млрд грн. У 2023 році понад 10 000 українців отримали гранти від держави на старт або розвиток бізнесу на 2,4 млрд грн. [3]

Іншим учасником розвитку бізнес середовища є громада, яка зацікавлена в тому, щоб підприємці, які ведуть діяльність на її території, отримали грант чи іншу підтримку, адже це зміцнює їх спроможність, збільшує кількість робочих місць та податкові надходження, зменшує ризик закриття бізнесу.

Спеціалісти громади або окремі інституції на території громади можуть сприяти підприємцям у такий спосіб:

- інформувати про гранти телефонними дзвінками та під час зустрічей;
- надсилати електронні дайджести;
- інформувати через профільні групи в соціальних мережах;
- надавати базові консультації щодо окремих грантів;
- надавати супровід у підготовці заявок.

Громада може розробляти програми та сприяти створенню організацій, покликаних стимулювати відкриття власної справи або ж розширення діючого бізнесу [4]:

- інституції сприяння бізнесу (агенція інвестиційного розвитку, центри підприємництва, бізнес-асоціації);
- фінансові інструменти (гранти, відшкодування банківських %, позики);
- зниження податків та спрощення дозвільних процедур;
- джерел інформації: каталог організацій сприяння бізнесу;
- місцева програма сприяння малому та середньому бізнесу та аналогічні документи громади.

Підвищення потенціалу малого і середнього бізнесу в Україні повинно здійснюватися через зміцнення зовнішнього бізнес - середовища, зокрема створення та зміцнення діючих бізнес-об'єднань малих і середніх підприємств[5]. Розроблення та впровадження індивідуалізованих програм зміцнення потенціалу бізнес-об'єднань в Україні сприяє:

- посиленню їхньої інституційної, організаційної та фінансової спроможності щодо представництва інтересів приватного сектора
- здійсненню активнішого, ефективнішого діалогу між державним і приватним секторами, спрямованого на формування політики щодо покращення умов ведення бізнесу

малих і середніх підприємств.

Діяльність бізнес-об'єднань дозволяє прискорити об'єднати підприємців, тим самим посилити «спільний голос» бізнесу для розвитку конструктивної співпраці з владними структурами у формуванні окремих напрямів державної політики.

Запорукою сталого соціально-економічного розвитку малого та середнього підприємництва в Україні є об'єднання зусиль держави, громад та бізнес об'єднань.

Список використаних джерел:

1. Ковель-Звір М. Я. Основні підходи до визначення поняття нгранту. // М.Я.Ковель-Звір / Київський економічний науковий журнал. - № 2. - 2023.- С. 16 - 21.
2. Що таке гранти і кому вони потрібні? [сайт]. URL: <https://www.grantsense.com.ua/blogs/shho-take-granti-i-komu-voni-potribni>
3. Презентаційні матеріали по публічній інформації [оф. сайт]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/vlasna-sprava-u-2023-rotsi-ponad-10-000-ukraintsiv-otrymaly-hranty-vid-derzhavy-na-start-abo-rozvytok-biznesu>
4. Підтримка бізнесу в умовах війни: практичні рекомендації для громад [сайт]. URL: <https://ulead.org.ua/storage/admin/files/0f1194b30d5170a2433a3786dbbdf50d.pdf>
5. Ефективні бізнес-об'єднання – запорука успішного розвитку підприємництва в Україні [сайт]. URL: <https://bc-club.org.ua/news/bc-club/efektyvni-biznesobednannja-%E2%80%93-zaporuka-uspishnogo-rozvytku-pidpryemnytva-v-ukrajini.html>

Найчук А.В.,

здобувачка ОПП «Міжнародні економічні відносини», НАУ,

Київ, Україна

Науковий керівник – **Плотніков О.В.**

д.е.н., професор кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу НАУ,

заслужений економіст України

ORCID: 0009-0007-6595-8980

email: 6949537@stud.nau.edu.ua

ДОВГОСТРОКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ, ЩО ЗМІНЮЮТЬ ЕКОНОМІКИ КРАЇН ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ

На розвиток країн Латинської Америки (або Латинської Карибської Америки, LCA) у другій половині 2010-х років, негативний вплив мала пандемія COVID-19, що посилила вже наявні кризові явища. Водночас як відомо, кризи не тільки породжують проблеми, а й відкривають нові можливості для тих, хто ними вміє скористатися. У період кризи коронавірусу в країнах LCA з'явилися додаткові стимули до модернізації та зміцнилися позиції прогресивних форм підприємницької діяльності, що відповідають сучасним вимогам. Звісно, ці тенденції розвиваються вкрай складних умовах. Їх кінцевий успіх неможливо гарантувати, тому необхідно країни мають зосередити та скоординувати зусилля на модернізації всіх верств латиноамериканського суспільства.

Станом на сьогодні головним завданням країн Латинської Америки є модернізація економічних структур та інституцій, а також проведення глибоких системних реформ. Раніше країни LCA неодноразово робили спроби структурної модернізації, що іноді приносило обмежені позитивні результати, пришвидшувало економічне зростання та сприяло появі нових галузей. Проте, як правило, реформи не доводились до кінця [1]. Зміна політичної влади призводила до відмови від обраного курсу, посилювала економічну нестабільність та руйнувала стратегічні напрямки, обрані бізнесом та державою.

Однак, станом на кінець другого – початок третього десятиліття XXI століття у традиційно інертній ситуації відбулись зрушення. Суспільство країн, з одного боку,

втомилася від відсутності реформ та модернізації, а з іншого – сформувався необхідний людський капітал, тобто кількість кваліфікованих спеціалістів та підприємців, які можуть стати рушійною силою трансформаційних процесів.

Ключовим фактором відродження позитивної тенденції розвитку економік країн LCA стало визначення та пріоритетний розвиток тих сегментів латиноамериканської економіки, які здатні забезпечити її прогресивну трансформацію на шляху модернізації у найближчому майбутньому. Станом на сьогодні можемо виділити наступні галузі, які продовжують/почали модернізовуватись [2, 3]:

- цифровізація (створення та розвиток існуючих екосистем, особливо у галузі deep tech (глибокі технології), включаючи нейромережі, біотехнології, чисті технології (clean tech) тощо;

- енергетика (зменшення вуглецевого сліду, пришвидшення переходу на альтернативні джерела енергії);

- гірничодобувна промисловість (залучення нових бізнес-методів з акцентом на виробництво міді та літію);

- агропромисловий комплекс (процеси цифрової трансформації, розвиток біо- та нанотехнологій);

- харчова промисловість (просування органічної продукції на міжнародний ринок);

- сфера послуг (розвиток бізнес-технологій SaaS (Software-as-a-service), а саме хмарне програмне забезпечення).

Розвиток та модернізація перерахованих вище галузей свідчить про те, що в регіоні з'являються тенденції, які змінюють звичну економічну ситуацію. Таким чином, швидший розвиток технологічного сектору, що базується на цифровізації та зеленій енергетиці, може потенційно забезпечити перехід регіону до «нової бізнес-форми» (послідовна структурна модернізація та органічна адаптація економік країн LCA).

Донедавна економіку Латинської Америки представляли у більшості державні підприємства гірничодобувної та інфраструктурної галузей. Проте хвилі приватизації та зростання ролі приватного сектору підвищили ефективність економіки. На рубежі другого та третього десятиліть XXI століття ключову роль почали відігравати латиноамериканські транснаціональні корпорації (multilatinas (мультилатини) та tecnolatinas (технолатини) – інноваційні компанії, що часто виростають зі стартапів. Саме вони активно використовують передові технології в електронній комерції, роботі з великими даними, хмарних технологіях та ін.

Кількість tecnolatinas з капіталізацією понад \$6 млн перевищує 1000, а загальна вартість їх активів сягає \$220 млрд. Очікується, що до кінця третього десятиліття ця цифра зросте до \$2 трлн [4]. Таким чином, «технолатини» потенційно можуть стати вирішальним фактором розвитку регіону за умови підтримки з боку держави та сприятливого зовнішнього середовища.

Для модернізації економіки Латинської Америки потрібні потужні фінансові інструменти. Йдеться про підтримку інноваційних компаній, малого та середнього бізнесу, а також кредитування населення. Важливим кроком є створення фінансово інклюзивного суспільства, що передбачає легкий доступ до кредитів. Традиційною проблемою було те, що більшість громадян та підприємств не могли отримати позики на прийнятних умовах. Рішенням стали цифрові технології, зокрема Big Data, що дозволяє швидко аналізувати великі маси даних та оцінювати кредитоспроможність позичальників. Вже зараз успішно працюють подібні механізми, наприклад, платформа Mercado Credito в Аргентині. Оптимізм також викликає зростання фінтех-компаній, які пропонують кредити за нижчими ставками, ніж традиційні банки [5].

Однак державних ресурсів недостатньо для масштабної модернізації. Потрібні інвестиції та кредити від міжнародних фінансових організацій. Вони, як правило, підтримують уряди або державні компанії традиційних галузей. Тому пріоритетним має стати фінансування інноваційних стартапів та технологічних компаній.

Останньою дослідженою довгостроковою тенденцією економічного розвитку країн Латинської Америки є розвиток «трьох контурів» економіки. Для країн LCA ключовим завданням є розширення ринків збуту їх товарів та послуг, зокрема технологічних та високотехнологічних. Досягти цього можна завдяки формуванню моделі трьох напрямків (трьох циклів) економіки. Вона передбачає паралельний розвиток національних та регіональних ринків, а також активізацію зовнішньоекономічних зв'язків за межами Латинської Америки.

Національний контур передбачає підвищення рівня життя населення та збільшення доступу до кредитних ресурсів. Важливим є використання державою цифрових технологій, що надаються приватними компаніями (GovTech). На регіональному рівні метою є зміцнення торговельних, виробничих, фінансових та науково-технологічних зв'язків між країнами Латинської Америки. Складністю є політичні розбіжності, але успішні приклади інтеграції, як MERCOSUR, все ж таки існують [6]. Глобальний контур передбачає активну участь країн LCA у світовому ринку, зокрема розвиток відносин з Китаєм та країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону.

Отже, попри кризу пандемії коронавірусу, в Латинській Америці з'являються ознаки економічної модернізації. Цифровізація та співпраця держави з технологічними компаніями (technolatinas) можуть стати рушіями прогресу. Також регіон прагне розширити зовнішньоекономічні зв'язки, зокрема з країнами Азії. Для успішного розвитку країнам Латинської Америки потрібно подолати політичну роз'єднаність та посилити регіональну інтеграцію.

Визначені кроки дозволять регіону подолати проблеми минулого та створити стійку економічну систему. Однак успіх залежить від здатності урядів відмовитися від популізму та обрати довгострокову економічну стратегію.

Список використаних джерел:

1. Видобора, В. В. (2023). Тенденції економічного зростання нових індустріальних країн Латинської Америки. *Науковий вісник УНУ*, 49. <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2023-49-2>
2. Deep Tech Solutions for Emerging Markets. (2020). Retrieved from https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/40de3e02-cf98-4581-b3bb-c1233364e753/EMCom-pass_Note_94web.pdf?MOD=AJPERES&CVID=nn-DXBtD
3. Vera Ramirez, N. (2021). Los primeros pasos del hidrogeno verde en America Latina. Retrieved from <https://h2.pe/uploads/Revista-de-prensa-Mayo-Noviembre-2021.pdf>
4. Park, S. (2021). Tecnolatinas agregan US\$ 214.000M en la ultima decada; tradicionales resienten US\$ 489.000M. *America Economia*. Retrieved from <https://tecno.americaeconomia.com/articulos/tecnolatinas-agregan-us-214000msu-valor-de-mercado-en-la-ultima-decada-tradicionales>
5. Ruiz, K. (2020). Mercado Libre, el gigante del comercio electronico en America Latina, *Manufacturer*. Retrieved from <https://www.themanufacturer.com/articles/mercado-libre/>
6. En 2021, las exportaciones argentinas al Brasil crecieron 57%, las mas altas desde 2014. (2022). Retrieved from <https://www.infobae.com/economia/2022/01/03/en-2021-las-exportaciones-argentinas-a-brasil-fueron-las-mas-altas-de-los-ultimos-7-anos/>

Нечасіков Д. І.

здобувач освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

Харківський національний економічний університет

імені Семена Кузнеця, Харків, Україна

ORCID: 0009-0007-1841-5166

email: Dmytro.Nechasikov@hneu.net

Науковий керівник – к.е.н., доц. **Ачкасова С. А.**, Харківський національний

економічний університет імені Семена Кузнеця

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ БАНКУ»

Основним у дослідженні поняття «банківські ресурси» є їх фінансовий бік – тобто, перш за все, фінансові ресурси, які водночас з цим можуть мати просторову, часову або інформаційну складову її розкриття. Так, зокрема, часова складова фінансових ресурсів визначає можливість їх трансформаційних змін, у тому числі й в інші види ресурсів банку: матеріальні, трудові, технічні тощо. Поряд з цим просторова складова може визначати особливості залучення фінансових ресурсів відповідно до окремих регіонів функціонування банківських установ, а інформаційна – забезпечувати формування вартості фінансових ресурсів як залучених, так і запозичених потенційним клієнтам [4].

У економічній літературі відсутній єдиний підхід до визначення сутності фінансових ресурсів банку, що обумовлено складністю структури та їх різноманітністю (табл. 1).

Як видно з табл. 1, запропоновано різноманітні теоретичні підходи визначення поняття «фінансові ресурси банку», представлені різними авторами. Основні визначення можна узагальнити таким чином: Фінансові ресурси банку - це сукупність коштів, які надходять з різних джерел і використовуються для отримання прибутку через активні операції банку (Волохата К. О. [3]). Це власні і залучені кошти, доступні для банку та використовуються для проведення активних операцій (Лаврушин О. І., Коваль С. Л. [6]).

Таблиця 1

Теоретичні підходи науковців щодо визначення сутності поняття «фінансові ресурси банку»

Джерело	Визначення
Алексеев М. Д. [1]	сукупність грошових ресурсів і виражених у грошовій формі матеріальних, нематеріальних та фінансових активів, що перебувають у розпорядженні банків і можуть бути використані ними для здійснення активних операцій та надання послуг
Васюренко О. В., Федосік І. М. [2]	сукупність власних, залучених і цільових коштів банку, що перебувають у безпосередньому його розпорядженні й використовуються ним для здійснення визначеної банківської діяльності
Волохата К. О. [3]	сукупність акумульованих з різних джерел коштів, які формуються в процесі розподілу та перерозподілу, використовуються в банківській діяльності з метою отримання прибутку
Кутідзе Л., Гранько О. [5]	сукупність власного капіталу і залученого банком у результаті проведення пасивних і активно-пасивних операцій, а також коштів, що є в його розпорядженні і можуть бути використанні для активних операцій
Лаврушин О. І., Коваль С. Л. [6]	сукупність власних і залучених коштів, що є у розпорядженні банку, та використовуються для проведення активних операцій
Ларіонова К. Л., Капінос Г. І., Балактіонова Д. О.	На мікрорівні: фінансові ресурси банку – це сукупність грошових та не грошових ресурсів (виражених у грошовій формі), які є в розпорядженні банківської установи на засадах власності (власний капітал) та тимчасового користування (залучений та позичений капітал) і

[7]	спрямовуються на забезпечення всіх напрямків його діяльності (отримання прибутку, забезпечення ліквідності, розвиток матеріально-технічної бази, зміцнення позицій на міжбанківському ринку). В управлінській практиці банків їх фінансові ресурси існують у двох виразах: як сукупність джерел їх формування (пасиви) і як сукупність напрямів та об'єктів їх розміщення (активи). І в залежності від конкретних засад управління ресурсами може використовуватись пасивна форма їх виразу, або активна. На макрорівні: фінансові ресурси банківської системи – це сукупність всіх наявних фінансових ресурсів банківської системи країни та потенційних ресурсів, які можуть бути створені банківською системою в конкретних умовах певного економічного періоду, яка може бути використана для фінансування потреб суб'єктів господарювання, домогосподарств, держави та самих банків без загрози стабільності грошовому ринку країни
Савлук М. І., Мороз А. Н. [8]	сукупність грошових коштів, що знаходяться у розпорядженні банку і використовуються ним для виконання своїх операцій, є банківськими ресурсами

Джерело: розроблено на основі джерел [1-3, 5-8]

Фінансові ресурси банку описуються як грошові кошти, які перебувають у його розпорядженні і використовуються для виконання його операцій (Савлук М. І., Мороз А. Н. [8]). Вони включають в себе власні, залучені та цільові кошти, доступні для банку та використовуються ним для різних операцій (Васюренко О. В., Федосік І. М. [2]). Фінансові ресурси банку охоплюють грошові ресурси і активи, які можуть бути використані для активних операцій та надання послуг (Алексєнко М. Д. [1]). На мікрорівні вони включають в себе грошові та не грошові ресурси, доступні для банку, та спрямовуються на різні напрямки його діяльності (Кутідзе Л., Гранько О. [5]). На макрорівні це сукупність фінансових ресурсів всієї банківської системи країни та потенційних ресурсів, які можуть бути використані для фінансування потреб різних суб'єктів господарювання та банків без загрози стабільності грошового ринку.

Список використаних джерел:

1. Алексєнко М. Д. (2012) Капітал банку: питання теорії і практики : *монографія*. К.: КНЕУ, 276.
2. Васюренко Л. Ф., Федосік І. М. (2003) Ресурси комерційного банку: теоретичний та прикладний аналіз: *монографія*. Харків: ПП Яковлева, 88.
3. Волохата К. О. (2011) Сутність і значення ресурсної бази банків. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*, №1, 147-154.
4. Домбровська Л. В., Потриваєва В. К. (2018) Сучасні тенденції в управлінні ресурсами комерційних банків України. *Інвестиції: практика та досвід*, №21, 39–44.
5. Кутідзе Л. С., Гринько О. А. (2009) Структура залучених фінансових ресурсів комерційним банком. *Економічний простір*, №23/2, 131-139.
6. Лаврушин О. І., Коваль С. Л. (2011) Формування фінансових ресурсів комерційних банків. *Фінанси України*, №7, 110-115.
7. Ларіонова К. Л., Капінос Г. І., Балактіонова Д. О. (2020) Проблеми формування фінансових ресурсів банківської системи України в умовах фінансової нестабільності. *Вісник Хмельницького національного університету*, № 6, С. 7-16.
8. Савлук М. І., Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін. (2006) Гроші та кредит: підручник, К.: КНЕУ, 2006. 744.

Ойстрик С.В.

Аспірант,

Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»,

Київ, Україна

ORCID 0009-0001-5447-5197

email: sojstryk@e-u.edu.ua

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСІВ У ВИГЛЯДІ НАДАННЯ ДЕРЖАВНИХ ГАРАНТІЙ У ЯКОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАНКІВСЬКИХ КРЕДИТІВ

Тема «Державна підтримка українських виробників переробної промисловості малого і середнього бізнесу через надання державних гарантій у якості забезпечення банківських кредитів в умовах війни» є надзвичайно актуальною та важливою для сучасної України. У контексті військового конфлікту, який триває, українські підприємства, особливо малого та середнього бізнесу, стикаються зі значними викликами та обмеженнями, які ставлять під загрозу їхню економічну стійкість та розвиток.

Надання державних гарантій для забезпечення банківських кредитів стає ключовим механізмом підтримки українських виробників переробної промисловості в умовах війни. Ця підтримка сприяє забезпеченню доступу до фінансових ресурсів для бізнесу, що в свою чергу допомагає збереженню виробничих потужностей, збільшенню виробництва та підтримці робочих місць.

У 2024 році в умовах війни державна підтримка стає ще більш критичною, оскільки підприємства зазнають збитків через зниження попиту, перерви в постачанні сировини та енергії, а також ризик втрати виробничих об'єктів через військові дії. Державні гарантії дозволяють зменшити ризики для банків, що надають кредити, та забезпечують стабільність для підприємств у складних умовах.

У цьому контексті важливо розглянути ефективність і прозорість механізмів надання державних гарантій, а також забезпечення доступу до цієї підтримки для всіх секторів переробної промисловості, зокрема для малих та середніх підприємств. Також потрібно враховувати необхідність розвитку стратегій ризик-менеджменту та планування для підприємств з урахуванням військових загроз та економічних нестабільностей.

Загалом, державна підтримка через надання гарантій на банківські кредити є важливим інструментом для підтримки українських виробників переробної промисловості у сучасних умовах, особливо в період війни, але вона вимагає постійного вдосконалення та адаптації до змін у політичному та економічному середовищі.

Ось деякі ідеї та механізми реалізації державної підтримки українських виробників переробної промисловості малого і середнього бізнесу через надання державних гарантій у якості забезпечення банківських кредитів у 2024 році в умовах війни:

Створення спеціалізованих фінансових інструментів: Уряд може розглянути можливість створення спеціалізованих фінансових інструментів, таких як державні фонди гарантування кредитів або страхові фонди для покриття ризиків банківських кредитів, наданих українським підприємствам переробної промисловості.

Підвищення обсягів державних гарантій: Уряд може збільшити обсяги державних гарантій на банківські кредити для підприємств переробної промисловості малого і середнього бізнесу, що діють у зонах конфлікту або зазнають негативний вплив від воєнних подій.

Створення спеціальних кредитних програм: Уряд може розглянути можливість впровадження спеціальних кредитних програм для підприємств переробної промисловості, що діють у військових зонах або мають обмежений доступ до фінансових ресурсів через війну.

Партнерство з міжнародними фінансовими інституціями: Уряд може співпрацювати з міжнародними фінансовими інституціями, такими як Міжнародний валютний фонд (МВФ) або Світовий банк, для отримання фінансової підтримки та технічної допомоги у реалізації програм підтримки малого і середнього бізнесу.

Стимулювання банківських установ до надання кредитів: Уряд може встановити стимули для банківських установ, щоб ті активніше надавали кредити підприємствам переробної промисловості у військових зонах або з обмеженим доступом до фінансових ресурсів.

Проведення інформаційних кампаній: Уряд може запровадити інформаційні кампанії для підприємців щодо доступу до державних гарантій та інших форм підтримки, а також процедур та вимог, пов'язаних з їх отриманням.

Ці ідеї та механізми можуть допомогти українським виробникам переробної промисловості малого і середнього бізнесу забезпечити фінансову стабільність та зберегти конкурентоспроможність у складних умовах війни.

Список використаних джерел:

1. Антипенко, Н., & Пироженко, Ю. (2020). ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ. У *TENDENZE ATTUALI DELLA MODERNA RICERCA SCIENTIFICA*. European Scientific Platform. <https://doi.org/10.36074/05.06.2020.v1.31>
2. Водолазська, О. А., & Таран, Т. В. (2023). ВПЛИВ КРЕДИТУВАННЯ НА ДОХОДНІСТЬ БАНКІВ В УКРАЇНІ. *Agrosvit*, (22), 71–77. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.22.71>
3. Гривківська, О. В., & Горінний, М. Л. (2024). ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВOSTІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ. *Київський економічний науковий журнал*, (4), 49–53. <https://doi.org/10.32782/2786-765x/2024-4-6>
4. Kozlova, V., Sokolnytskyi, Y., & Pietukh, A. (2023). NON-PERFORMING BANK LOANS OF ECONOMIC ENTITIES: DIAGNOSIS OF THE PROBLEM AND WAYS TO SOLVE IT. *PROBLEMS OF SYSTEMIC APPROACH IN THE ECONOMY*, (2(91)). <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2023-2-16>
5. Про виділення коштів з резервного фонду державного бюджету для надання державної підтримки підприємствам переробної промисловості, стартапам в Україні та проведення експерименту з організації навчання осіб за освітніми програмами у сфері інформаційних технологій “Старт в ІТ”, Розпорядження Кабінету Міністрів України № 531-р (2022) (Україна). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/531-2022-p#Text>
6. Про затвердження Положення про додаткові вимоги до договорів небанківських фінансових установ про надання коштів у позику (споживчий, фінансовий кредит), Постанова Національного банку України № 113 (2024) (Україна). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0113500-21#Text>

Патлаха В.В.

Студентка,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
Дніпро, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-0166-6190>

email: patlakha.viktoria@gmail.com

Дзяд О.В.

к.е.н., доцентка кафедри міжнародної економіки і світових фінансів,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
Дніпро, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0869-599x>

email: ovdzyad@gmail.com

ІННОВАЦІЇ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: РОЛЬ ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ

Поствоєнний період вимагатиме від країни більш рішучих дій щодо відновлення економічного потенціалу та забезпечення стійкого розвитку. У цьому контексті інновації стають ключовим чинником для стимулювання економічного зростання. З огляду на значний потенціал для інноваційного розвитку, яким володіє Україна, це питання набуває особливої актуальності.

Питання економічного відновлення та розвитку України після війни є предметом активних дискусій. Дослідники акцентують увагу на важливості інновацій у контексті післякризового відновлення. У своїх дослідженнях С. Пермінова, Н. Ситник та М. Чупріна вказують на потребу державної підтримки вітчизняних наукоємних виробництв та інноваційних проєктів для залучення стратегічних інвесторів (Пермінова та ін., 2024). Нагальною є потреба у створенні сприятливих умов для малого та середнього бізнесу, а також розробці механізмів об'єднання державного та приватного капіталу для фінансування інноваційних ініціатив. І. Яцкевич аналізує інноваційну політику України у повоєнний період (Яцкевич, 2022).

Метою нашого дослідження є визначення ролі приватного сектору у впровадженні інновацій задля відновлення вітчизняної післявоєнної економіки.

Підприємництво виступало ключовим фактором у поствоєнному відновленні та розвитку економіки у XX столітті. Державні інвестиції в малі та середні підприємства (МСП) мають потенціал сприяти зростанню ВВП шляхом розширення виробництва та споживання, як в межах країни, так і за її межами через експорт.

Оскільки у сучасній інноваційній економіці велике значення займають малий і середній бізнес, українським підприємствам надважливо переорієнтуватися на виробництво інноваційних та високотехнологічних продуктів та послуг. Це сприятиме диверсифікації економіки та створенню високої доданої вартості в країні. Серед перспективних шляхів також розглядають розміщення в Україні високотехнологічних виробничих потужностей провідних компаній-виробників наукомісткої інноваційної продукції (Штань, 2023). Передбачається, що це сприятиме розвитку національного ринку, створенню робочих місць для кваліфікованої робочої сили, залученню іноземних інвестицій.

Як свідчать дані звіту Global Innovation Index Всесвітньої організації інтелектуальної власності, Україна у 2023 році продемонструвала кращі результати, порівняно з 2022 роком у рейтингу найбільш інноваційних економік світу (Інформаційні матеріали щодо стану інноваційної діяльності, 2023). Так, у 2022 році наша країна займала 57 позицію, у 2023 році змогла піднятися на 55-ту. Таке покращення відбулося завдяки реалізації інноваційних проєктів та створенню 80 нових стартапів.

Наразі український уряд активно працює над Стратегією розвитку інновацій до 2030 року. Цей документ містить напрями та кроки для економічного та технологічного зростання України протягом 2024–2030 років (Рисунок 1).

Наскрізними є напрями: штучний інтелект, напівпровідникові технології, кібербезпека, Fluid Economy («Економіка без кордонів»), освітні технології (EdTech).

2024–2027 роки	2024–2030 роки	2025–2035 роки
• MedTech — розвиток медицини з допомогою технологій • DefenseTech — військові та оборонні технології	• AgriTech — агротехнології • Імерсивні технології (XR)	• AUV – безпілотні технології • BioTech — біологічні, технічні та хімічні науки, використання біології в інших галузях • GreenTech – «зелені» екологічні проєкти

Рис. 1. Пріоритетні напрями інноваційного розвитку України

Джерело: [5]

Стратегія ґрунтується на нових підходах до стимулювання інноваційної активності, усуненні бюрократичних бар'єрів для підприємництва та залученні інвестицій у сферу інновацій. Однією з основних цілей є створення конкурентоспроможного ринку для впровадження зелених технологій та розвитку пріоритетних галузей. Розвиток цих секторів має на меті не лише зміцнення економіки, але й підтримку європейського вектору інноваційного розвитку в Україні. Дії уряду спрямовані на реформи та модернізацію країни, підтримують міжнародні партнери.

Для реалізації цих заходів передбачено створення відповідного органу, який буде відповідати за формування політики у сфері інновацій, і ймовірно, цим органом стане Міністерство цифрової трансформації. Крім того, планується створення Інноваційної ради при Міністерстві цифрової трансформації з участю представників державних установ, науковців, міжнародних партнерів та інших зацікавлених сторін.

Для відновлення інфраструктури та економічних реформ державі доцільно побудувати партнерські відносини з міжнародними агентствами та приватним сектором. Україна має потенціал для інноваційного розвитку, але без активної участі приватного сектору цей потенціал може залишитися невикористаним. Варто враховувати і те, що в результаті війни бізнес в Україні зазнав значних втрат. За даними ПРООН, близько 50% підприємств працюють на 10-60% від довоєнної потужності (UNDP, 2023).

Доступ до фінансування для МСП став проблематичнішим в умовах війни, утім іноземні партнери надають потужну підтримку приватному сектору. Наприклад, для подолання проблем, пов'язаних з релокацією, перебоями у енергопостачанні для виробничих цілей, порушенням ланцюгів поставок, ПРООН надала підтримку 20 тис МСП України. Цільове фінансування у вигляді невеликих грантів та навчання для бізнесу спрямовано на забезпечення засобів до існування МСП, очолюваних жінками.

Особливу адаптивність до нових реалій продемонстрували ІТ-компанії. Сектор продовжує зростати, наймаючи нових фахівців та залучаючи інвестиції. Звичайно, за роки війни темпи сповільнилися, і потенціал зростання, накопичений у попередній період, на жаль, поступово вичерпується. Згідно з дослідженням GlobalLogic, продуктивність українських ІТ-компаній під час війни становила 80-90% від довоєнного рівня (Возняк, 2023).

Україна перебуває на стрімкому підйомі у сфері військових (MilitaryTech) та медичних технологій (HealthTech). За словами М.Федорова, віце-прем'єр-міністра та

міністра цифрової трансформації, Україна може стати світовим лідером у розвитку MilitaryTech. Група Brave1 була створена для розвитку оборонних технологій (DefenseTech). Швидкими темпами розвиваються технології у сфері охорони здоров'я, з акцентом на цифрову терапію та підтримку психічного здоров'я. Крім того, українські компанії працюють над біонічним протезуванням для військових та цивільних постраждалих. Сучасні рішення для будівництва та промисловості, такі як цифрові двійники (Digital Twins) та інтернет речей (IoT), мають потенціал знизити витрати на відбудову країни на 20% (Возняк, 2023).

Отже, стратегічно важливим є залучення приватного сектору у процес економічного відновлення економіки України. Інновації були та залишаються одним з ключових чинників для стимулювання економічного відновлення та розвитку у поствоєнний період. За підтримки інвесторів, в тому числі іноземних, приватний сектор України має потужний потенціал для ефективного інноваційного розвитку, де саме IT-індустрія посідає одне з ключових місць.

Список використаних джерел:

1. Пермінова, С., Ситник, Н., & Чупріна, М. (2024). Інноваційна діяльність в Україні в період воєнної агресії: тенденції та перспективи. *Економіка та суспільство*, (59). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-62>
2. Яцкевич, І. (2022). Інноваційна політика України у післявоєнний період. *Економіка та суспільство*, (39). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-53>
3. Штань, М. (2023). Економічна політика стимулювання повоєнного відновлення. *Економіка та суспільство*, (56). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-62>
4. Інформаційні матеріали щодо стану інноваційної діяльності. (2023). Gov.ua. [https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=69b9a9bf-5fbc-4035-8c0f%20ac26b853c0eb&title=Informatsiini Materiali SchodoStanuInnovat siinoiDiialnosti](https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=69b9a9bf-5fbc-4035-8c0f%20ac26b853c0eb&title=Informatsiini%20Materiali%20Schodo%20Stanu%20Innovatsiynoi%20Diyalnosti)
5. Молодковець, М. (2023). Мінцифри представило Стратегію розвитку інновацій України – про що в ній ідеться. AIN.UA. <https://ain.ua/2023/12/15/minczyfry-predstavylo-strategiyu-rozvytku-innovaczij-ukrayiny/>
6. UNDP. (2023). Захід «Інклюзивне економічне зростання та роль приватного сектору для відбудови України». <https://www.undp.org/uk/ukraine/press-releases/zakhid-inklyuzyvne-ekonomichne-zrostantnya-ta-rol-pryvatnoho-sektoru-dlya-vidbudovy-ukrayiny>
7. Возняк, Я. (2023, 1 вересня). Чому IT-галузь може бути драйвером післявоєнного відновлення економіки України. *Економічна правда*. <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/09/1/703835/>

Олійник К.Д.,

аспірант кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин,
Маріупольський державний університет,
Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-6413-7259>

email: oleinikkir@ukr.net

СОЦІАЛЬНЕ ФІНАНСУВАННЯ ЯК ФАКТОР НІВЕЛЮВАННЯ ЦИФРОВОЇ НЕРІВНОСТІ Й СПРІЯННЯ СТАЛОМУ РОЗВИТКУ

В останні роки розвиток «цифрових фінансів» стає дедалі активнішим, не поступаючись «мейнстрімним фінансам» та «сталим фінансам» (зеленим фінансам, кліматичним фінансам, соціальним фінансам), й пришвидшується завдяки фінансовим інноваціям, таким як використання штучного інтелекту у фінансах, веб платформи фінансових технологій, платформи мобільних телефонів, технологія блокчейну або

розподіленого реєстру та Інтернет речей (IoT). «Стале фінансування» акцентує на використанні фінансів для діяльності, що сприяє стійкості довкілля та суспільства до деструктивних змін. Інтуїтивно зрозуміло, що соціальна та екологічна сталість може бути досягнута за допомогою цифрових фінансів. Але для того, щоб це сталося, необхідно об'єднати мейнстрімні фінанси, цифрові фінанси та сталі фінанси. Цифрові фінанси можуть стимулювати інвестиції та фінансування «зелених» та соціальних проєктів. Хоча цифрові фінанси можуть створювати нові ризики та непередбачені наслідки їхнього впровадження, існує певний оптимізм щодо того, що переваги цифрових фінансів переважать пов'язані з ними загрози.

Соціальне фінансування та «зелене» фінансування є компонентом фінансування розвитку, тоді як інновації в галузі цифрових фінансів можуть полегшити фінансування проєктів розвитку, таких як «зелені» та соціальні проєкти. Канали цифрового фінансування пропонують ефективну, безперебійну та відповідну альтернативу для транзакцій, пов'язаних з фінансуванням бізнесу, корпоративними фінансами, державними фінансами та фінансуванням розвитку. Концепції «зелене» фінансування та «соціальне фінансування» розглядаються як компонент фінансування розвитку, оскільки кінцева мета «зеленого» та соціального фінансування полягає у покращенні результатів розвитку на благо суспільства та довкілля. Отже, цифрові фінанси діють як фактор, що сприяє розвитку «зелених» фінансів та соціального фінансування [1].

Сьогодні у багатьох країнах мережа соціального захисту (СЗ) спрямована на захист добробуту та зниження ризиків для вразливих груп, за допомогою таких інструментів, як страхування безробіття та державні пенсії, що, в свою чергу, обмежуються потенціалом податково-бюджетної та грошово-кредитної політики. СЗ сприяє згладжуванню циклічних подій, пов'язаних із економічною кон'юнктурою і демографічними змінами або системними шоками, які впливають на доходи та видатки бюджету. При цьому Великі дані, штучний інтелект та технології розподіленого реєстру поступово трансформують підходи до визначення ефективності соціальної політики. Цифровізація соціальної взаємодії призводить не лише до трансформації поняття «соціальний капітал», але й стає підґрунтям для створення цифрових благодійних платформ, які надають грошові ресурси нужденним. Використання цифрових валют Центральних банків здатне спрямовувати потоки капіталів у обрані сталі проєкти.

У соціальних фінансах слово «соціальне» означає об'єкт фінансового інвестування – соціальні блага чи програми, спрямовані на зменшення бідності. Інвестиційні можливості зосереджені на проєктах, які задовольняють конкретні соціальні потреби, включно з багатьма проєктами, які колись були в компетенції держави загального добробуту: освіта, субсидоване житло, охорона здоров'я, підтримка малозабезпечених. Дослідження взаємозв'язку між інвестиціями, що маркуються етичними нормами, та державною підтримкою соціального фінансування виявило зрушення в управлінні, які розширюють приватний вплив на пріоритети державної політики, одночасно зменшуючи відповідальність держави за пряме надання послуг [2].

Соціальні фінанси — це цілеспрямоване застосування інструментів та стратегій для спрямування капіталу на діяльність, яка приносить суспільству соціальні дивіденди. Соціальні фінанси також можна розглядати як підхід до управління фінансами, що поєднує економічний прибуток із соціальними дивідендами. Соціальні фінанси, по суті, це концепція, що використовується для характеристики процесів кредитування компаній та здійснення інвестицій у компанії, які вважають себе соціальними підприємствами, благодійними організаціями, кооперативами та некомерційними організаціями. Інвестори з різним ступенем зацікавленості у соціальній віддачі можуть коригувати свій портфель таким чином, щоб максимізувати як фінансові, так і соціальні очікування, тим самим, роблячи внесок у систему соціального захисту.

Для опису інвестиційних продуктів соціального фінансування використовують різні терміни: у Європі ці фінансові продукти відомі як облігації соціального впливу (SIB); у США

використовується термін «плата за успіх» (PFS); в Австралії - облігації соціальної допомоги (SBB); облігації на розвиток (DIB) у країнах, що розвиваються. Хоча їх різне значення ускладнює розуміння цього соціального явища, всі вони мають схожі риси, включаючи: участь приватних та державних суб'єктів у державно-приватному партнерстві; початкові фінансові вкладення; чітку програму дій. Облігації соціального впливу є чи не єдиним інструментом, який передбачає, що уряди виплачують інвесторам прибутки від капіталу. SIB є державно-приватним партнерством, в якому послуги передаються за контрактом третій стороні та фінансуються інвесторами, при цьому державні виплати інвесторам залежать від результатів реалізованої програми.

Соціальні інновації включаються до багатьох нових підходів до диверсифікованого інвестування. Нові форми соціальних послуг надаються у вигляді взаємного обміну, чому сприяє розвиток шерінгової економіки каналами цифрових платформ. Нові фінансові інструменти залучають новий тип інвесторів, які більше не спрямовують пасивно свої заощадження в цінні папери, пропонувані фінансовими посередниками, а готові використовувати свої заощадження тільки в тому випадку, якщо інвестиції відповідають їхнім ціннісним орієнтирам. На нашу думку, соціальні облігації та облігації соціального впливу є двома основними категоріями фінансових інструментів, які можуть поєднувати у собі соціальну та фінансову віддачу. Спільним знаменником цих двох продуктів є те, що обидва вони відображають бажання вжити заходів щодо вирішення соціальної проблеми, яка потребує додаткових інвестицій, чи то державних чи приватних. Благодійні фонди практикують соціальне фінансування за допомогою так званих інвестицій, пов'язаних із програмами та місіями. Вони покликані об'єднати соціальну (благодійну) та фінансову (максимізацію портфеля) місії фондів. Аналогічним чином, «венчурна філантропія» застосовує бізнес-принципи до видачі грантів, і ця практика називається «невтомною монетизацією», яка включає вимірювання впливу та ефективності благодійності у фінансовому вираженні. Ця модель філантропії поєднує у собі фінансові інновації з «підливним» підходом технологічної індустрії.

Аналіз проявів глобальної проблеми бідності в умовах цифрових трансформацій ставить під сумнів місце «соціального» в суспільстві, адже змушує визнати, що уряди держав, незалежно від рівня їхнього розвитку, не здатні забезпечити відповідною цифровою інфраструктурою всіх громадян для забезпечення соціальних послуг. Концептуальні розбіжності між інвесторами, що позиціонуються як раціональні, і передбачуваними бенефіціарами, що позиціонуються як ті, хто сподівається на інтерес із боку інвесторів, легітимізують процес накопичення капіталу для внеску у вирішення проблеми цифрової бідності. Нерівномірність географії розташування соціальних інвесторів і бенефіціарів, а відтак і здійснюваного ними соціального впливу, має поставити питання про становлення нових дискримінаційних проявів цифрової бідності.

Список використаних джерел:

1. Chiapello E., Knoll L. Social Finance and Impact Investing: Governing Welfare in the Era of Financialization. *Historical Social Research*, 2020, 45(3), pp. 7-30.
2. Barman, Emily. 2015. Of Principle and Principal: Value Plurality in the Market of Impact Investing. *Valuation Studies*, 2015, Vol. 3 (1), pp. 9-44.

Орлик В.І.,

аспірант кафедри адміністративного та фінансового менеджменту
Національний університет «Львівська політехніка»,

Львів, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-8613-3769>

email: Volodymyr.I.Orlyk@lpnu.ua

ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА МЕДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Медичне забезпечення Збройних сил України є однією з найважливіших складових національної безпеки та обороноздатності країни. Забезпечення високоякісної медичної допомоги військовослужбовцям, їхнім сім'ям та ветеранам має вирішальне значення для збереження бойового потенціалу та підтримки військових сил у готовності до виконання завдань національної оборони. У контексті сучасних геополітичних викликів та загроз, державна політика медичного забезпечення Збройних сил України набуває особливого значення.

Медична служба Збройних сил України має складну організаційну структуру, що включає в себе медичні установи різного рівня: військові госпіталі, польові лазарети, центри реабілітації, науково-дослідні інститути та інші. Кожен з цих компонентів має свої функції та завдання, спрямовані на забезпечення медичної допомоги військовослужбовцям та їхнім сім'ям у будь-яких умовах.

Ефективне функціонування медичної служби Збройних сил України вимагає достатнього фінансування та матеріально-технічного забезпечення. Останнім часом уряд України звертає особливу увагу на підвищення фінансування військово-медичної галузі, розширення закупівель сучасного обладнання та медичних препаратів, а також підвищення кваліфікації медичного персоналу.

Фінансування військових медичних потреб відіграє ключову роль у забезпеченні відповідного рівня медичного обслуговування. Основні фінансові аспекти державної політики медичного забезпечення Збройних Сил України включають:

- бюджетні асигнування – виділення урядом коштів на потреби військової медицини у рамках державного бюджету. Ці кошти використовуються для закупівлі медичного обладнання, ліків, оплати медичного персоналу та забезпечення інфраструктури медичних установ;

- страхування – використання системи страхування для медичного забезпечення військових. Система страхування може включати державні програми страхування або угоди з приватними страховими компаніями для забезпечення медичного покриття військовослужбовців;

- фінансування сучасних медичних технологій та інновацій у військовій медичній закладі, щоб підвищити їхню ефективність та забезпечити найвищий рівень медичного обслуговування для військових;

- фінансування модернізації військових медичних установ, їх обладнання та інфраструктури для забезпечення надійного та ефективного медичного обслуговування військовослужбовців;

- фінансування досліджень і розробок – виділення частини коштів на науково-дослідницькі роботи та розробки в галузі військової медицини, щоб постійно підвищувати рівень медичної допомоги та впроваджувати нові технології та методи лікування;

- підготовка медичного персоналу – фінансування, спрямоване на навчання та підготовку медичного персоналу для забезпечення військових медичних потреб.

Забезпечення адекватного фінансування цих аспектів важливо для того, щоб забезпечити ефективне та якісне медичне обслуговування для військових, що виконують свої обов'язки у складних умовах бойових дій або під час мирного військового часу.

Основні проблеми, пов'язані з фінансовими обмеженнями та бюджетними питаннями, можуть бути подолані шляхом оптимізації розподілу ресурсів між військовим та цивільним секторами. Це вимагатиме ретельного аналізу та бюджетного планування для забезпечення ефективної медичної допомоги в умовах воєнних конфліктів та надзвичайних ситуацій [1].

Верховна Рада України 7 лютого 2024р. прийняла у другому читанні і в цілому проект Закону про організацію належного рівня медичного забезпечення Збройних Сил України (реєстр. №10343). Метою Закону є закріплення на законодавчому рівні повноважень Міністерства оборони України затверджувати для сил безпеки і сил оборони галузеві стандарти у сфері охорони здоров'я для надання домедичної допомоги та медичної допомоги на догоспітальному етапі під час ведення бойових дій та підготовки сил безпеки і оборони за призначенням в тактичних умовах на основі стандартів Організації Північноатлантичного договору та/або стандартів, затверджених окремими державами-членами Організації Північноатлантичного договору, здійснювати контроль за їх додержанням, а також затверджувати за погодженням із Міністерством охорони здоров'я України перелік, мінімальні вимоги та/або стандарти якості медичних виробів (виробів медичного призначення) та допоміжних засобів до них, що застосовуються силами безпеки і силами оборони для надання такої допомоги [2].

У зв'язку зі змінами в сучасній військовій та геополітичній ситуації, медичне забезпечення Збройних сил України стає предметом нових викликів. Зокрема, це включає боротьбу з пандеміями, психологічне підтримку військовослужбовців у зоні бойових дій, захист від біологічних та хімічних загроз, інтеграцію новітніх медичних технологій та багато інших аспектів.

Медичне забезпечення Збройних сил України визначається складними викликами сучасної військової дійсності та загрозами безпеки. Державна політика в цій галузі повинна бути спрямована на забезпечення високоякісної та доступної медичної допомоги військовослужбовцям, їхнім сім'ям та ветеранам, а також на підвищення бойової готовності Збройних сил у цілому. Аналіз стану та ефективності державної політики медичного забезпечення Збройних сил України дозволить виявити проблемні питання та розробити стратегії їх вирішення, що сприятиме підвищенню ефективності військово-медичної системи та забезпечить збереження здоров'я та бойової готовності військового персоналу.

Список використаних джерел:

1. Томак О.О. Інтеграція системи організації медичного забезпечення територіальної оборони збройних сил України в єдиний здоров'язбережувальний простір України. Публічне управління та митне адміністрування. 2023. № 3 (38). С. 65-69.
2. Верховна Рада України прийняла Закон про організацію належного рівня медичного забезпечення Збройних Сил України / Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/246460.html>.

Павлюкович М.О.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Міжнародні економічні відносини»
НН ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: **Кузнєцова Н.В.**
email: aqualabeen@gmail.com

ПОТРЕБИ ТА ДЖЕРЕЛА ІНВЕСТИВАННЯ В ІНФРАСТРУКТУРНІ ПРОЄКТИ В КРАЇНАХ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

Інвестиції в інфраструктуру є типом «реальних активів», які включають фізичні об'єкти, які ми використовуємо щодня, такі як дороги, мости, автомагістралі та енергетика. Такі активи є життєво важливими для розвитку країни. Інвестори часто вкладають гроші в інфраструктуру, оскільки вона пропонує стабільні та постійні вільні грошові потоки. Інфраструктура має надзвичайно малі граничні витрати, які є абсолютно незначними для її використання. Наприклад, кожна машина, яка проходить через місто, буде нести надзвичайно малі змінні витрати [1].

Загалом економісти вважають, що витрати на інфраструктуру мають значний «мультиплікативний ефект», тобто кожна одиниця грошей, витрачена на інфраструктуру, призводить до більшого зростання зайнятості та валового внутрішнього продукту (ВВП). Згідно з нещодавнім аналізом Охега для ІСЕ, мультиплікатор інфраструктури сектору становить від 1,5 до 2,7. Мультиплікативний ефект генерує від 1,5 до 2,7 відсотка додаткових грошових одиниць на кожен грошову одиницю, вкладену в розбудову інфраструктури. Крім того, згадується, що «скорочення інвестицій в інфраструктуру порівняно з національними потребами призвело до зниження темпів зростання ВВП та рівня зайнятості у більшості країн».

Потреби в інвестиціях у сферу інформаційних технологій значно відрізняються між різними секторами (таблиця 1). Двома найбільшими галузями є транспорт і електроенергетика, які складають 52% і 35% від загального обсягу інфраструктурних інвестицій за базовими прогнозами, а також 56% і 32% від загального обсягу інвестицій, адаптованих до клімату. Телекомунікації та водопостачання становлять лише 9% від загальних інвестицій, адаптованих до клімату, а санітарія — лише 3%. Але ці цифри для цих двох сфер не вказують на те, що вони менш важливі для економіки чи особистого благополуччя. [5]

Таблиця 1

Оцінка потреб в інвестиціях в інфраструктуру за секторами, 2016-2030 рр. (\$ млрд у цінах 2024 року)

Сектор	Базові оцінки			Оцінки, скориговані на клімат			Інвестиції, пов'язані з кліматом	
	Потреб и в інвести ціях	Середньо річний показник	Частка від загальн ого обсягу	Потре би в інвест иціях	Середньо річний показник	Частка від загальн ого обсягу	Пристос ування	Зменше ння наслідкі в
Енергетика	14,059	983	64.6	18,518	1,239	70.8	3.6	252
Транспорт	9,451	657	43.5	10,569	703	40.3	46.6	-
Телекомуні кації	2,771	193	12.6	2,883	193	10.9	-	-

Водопоста- чання та каналізації	951	60.7	4.3	992	62.1	3.9	1.3	-
Всього	28,061	1,751.2	108.0	30,305 .4	2,035.6	108.0	47.0	233.2

Джерело: [5].

В умовах обмежених приватних інвестицій великі держави повертають собі перевагу у прийнятті інфраструктурних рішень, перетворюючи інфраструктурні плани на геополітичні інструменти. Китай є прикладом: з витратами на інфраструктуру, що сягають 7% ВВП (в Європі сьогодні вони досягли 2%, а в США - 1%), Китай спочатку використовував інфраструктуру як рушій внутрішнього зростання. Пізніше - як засіб зовнішньої проєкції. Ініціатива «Один пояс, один шлях» якраз спрямована на створення більш тісний економічний і стратегічний взаємозв'язок між країною і євразійським блоком [2].

У більшості країн, що розвиваються, місцевий економічний розвиток стримується браком довгострокового фінансування в місцевій валюті для невеликих інфраструктурних проєктів. Місцеві органи влади не можуть самостійно фінансувати проєкти через недостатні масштабні трансферти, низькі власні доходи та погану кредитоспроможність. Покращуючи умови кредитування для залучення комерційного фінансування та надаючи технічну допомогу в розробці проєктів, донори можуть відігравати вирішальну роль.

Система ООН підтримує малу інфраструктуру з 1970-х років через Програму інтенсивних інвестицій у сфері зайнятості (ASIST). Однак суми внесків подібних організацій були невеликими.

Ретельно вивірений підхід до спільного фінансування проєктів у поєднанні з технічною допомогою та покращенням умов кредитування може допомогти генерувати необхідні ресурси. За такого механізму органи місцевого самоврядування не брали б позик, які вони не могли б собі дозволити (або не могли б отримати через низьку кредитоспроможність). Замість цього вони могли б працювати з донорами та компаніями приватного сектору над визначенням та розробкою прийнятних для банків інфраструктурних проєктів, які можуть бути профінансовані місцевими банками та ринками капіталу на безповоротній основі. Таким чином, ці проєкти сприятимуть місцевому економічному розвитку без збільшення муніципального боргу. Хоча такий підхід до фінансування має значний потенціал, він потребуватиме узгоджених і добре скоординованих зусиль з боку широкого кола зацікавлених сторін та приватного сектору.

У такому зв'язку важливу роль відіграють міжнародні фінансові установи та донори. У контексті запропонованого фінансового підходу, МФО та донори могли б суттєво підвищити ефективність використання своїх обмежених коштів, використовуючи їх для мобілізації фінансування від місцевих інституційних інвесторів шляхом надання часткових гарантій, кредитних субсидій, технічної допомоги та розбудови потенціалу [3].

Багато інституційних інвесторів відмовляються від інвестування в інфраструктуру країн, що розвиваються, оскільки це може бути складним завданням з точки зору передбачуваного ризику. Хоча інвестування в інфраструктуру може бути ризикованим у будь-якій країні, інституційні інвестори часто розглядають можливість інвестувати в інші країни через такі речі, як слабка економіка, політичні ризики та нерозвинена інфраструктура.

Ще один розумний спосіб інвестувати в інфраструктуру в країнах, що розвиваються, - це партнерство з Міжнародним банком реконструкції та розвитку (МБРР). Основна причина існування МБРР полягає в тому, щоб стимулювати інвесторів вкладати довгострокові фінансові ресурси в інфраструктурний сектор країн-членів, що розвиваються. Партнерство з ними значно підвищує шанси на те, що проєкт не стане об'єктом експропріації, неконвертованості валюти, порушення контракту або інших форм політичного ризику. Якщо ж урядові дії все ж таки відбуваються, шанси на відносно швидке та легке вирішення

проблеми значно зростають, коли МБРР бере участь у цьому процесі. Те ж саме можна сказати і про експортно-кредитні агентства та інші фінансові установи розвитку, але їхня здатність забезпечити деякі з тих самих видів пільг може бути настільки високою, наскільки доброзичливими є двосторонні відносини між країною базування та країною, що приймає, і країною, яка надає пільги.

МБРР виявляють особливу зацікавленість у залученні капіталу від інституційних інвесторів, таких як пенсійні фонди, суверенні фонди та страхові компанії, що займаються управлінням активами, які раніше не зосереджувалися на інвестуванні в інфраструктурні проекти в країнах, що розвиваються [4].

Вдосконалення інфраструктури є найважливішим фактором, що сприяє розвитку світової торгівлі. Важливо, щоб уряди, організації та керівники компаній продовжували інвестувати в стійкі інновації, засновані на цифрових технологіях, щоб забезпечити економічне зростання, підкріплене ефективною інфраструктурою.

Список використаних джерел:

1. «Infrastructure Investments.» Corporate Finance Institute. URL: [https://corporatefinanceinstitute.com/resources/career-map/sell-side/capital-markets/infrastructureinvestments/].
2. «Investing in Infrastructure.» Webuild Group. URL: [https://www.webuildgroup.com/en/discovery/articles/investing-infrastructure/].
3. «Financing Small-Scale Infrastructure Investments in Developing Countries.» United Nations Department of Economic and Social Affairs (UN DESA). URL: [https://www.un.org/en/desa/financing-small-scale-infrastructure-investments-developing-countries].
4. «Investing in Developing Country Infrastructure.» Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB). URL: [https://www.aiib.org/en/news-events/media-center/blog/2021/Investing-in-Developing-Country-Infrastructure.html].
5. Asian Development Bank. (n.d.). Special Report: Infrastructure. https://www.adb.org/sites/default/files/publication/227496/special-report-infrastructure.

Bilko Artem,
MA student
Central European University,
Ukrainian Association of CEU,
Vienna, Austria
email: bilko_artem@student.ceu.edu

THE IMPACT OF FOREIGN CAPITAL ON SINGAPORE'S ECONOMIC DEVELOPMENT

Today, Singapore is one of the world's leading economic, financial and trading centres. Singapore was one of the first countries in Southeast Asia to launch a policy of attracting foreign capital, including foreign direct investment, in the mid-1960s. The country began to pursue a policy of industrialisation and the creation of an export-oriented sector through the introduction of mechanisms for creating special economic zones and attracting foreign capital.

Singapore was the first Southeast Asian country to open its domestic market to foreign companies, which launched the country's economic development. The country's economic and political stability make Singapore a competitive partner for many countries around the world. Foreign direct investment inflows to Singapore totalled USD 131 billion in 2021 and USD 141 billion in 2022, in line with the decline in global figures due to the Covid-19 pandemic. Singapore ranks 3rd in the world in terms of FDI inflows after the United States and China. The main investors in Singapore are the United States, the British Virgin Islands, the Cayman Islands, and the Netherlands. The financial and insurance sectors are currently the main recipients of foreign

investment, accounting for 54.5% of all accumulated FDI in the country (UNCTAD, 2023).

Singapore is basing its economic development on an active strategy of attracting foreign direct investment, based on a number of government programmes (Toh See Kiat, Eryn Kwong, 2019). The Global Investor Programme (GIP), or «Investor Action Scheme», is an initiative of the Economic Development Board of Singapore (EDB) and the Ministry of Manpower to attract foreign investment. The programme helps investors and entrepreneurs set up and grow businesses in Singapore. Foreign investors can apply for residency through the GIP. GIP is a one-stop shop for entrepreneurs interested in investing in Singapore.

The Ministry of Manpower has introduced the Entrepreneur Pass (EntrePass) programme for foreign entrepreneurs who want to start a business and relocate to the Republic of Singapore. EntrePass can be applied for by businessmen who intend to register a private limited company in Singapore with the Accounting and Corporate Regulatory Authority (ACRA).

- Enterprise Singapore, a government agency that supports enterprise development, including the development of foreign trade relations.

- StartUp SG offers incentives including financial support and grants to encourage start-ups, including foreign companies. The jurisdiction of this agency offers many incentives for both domestic and foreign investors:

- Provision of tax benefits to companies under the Income Tax Act;
- Providing various investment incentives under the Economic Growth Promotion Act;
- providing certain investment incentives and tax rebates for «approved projects» under Part X of the Economic Growth Promotion Act (certain investment incentive programmes).

- The Ministry of Trade and Industry of Singapore has established a special agency - the EDB - to develop strategies to encourage FDI and enhance the country's competitiveness as a global business and innovation centre. The EDB's objectives include:

- FDI promotion, growth, expansion of FDI promotion areas and economic development;
- formulating policies and plans to encourage investment, as well as incentives and strategies to promote the development of ancillary industries;
- Encouraging foreign and local enterprises to upgrade their skills and technological level through investments in technology, automation, training, research and product development;
- identifying key enterprises and encouraging them to open their international headquarters in the country.

The Singaporean government has developed special programmes that provide financial assistance to investors in certain industries, in particular (Pinsent Masons, 2020; IISD, 2017):

- RISC (Research Incentive Scheme for Companies). This programme is designed specifically for companies that invest in the development of research activities. RISC covers part of the financial costs that support the development of research;

- INTECH (Initiatives in New Technology). This is a programme for those who invest in the development of new technologies. The advantage provided by this programme is that it covers part of the costs of training the workforce involved in the project.

There are also a number of highly specialised programmes that provide companies with various tax benefits:

- Headquarters (HQ) Programme - provides benefits for companies headquartered in Singapore;

- Mergers & Acquisitions (M&A) Scheme - the programme provides a 5% discount on the cost of acquisitions in certain areas of activity;

- Aircraft Leasing Scheme (ALS) - the programme provides for a reduced tax rate on income derived from the leasing of aircraft;
- Incentive (DEI) - Business Development and Expansion Programme, which provides for a reduced tax rate on income from additional sources (according to a separate list);

- Finance & Treasury Centre (FTC) Tax Incentive - the programme provides for a reduced tax rate on remuneration, dividends, capital gains, etc;

- Pioneer Incentive - the programme provides income tax exemption for a number of pilot

projects.

The Singaporean government has a clear system of regulation, supervision and control over foreign investment, which is carried out through:

1) legislative restrictions: foreign investment is limited in certain sectors, such as real estate or media, etc;

2) licensing regime: the government controls certain sectors through strict licensing regimes, applying both qualitative and quantitative criteria, depending on the sector concerned. (For example, licensing regimes are in place in the banking and telecommunications sectors. In this case, both foreign and domestic investors are required to obtain a banking licence in Singapore or a telecommunications licence from the relevant regulatory authorities in order to operate in Singapore).

Singapore does not have a single law governing foreign investment. This area is regulated by sectoral laws and supervisory authorities. Company incorporation in Singapore is regulated by ACRA (the Accounting and Corporate Regulatory Affairs Authority), and certain sectors require a permit or licence from sectoral agencies and authorised supervisory bodies. To incorporate a foreign company in Singapore, the services of a registered incorporation agent may be required for online application. A branch of a foreign company must have at least one authorised local representative. There is a registration fee for setting up a Singapore company.

Foreign investment is limited in certain sectors, such as: Media; banking; telecommunications; land ownership. Currently, there are 9 SEZs in Singapore, the largest of which are Jurong Port and Changi Airport. They include industrial parks, eco-industrial parks, technology parks, and innovation zones. Singapore's SEZ is regulated by the Free Trade Zones Act. Among the main advantages offered by Singapore's FEZs are the following: freedom of movement of goods within the FEZ; no customs duties on goods imported and stored in the FEZ; goods imported into the FEZ are not subject to VAT; simplified import procedures. The current period of SEZ development is characterised by the creation of specialised zones focusing on the latest technologies, research and certain industries. Specialised zones include science and technology parks, free trade zones, logistics parks, zones based on ports or airports, etc.

Singapore is now one of the most popular countries for starting a business and making investments. There are a number of reasons for this: strong social and economic positions, an attractive investment climate, favourable tax policy for small businesses, absence of corruption, and a developed legal system create an excellent foundation for maintaining and strengthening Singapore's position as one of the world's leading economic centres. In addition, a large number of grants and government business support programmes encourage investment in starting a business in Singapore. Compared to other countries in Southeast Asia, Singapore has relatively minimal controls on foreign investment, except for a few specific sectors (media, legal services, banking, telecommunications, etc.).

In general, the inflow of foreign capital has become a resource for Singapore that has contributed to the country's industrialisation, the development of advanced industries, and subsequently helped (thanks to the government's policy) to improve the efficiency of the country's economy and change its structure in line with modern requirements. National companies were gradually strengthening and gaining competitive positions in international markets. The overall standard of living of the population was improving due to the injection of additional capital. This is confirmed by the close correlation between the volume of FDI (foreign direct investment) attracted by many developing countries and their economic development indicators. FDI plays an important role in the country's economic development by boosting capital formation, transferring technology and scientific knowledge, and increasing labour productivity. Thus, Singapore is one of the few countries that manage to achieve success in the development of foreign economic policy with the help of SEZs, which has a favourable impact on the country's overall economic situation, while maintaining a fairly high level of economic growth. Thanks to the created SEZs, Singapore's industry is actively developing, which determines the main component of the country's commodity exports.

References:

1. UNCTAD (2023). World Investment Report. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/WIR2019_CH4.pdf
2. Toh See Kiat, Eryn Kwong (2019). Investing in Singapore. URL: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-018-7404?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true_](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-018-7404?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true_)
3. Pinsent Masons (2020). Singapore's foreign investment regime. URL: <https://www.pinsentmasons.com/out-law/guides/singapores-foreign-investment-regime>
4. International Institute for Sustainable Development (2017). Investment Laws of ASEAN Countries: A comparative review. URL: <https://www.iisd.org/system/files/publications/investment-laws-asean-countries.pdf>.

Oleksiienko Vlada

MA student,
Department of Economics and Business,
Central European University,
Vienna, Austria
ORCID 0009-0002-3858-2045
email address: vladaoleksiienko@gmail.com

ECONOMIC REBIRTH: RECOVERY WITH MICROFINANCE IN UKRAINE

In a world marked by transformative daily challenges, Ukraine finds itself at the forefront of navigating significant upheavals. By January 2024, the nation had suffered an estimated \$155 billion in damages [1], with the majority impacting housing and infrastructure. These points underscore the urgency of considering efficient pathways for post-war recovery. Traditionally, nations rely on international organizations to provide grants and loans in such times. Yet, there exists an alternative, perhaps underused tool that merits attention: microfinance.

Microfinance, mainly known for its role in dealing with poverty and stimulating economic growth in developing countries. This approach facilitates small-scale financial support directly to individuals and small businesses, enabling them to rebuild and regain economic stability. The potential of microfinance loans in post-war scenarios, particularly for Ukraine, is an intriguing prospect.

To understand the impact of microfinance in economic recovery, would be beneficial to explore several interconnected studies. Nicola Bianchi and Michela Giorcelli's research into post-WWII Italy shows how financial aid stimulate economic transformation, offering deeper understanding of the past for building more effective policies. Ralph De Haas and Alexander Pivovarsky examine strategies for rebuilding Ukraine's financial sector, demonstrating microfinance's role in encouraging resilience and growth. Lastly, Justin Cole's work on funding biogas plants through microfinance illustrates its potential for promoting energy independence and supporting rural economies. Together, these studies reveal the diverse applications and benefits of microfinance in post-crisis recovery.

To start with the study "Reconstruction Aid, Public Infrastructure, and Economic Development: The Case of the Marshall Plan in Italy" by Nicola Bianchi and Michela Giorcelli [2] provides a valuable historical parallel. Authors emphasize the efficient usage of the financial resources in the most damaged regions that mirror the current state of the most regions in the eastern part of the Ukraine. Their work demonstrates that the regions receiving more substantial Marshall Plan aid experienced more pronounced economic

growth, particularly in agriculture and industry. This growth was partly attributed to improved infrastructure, a sector currently among the most severely impacted in Ukraine, facilitating more efficient production and distribution processes.

Considering another viewpoint, the research of “The Reconstruction and Development of Ukraine’s Financial Sector after the War” by Ralph De Haas and Alexander Pivovarsky [3] highlights the critical need for modernizing Ukraine’s financial institutions and enhancing investment initiatives. While the study does not explicitly mention microfinance, its findings suggest that integrating microfinance could be a strategic way to develop the economy and provide market stability. Microfinance could offer accessible financial services to small businesses and entrepreneurs, complementing larger investment efforts, diversifying the economy, reducing vulnerabilities, and stimulating local markets for broader economic stability and inclusive growth.

The final point is based on the study “Fueling Ukraine’s Future: Using Microfinance as a Tool for Reducing Energy Dependency and Changing Lives” written by Justin Cole [4]. This is a great example of how microfinance can make a big difference in the energy sector, especially by funding biogas plants made from agricultural waste. Agricultural sector is crucial for Ukraine’s economy, and there is a big need for energy independence due to geopolitical reasons. Additionally, as of January 2024, the recorded damages in the energy and agricultural sectors amounted to \$9.0 billion and \$8.7 billion, respectively. Using microfinance to support renewable energy projects can help Ukraine rely less on imported energy, protect the environment, and make its economy stronger. It also ensures that everyone can benefit from economic recovery by giving communities and individuals a chance to be part of it. Cole’s study shows that microfinance is not just for small businesses; it can transform other sectors too, leading to a sustainable and fair economic future for Ukraine.

In conclusion, the exploration of microfinance as a crucial tool for Ukraine's economic development points to a promising path for further study and implementation. All studies provide valuable insights into how microfinance can address various challenges, from rebuilding infrastructure to achieving energy independence. Unfortunately, Ukraine’s economy is strongly damaged by war; thus, there is an urgent need for innovative and accessible financial solutions. Microfinance offers hope not only for immediate recovery but also for long-term, sustainable growth. By fully understanding and utilizing microfinance initiatives, we can set the stage for a strong and fair future for Ukraine, making the most of this flexible tool.

References:

- 1.Kyiv School of Economics. (2024). 155 billion: The total amount of damages caused to Ukraine's infrastructure due to the war as of January 2024. Retrieved from <https://kse.ua/about-the-school/news/155-billion-the-total-amount-of-damages-caused-to-ukraine-s-infrastructure>
- 2.Bianchi N, Giorcelli M. Reconstruction Aid, Public Infrastructure, and Economic Development: The Case of the Marshall Plan in Italy. *The Journal of Economic History*. 2023;83(2):501-537. doi:10.1017/S0022050723000128
- 3.De Haas, Ralph and Pivovarsky, Alexander, The Reconstruction and Development of Ukraine’s Financial Sector after the War (December 2022). EBRD Working Paper No. 273, 2022, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4327054> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4327054>
- 4.Cole, Justin, «Fueling Ukraine’s Future: Using Microfinance as a Tool for Reducing Energy Dependency and Changing Lives» (2011). Honors Capstone Projects - All. 283. https://surface.syr.edu/honors_capstone/283

Підзапецький А.В.,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Національний університет «Чернігівська політехніка», Чернігів, Україна
Суховерхий В.К.,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Національний університет «Чернігівська політехніка», Чернігів, Україна
Науковий керівник: к.е.н., доцент Тарасенко А.В.
email: avtarasenko88@gmail.com

РОЗВИТОК CASHLESS-РОЗРАХУНКІВ ЯК ФАКТОР ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Однією з найбільш гострих проблем сучасної економіки України є розвиток тіньового сектору. Явище тінізації економіки присутнє у всіх державах світу, але характеризується різним потенціалом та сторонами впливу на їх розвиток. Найнижчий рівень тінізації економіки спостерігається у Новій Зеландії (6,8%), Австрії (6,1%), Швейцарії (5,5%), США (4,8%) (*Як змінювався рівень тіньової економіки в Україні за останні 11 років, б. д.*). Рівень тіньової економіки в Україні протягом останніх років коливається в межах 28-32% від обсягу ВВП, що сигналізує про загрозу економічної безпеки країни.

Одним із заходів протидії тінізації економіки можна розглядати стимулювання поширення cashless-розрахунків. Досвід розвинених країн світу дає змогу констатувати той факт, що більшість тіньових операцій відбувається там, де спостерігається велика частка готівки в обороті країни. І саме активізація безготівкових розрахунків стримує безконтрольну діяльність, сприяє прозорості операцій з коштами та економічному росту країни.

Однак, ситуація щодо розвитку cashless-економіки в Україні не безнадійна. Протягом останніх років спостерігається позитивна динаміка у зростанні як кількості, так і обсягу безготівкових операцій з використанням платіжних карток (рис. 1 та рис. 2).

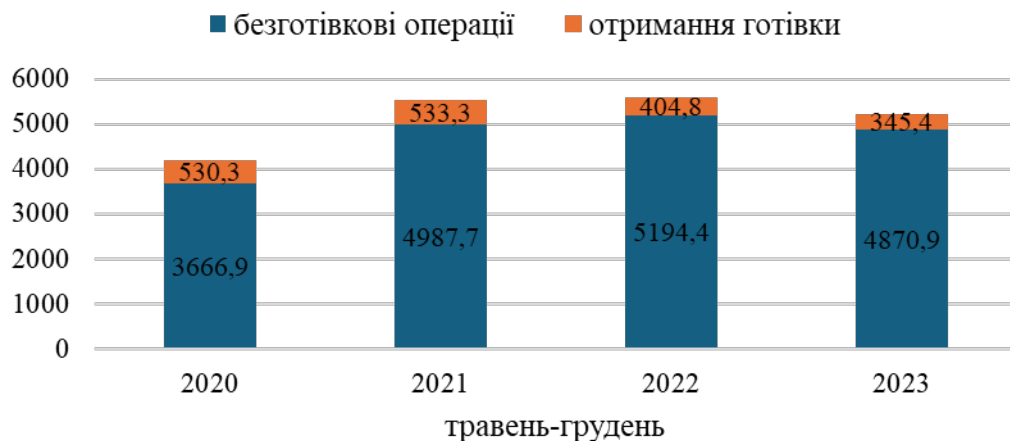

Рис. 1. Динаміка кількості безготівкових операцій з використанням платіжних карток, млн штук

Джерело: побудовано авторами на основі даних (б. д.)

Попри продовження повномасштабної війни частка кількості безготівкових операцій з використанням платіжних карток продовжила зростати. Так, в структурі операцій, що здійснювалися за допомогою платіжних карток питома вага cashless-розрахунків збільшилася з 87,4% у 2020 році до 93,4% у 2023 році.

Зменшення обсягів операцій, здійснених з використанням платіжних карток у 2023 році пояснюється запровадженням з квітня цього ж року Національним банком статистичної звітності про кредитові та дебетові перекази, що призвело до перерозподілу операцій користувачів між статистичною звітністю про платіжні картки та кредитові/дебетові

перекази (б. д.).

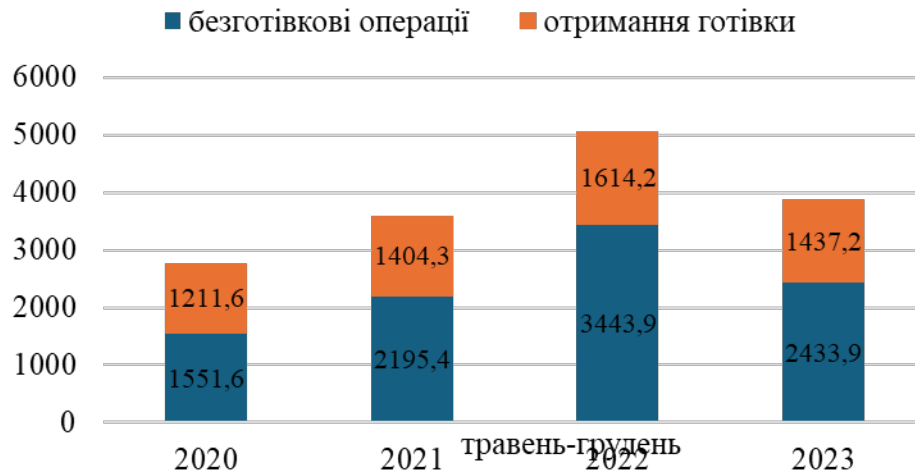

Рис. 2. Динаміка обсягу безготівкових операцій з використанням платіжних карток, млрд грн.

Джерело: побудовано авторами на основі даних (б. д.)

На думку експертів, збільшення обсягу безготівкових розрахунків на 5% може забезпечити виведення з тіні до 10% економіки України, а якщо збільшити карткові платежі на терміналах на 1% від ВВП, то пасивна тіньова економіка країни зменшиться в середньому на 0,037% (*Економічна правда*, 2020).

Поширення cashless-розрахунків в Україні призводить до поступового зниження співвідношення готівкової маси до ВВП, що дозволяє унеможливити розвиток тіньової економіки. Активне використання платіжних карток сприяє збільшенню приросту ВВП з декількох причин. По-перше, безготівкові розрахунки можуть стимулювати споживчі витрати, оскільки спрощують процес оплати та підвищують зручність покупок. По-друге, використання платіжних карток дозволяє підвищити прозорість фінансових операцій та можливість відстежування усіх транзакцій.

Cashless-розрахунки збільшують можливості банків, адже підвищується їх капіталізація і спроможність виступати фінансовими посередниками. Накопичені на рахунках кошти дозволяють банківським установам надавати доступні кредити бізнесу, що сприяє збільшенню виробництва товарів та послуг і зміцненню національної валюти (*Економічна правда*, 2020).

Таким чином, розвиток cashless-економіки дозволяє державі здобути більшу фінансову прозорість – а це один з інструментів боротьби з тіньовою економікою.

Список використаних джерел:

1. Як змінювався рівень тіньової економіки в Україні за останні 11 років. (б. д.). Слово і Діло. <https://www.slovoidilo.ua/2021/07/08/infografika/ekonomika/yak-zminyuvavsya-riven-tinovoyi-ekonomiky-ukrayini-ostanni-11-rokiv>
2. (б. д.). Національний банк України. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Report_oversight_2023.pdf?v=7
3. Економічна правда. (2020, 4 листопада). Пігулка для економіки: як cashless впливає на фінансове здоров'я України. <https://www.epravda.com.ua/projects/interkassa/2020/11/4/666073/>

Піскунова І.С.,

студентка Національного Авіаційного Університету,

Київ, Україна

ORCID 0009-0005-4071-6534

email: 6247449@stud.nau.edu.ua

Науковий керівник – **Татаренко Н.О.,**

к.е.н., професор кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу ФМВ НАУ

ФІНАНСОВИЙ РИНОК АСЕАН ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Фінансовий ринок АСЕАН (Асоціації країн Південно-Східної Азії) відіграє ключову роль у сприянні економічному розвитку цього регіону. Він є засобом для залучення іноземних інвестицій, фінансування великих інфраструктурних та інших стратегічних проектів. Розвиток цього ринку є важливим компонентом, який допомагає зростанню внутрішнього попиту, залученню інвестицій, розвитку інфраструктури та який підтримує інноваційність та конкурентоспроможність економіки країн АСЕАН.

На регіон АСЕАН припадає 60% світового ВВП, майже 50% світової торгівлі, 46% прямих іноземних інвестицій та 40% населення. Основними факторами, що сприяють співробітництву країн регіону, є економічна взаємозалежність, географічна близькість, схожість культур та політичні мотиви.

АСЕАН відіграє важливу роль на міжнародному ринку і є значущим політичним гравцем, який працював над створенням сприятливого економічного середовища протягом багатьох десятиліть. Ринкові операції країн АСЕАН становлять значну частину світової економіки, в якій їхня частка у виробництві на світовому ринку перевищує 22%.

АСЕАН є привабливим напрямком для інвестування, його частка в глобальних ПІІ зросла з 11,9% у 2019 році до 13,7% у 2020 році. Інвестиції в АСЕАН у 2021 році зросли на 5% до 23 мільярдів доларів, що підвищило частку ПІІ в регіоні в межах АСЕАН з 12 до 17 відсотків [1].

Прямі іноземні інвестиції в АСЕАН продовжують збільшуватись, основними інвесторами є Японія, Китай та Південна Корея.

ПІІ в регіон АСЕАН досягли історичного максимуму на рівні 224 мільярди доларів у 2022 році. Це було важливим досягненням для АСЕАН, незважаючи на 12-відсоткове зниження глобальних потоків ПІІ до 1,3 трильйона доларів через багаточисельні міжнародні кризи та виклики, включаючи геополітичні конфлікти, зростання цін на продукти харчування та енергію, ризик рецесії та нагромадження державного боргу у багатьох країнах світу, що виникли внаслідок пандемії COVID-19.

Важливо зауважити, що АСЕАН продовжує залишатися стійким і займає позицію одного з провідних отримувачів ПІІ. Ріст інвестицій у виробництво та зростаючий інтерес до секторів, пов'язаних з енергетичним переходом, цифровою економікою, оптово-роздрібною торгівлею, є основними факторами цих сильних інвестиційних тенденцій.

Інтра-АСЕАНські ПІІ також продовжили зростати, досягнувши 28 мільярдів доларів у 2022 році, встановивши свою позицію як друге за обсягом джерело інвестицій після Сполучених Штатів. Частка ПІІ АСЕАН у світових ПІІ також зросла до 17 відсотків з рівня 15 відсотків у 2021 році. Близька співпраця, активне просування та сприяння ініціативи з приводу інвестицій АСЕАН є необхідними для подальшої підтримки інтра-АСЕАНських ПІІ [2].

Для підтримки подальшої економічної інтеграції в рамках АСЕАН важливо, щоб ця організація залишалася відкритою і гнучкою у відповідь на глобальні виклики та тенденції. Зміни в світовій торгівлі, технологічні інновації, зміна клімату та інші фактори створюють нові умови для економічного розвитку. АСЕАН має можливість використовувати свій досвід і ресурси для адаптації до цих змін і сприяти створенню стабільного й розвиненого

регіонального економічного простору. Забезпечення відкритості і взаємодії між країнами АСЕАН і їх партнерами є ключовими факторами успішної адаптації до сучасних викликів і забезпечення сталого економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. ASEAN Investment Report 2020 - 2021. Investing in Industry 4.0 Jakarta: ASEAN Secretariat, September 2021. URL: <https://asean.org/wp-content/uploads/2021/09/AIR-2020-2021>
2. A Special ASEAN Investment Report 2023. URL: <https://asean.org/book/asean-investment-report-2023/>
3. Ratkovich O. (2019) Peculiarities of the East Asian region as one of the centers of world power. Independent Analytical Center for Geopolitical Research Borysfen Intel, pp. 1–2.
4. The Association of Southeast Asian Nations. URL: <https://asean.org/>.

Радомська А.А

студент, ДонНУ ім. Василя Стуса, Вінниця, Україна

Варламова М.Л.

доцент, ДонНУ ім. Василя Стуса, Вінниця, Україна

ORCID 0009-0009-9643-1414

email: nastyaradomska22@gmail.com

СТРАТЕГІЇ ВИХОДУ КОМПАНІЙ НА ЗАРУБІЖНІ РИНКИ

В сучасному світі глобалізації та швидкого розвитку технологій виходження на зарубіжні ринки стає важливим етапом для багатьох компаній, що прагнуть розширити свій бізнес та збільшити свій дохід. Однак цей процес вимагає аналізу, стратегічного планування та вибору оптимальних шляхів розвитку.

Дослідження підтверджують, що не існує універсального підходу до виходу на зарубіжні ринки. Виходячи на зарубіжні ринки, компанії успішно використовують стратегії, які ґрунтуються на глибокому аналізі цільового ринку, включаючи дослідження конкурентів, потреб споживачів, культурних особливостей та юридичних аспектів.[1]

Мета роботи полягає у виявленні та розумінні оптимальних шляхів розвитку для компаній, що мають намір розширити свою діяльність на міжнародному рівні. Дослідження спрямоване на розуміння умов та особливостей цільових ринків, включаючи потреби споживачів, конкурентну ситуацію, законодавче середовище та інші чинники.[2]

Вихід підприємств на зовнішні ринки, як правило, обумовлено трьома основними стратегіями: експорт, спільне підприємництво та прямі інвестиції.

Експорт є найпростішим способом виходу на зовнішній ринок. Переваги цього методу включають мінімальні зміни у товарному асортименті та структурі підприємства, низькі інвестиційні витрати та мінімальний ризик. На рис. 1 представлено основні стратегії виходу на зовнішній ринок.

Протягом років «наздоганяючого розвитку» структура національних економік Південно-Східної Азії суттєво змінилася. До 1980 року частка аграрного сектора у ВВП країн таких як Гонконг та Південна Корея скоротилася до 1% і 14% відповідно. У той же період частка промисловості становила близько 1/3 ВВП для Сінгапуру, Малайзії, Південної Кореї, 43% для Тайваню та 28% для Таїланду. Таким чином, на початку 90-х років ці країни перетворилися на високорозвинені держави.

У той же час, експортна квота цих країн зростала швидкими темпами. Наприклад, в Гонконзі вона збільшилася з 69% до 91% упродовж 1970–1980 років, а впродовж наступних років і навіть у 2023 році досягла 153%. У Сінгапурі експортна квота зросла з 80% до 176% упродовж 1970–1980 років, досягла 192% у 2005 році, але зменшилася до 186% у 2022 році.

У 90-ті роки ХХ століття Китай став безперечним лідером у привабленні імпортного підприємницького капіталу. Вкладення в його економіку зросли з 3,49 мільярдів доларів

США у 1990 році до 154,80 мільярдів доларів США у 2022-2023 році. Також значний потік іноземних інвестицій був спрямований до Малайзії, Тайваню, Таїланду, Гонконгу та Сінгапуру.[3]

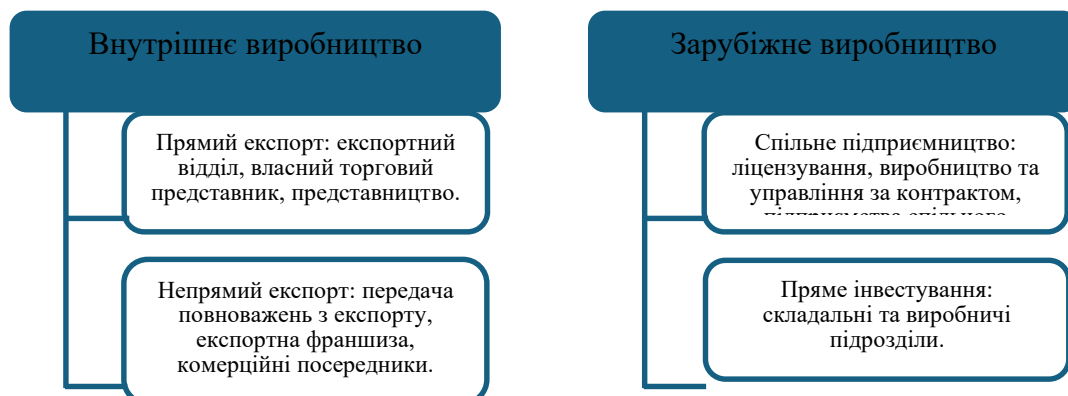

Рис. 1 Стратегії виходу на зовнішній ринок

Джерело: [1]

Важливо відзначити зростання популярності прямого експорту, що пов'язане з розвитком Інтернету та електронної торгівлі, а також зі збільшенням частки складної та унікальної продукції, яка вимагає безпосередніх контактів між виробником і кінцевим споживачем.[3,4]

Активи банку ICBC зросли з \$4,3 трлн до понад \$4,9 трлн, при цьому ринкова оцінка становила \$249,5 млрд, порівняно з \$242,3 млрд роком раніше. Американська JPMorgan Chase піднялася на друге місце, попередньо була на третьому. Активи компанії оцінюються на майже \$3,7 трлн, а ринкова вартість складає \$464,8 млрд. Третю позицію з четвертого місця зайняла американська холдингова компанія Berkshire Hathaway. Її активи оцінюються в \$873,7 млрд, а ринкова вартість – \$624,4 млрд. Китайський China Construction Bank посів четверте місце, раніше він був на другому. Активи банку оцінюються понад \$4,3 трлн, а ринкова вартість – \$210,4 млрд. Нафтова компанія Saudi Arabian Oil Company (Saudi Aramco) з Саудівської Аравії залишила п'яте місце. Її активи оцінюються в \$510,3 млрд, а ринкова вартість майже \$1,9 трлн. Шосте місце поділили Apple (активи \$354,1 млрд, ринкова вартість понад \$2,2 трлн), Bank of America (активи понад \$2,8 трлн, ринкова вартість \$336,3 млрд) та китайський конгломерат Ping An Insurance Group (активи понад \$1,4 трлн, ринкова вартість понад \$211,2 млрд). На дев'ятій позиції – Agricultural Bank of China, що раніше був на п'ятому місці. Активи оцінюються понад \$4,1 трлн, а ринкова вартість – понад \$140,1 млрд. Десяте місце займає компанія Amazon. Її активи оцінюються в понад \$321,2 млрд, а ринкова вартість – понад \$1,7 трлн. В результаті першою десяткою стали п'ять компаній з США, чотири з Китаю і одна з Саудівської Аравії.

Зростання активів та ринкової оцінки компаній свідчить про успішну діяльність і потужний потенціал на ринку кожної із компаній.[5]

Розглянемо деякі з ключових стратегій виходу компанії на зарубіжні ринки:

1. Перед виходом на зарубіжний ринок компанія повинна ретельно дослідити місцеві особливості, конкуренцію, потреби та попит споживачів, щоб адаптувати свою стратегію до нового середовища.

2. Продукти або послуги компанії можуть потребувати адаптації до місцевих умов, культурних відмінностей та законодавчих вимог. Компанія повинна обрати стратегічно важливий ринок для входу з урахуванням потенційного попиту, конкурентної ситуації, доступності ресурсів та ризиків.

3. Залучення місцевих партнерів або дистриб'юторів може значно полегшити вхід на новий ринок, забезпечуючи доступ до їхніх знань, контактів та ресурсів.

4. Важливо враховувати культурні відмінності при виході на зарубіжний ринок. Розуміння та повага до місцевої культури можуть позитивно позначитися на сприйнятті

компанії та її продуктів. Важливо постійно моніторити результати та адаптувати стратегії відповідно до ринкових умов та конкурентної ситуації.

Отже, на сучасному етапі формування світової багатопольярної системи, до складу якої входять США, ЄС, Японія, та Китай, аналіз економічного зростання нової індустріально-комерційної класи (НІК) стає важливим. Наше дослідження показує, що ці країни не просто вдало розвинулися шляхом імпортозаміщення, але саме завдяки розвитку експорту промислових товарів. Це сприяло значному росту виробництва, підвищенню рівня життя та загальному економічному прогресу.

Ринки Близького Сходу, Африки, Латинської Америки та окремих країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону є найбільш перспективними для збуту української продукції агропромислового комплексу, машинобудування та металургії. Перспективним є розширення співробітництва з країнами Азії, Африки та Латинської Америки у військово-технічній сфері, спільне впровадження українських технологій з подальшим спільним освоєнням національних і регіональних ринків.

Список використаних джерел:

1. Стратегія виходу підприємства на зовнішній ринок. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Ефективна економіка №9 2012 \(nauka.com.ua\)](http://nauka.com.ua)
2. Державна служба статистики України: Статистичні дані. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Особливості виходу фірми на міжнародні ринки: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [en2021-6-t2-34.pdf \(khnu.km.ua\)](http://khnu.km.ua)
4. Стан та перспективи міжнародних ринків: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Ефективна економіка №9 2012 \(nauka.com.ua\)](http://nauka.com.ua)
5. Forbes на міжнародному ринку: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Forbes.ua

Рак М.А.

студент ОП «Міжнародні фінанси та інвестиції»
НН ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка, Київ, Україна
email: mfi23m.rak@clouds.iir.edu.ua

Науковий керівник: **Гейко О.Л.**

PhD, асистент кафедри міжнародних фінансів
НН ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка, Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ НА МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ РИНКАХ

Поява криптовалют спричинила трансформаційну хвилю у світовому фінансовому ландшафті. Хоча їхній потенціал для інновацій та позитивних змін є беззаперечним, їхня інтеграція в міжнародні фінансові ринки пов'язана з певними викликами та можливостями.

Криптовалюти функціонують у децентралізованих мережах, використовуючи технологію блокчейн. Децентралізована природа обіцяє більшу доступність та фінансову інклюзивність, що потенційно може революціонізувати фінансові послуги на глобальному рівні. Однак їхня волатильність, регуляторна невизначеність та інфраструктурні обмеження створюють значні перешкоди для широкого впровадження. [1]

Ключовими питаннями при використанні криптовалют є ліцензування, регулювання, потенціал для шахрайства та злочинної діяльності, а також захист прав споживачів та інвесторів. Наразі криптовалютні платежі не мають юридичного захисту, як кредитні чидебетові картки. Це створює ризики при використанні широкими верствами населення. Більше, поки в певних юрисдикціях криптовалюти не визнані законним платіжним засобом, вони взагалі існують поза правовим полем, і права їхніх користувачів жодним чином не захищені. [2]

Яскравою проблемою стало використання криптовалют для фінансування злочинної

діяльності. За умови відсутності стандартизованого та регульованого фінансового ринку, відмивання коштів може здійснюватися через ланцюг переказів між криптогаманцями. Регулювання та обов'язкова ідентифікація на криптобіржах призвели до зростання ролі P2P – прямій торгівлі криптовалютами між сторонами без посередництва біржі. Хоча P2P-платформи, як правило, використовуються для невеликих угод, в останні роки позабіржова торгівля криптовалютами набула популярності для великих транзакцій. Псевдоанонімність і децентралізація створюють сприятливе середовище для злочинців. Важливо підкреслити, що криптовалюти не є анонімними. Кожна окрема транзакція реєструється в блокчейні – реєстрі всіх транзакцій, доступному всім користувачам мережі. Більшість блокчейнів є загальнодоступними, що дозволяє відстежувати транзакції. Однак згадані методи можуть підвищити анонімність і перешкоджати розслідуванням правоохоронних органів. [3]

Іншою проблемою, із якою стикаються учасники міжнародних фінансових ринків у діяльності, пов'язаній із криптовалютами, є волатильність цін. В останній роки криптовалюти стали важливим інвестиційним активом, на який звернули увагу не тільки трейдери, а й великі інституційні інвестори. [4] Варто зважати на те, що сама волатильність на ринках криптовалют сьогодні розглядається все більше з позитивної точки зору – прикладом є те, що сталося з альткоїнами в березні 2020 року. ETH упав на 65% за тиждень і досяг нового мінімуму циклу в 90 доларів США. Потім у наступні 18 місяців ціна зросла до 4850 доларів (приріст 5200%). BNB втратив 80% за тиждень і досяг нового мінімуму в 5,5 долара. Потім всього за 1,5 року він виріс до 692 доларів, що являє собою приголомшливий приріст у 12481%. Така потенційна дохідність приваблює інвесторів, які обережно заходять на цей ринок. [5]

Учасники міжнародних фінансових ринків, що здійснюють операції з криптовалютами, наражаються на ризики, пов'язані з регуляторною невизначеністю, волатильністю ринків, а також кібербезпекою та інфраструктурними обмеженнями. Традиційні блокчейни, як Bitcoin та Ethereum, стикаються з невід'ємними обмеженнями масштабування через свій дизайн. Ці мережі зазвичай покладаються на механізми консенсусу, які вимагають від кожного учасника підтверджувати та зберігати всі транзакції. Проблема виникає, коли кількість вузлів і транзакцій зростає. Хоча це забезпечує децентралізацію і безпеку, ціною є обмеження пропускну здатності транзакцій. [6]

Жодна з перелічених проблем не є такою, що неможливо вирішити, і переваги від застосування криптовалют здатні переважити недоліки. Стосовно проблем регулювання й захисту прав учасників ринку Forbes наводить аналогію з електронною комерцією, що стикалася з такими ж викликами, але зуміла їх подолати, ставши невід'ємною складовою глобальної економіки. При цьому важливою є співпраця між усіма зацікавленими сторонами, щоб заборони й обмеження ускладнювали відмивання коштів і фінансування незаконної діяльності, при цьому не скасовуючи вигод від використання криптовалют: ефективності операцій, різноманіття інструментів, доступності тощо. [7]

Нові правила для регулювання ринків криптовалют виникають у США, ЄС, а в Україні було підписано Закон «Про віртуальні активи», який поки не набув чинності. [8] У той же час КНР, у якій діє заборона на криптовалюти, дуже активно працює над цифровим юанем – ще одним перспективним напрямом застосування криптовалют на міжнародних фінансових ринках. Ідеться про цифрові валюти центральних банків (Central Bank Digital Currencies – CBDC). Центральні банки сьогодні стикаються з трилемою: приватність, функціональність чи безпека; і поки що золоту середину знайти не вдалося. Робота над цифровими валютами триває як всередині країн, так і на міжнародному рівні: ЄЦБ планує запуск цифрового євро не раніше 2025 року, розробка цифрових фунта стерлінгів і долара США триває, і поки невідомо, коли ці цифрові валюти почнуть активно використовуватися. [9]

Сьогодні складно уявити міжнародні фінансові ринки без криптовалют, що використовуються для здійснення міжнародних переказів, як інвестиційний інструмент тощо. Основні проблеми виникають у сфері регулювання, протидії злочинному

використанню, кібербезпеки та масштабування. При цьому всі ці проблеми не є такими, які неможливо вирішити. Про зацікавленість учасників ринків у криптовалютах свідчить той факт, що протягом 2024 року було створено понад 0,54 мільйона нових криптовалютних токених, що еквівалентно запуску в середньому 5300 нових токених щодня цього року. [10] Впровадження інновацій, зменшення ризиків і сприяння співпраці між користувачами, посередниками й регуляторами дозволить подолати зазначені виклики та розкрити трансформаційний потенціал технології блокчейн і криптовалют для світової фінансової системи.

Список використаних джерел:

1. Crypto and digital assets: Regulatory challenges. KPMG. URL: <https://kpmg.com/us/en/articles/2022/ten-key-regulatory-challenges-2022-crypto-digital-assets.html#:~:text=Key%20issues%20include%20a%20focus,in%20the%20last%2020%20months>
2. What To Know About Cryptocurrency and Scams. Consumer Advice. URL: <https://consumer.ftc.gov/articles/what-know-about-cryptocurrency-and-scams>.
3. Europol (2022), Cryptocurrencies: Tracing the Evolution of Criminal Finances, Europol Spotlight Report series, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
4. iSHARES BITCOIN TRUST (IBIT). BlackRock's Advisor Center. URL: <https://www.blackrock.com/us/financial-professionals/investment-strategies/bitcoin-investing>.
5. Should I invest in crypto? | Benefits and risks of cryptocurrency | Fidelity. Fidelity International Usage Agreement. URL: <https://www.fidelity.com/learning-center/trading-investing/crypto/risks-and-benefits-of-crypto>.
6. Team E. Blockchain and the scalability challenge: solving the blockchain trilemma. Finextra Research. URL: <https://www.finextra.com/blogposting/24941/blockchain-and-the-scalability-challenge-solving-the-blockchain-trilemma#:~:text=Scalability%20issues%20can%20arise%20when,processing%20times%20and%20higher%20fees>.
7. Ikenson D. America Requires Regulatory Clarity Before Blockchain Bears Its Bounty. Forbes. URL: <https://www.forbes.com/sites/beltway/2024/05/02/america-requires-regulatory-clarity-before-blockchain-bears-its-bounty/?sh=66b3c172b82a>.
8. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 р. № 2074-IX : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
9. Рак М. Проблеми застосування цифрових валют центральних банків. «Актуальні проблеми міжнародних відносин – 2023» : МАТЕРІАЛИ Міжнар. науково-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчен., м. Київ, 1 груд. 2023 р.
10. Qian L. Y. 5,300 New Tokens Launched Daily in 2024 So Far | CoinGecko. CoinGecko. URL: <https://www.coingecko.com/research/publications/how-many-cryptocurrencies-are-there#:~:text=Over%200.54%20million%20new%20crypto,day%20so%20far%20this%20year>.

Рябець О.М.

аспірант Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
ORCID 0009-0000-5784-7681

РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК КАТАЛІЗАТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ

Вибуховий розвиток та поширення новітніх технологій та цифрових рішень, їх проникнення в усі без виключення сфери життєдіяльності сучасної глобальної цивілізації призводять до надшвидких та фундаментальних трансформацій глобальних ринків, видової структури та характеру сучасної промисловості, економічної системи та соціальної сфери. Інтеграція даних масштабних змін розглядається як нова технологічна революція, матеріальний базис якої становить перехід від масового виробництва стандартизованої

продукції та послуг до адаптивного та високоефективного виробництва, що фокусується насамперед на випуску кастомізованої продукції та наданні індивідуалізованих сервісів. При цьому «наскрізними» технологічними процесами для всіх сфер економіки, зокрема й фінансової, стають автоматизація процесів, роботизація та інтелектуалізація. Серед основних характеристик нової технологічної революції можна виокремити наступні: практична імплементація передових технологій; цифровізація різноманітних процесів, яка зумовлює революцію в управлінні, що базується на новітніх технологіях генерування та опрацювання даних; перехід до платформних рішень, які трансформують архітектури ринків, типи компаній, детермінанти їх діяльності та їхні місця в системі поділу праці.

Наведені тренди віддзеркалюються й на фінансовому секторі: відбувається технологічна трансформація фінансової та банківської систем, яка наскрізним чином зачіпає та спонукає до трансформації всі сфери економіки та суспільного життя, сприяє динамізації й конвергенції всіх вище зазначених змін. Загалом на глобальному фінансовому ринку відбуваються наступні зміни: тотальна цифровізація діяльності; поступове масштабування застосування технологій розподіленого реєстру (зокрема й блокчейну) для проведення трансакцій, що, своєю чергою, забезпечує прозорість і надійність платежів та розрахунків; поширення технології біометрії в якості інструменту аутентифікації для забезпечення безпеки та формування довіри до цифрового простору; впровадження різних типів складної аналітики та використання автоматизованих консультаційних технологій на базі штучного інтелекту та роботизованих систем; розповсюдження електронних платіжних системи як альтернативи традиційним; зростання питомої частки самообслуговування та автоматизованих систем надання фінансових послуг. Наведені тренди сприяють переходу до подальшої цифровізації та децентралізації фінансових процесів, визначають становлення цифрової ери фінансів.

Розвиток sharing economy та цифрової економіки, а також технологічна революція призвели до підвищення вимог щодо гнучкості, адаптивності, швидкості та безпеки процесів обміну, їхньої безбар'єрності. Прагнення до скорочення витрат у поєднанні із можливостями сучасних цифрових рішень та технологій сприяють виключенню посередників при наданні різноманітних фінансових сервісів.

В сучасному світі потокової передачі цифрових даних фінансові рішення минулого століття, для прийняття яких потрібні дні, а не секунди, не задовольняють актуальні вимоги фінансового ринку і є факторами ризику та зростання обсягів витрат. Складність та архаїчність систем, суттєвий вплив з боку регулюючих інституцій в наш час перетворюються на перепони розвитку для традиційних гравців фінансової індустрії. Всі складові фінансового ринку – банківський сектор, сектор переказу коштів та платіжних систем, сектор управління активами та капіталом – будуть і надалі зазнавати кардинальних трансформацій, спричинених впровадженням цифрових рішень.

Практична імплементація нових технологій має на меті забезпечення підвищення ступеню доступності, ефективності та безпечності всього спектру фінансових послуг, що надаються, розвитку інтуїтивності сервісів, підвищення якості послуг, їх швидкості і надійності та скорочення витратної складової. Клієнти прагнуть мати рівень обслуговування аналогічний тому, що вони отримують від лідерів платформних рішень, зокрема таких як Apple, Amazon, Baidu або ж Alibaba.

Відповідно до досліджень, що були проведені експертами компанії Accenture, переважна більшість традиційних банківських установ все ще виділяє втричі більше за обсягом коштів на підтримку застарілих систем, ніж на створення нових платформ, в той самий час глобальні технологічні компанії (наприклад, Google або Meta) інвестують значні кошти в інноваційні фінтех-стартапи. Традиційне розуміння інвестиційно-банківської діяльності зазнає змін, на перший план виходить нова глобальна цифрова фінансова екосистема.

Розповсюдження та популяризація блокчейн-технологій у глобальних масштабах сприяє тому, що із засобів обміну в онлайн-просторі вони перетворюються на

високоліквідний платіжний засіб, що набуває статусу самостійного інвестиційного інструменту, знаходять застосування в самих різноманітних сферах (освіта, медицина, логістика та ін.). Нові кредитні та депозитарні сервіси для збільшення розміру капіталу на базі крауд- та блокчейн-технологій стають вагомими джерелами фінансування, формується ринок альтернативного інвестування та фінансування, з'являються «нові гроші». Таким чином, помітним стає приплив коштів, що не були залучені в обіг раніше або відігравали несуттєву роль в економіці – коштів приватних інвесторів, що залучаються через краудінвестинг, краудлендінг, ICO (Initial Coin Offering) та утворюють основу глобального ринку альтернативного фінансування. Розглянемо сутність та особливості деяких із інструментів «нових грошей» більш детально:

Краудлендінг – різновид краудфандингу (технологія колективного фінансування, де збір коштів відбувається за рахунок залучення широкого кола добровільних вкладників, для реалізації певного проєкту), за якої інвестори в якості винагороди отримують відсоток від вкладеної суми протягом певного періоду часу, а вся сума внеску повертається до них по завершенню встановленого строку. Першу у світі краудлендингову платформу— Zora— було запущено у 2005 році. Особливо активного розвитку дана технологія набула починаючи з 2010 року, обсяги залучених за допомогою даного інструменту коштів зараз перевищують обсяги всіх інших, сукупно взятих інструментів альтернативного фінансування бізнесу. Найбільшими світовими краудлендинговими платформами є Funding Circle, Lending Club, Lendix, Loanzen. В якості інструменту позики краудлендінг є більш привабливим для компаній, які володіють стабільним грошовим потоком та використовується для здійснення фінансування як нових проєктів, так і для нарощування оборотного капіталу та покриття касових розривів. Як правило, до застосування даного інструменту звертаються швидкозростаючі компанії традиційного сектору або ж стартапи на пізніх стадіях.

Краудінвестинг – різновид краудфандингу, в рамках якого інвестори в якості винагороди отримують частку в капіталі проєкту, в який вони зробили інвестиції. Відмінними рисами даного інструменту є: суттєво менший в порівнянні із іншими інструментами прямих та венчурних інвестицій мінімальний чек; більша кількість учасників (за версією British Business Bank - від 20); використання стандартизованих контрактів та мережі Інтернет для реалізації угоди. Перша краудінвестингова платформа була створена у 2009 році за сприяння Grow VC. Сьогодні до лідерів ринку відносяться платформи Crowdfunder, SeedInvest, SyndicateRoom. Краудінвестинг є більш оптимальним варіантом для високотехнологічних стартапів, венчурних проєктів та підприємницьких структур, які не можуть дозволити собі боргове навантаження, оскільки не мають стабільного грошового потоку.

Молоді технологічні компанії не мають змоги періодично сплачувати відсотки по позиці, саме тому для них більш привабливим є краудінвестинг. З іншого боку, у порівнянні із краудінвестингом, краудлендінг є більш доступним (за рахунок простоти процесу укладання угоди) та є більш зрозумілим для обох сторін-учасниць інвестиційного процесу.

Публічний продаж токенів (ICO) створює додаткове надходження інвестицій, в тому числі у вигляді криптовалюти, у проєкти малого та середнього бізнесу ранніх стадій розвитку, переважно на стадії ідеї. Таким чином, ICO є порівняно більш дешевим аналогом IPO (в залежності від змісту та специфіки проєкту вартість проведення ICO перебуває в діапазоні від 100 тис. дол США до 1,5 млн дол США) для суб'єктів малого та середнього підприємництва. Проте не варто ототожнювати ICO із іншими методами залучення капіталу. Незважаючи на те, що перше ICO відбулося у 2013 році, інтерес до нього продовжує зростати і зараз.

Нові фінансові інструменти мають суттєві переваги, зокрема, можливість залучення коштів широкого кола осіб, низькі трансакційні витрати, висока динаміка розрахунків, спрощена правова форма залучення інвестиційних ресурсів. Ринок альтернативного фінансування передбачає провідну роль некваліфікованого інвестора (не володіє глибокими знаннями та великим досвідом оперування на фінансовому ринку, а також має обмеженні

заощадження). У звіті ОЕСР «New Approaches to SME and Entrepreneurship Financing: Broadening the Range of Instruments» експерти зазначають, що ринок інструментів краудфандинга продемонстрував помітне зростання за останній час і буде відігравати у майбутньому одну із провідних ролей у фінансуванні малого та середнього бізнесу [1].

Згідно даних, що оприлюднені на статистичній платформі Statista, загальний обсяг краудфандинга у світі у період 2012-2015 рр. зріс із 2,7 до 24,4 млрд дол. США [2]. За прогнозами Світового банку до 2025 року скупний обсяг світового ринку краудфандингу сягне 96 млрд дол. США [3].

«Нові гроші» надають можливість фінансувати не лише звичайні, але й нові типи та формати проєктів. Через використання технологій краудфандинга генерується новий потік інвестицій у проєкти, в тому числі технологічні. Інноваційна компонента «нових грошей» полягає в наступному:

- нові механізми укладання угод: бурхливий розвиток Інтернету, фінансових технологій, платіжних систем та кібербезпеки дозволяють укласти угоди фінансового характеру електронно, без особистої присутності, та з мінімальними ризиками;
- нові джерела коштів для розвитку малого та середнього бізнесу: до недавнього часу основними інвесторами малих та середніх підприємницьких структур були виключно професійні інвестори та інституційні структури. Поява «нових грошей» дозволяє залучати інвестиції від широкого кола непрофесійних інвесторів до найбільш динамічних секторів економіки;
- новий порядок формування трансакційних витрат: традиційно посередниками між інвесторами та об'єктом інвестування та фінансування виступають складні, архаїчні структури (банківські установи, фонди) участь яких спричинює високий рівень трансакційних витрат. За умови застосування «нових грошей» в якості посередника виступає лише гнучка повністю автоматизована платформа, що суттєво скорочує обсяг трансакційних витрат;
- принципово нові можливості управління ризиками: інструменти «нових грошей» не змінюють співвідношення ризику та дохідності від інвестицій, проте вони надають додаткову гнучкість інвестору, дозволяють варіювати обсяг інвестицій і тим самим створювати портфель, що відповідатиме його індивідуальному ризик-профілю.

Розвиток інструментів «нових грошей» чинить позитивний вплив на глобальну економічну систему. Краудсектор є більш орієнтованим на малий та середній бізнес, який є високо динамічним у своєму розвитку, проте потребує більших інвестиційних вкладень. Таким чином, кошти інвесторів спрямовуються у найбільш швидкозростаючий, важливий сектор економіки. Розвиток «нових грошей» генерує додаткову можливість для розвитку глобальної економіки та економічних систем окремих країн, що своєю чергою, вимагає від органів державної влади та міжнародних інституцій реалізації комплексу заходів, які б на безпечній основі забезпечували розширення використання даних інструментів.

Список використаних джерел:

1. New Approaches to SME and Entrepreneurship Financing: Broadening the Range of Instruments. Synthesis report // OECD — 2019.
2. Real Estate Crowdfunding: 3 Trends to Watch in 2017 //Forbes — 2017.
3. Офіційний сайт Світового банку [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://org/psd/crowdfunding-development-recomendations-vs-reality> (дата звернення: 09.05.2024).

Сагайдак Д.М.

аспірант, кафедра міжнародного економічного аналізу та фінансів
Львівського національного університету ім. І. Франка,

Львів, Україна

ORCID 0009-0002-0037-5243

email: dmitriy.sagaydak@gmail.com

науковий керівник к.е.н. доцент **Біленко Ю.І.**

МЕХАНІЗМИ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСУВАННЯ ДОПОМОГИ БІЖЕНЦЯМ В УМОВАХ ВІЙНИ НА ПРИКЛАДІ УВКБ ООН

Війна, конфлікти та насильство по всьому світу викликають масові переміщення людей, в результаті чого багато хто опиняється в статусі біженців. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) відіграє ключову роль у наданні гуманітарної допомоги та підтримки цим людям.

Загальні фінансові потреби УВКБ ООН на 2024 рік становлять 599 мільйона доларів. Фінансування УВКБ ООН забезпечується за рахунок різних джерел:

1. Добровільні внески урядів: основним джерелом фінансування УВКБ ООН є добровільні внески держав-членів ООН. Найбільшими донорами зазвичай є розвинені країни, зокрема, США, ЄС, Великобританія, Німеччина та інші.

2. Внески міжнародних організацій та установ: УВКБ ООН, також, отримує фінансування від інших міжнародних організацій, таких як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд та Європейський інвестиційний банк.

3. Приватні донори та фундації: громадські організації, фонди, компанії та приватні донори, також, надають фінансову допомогу УВКБ ООН.

Отримані кошти спрямовуються на виконання наступних завдань:

1. Надання базових потреб: забезпечення притулку, харчування, води, санітарних умов та охорони здоров'я біженцям.

2. Правова та соціальна допомога: забезпечення правової допомоги та підтримки в отриманні документів та статусу біженця.

3. Реабілітація та інтеграція: сприяння реабілітації та інтеграції біженців у місцевих громадах.

4. Освіта та працевлаштування: організація навчальних програм та надання можливостей працевлаштування.

Незважаючи на стабільне міжнародне фінансування, УВКБ ООН стикається з низкою викликів:

1. Недостатність фінансування: обсяг потреб часто перевищує доступні ресурси.

2. Проблеми з безпекою: робота в зонах конфліктів ускладнює надання допомоги.

3. Підвищена кількість біженців: через зростаючі конфлікти кількість біженців зростає, що створює додатковий тиск на УВКБ ООН.

В Україні УВКБ ООН працює з 1994 року, коли Агентство підтримало репатріацію кримських татар, а в 1996 році уклало Угоду з урядом України. Згідно зі своїм мандатом, УВКБ ООН надає послуги захисту та підтримку, щоб допомогти біженцям, внутрішньо переміщеним особам (ВПО), особам, які повернулися після вимушеного переміщення, постраждалим від війни та особам без громадянства отримати доступ до своїх прав та основних послуг і знайти стійкі рішення. У 2014 році УВКБ ООН збільшило свою присутність на сході України, щоб надавати гуманітарні послуги та допомогу людям, які постраждали від війни. Після повномасштабного вторгнення Російської Федерації в лютому 2022 року УВКБ ООН ще більше розширило свою діяльність і тепер присутнє в різних локаціях по всій Україні (УВКБ ООН. Загальна інформація, 2024).

Повномасштабне вторгнення в Україну в лютому 2022 року призвело до загибелі людей, роз'єднання членів сімей, втрати будинків, майна, заощаджень і роботи. Інфляція та

спад економіки ставлять сім'ї та громади, чиї життя були зруйновані через переміщення, у дедалі небезпечніше становище. Цивільна інфраструктура була пошкоджена або зруйнована, що порушило постачання газу та електроенергії, доступ до палива. Ракетні атаки та атаки безпілотників продовжують становити загрозу безпеці та захисту мільйонів українців. Приблизно одна третина українців була вимушена залишити свої домівки, а близько 3,7 мільйонів наразі переміщені всередині країни, 6 мільйонів є біженцями за кордоном. Наразі це найбільша криза переміщення людей у світі та найшвидше зростаюча ситуація з переміщенням з часів Другої світової війни (УВКБ ООН. Ситуація в Україні, 2024).

У контексті України загальна стратегія УВКБ ООН ґрунтується на підході, адаптованому під місцеві умови, з урахуванням переходу від моделі надання суто гуманітарної допомоги до моделі розвитку, спираючись значною мірою на великий досвід та знання, спроможності та рішення уряду України дотримуватися принципу «відбудовувати краще, ніж було». У 2024 році шістнадцять із 20 партнерів УВКБ ООН – це національні неурядові організації. Крім того, Меморандуми про взаєморозуміння були підписані з 18 обласними державними адміністраціями та чотирма міністерствами, зокрема з Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури (Мінвідновлення), Міністерством освіти і науки, Міністерством реінтеграції тимчасово окупованих територій та Міністерством соціальної політики. УВКБ ООН і далі поглиблюватиме співпрацю з національними інституціями в рамках таких ініціатив, як *Perehid*, метою якої є створення інклюзивної та стійкої системи соціального захисту; та «Україна – це Дім» - спільної ініціативи УВКБ ООН та Мінвідновлення щодо забезпечення виплат компенсацій за пошкоджені та знищені будинки, а також реалізації низки рішень із житлових питань, зокрема можливості участі в гуманітарних програмах із ремонту житла (Україна. Короткий огляд програми допомоги УВКБ ООН на 2024, 2024). Такі партнерські відносини мають вирішальне значення для забезпечення ефективного функціонування та використання технічної експертизи УВКБ ООН із метою реагування на нові гуманітарні потреби, формування законодавчих та політичних реформ. Це, також, забезпечує підтримку сталого добровільного повернення та справедливого відновлення на місцевому рівні з урахуванням інтересів біженців, шукачів притулку, ВПО, людей, які повернулися, та осіб без громадянства.

Список використаних джерел:

1. УВКБ ООН. Загальна інформація. (2024). <https://www.unhcr.org>.
<https://www.unhcr.org/ua/загальна-інформація>
2. УВКБ ООН. Ситуація в Україні. (2024, січень). <https://www.unhcr.org>.
<https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2024/01/UNHCR-Ukraine-Situation-Appeal-2024.pdf>
3. Україна. Короткий огляд програми допомоги УВКБ ООН на 2024. (2024,квітень).<https://www.unhcr.org>.
https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2024/04/UNHCR-Ukraine-2024-Programme-Summary-UKR_final.pdf

Сергієнко Дар'я Сергіївна

здобувач освітнього ступеня «бакалавр»,
Державний торговельно-економічний університет, Київ, Україна
ORCID 0009-0003-8574-8113
email: d.serhiyenko_femp_7_22_b_d@knute.edu.ua

Перківська Маргарита Павлівна

здобувач освітнього ступеня «бакалавр»,
Державний торговельно-економічний університет, Київ, Україна
ORCID 0009-0001-2599-9143
email: m.perkivska_femp_7_22_b_d@knute.edu.ua

Науковий керівник:

асистент кафедри фінансів, **Любчак І.С.**
Державний торговельно-економічний університет, Київ, Україна
ORCID 0000-0002-3988-2704
email: i.lyubchak@knute.edu.ua

УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасному світі питання державного боргу набуває все більшої актуальності. Державний борг є одним з ключових показників фінансової стійкості країни, який безпосередньо впливає на її економічний розвиток та стабільність. За останні десятиліття бачимо збільшення уваги до проблематики державного боргу, перш за все в умовах економічних криз та нестабільності на фінансових ринках.

Україна постійно стикається з різними викликами, серед яких є гостро виражене питання щодо державного боргу в умовах воєнного стану. Воєнний стан, окупація територій та економічна нестабільність мають значний вплив на фінансову ситуацію України, що змушує звертати увагу на питання державного боргу [1, с. 101]. В контексті воєнного стану державний борг набуває вагомого значення. Він став одним із головних інструментів фінансового забезпечення оборони та подолання економічної нестабільності.

Отже, відповідно до ст. 2 Бюджетного Кодексу України державний борг – загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення [2].

Характерною особливістю державного боргу є те, що якщо запозичення здійснюються на фоні ефективного розвитку національної економіки, то такі додаткові фінансові ресурси можуть бути підсилюючим фактором для зміцнення виробництва та підвищення конкурентоспроможності держави на міжнародному ринку [4].

Державний борг фактично спричинений державними фінансовими запозиченнями, угодами про кредити та позики, пролонгацією та реструктуризацією боргу протягом багатьох років. Загальний національний борг також включає гарантований державою борг, що виникає через гарантії держави щодо боргу третіх сторін або прийняття державою зобов'язань третіх сторін.

Структура державного та гарантованого державою боргу, згідно даних Міністерства фінансів України станом на 31 січня 2024 року, наведена в таблиці.

Таблиця 1

Структура державного та гарантованого боргу України станом на 31 січня 2024 року, млн грн.

Структура	Зовнішній	Внутрішній	Усього
Державний борг	3 551 827,1	1 02 644,2	5 154 471,9
Гарантований борг	265 822,2	67 753,2	333 575,4
Сукупний	3 817 649,8	1 670 397,5	5 488 047,3

Джерело: сформовано на основі даних [5]

Згідно даних Міністерства фінансів України станом на 31 грудня 2023 року сукупний борг України становив 5 519,48 млрд грн, або 145,32 млрд дол США, у тому числі: державний та гарантований державою зовнішній борг – 3 862,99 млрд грн, або 101,70 млрд дол США; державний та гарантований державою внутрішній борг – 1 656,50 млрд грн або 43,61 млрд дол США [5].

Аналіз внутрішніх запозичень свідчить про те, що станом на 2024 рік сума державного внутрішнього боргу становила 1 602,6 млрд грн., до порівняння, у 2016 році даний показник становив 689,7 млрд грн. Основою для збільшення внутрішнього боргу стало зростання обсягу випуску військових облігацій внутрішньої державної позики та, як результат, зростанням суми коштів залучених до державного бюджету від розміщення ОВДП.

Дослідження зовнішнього державного боргу показало, що у 2024 році загальна сума зовнішніх запозичень становила 3 551,8 млрд грн. У 2023 році Україна отримала зовнішнє фінансування від Міжнародного валютного фонду, від США, Європейського Союзу та інших країн Великої сімки.

Таблиця 2

**Державний та гарантований державою борг України
з 2009 по 2024 рр., млн грн.**

	Загальний обсяг	Зовнішній борг	Внутрішній борг
на 31.12.2018	2 168 627,1	1 397 217,8	771 409,3
на 31.12.2019	1 998 275,4	1 159 221,6	839 053,8
на 31.12.2020	2 551 935,6	1 518 934,8	1 033 000,8
на 31.12.2021	2 671 827,6	1 560 230,0	1 111 597,6
на 31.12.2022	4 071 683,1	2 610 945,6	1 460 737,5
на 31.12.2023	5 519 483,9	3 862 987,6	1 656 496,3
на 31.12.2024	5 488 047,3	3 817 649,8	1 670 397,5

Джерело: сформовано на основі даних [5]

У 2022 році порівняно з 2020-2021 роками, зовнішній і внутрішній борги України збільшилися майже вдвічі [5]. Порівнюючи дані 2023 року із 2022 роком, варто відмітити, що загальні запозичення дещо зменшились – 35,6 % суми базисного року, суми зовнішнього і внутрішнього боргу також зменшились і складають 46,3 і 13,4 % відповідно. Така тенденція спричинена початком повномасштабного вторгнення, наслідком чого стала критична залежність дохідної частини бюджету України від зовнішньої фінансової допомоги [3].

Вивчаючи матеріали щодо прогнозу стану державного боргу України, варто зазначити, що Міжнародний валютний фонд прогнозує зростання державного боргу України в найближчі кілька років: 82,9% у 2025 році, 88,7% у 2026 році та 88,7% у 2026 році. 2027 – 92,3%.

Вважаємо, що для покращення управління борговою безпекою в такий непростий період необхідно передусім закріпити боргову стратегію України на законодавчому рівні з урахуванням воєнного стану, щоб сформувавши ефективний механізм боргового забезпечення. Крім того, у конкретній стратегії також необхідно уточнити боргові завдання, основні цілі та напрями використання фінансових ресурсів. По-друге, як під час війни, так і після неї необхідно було використовувати позикові кошти лише на найважливіші потреби країни.

Отже, в умовах війни кількість державних зобов'язань (переважно перед іноземними державами) швидко зростає. Неефективне управління державним боргом може призвести до економічної нестабільності в країні. Вважаємо, що збільшення зовнішнього боргу країни призведе до зниження державного авторитету України на міжнародній економічній арені, а також спричинить недовіру та сумніви у спроможності країни забезпечити своєчасне виконання фінансових зобов'язань.

До вторгнення держави-агресора на територію України в нашій державі вже була розроблена стратегія управління державним боргом, але внаслідок війни в країні виникла

потреба скоригувати пріоритети та напрямки майже всіх державних коштів у з метою забезпечення обороноздатності країни та вирішення проблем, викликаних війною масштабних гуманітарних проблем та позапланового пошуку грошових ресурсів на внутрішньому та зовнішньому ринках для фінансування бюджетів усіх рівнів.

Вважаємо, що найбільш дієвими способами оптимізації боргової політики та зменшення боргового навантаження для України в умовах війни є:

- отримання політичної підтримки з боку міжнародних партнерів та міжнародних фондів щодо безповоротності міжнародної фінансової допомоги;
- формування нової результативної та дієвої боргової стратегії спрямовану на умови воєнного стану;
- здійснення реструктуризації боргових зобов'язань за погодженням з кредиторами щодо зміни терміну сплати платежів, зниження суми або процентної ставки;
- подання заявки до Міжнародного валютного фонду та Світового банку щодо прийняття України у перелік країн, що мають змогу пройти процедури списання заборгованості тощо.

Узагальнюючи вищезазначене, можна стверджувати, що державний борг є невід'ємною частиною фінансово-економічних відносин держави. Державні запозичення впливають на функціонування та розвиток національного господарства, адже, в більшій мірі, основним призначення залучених коштів є покриття державного дефіциту. Результатом цього є те, що кожного року з державного бюджету виділяється значна сума фінансових ресурсів на обслуговування та погашення державного боргу.

Проблематика державного боргу з кожним днем стає все більш актуальна. Дане твердження підкріплене тим, що станом на тепер державний бюджет України є критично залежним від зовнішніх фінансових запозичень. Відповідно до цього, основним пріоритетом станом на тепер є формування та удосконалення державної боргової політики та зміцнення власної дохідної бази.

Список використаних джерел:

1. Chugunov I., Liubchak I. Institutional framework for budget planning. Scientia Fructuosa. 2023. № 6. S. 99-109. [https://doi.org/10.31617/1.2023\(152\)07](https://doi.org/10.31617/1.2023(152)07)
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. Закон України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 22.03.2024).
3. Любчак Ірина (2023). Формування доходів державного бюджету в умовах трансформації економіки. Економічний вісник університету, (58), 61-67. <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2023-58-61-67> (дата звернення: 25.02.2024).
4. Лямзіна О.В., Гарбінська-Руденко А.В. Поняття та значення державного боргу України в умовах воєнного стану. Аналітично-порівняльне правознавство. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/11/49.pdf> (дата звернення: 25.03.2024).
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua> (дата звернення: 25.03.2024).

Смаглюк В.В.

студент,

НН ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка, Київ, Україна

email: smaglyuk.vitaliy@gmail.com

Науковий керівник: **Кузнєцова Н.В.**

ГЛОБАЛЬНІ ЛАНЦЮГИ ВАРТОСТІ В АВТОМОБІЛЬНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ: КЛЮЧОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Глобальні ланцюги вартості (ГВЛ) відіграють ключову роль у світовій економіці, об'єднуючи різні етапи виробництва товарів і послуг у єдиний інтегрований процес, що охоплює багато країн і регіонів. Ця концепція стала фундаментальною для розуміння

сучасних глобальних економічних відносин та впливу глобалізації на розвиток різних секторів промисловості. Автомобільна промисловість, безперечно, є однією з найважливіших та найбільш розгалужених галузей, де концепція ГВЛ набула широкого розповсюдження.

Сучасна автомобільна галузь - це складний та великий сектор економіки, який характеризується високим рівнем фрагментації виробничого процесу та залученням великої кількості постачальників компонентів і складових частин з різних куточків світу. Ця особливість визначається декількома ключовими факторами.

Ця особливість зумовлена декількома чинниками:

1) Складність продукту. За оцінками експертів, сучасний автомобіль складається з 20-30 тисяч окремих деталей і вузлів. Виробництво такої кількості компонентів вимагає застосування різноманітних матеріалів, технологій та виробничих процесів, що робить практично неможливим зосередження всього циклу в одному місці.

2) Оптимізація витрат. Розподіл різних етапів виробничого ланцюжка між регіонами з найбільш сприятливими умовами дозволяє автовиробникам істотно знижувати витрати. За даними Організації Об'єднаних Націй, близько 60% світової торгівлі складають проміжні товари та послуги, які використовуються як компоненти в глобальних ланцюгах вартості. В автопромі ключовими чинниками оптимізації є доступ до дешевої робочої сили, сировинних ресурсів, сприятливих податкових режимів тощо.

3) Доступ до ринків збуту. Наближення виробничих потужностей до основних ринків збуту дозволяє економити на логістичних витратах та краще задовольняти локальний попит. За оцінками Міжнародного валютного фонду, близько третини світової торгівлі відбувається всередині ГВЛ лише однієї фірми, коли компоненти перетинають кордони кількох разів до випуску кінцевого продукту.

4) Доступ до інновацій та технологій. Залучення постачальників з різних країн дозволяє використовувати передові технології та інноваційні рішення з усього світу. За оцінками експертів, у сучасному автомобілі понад 30% компонентів імпортується, а частка імпортованої вартості іноді сягає 60%. Окремі деталі переміщуються між країнами по кілька разів на різних етапах виробництва. Характерними рисами ГВЛ в автопромі є багаторівневість. Основні автовиробники співпрацюють з великими системними постачальниками, які, в свою чергу, залучають інших субпостачальників з різних країн.

Також варто вказати характерні риси ГВЛ у автомобільній промисловості:

- Багаторівневість. Великі автовиробники безпосередньо співпрацюють із системними постачальниками компонентів, які в свою чергу залучають субпостачальників нижчих рівнів з різних країн.

- Географічна концентрація виробництва окремих компонентів. Наприклад, виробництво автомобільної електроніки значною мірою зосереджене у країнах Східної Азії.

- Вертикальна інтеграція провідних автоконцернів, які прагнуть контролювати максимальну кількість ланок ланцюга вартості, особливо ті, що пов'язані з дизайном, розробкою, виробництвом ключових компонентів.

- Жорсткі вимоги до стандартизації, синхронізації виробничих процесів та логістики з метою узгодженої та безперебійної взаємодії всіх учасників ГВЛ

Ключові статистичні дані, що підкреслюють важливість глобальних ланцюгів доданої вартості (ГЛВ) в автомобільній промисловості:

1) Імпортна складова транспортних засобів. За даними ОЕСР, імпортна складова транспортних засобів, вироблених у провідних країнах світу, коливається від 25% до 60%. Наприклад, імпортна складова транспортних засобів, вироблених у США, становить близько 40%, а в Мексиці - понад 60% (OECD, 2023).

2) Торгівля автомобільними деталями та компонентами. Світова торгівля автомобільними запчастинами та компонентами у 2021 році оцінювалася в 1,3 трильйона доларів США, згідно зі Статистичним оглядом світової торгівлі за 2022 рік (WTO, 2023). На торгівлю автомобільними запчастинами та компонентами припадає близько 8% від загального обсягу світової торгівлі товарами.

3) Географічний розподіл виробництва. Хоча США, Японія та Німеччина залишаються основними центрами автомобільного виробництва, країни з економікою, що розвивається, такі як Китай, Мексика та країни Східної Європи, стали важливими гравцями в автомобільних ГВЛ. У 2022 році Китай виробив близько 26,9 мільйонів автомобілів, що становить майже третину світового виробництва (WTO, 2023).

4) Роль провідних автомобільних компаній. Найбільші автовиробники, такі як Toyota, Volkswagen і General Motors, мають виробничі потужності в багатьох країнах і отримують деталі та компоненти від широкої мережі постачальників по всьому світу. Наприклад, Toyota має заводи у 28 країнах і регіонах, а запчастини отримує від понад 60 000 постачальників з усього світу (Toyota, 2024).

5) Вплив на зайнятість. Автомобільні ГВЛ підтримують мільйони робочих місць по всьому світу, як безпосередньо в галузі, так і опосередковано через супутні послуги та постачальників. Лише у Сполучених Штатах в автомобільній промисловості безпосередньо зайнято близько 1 мільйона працівників, а ще 5,5 мільйона робочих місць підтримуються через ланцюги поставок та пов'язані з ними види діяльності (OECD, 2023).

6) Регіональні ланцюги доданої вартості. Регіональні ланцюги доданої вартості також набули значного поширення в автомобільній промисловості, оскільки угоди про вільну торгівлю та регіональна економічна інтеграція сприяють переміщенню деталей і компонентів у межах певних регіонів. Прикладами можуть слугувати північноамериканський автомобільний ланцюг доданої вартості, створений за сприяння НАФТА/USMCA, та європейський автомобільний ланцюг доданої вартості в рамках єдиного ринку ЄС.

Аналіз представлених даних демонструє важливість та масштаби глобальних ланцюгів вартості (ГЛВ) в автомобільній промисловості. Таким чином, глобальні ланцюги вартості відіграють ключову роль в організації сучасного автомобільного виробництва, забезпечуючи доступ до ресурсів, ринків, технологій та оптимізуючи витрати. Ця модель виробництва стала фундаментальною характеристикою глобальної автомобільної промисловості.

Список використаних джерел:

1. OECD Statistics. (2023). Retrieved April 17, 2024, from <https://stats.oecd.org>
2. Sturgeon, T. J., & Biesebroeck, J. V. (2011). Global value chains in the automotive industry: an enhanced role for developing countries? *International Journal of Technological Learning, Innovation and Development*, 4(1/2/3), 181. <https://doi.org/10.1504/ijtld.2011.041904>
3. Saripalle, M. (2015). Integration into Global Automotive Value Chains: Co-Evolution of Firm and Market Capabilities. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2790067>
4. Contreras, O. F., Carrillo, J., & Alonso, J. (2012). Local Entrepreneurship within Global Value Chains: A Case Study in the Mexican Automotive Industry. *World Development*, 40(5), 1013–1023. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2011.11.012>
5. Lyu, L. (2023). Outsourcing in Value Chains in China's Automotive Industry. *Regionalnaya Ekonomika. Yug Rossii*, (3), 69–76. <https://doi.org/10.15688/re.volsu.2023.3.7>
6. World Trade Organization - Global trade. (2023). Retrieved April 17, 2024, from <https://www.wto.org>

Сторчак К.Л.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти ФТМЛ НАУ

Київ, Україна

email: 6165122@stud.nau.edu.ua

Науковий керівник Соколова З.С.

к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму

ФМВ НАУ

Київ, Україна

ORCID: 0000-0003-2745-1568

email: zoya_family@ukr.net

СПРИЯННЯ З БОКУ ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ

Ключовим фактором забезпечення економічного розвитку в сучасних умовах є державна підтримка бізнесу. Велике значення для цього відіграє створення сприятливого клімату для підприємництва, що передбачає фінансування інноваційних проєктів, розвиток малого та середнього бізнесу тощо. Правильна політика у цій сфері сприяє створенню нових робочих місць, підвищенню конкурентоспроможності компаній та загалом покращенню економічного рівня країни.

Одним з найпоширеніших методів отримання додаткових фінансових ресурсів для розвитку бізнесу є участь у державній програмі доступних кредитів «5-7-9», яка була запроваджена за ініціативи Президента України та Кабінету Міністрів з метою сприяння розвитку підприємств [1]. За цією програмою юридичні особи та фізичні особи-підприємці можуть отримати кредити до 50 млн гривень на строк від трьох до п'яти років, залежно від мети фінансування.

Програма передбачає можливість отримання пільгових ставок у розмірі 7 або 9% за кредитами, якщо компанії створюють нові робочі місця. Крім того, за кожного нового працівника компанії отримують знижку 0,5% річних, при цьому мінімальна відсоткова ставка становить 5% річних [2, с. 50].

Пільгові державні кредити використовуються на різні цілі, включаючи купівлю або ремонт приміщень, модернізацію основних фондів, придбання прав інтелектуальної власності, збільшення оборотного капіталу та рефінансування існуючої заборгованості.

За час проведення військових дій з 24 лютого 2022 р. по січень 2024 р. в Україні за державною програмою доступних кредитів було укладено 39466 кредитних договорів, а сума коштів, отриманих бізнесом, склала 153,7 млрд грн. Наразі держава має угоди з 45 українськими банками, а також діє 5-7-9 програма доступного лізингу, які допомагають бізнесу інвестувати та розвиватися.

Державні програми підтримки бізнесу, в тому числі грантові, є важливим інструментом стимулювання підприємництва в умовах військового конфлікту. Однією з найвідоміших і наймасштабніших державних грантових програм підтримки бізнесу є урядовий проєкт «єРобота», який має на меті надання громадянам України фінансової підтримки для започаткування власної справи та проходження навчання [3].

Цей проєкт включає шість основних напрямків, серед яких мікрогранти для стартапів, гранти на модернізацію та розвиток переробних підприємств, фінансування створення садів, розвиток тепличних господарств, підтримка стартапів в ІТ-секторі та навчання за ІТ-спеціальностями. [4, с. 30]. Ці напрямки охоплюють різні сфери бізнесу та надають фінансову допомогу як стартапам, так і досвідченим підприємцям.

В рамках програми «Власна справа» громадяни України можуть отримати мікрогранти від 50 тис. грн до 250 тис. грн на придбання обладнання, сировини, матеріалів та оренду приміщення [5]. Однією з умов отримання таких грантів є створення 1-2 робочих місць, що сприяє зростанню зайнятості населення та розвитку малого і середнього бізнесу.

Заявки на отримання грантів подаються через портал Дія, що робить процес доступним та зручним для підприємців.

Існує багато можливостей для підтримки бізнесу з боку іноземних держав та міжнародних організацій, які пропонують гранти на розвиток малих та середніх підприємств. Одним з таких інструментів є програма, запроваджена Європейським банком реконструкції та розвитку, що фінансується Європейським Союзом та країнами-донорами. Ця програма надає можливість отримати гранти на розвиток бізнесу та залучити консультантів, які допоможуть у трансформації підприємства. Гранти покривають від 25% до 75% вартості консультаційних послуг, але не перевищують 10 тисяч євро.

Ця підтримка доступна для малих та середніх підприємств з кількістю працівників до 250 осіб, які працюють більше 24 місяців. Програма охоплює різні сектори економіки такі як страхування, фінанси, гральний бізнес, виробництво тютюнових та алкогольних виробів, а також військово-промисловий комплекс

Данська рада у справах біженців надає додаткову грантову підтримку підприємствам, які планують переїхати в безпечніші райони, а потім відновити свою діяльність. Ця програма передбачає фінансову допомогу в розмірі до 15 тисяч доларів США, залежно від кількості робочих місць та специфіки діяльності компанії.

Міжнародна організація з міграції та Агентство ООН у справах міграції спільно з Федеральним міністерством економічного співробітництва та розвитку Німеччини (англ. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit - GIZ) створили грантову програму в рамках проекту «Розвиток малого та середнього підприємництва». Ця ініціатива спрямована на підтримку малих підприємств, які переїжджають або працюють у відокремлених регіонах України [6, с. 115].

Для ефективної підтримки бізнесу у воєнний час доцільно розширити та удосконалити відповідні інструменти, де серед різного можна вказати наступне.

Критично важливим інструментом економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємств, особливо в умовах військового конфлікту, є підтримка експорту. Розробка програм в цьому напрямку повинна бути орієнтована на збільшення обсягів експорту через розширення географії продажів та пошуку нових ринків. Одним із найефективніших способів досягнення цієї мети є участь у міжнародних виставках та ярмарках, де компанії можуть продемонструвати свою продукцію та послуги потенційним клієнтам і партнерам.

Важливим завданням для відновлення господарської активності на користь української економіки є сприяння розвитку малого та середнього бізнесу (МСБ) в регіонах, які найбільше постраждали від конфлікту. Програми підтримки МСБ в таких регіонах повинні бути спрямовані на створення сприятливих умов для розвитку бізнесу, залучення інвестицій та створення нових робочих місць.

Навчання та підвищення кваліфікації підприємців та їхніх працівників є ключовими для забезпечення успішного відновлення економіки після військового конфлікту. Навчальні програми спрямовані на підготовку кадрів, які володіють необхідними навичками та знаннями для розвитку підприємництва, впровадження інновацій та сучасних технологій. Вони сприяють підвищенню ефективності виробництва, конкурентоспроможності підприємств та розвитку нових секторів економіки.

Підсумовуючи вищевказане доцільно зазначити, що державна підтримка бізнесу допомагає створити сприятливе економічне середовище, стимулює інвестиції та інновації, сприяє зниженню рівня безробіття та збільшенню валового внутрішнього продукту країни. Важливою складовою успіху таких програм є їх ефективна інтеграція з реальними потребами підприємців та постійна державна підтримка.

Список використаних джерел:

1. Мінфін. Доступні кредити 5-7-9 URL:<https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-za-chas-dii-voiennoho-stanu-v-mezhakh-derzhavnoi-prohramy-dostupni-kredyty-5-7-9-vydano-42847->

[pilhovkykh-kredytiv-na-1705-mlrd-hrn](#)

2. Лозинська Т. М., Сліченко В. В. Державна підтримка малого бізнесу в умовах воєнного стану. Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування. 2022. № 4 (78). С. 42-55.

3. Дія. «Робота URL: <https://erobota.diia.gov.ua/>

4. Грищенко І.М., Ковтун Т.Ю. Державна підтримка бізнесу у воєнний час. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. Том 33 (72) № 2. 2022. С. 29–36.

5. Урядова грантова програма «Власна справа» URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiky-zapustily-sait-pro-uriadovu-hrantovu-prohramu-vlasna-sprava>

6. Бондарчук, М. І. Інструменти підтримки бізнесу в умовах війни. Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ. Вінниця: Редакційно-видавничий відділ, 2023, Випуск 154, С. 114-120.

Тарасенко Л.О.

магістр міжнародних економічних відносин, студент 1 курсу магістратури ОП
«Дипломатія і міжнародне співробітництво»

Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного
університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-3292-5284>

Науковий керівник:

д.е.н., проф. **Філіпенко А.С.**

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В ЗАЛУЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Сучасний стан світової економіки вимагає від усіх її основних учасників, передусім держав та багатонаціональних підприємств, постійного залучення фінансових ресурсів для подальшого розвитку разом із реалізацією нових проєктів, які створюють поштовх для національної економіки. У випадку підприємств додаткові залучені кошти надають можливості для виходу на іноземні ринки, відкриття додаткових філій та асоційованих підприємств. З боку держави залучення іноземних інвестицій уможливило реалізацію нових програм для своїх урядових відомств, покращувати політику центральної влади в кожній галузі тощо. Україна, використовуючи інструменти економічної дипломатії, також безперервно сприяє залученню іноземних інвестицій, надає платформу для діалогу із національними підприємцями, пропонує різні механізми для полегшення бюрократичних та інших процесів для своїх вкладників, а також для загального підвищення інвестиційної привабливості України на міжнародній арені. Так, для відповідного втілення головних зовнішньоекономічних стратегій, сприяння виходу українських товаровиробників на світові ринки, захисту їхніх економічних та комерційних інтересів за межами країни та залучення прямих іноземних інвестицій в українську економіку на постійній основі функціонує Рада експортерів та інвесторів при МЗС України, яка включає представників галузевих спілок і асоціацій, відомих українських компаній та підприємств, які охоплюють експортоорієнтовані сектори. [1]

Наразі дипломатичне сприяння українським експортерам, на думку автора, є одним з ключових завдань Міністерства закордонних справ України (МЗС) в умовах російського повномасштабного вторгнення, спрямованим на розширення географії експортних ринків та диверсифікацію галузей експорту. До того ж, МЗС спільно з українськими посольствами проводить інформаційно-роз'яснювальну діяльність за кордоном з метою популяризації України з точки зору інвестиційного клімату. Для цього було створено міжнародну

платформу NAZOVNI, яка надає дипломатичну підтримку українським експортерам на зовнішніх ринках. Такий результат діяльності економічної дипломатії є вагомим внеском і можливістю для української економіки задля сприяння експортній діяльності, стабілізації макроекономічної ситуації в країні. [2] Для залучення фінансових ресурсів з-за кордону відомство поширює інформацію стосовно інвестиційних можливостей на території України, пропонуючи тематичні презентації за необхідними для зацікавлених сторін секторами економіки, надання змісту інвестиційних паспортів окремих пріоритетних українських міст, відкриття доступу для інтерактивних інструментів для аналізу і взаємодії з ресурсним потенціалом зацікавленого регіону. [3]

Для залучення іноземних інвесторів з 2021 року функціонує Закон «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» або, як його називають у суспільстві – закон «про інвестиційних нянь». Цей формат, створений для підвищення інвестиційної привабливості України, представляє собою інструмент економічної дипломатії, подібний до таких, які мають найближчі сусідні держави. [4] Закон надає можливості для іноземних капіталовкладників щодо отримання консультацій від інвестиційного менеджера, який забезпечує реалізацію очікуваних інвестиційних проектів, звільнення від сплати окремих податків, державне фінансування будівництва об'єктів суміжної інфраструктури тощо. Після початку російського повномасштабного вторгнення у 2023 році до закону були запроваджені певні зміни, виходячи з наявності додаткових військових ризиків, які стали справжнім викликом для економіки України з огляду на постійну потребу в залученні іноземних інвестицій для відновлення пошкодженої інфраструктури та подальшої підтримки ділової активності. Так, було затверджено зменшення порогу інвестицій до 12 мільйонів євро, перехід на ступінчасту систему вимог до кількості робочих місць, Верховна Рада України також затвердила можливість побудувати інженерно-транспортні об'єкти самостійно з подальшою компенсацією витрат, зменшення бюрократичних вимог (наприклад, скасування вимоги обов'язкового створення «special purpose vehicle»).

Як зазначає Стівен Вулкок у своїй праці, присвяченій багаторівневій економічній дипломатії в контексті проведення переговорів щодо укладення міжнародних інвестиційних угод, протягом 20 століття було докладено значні зусилля для укладення таких угод, що відображають взаємодію на різних рівнях. Наприклад, Ліга Націй впровадила концепцію «справедливого і рівного ставлення» та «швидкої і справедливої» компенсації для захисту інвестицій, що послужило основою для створення подальших стандартів захисту інвестицій у різних форматах міжнародної співпраці на рівні держав. Також, на початку 1990-х років, коли було запропоновано створення Багатосторонньої угоди про інвестиції, яка фактично була багатосторонніми переговорами, було виділено значні зусилля для лібералізації інвестицій. Але, як додатково стверджує Стівен Вулкок, двосторонні угоди, які почали включати комплексні положення про інвестиції, на той час стали популярними. Серед прикладів дослідник наводить такі угоди, як Угода про вільну торгівлю між Канадою та США та Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА), які стали моделями для інших комплексних інвестиційних угод. Такі зусилля призвели до збільшення регіонального аспекту в інвестиційній політиці, зокрема в Європейському Союзі після розширення виключної компетенції ЄС у сфері прямих іноземних інвестицій. [5] Виходячи з вищезазначеного, на думку автора, Україна, використовуючи інструменти економічної дипломатії у створенні нових регіональних форматів співпраці в укладанні інвестиційних угод на рівні держава-держава разом із вже наявним форматом держава-підприємство, може ефективно сприяти залученню іноземних інвестицій. Таке рішення, на думку автора, стало би ключовим фінансовим детермінантом розвитку економіки України.

На прикладі Люксембургу Хелен Каввадіа, Марі Крістін Адам, Кімберлі Клемонс, Вів'єн Девені, Енріко Джиротто, Юлія Лісова, Фей Мо та Заржа Войт розглядають роль офіційної допомоги малих країн у сприянні залученню інвестицій і мікрофінансування. У 2014 році Люксембург розробив План дій на 2014-2016 роки з метою підвищення

ефективності розвитку, спираючись на Глобальне партнерство з ефективного співробітництва у сфері розвитку, започатковане в Пусані у 2011 році. У цьому плані Люксембург визначив такі пріоритети, як підтримка місцевого приватного сектору в країнах, що розвиваються, та активна підтримка інклюзивного фінансового сектору. Наприклад, Міністерство закордонних та європейських справ Люксембургу сприяло створенню агентства з маркування мікрофінансових організацій LuxFlag, що сприяло розвитку інклюзивного фінансового сектору в країні та на міжнародному рівні. Також, Люксембурзьке МЗС ініціювало створення Люксембурзького фонду мікрофінансування та розвитку (LMDF), який сприяє доступу до мікрокредитів у країнах, що розвиваються. Політика розвитку Люксембургу також включає інші ініціативи, такі як надання експертної допомоги в галузях, таких як, наприклад, відновлювані джерела енергії, та співпраця з малими та середніми підприємствами (МСП) у розвинених та країнах-реципієнтах. Зокрема, Люксембург використовує ресурси офіційної допомоги розвитку для фінансування та консультування економічних стратегій у країнах, що розвиваються. [6] Запозичення такого досвіду підтримки шляхом мікрофінансування не тільки національних підприємств, але й компаній за кордоном, на думку автора, дозволило б посилити позиції України в питаннях іміджу країни загалом, підвищити інвестиційний клімат України і показати потенційним інвесторам, що подібні інвестиційні програми не будуть мати односторонній характер, де в іншому випадку Україна виступала би лише реципієнтом інвестицій. До того ж, подібний український аналог програми мікрофінансування не вимагав би значних обсягів інвестицій та, наприклад, міг би бути спрямований на країни Глобального Півдня, який би одночасно сприяв поставленій меті Міністерства закордонних справ України стосовно розширення діалогу з країнами зазначеного макрорегіону.

Підводячи підсумки, варто зазначити, що економічна дипломатія кожної країни відіграє ключову роль в питаннях залучення іноземних інвестицій, посиленні інвестиційної привабливості країни, зокрема є важливим фінансовим детермінантом у питанні розвитку української економіки. Україна вже реалізовує подібні ініціативи у підтримці національних експортерів, що сприяють спрямуванню фінансових потоків усередину країни, також пропонуючи іноземним вкладникам пільгові умови для реалізації інвестиційних проєктів. Подальшими можливостями України з питань залучення фінансування з-за кордону могло би стати укладання нових регіональних ініціатив співпраці із укладанням міжнародних інвестиційних угод, які мали б двосторонній характер.

Список використаних джерел:

1. Рада експортерів та інвесторів при МЗС України. URL: <https://export.gov.ua/45-rada-eksporteriv-ta-investoriv-pri-mzs-ukraini>
2. Управління підтримки експортерів при МЗС України. URL: <https://mfa.gov.ua/pro-ministerstvo/struktura/rada-eksporteriv-ta-investoriv-pri-mzs-ukrayini>
3. Інвестиційні можливості України. URL: <https://belarus.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/investicijni-mozhlivosti-regioniv-ukra>
4. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні, Закон України № 1116-IX (2023) (Україна). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>
5. Woolcock, S. (2016). International investment negotiations: A case of multi-level economic diplomacy. *The New Economic Diplomacy* (pp. 316-329). Routledge.
6. Kavvadia, H., Adam, M. C., Clemons, K., Devenyi, V., Giroto, E., Lisova, Y., and Vojta, Z. (2018). The economic diplomacy of small states. A case study of the grand duchy of Luxembourg: Trade and services, official development assistance (ODA), foreign direct investment (FDI).

Теперик К.А.,

студент 2 курсу спеціальності «Економіка підприємств ІТ бізнесу»

email: teperik.kirill@gmail.com

науковий керівник: **Артьомова А.Ю.,**

к.е.н., доцент кафедри економіки

Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій,

Київ, Україна

МОЖЛИВОСТІ, РИЗИКИ ТА РЕГУЛЯТОРНІ ВИКЛИКИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

Цифрова трансформація стрімко змінює всі сфери життя, і фінансовий сектор не є винятком. Впровадження інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, машинне навчання, блокчейн та хмарні обчислення, відкриє нові можливості для розвитку фінансових послуг, зробить їх більш доступними та ефективними.

Цифрова трансформація може призвести до значних змін, зокрема у фінансовому секторі:

- поява нових продуктів та послуг. Інноваційні технології дозволяють створювати нові фінансові продукти та послуги, які раніше були неможливі. Наприклад, штучний інтелект можна використовувати для розробки персоналізованих інвестиційних портфелів, а блокчейн - для створення безпечних і прозорих платіжних систем;

- зробити фінансові послуги доступнішими. Цифрові технології можуть зробити фінансові послуги доступнішими для людей, які раніше не мали до них доступу. Наприклад, додатки для мобільного банкінгу дозволяють людям отримувати доступ до своїх рахунків і здійснювати транзакції в будь-який час і в будь-якому місці;

- зниження витрат. Цифрові технології можуть допомогти фінансовим установам зменшити витрати за рахунок автоматизації та оптимізації процесів;

- підвищення конкурентоспроможності. Фінансові установи, які першими впроваджують цифрові технології, можуть підвищити свою конкурентоспроможність на ринку. [1]

Цифрова трансформація пов'язана з такими ризиками:

- кібербезпека. Цифрові технології роблять фінансові установи більш вразливими до кібератак;

- брак довіри. Дехто не довіряє цифровим технологіям і неохоче використовує їх для управління фінансами;

- потреба у кваліфікованому персоналі. Впровадження та підтримка цифрових технологій вимагає кваліфікованого персоналу, якого може не вистачати;

- регуляторні зміни. Регулятори можуть не встигати за темпами розвитку цифрових технологій, що призводить до невизначеності та ризиків. [2]

Регуляторні виклики.

Регулятори повинні вирішити низку проблем, пов'язаних з цифровою трансформацією фінансового сектору, зокрема:

- забезпечення кібербезпеки. Регулятори повинні розробити та впровадити правила для захисту фінансових установ від кібератак;

- захист споживачів. Регулятори повинні забезпечити відповідальне використання цифрових технологій та захист споживачів;

- сприяння конкуренції. Регулятори повинні заохочувати конкуренцію та запобігати монополізації на ринках фінансових послуг;

- створення сприятливого регуляторного середовища. Регулятори повинні створити сприятливе регуляторне середовище, яке заохочує інновації та розвиток цифрових технологій. [3]

Цифрова трансформація має великий потенціал для розвитку фінансового сектору.

Однак цифрова трансформація також несе в собі певні ризики та регуляторні виклики. Регуляторам необхідно вирішити ці проблеми, щоб забезпечити відповідальне використання цифрових технологій на користь споживачів.

Список використаних джерел:

1. 5 способів, як цифрова трансформація може змінити ваш бізнес URL: <https://alterego.digital/ua/blog/5-ways-digital-transformation-can-transform-your-business> (дата звернення 10.05.2024)
2. Загрози та ризики цифрової трансформації економіки URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2023/03/2020-4t3-53.pdf> (дата звернення 10.05.2024)
3. Виклики та можливості цифрової трансформації економіки URL: <https://nasoa-journal.com.ua/index.php/journal/article/download/194/191/> (дата звернення 10.05.2024)

Тілуг Д.В., студент 4 курсу,
Національного Авіаційного Університету
Набок І.І., к.е.н, доцент,
кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
Національного Авіаційного Університету

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЕКОНОМІЧНИХ КРИЗ НА ПРОВІДНІ ТНК АВІАБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ США

Транснаціональні корпорації незважаючи на свою економічну вагомість, як і інші суб'єкти господарювання, які оперують в міжнародному комерційному середовищі підвладні впливу економічним кризам та іншим явищам, наслідки яких прямо чи опосередковано стосуються діяльності ТНК. Корпорації, які оперують в авіабудівній галузі характеризуються значними витратами на НДДКР, висококонцентрованим вмістом інтелектуального капіталу та робочої сили, масштабування виробничих потужностей та більш складних форм міжнародного поділу праці, таких як: стратегічні альянси, спільні підприємства тощо[2].

Політичні, воєнні конфлікти та економічні кризи мають значний вплив на аерокосмічну галузь, впливаючи на багато її аспектів[1]. По-перше, в умовах економічних криз інвестиціям та фінансуванню проектів можуть надавати меншу пріоритетність, що веде до скорочення або відкладання важливих досліджень і розробок. Конфлікти можуть серйозно порушити ланцюги постачання, необхідні для виробництва техніки, підвищуючи витрати або провокувати затримки у виробництві. Також, вище зазначені кризи провокують падіння попиту на пасажирські авіаперевезення, що негативно позначається на виробниках літаків, хоча попит на військову продукцію може зрости, однак його стабільність сильно залежить від динаміки та перспективи обсягів закупівель[3]. Незважаючи на ці виклики, кризи можуть також спонукати до інновацій, оскільки компанії шукають нові способи вирішення виникаючих проблем, що може призвести до технологічних проривів або структурних трансформацій у галузі, що яскраво зображено на рис.1.

Протягом 2001-2023 років, можна виділити 4 основні події, які прямо чи опосередковано вплинули на авіабудівну галузь США. Першою слід виокремити структурні зрушення в галузі, а саме по монополізації ринку. Так, наприклад на початку 2000 р. компанія General Electric займала – 81,48% від всього ринку, однак після теракту, який відбувся 11 вересня 2001 року, позиції компанії дещо змінилися, а саме в порівнянні з іншими учасниками ринку, мала найбільше падіння, а наступному в році почала відновлювати свої позиції.

Сталий ріст всі представлені корпорації на рис. 1 демонстрували з 2003 по 2007 роки. Також в цей період значно наростили частку дві компанії в галузі це – Boeing та Lockheed Martin. Також, слід вказати на 2001-2002 роки, коли незважаючи на падіння попиту на внутрішні авіаперевезення відносно ненадовго впали, вони мали ріст в 5,69% в 2003 та

7,97% в 2004 роках відповідно. В 2008-2009 роках, коли в США виникла криза нерухомості, падіння на внутрішні авіап перевезення становило -4,05% та -5,16% відповідно по рокам, однак вже наступні роки попит почав поступово відновлюватись.

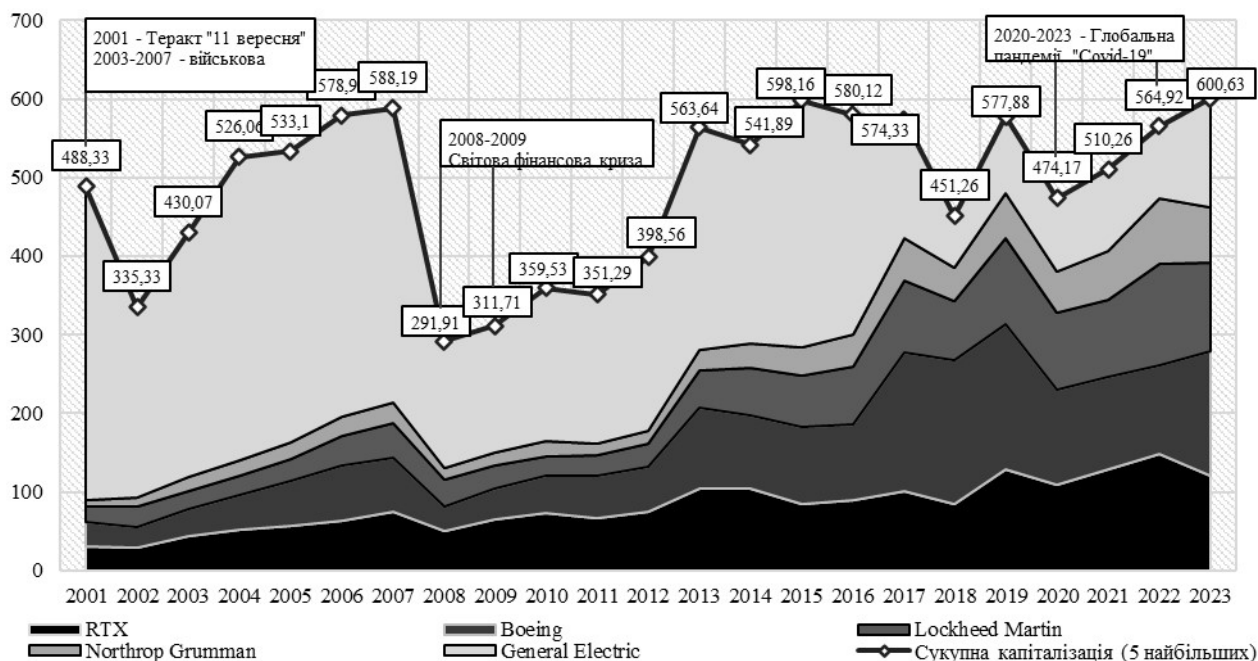

Рис 1. Структура капіталізації авіабудівної галузі США за найбільшими ТНК (у млрд дол. США).

Джерело: побудова автором на основі джерела [8].

У контексті впливу динаміки внутрішніх авіап перевезень на галузь авіабудування, найбільше падіння відбулось в період 2019-2020 роках, -58,41% та -73,89% на внутрішніх та міжнародних перевезеннях, однак падіння сукупної капіталізації галузі відносно незначне, а саме -17,95% та в наступних роках мало тенденцію до відновлення: 7,61 та 10,791 у 2021 та 2022 роках відповідно[7].

Отже, в контексті представлених фінансово-економічних характеристик, що представлені у табл 1. найбільших ТНК авіабудівної галузі США, можна резюмувати те що, вплив певних екзогенних явищ та подій по різному впливає на кожну з наявних корпорацій. Так, наприклад в період 2001-2003 років «Raytheon Technologies» не зазнала значного падіння доходів, як це відбулося з двома іншими компаніями, це безпосередньо пов'язано зі специфікою продукції яку вони виготовляють та для кого. Абсолютно асиметрична ситуація стосовно «The Boeing Company», компанія має сильно диверсифіковану структуру, як продукції, так і джерел її реалізації. Компанія не маючи порівняно значних закупівель від уряду США, орієнтується на зовнішні ринки, роблячи її залежною від природнього стану кон'юнктури ринків та безпосередньо попиту на продукцію ТНК. Однак, слід зазначити, що завдяки такої стратегії корпорації вдалося досягти частки ринку у 2001 році 6,34% та у 2023 – 26,25%.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика фінансово-економічних показників

Raytheon Technologies	The Boeing Company	General Electric(Aerospace)
-----------------------	--------------------	-----------------------------

2001-2003	Компанія мала порівняно незначні доходи по галузі, а саме – 16 млрд дол. США в 2001 та 16,7 в 2002 році, однак спаду росту не зазнала. В цей період компанія переважно спеціалізувалась на космічній розвідці та ракетних системах, яку формували 25% та 18% доходів компанії відповідно.	З 2000 по 2001 роки, доходи компанії зросли на 13,29% до 59 млрд дол. США, однак вже в наступному році впали на -7,14% За даний період значно впали доходи компанії за комерційною сферою, однак паралельно військова сфера мала стає зростання це дало змогу компанії втримати економічну вагу в контексті галузі. В період 2003-2006 компанії стабільно надходили замовлення від уряду США, Великої Британії тощо.	В контексті сукупного доходу, падіння в період 2000-2001 роки становило -3,03% та досягло значення – 125,9 млрд дол. США. Розглядаючи падіння саме На початку 2000-них років, номенклатура виробництва продукції була сильно диверсифікованою, авіабудівна сфера займала менше 10% від усіх доходів, які на 2001 рік становили 125 млрд доларів США.	Фактори впливу на структуру доходів
2007-2009	В 2007 році, компанія отримала 19,7 млрд дол. доходів, структура продукції змін майже не зазнала. Наступні три роки доходи компанії стабільно зростали на 7-8,5% річних, досягнувши доходів 24,8 млрд дол. США. Значна частина замовлень для цієї компанії надходила від уряду США та інших держав, тому їй вдалося втримати прибутковість, а також сталий ріст сукупних доходів.	З 2006-2009 роки компанія мала найбільші темпи росту в галузі. Компанія мала значний дохід в галузі, а саме 60,8 млрд дол. США в 2006 році, в 2007 році ріст доходу був 7,4%, однак в наступному році впав на -7,84%. Однак, вже в 2009 році було досягнути 67,7 млрд дол. США сукупного доходу. З 2006-2007 роки однаково зростали доходи за комерційною та військовою продукцією, однак компанія орієнтується більше на цивільну продукцію та не має значних замовлень від уряду США. Однак, як і більшість компаній в галузі попит на її продукцію швидко відновився.	Сукупні доходи компаній в 2006 році становили 150 млрд дол. США, темпи росту були на рівні 5%, до 2009 року. В 2009 році відбулося падіння -14,1%. Однак, частка авіакосмічної продукції в структурі доходів виросла з 8,05% до 11,95% у 2009 році. З 2009 року компанія активно почала переорієнтовуватись на авіакосмічну галузь, паралельно падінню сукупних доходів, частка авіабудування мала відносно стабільний ріст.	
2019-2023	В 2018 році компанія мала сукупний дохід в 27,05 млрд дол. США, який зріс на 73,4%. Наступні два роки компанія мала ріст у 24,76% та 12,56%. Досягнувши в 2023 році результату в 70,89 млрд дол. США сукупного річного доходу. В 2019 році компанія пережила вдале злиття, які їй дало змогу значно наростити потужності та мінімізувати впливу пандемії. Також в період 2022-2023 збільшилися замовлення від уряду США, що покращило перспекту зростання компанії.	2018 році компанія досягла максимум свого сукупного доходу, а саме – 101 млрд дол. США, однак вже в наступні два роки мала негативний ріст в 23,80% та -24,45% відповідно. Тільки на 2021 році отримала позитивний ріст в 7,94%, а в 2023 році вдалося досягнути показників 2019 року – 78,12 млрд дол. США. Компанія досягнувши свого історичного максимум, тимчасово втратила свої позиції, через порівняно значну концентрації продукції цивільного призначення та орієнтацією на зовнішні ринки, однак відносно швидко відновила темпи росту в 2022 році. Компанії довелося скоротити значну кількість персоналу, видатки, типу: НДДКР, R&D та відкласти поглинання інших компаній	Динаміка падіння сукупних доходів компанії залишилась негативною, з 96,33 млрд дол. США в 2018 року, доходи впали на -50% до 2021 року. Однак слід зауважити також про значні падіння в аерокосмічній продукції, яка в попередні роки порівняно була стабільною. Слід зауважити про зростання цієї частки в контексті структури доходів від 31,7% в 201 до 39,53% в 2021 та 49,22% в 2023 роках. Компанія продовжила свої плани стосовно переорієнтацію на авіабудівну галузь навіть попри значний вплив пандемії та вже в 2023 році мала позитивний ріст.	

Джерело: побудова автором на основі джерела [4; 5; 6]

Стосовно «General Electric (Aerospace)», в 2001 році являлась найбільшою корпорацією в галузі маючи 81,48% частки ринку, однак поступове падіння доходів та переорієнтацією на авіабудівну галузь, в сьогодні посідає 23,13% ринку. Як вже зазначалось це прослідковується у зростанні частки аерокосмічної продукції, а саме з початку спостережень у 2001 аерокосмічна продукція в структурі компанії займала менше 5%, однак в 2023 році структура кардинально змінилася, та частка становила вже 49,22%. В цілому авіабудівна галузь США зазнала значних якісних та кількісних структурних змін, це

характеризується кількістю компаній та їхньою часткою ринку, на початку 2000-них в галузі переважно домінувала одна компанія, однак вже сьогодні галузь можна характеризувати, як монополістичну конкуренцію, на формування якої вплинули фінансові кризи, війни, внутрішні зрушення в компаніях тощо.

Список використаних джерел:

1. ГЛОБАЛЬНІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ КРИЗИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ ДЕРЖАВ. // ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО. – 2023. – №51.
2. ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ТНК В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2023.
3. РОЗВИТОК ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ. // Економічний аналіз. – 2023. – №33.
4. Annual Report 2023 [Електронний ресурс] // General Electric – Режим доступу до ресурсу: https://www.ge.com/sites/default/files/ge_ar2023_annualreport.pdf
5. Annual Report 2023 [Електронний ресурс] // Lockheed Martin corp – Режим доступу до ресурсу: <https://investors.lockheedmartin.com>.
6. Annual Report 2023 [Електронний ресурс] // The Boeing Company – Режим доступу до ресурсу: <https://investors.boeing.com/investors/reports>.
7. Internal-External passengers flow statistic [Електронний ресурс] // Bureau of Transportation of U.S Government – Режим доступу до ресурсу: <https://www.transtats.bts.gov/Data/Elements.aspx?Data=4>.
8. Online stock market data analysis instruments [Електронний ресурс] // Stock Analysis – Режим доступу до ресурсу: <https://stockanalysis.com>.

Ткаченко О.Є.

аспірант, кафедра фінансових ринків та технологій,

Державний податковий університет,

Ірпінь, Україна

ORCID 0000-0002-6935-1824

email: tkachenkooleksandr689@ukr.net

Науковий керівник: д. е. н., професор, **Коваленко Ю.М.**

МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

В Україні, як і в будь-якій іншій країні, неможливо уявити функціонування банківського сектору без належного державного регулювання. Ефективне регулювання банківського сектору ґрунтується на конструктивному поєднанні таких складових як законодавчо-нормативної, так і методологічної. Дійсно, кожна країна має напрацьовані механізми такого регулювання відповідно до чинного законодавства. Але, в умовах впливу різноманітних ризиків, зокрема повномасштабної війни, підходи та критеріальність державного регулювання зазнає перегляду з метою адаптації до сучасних реалій.

Зарубіжний досвід свідчить, що регулювання та нагляд за банківським сектором слугує задля забезпечення фінансової стабільності, недопущення фінансових криз та стресових ситуацій. Імплементация кращих практик окремих регуляторних підходів зарубіжних країн та вивчення новітніх процесів у даному питанні, сприятиме швидшому та ефективному адаптуванню до українських реалій.

Державне регулювання та банківський нагляд у зарубіжних країнах має тривалу історію. До речі, впродовж останнього часу (часовий лаг – останні 15-20 років) практично всі країни світу дійшли висновку, що державне регулювання в цілому, і банківський нагляд, зокрема, мають велике значення як для фінансового сектору країни, так і економіки в цілому.

Які ж існують моделі державного регулювання банківського сектору? І.О.

Веретельніков [1], досліджуючи світові моделі державного регулювання банківського сектору виділяє ліберальну, європейську, американську, змішану, перехідну та ісламську моделі. Узагальнення характеристикних ознак зазначених моделей представлено на рис. 1.

Звичайно в основі кожної моделі державного регулювання банківського сектору принципового значення набуває характеристикність і роль регулятора, його функціональна орієнтованість та об'єктність регулювання. Все це в цілому є маркерами, за якими класифікуються національні системи державного регулювання банківського сектору. В Україні в умовах воєнного стану найбільш правильним є сильне втручання держави для стимулювання розвитку та фінансової безпеки, тому скоріш за все прийнятною є перехідна модель.

Фінансова система будь-якої країни складається з банківського сектору, фондового ринку та страхового ринку, але при цьому функціональне концентрування регуляторних форматів на секторальність є різним. Відповідно до зазначеного розрізняють три основні підходи до організації державного регулювання банківського сектору – модель єдиного управлінського органу (мегарегулятора), модель «двох вершин» та секторальна модель.

Рис. 1. Узагальнення специфічних рис моделей державного регулювання банківського сектору

Джерело: побудовано автором за [1]

Динамічний розвиток економік та фінансових систем різних країн доводить, що все більше спостерігається трансформаційний перехід від секторальної моделі до формування моделі мегарегулятора або «двох вершин». Це стосується таких країн як Франція, Греція, Фінляндія, Литва, Португалія та ін. Такий перехід обумовлений потребою в координуванні регуляторних механізмів і процесів, які є властивими для різних фінансових секторів. Цьому сприяє також активізація конкурентної боротьби та нівелювання так званих меж банківського та страхового бізнесу й ринку цінних паперів [2].

Єдиноправильного «рецепту» щодо оптимальної регуляторної моделі, яка б ефективно функціонувала та унеможливлювала б виникнення фінансових криз, не існує. Вибір організаційної моделі щодо банківського нагляду залежить від структуризації національної фінансової системи, національних традицій та обумовлюється певною сукупністю факторів.

Сьогодні практична площина функціонування банківського сектору України визначається умовами воєнного стану. Так, за підсумками 2022 року банківський сектор характеризувався досить низьким співвідношенням активів до ВВП (40%). Банківський сектор відзначився помірним рівнем концентрації та водночас високим рівнем державної власності, на яку припадає до 50% чистих активів. Звичайно, це є наслідком реалізування всієї сукупності реформ, які були впроваджені з початку агресії РФ проти України в 2014 році. Щодо регулювання фінансового сектору, НБУ постійно проводив комплексні перевірки якості активів (AQR), здійснював стрес-тестування, підвищував дотримання нормативів капіталу та ліквідності. Зрозуміло, що не всі банки змогли виконати постійно зростаючі вимоги до фінансового базису своєї діяльності, тому вони були ліквідовані або відбувалася процедура їх націоналізації. В результаті проведених заходів у 2022 році кількісне представлення банків зменшилося порівняно із 2015 роком вдвічі. При цьому, як позитивну тенденцію слід відмітити зростання нормативу адекватності капіталу (CAR), значення якого перевищило 21% ризик-зважених активів у листопаді 2021 року порівняно з 12,3% на кінець 2015 року. Впродовж року, починаючи з квітня 2023 року та для двадцяти банків, які є лідерами ринку і на яких припадає 20% активів банківської системи, НБУ вирішив провести повноцінне стрес-тестування.

Отже, можна зробити висновок, що банківський сектор за обраним вектором розвитком лише зміцнювався та зростав як у фінансовому, так і організаційному плані. Сьогодні ключове завдання для банківського сектору забезпечення стабільної та прибуткової роботи в умовах війни. За результатами 2023 року банківський сектор показав гарні результати своєї роботи, зокрема в частині забезпечення високої операційної ефективності. Банківський сектор успішно пройшов стрес-тест НБУ, і це є свідченням ефективного його регулювання.

В сучасних реаліях звичайно зросли ризики, але, разом із тим ефективні ризик-орієнтовані політики більшості банківських установ дозволили продовжити кредитування бізнесу та домогосподарств. При цьому, одним із пріоритетних аспектів у 2024 році скоріш за все буде реструктуризація кредитів клієнтів, які постраждали від воєнної агресії з боку РФ. Фінансова допомога від міжнародних фінансових організацій, співпраця з органами місцевого самоврядування, розширення програм кредитування через використання пільгових відсоткових ставок, гарантійних ресурсів у підтримці ветеранів, енергоефективності, переробної галузі, експорту та інше, в сукупності спрямовані на забезпеченні фінансової стабільності та балансуванні результативності і соціальної відповідальності банківського сектору в сучасних умовах.

Наприкінці слід відмітити, що цифрові технології стали необхідним й ефективним інструментарієм в процесі управління кризовими явищами в процесі функціонування вітчизняного банківського бізнесу як під час пандемії, так і в умовах воєнного стану в Україні. Пришвидженню процесів цифровізації у банківстві сприяли карантинні і це, в свою чергу, допомогло банкам продовжити свою роботу під час російської агресії. Відповідно Національний банк України застосовував комплекс антикризових заходів як

макрорівня (побудова стратегій подальшого розвитку, активізація співпраці з різними регуляторними органами, тощо), так і мікро- характеру (ідентифікування проблем різного формату, аналізування ризикових позицій, поглиблення та вдосконалення ризик-менеджменту). Все це в цілому сприятиме забезпеченню ефективного функціонування банківського сектору в поєднанні з належним державним регулюванням як окремих банків, так і в цілому їх сукупності.

Список використаних джерел:

1. Веретельніков І.О. Світові моделі державного регулювання банківського сектору. *Державне будівництво*. 2023. № 1 (33). С. 148–162.
2. Лещенко В.В. Організація системи банківського нагляду: структуру, моделі, проблеми регулювання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. №6. С. 132–136.
3. Пась Я.І. Цифровізація антикризового управління вітчизняним банківським сектором в умовах воєнного стану. *Міжнародна науково-практична конференція «Сучасний менеджмент економічних систем в координатах парадигми сталого розвитку»*. URL:https://economics.net.ua/files/science/suchasnyu_men/2023/SM_2023.pdf.

Цуканов Є.О.,

здобувач 4-го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Міжнародний бізнес»,
Національний авіаційний університет
Київ, Україна
Науковий керівник: **Висоцька М.П.**, к.е.н., професор,
кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу
Національний авіаційний університет
Київ, Україна

ЕВОЛЮЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ: ІННОВАЦІЇ, ФІНТЕХ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Міжнародні фінансові ринки є важливою частиною глобальної економічної системи, і вони відіграють важливу роль у розподілі капіталу та ризиків між різними країнами, які їх споживають. Ці ринки пройшли через багато століть, переходячи від простих торговельних операцій та обміну валют у минулому до сучасної високотехнологічної та складної фінансової системи.

До XVIII століття, коли з'явилися перші фінансові інструменти, такі як векселі та облігації, а також перші біржі та банки, фінансові ринки вже існували. У період індустріалізації XVIII–XIX століть з'явилися фінансові ринки, промислове виробництво та торгівля, а також акціонерні товариства та фондові біржі. XX століття було ознаменоване лібералізацією ринків, інтернаціоналізацією інвестицій і торгівлі, розвитком міжнародних фінансових центрів і глобалізацією фінансових ринків [2].

Вплив інновацій і фінансових технологій на глобальні фінансові ринки стає все більш помітним. Ключові розробки включають:

Криптовалюти та блокчейн: технологія блокчейну гарантує безпеку та прозорість транзакцій, а Bitcoin та інші криптовалюти створюють альтернативну форму цифрових грошей [6].

Роботизовані торгові системи: ці системи використовують алгоритми, щоб виконувати часто зустрічаються торгові операції на фінансових ринках.

Штучний інтелект (ШІ) та машинне навчання: застосування ШІ для виявлення торгових можливостей, прогнозування цін і аналізу великих даних.

Цифрові платформи та додатки: платформи для торгівлі цінними паперами,

криптовалютами, управління інвестиційними портфелями та інші.

Регуляторна техніка: використання технологій для забезпечення відповідності нормативним вимогам і ефективного управління ризиками відповідності.

Незважаючи на те, що технологічні інновації створюють нові можливості та ризики, вони також створюють нові виклики та ризики, які вимагають ретельного аналізу та регулювання. Але разом з інноваціями зростають і ризики, що вимагає більшого контролю та управління. Закони посилюють вимоги до капіталу, ліквідності та прозорості фінансових установ. Моделювання екстремальних ситуацій і стрес-тестування є новими підходами до оцінки та контролю ризиків [1].

Крім того, глобалізація та інтеграція ринків призводять до збільшення транскордонних капіталових потоків, а також до того, що міжнародні стандарти звітності та правила стають більш однаковими. Ці тенденції свідчать про те, що міжнародні фінансові ринки стають все більш пов'язаними, і вони все більш вразливі до шоків і нерівностей у світовій економіці.

Таким чином, глобальні фінансові ринки постійно змінюються завдяки інноваціям, фінтехам і новим методам управління ризиками. Для забезпечення стабільності та ефективності глобальної фінансової системи в майбутньому важливо розуміти ці тренди. Управління ризиками є життєво важливим для міжнародних фінансових ринків. Фінансові ризики — це ймовірність того, що ви втратите або не отримаєте очікуваних доходів через зміни та невизначеність ринкових факторів. Кредитні, ринкові, операційні, ліквідні та юридичні ризики є основними видами фінансових ризиків [4].

Сучасні підходи до управління ризиками включають ідентифікацію, оцінку, спостереження та контроль ризиків. Кількісні методи, такі як Value-at-Risk (VaR), стрес-тестування та сценарний аналіз, широко застосовуються. Хеджування, диверсифікація портфелів і використання похідних фінансових інструментів також є важливими [5].

З кожним днем фінансові технології та інновації стають все більш важливими компонентами управління ризиками на міжнародних фінансових ринках. Технології розподілених реєстрів і блокчейну можуть зробити процеси управління ризиками більш прозорими та ефективними. Моделі оцінки ризиків і виявлення аномалій можна покращити за допомогою машинного навчання та штучного інтелекту. Крім того, технології фінансів, такі як додатки та цифрові платформи, можуть допомогти інвесторам краще розуміти свої гроші та покращити доступ до фінансових послуг [3].

Від простих торговельних операцій до сучасних високотехнологічних і складних систем, міжнародні фінансові ринки пройшли довгий шлях трансформації. У цей період вони зазнали значного впливу від інновацій, фінансових технологій і змін у методах управління ризиками.

Цифровізація, впровадження фінтех-рішень, посилення регулювання та зростання значення ефективного управління ризиками є ознаками поточного етапу розвитку. Інновації, такі як криптовалюти, блокчейн, штучний інтелект і роботизовані торгові системи, змінюють традиційні фінансові послуги та процедури. Водночас вимоги до прозорості операцій фінансових інституцій зростають, а також застосування нових методів оцінки та контролю ризиків.

Дослідження в цій галузі можуть включати вивчення того, як нові фінансові технології впливають на світові ринки, створення кращих методів регулювання та створення ефективних методів управління ризиками в умовах зростаючої невизначеності та волатильності. Крім того, для забезпечення стабільності та стійкості світової фінансової системи необхідно досягти глобальної координації правил і стандартів звітності.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний фінансовий ринок: тенденції та інструменти [Текст] : монографія / [Шелудько Н. М. та ін.] ; за ред. Н. М. Шелудько ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - Київ : КНТЕУ, 2018. - 536 с.

2. Кравченко, Ю. Я. Ринки фінансових інструментів: Навчальний посібник. - К.: Кондор, 2017. - 376 с.
3. Fintechs and the Market in Financial Analysis (2019). Chishti, S., Puschmann, T., and Patel, R. (eds.). De Gruyter.
4. Фінансові ризики: ідентифікація та управління [Текст] : монографія / [М. Ю. Куценко та ін.] ; за ред. М. Ю. Куценко ; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». - Київ : КНЕУ, 2018. - 303 с.
5. Управління ризиками у фінансовій системі [Текст] : монографія / [І. О. Бланк та ін.] ; за ред. І. О. Бланка ; М-во освіти і науки України, Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - Київ : КНТЕУ, 2019. - 447 с.

Чернишова А.О.

здобувач ступеня магістра за освітньою програмою
«Дипломатія та міжнародне співробітництво»
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин,
Київ, Україна.

email: anneta.channe@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-9600-5405>

Науковий керівник:

Ковтун Олена Юріївна,

к.п.н., доцент

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ХХІ СТОЛІТТЯ.

Міжнародний валютний фонд спрогнозував, що у 2024 році світова економіка зросте на 0,2 відсоткового пункту до 3,1% [1]. Покращення оцінки МВФ пов'язує з вищою, ніж очікувалося, стійкістю економіки Сполучених Штатів й низки держав із ринком, що формується, і країн, які розвиваються, а також з бюджетною підтримкою в Китаї. Однак прогноз на 2024-2025 роки є нижчим за середній історичний показник 2000-2019 років у 3,8% через жорстку політику центробанків для боротьби з інфляцією, згортання бюджетної підтримки на тлі високої заборгованості [1]. Через пандемію та нестабільну політичну ситуацію в багатьох країнах очікується повільне зростання показника світової економіки і попереду можуть виникнути економічні турбулентності. Більше того, нові стрибки вартості сировинних товарів через геополітичні потрясіння, зокрема напади на судноплавство в Червоному морі, можуть продовжити жорсткі монетарні умови. Глобальний економічний ландшафт характеризується невизначеністю. Вищеперелічені фактори можуть суттєво вплинути на фінансові ринки. Подолання цієї невизначеності та ефективне управління ризиками є постійним викликом для фахівців у сфері фінансів. Варто зауважити, що пік інфляції вдалося пройти ще наприкінці 2022-го року. Однак весь 2023 рік провідні центральні банки світу продовжували боротися з інфляцією. Її зумовили дуже щедра монетарна підтримка економік у період пандемії, а підсилили наслідки великої війни Росії проти України. Зростання цін на продовольчі товари та енергоресурси змусило центральні банки усвідомити, що ця інфляційна криза не минеться так швидко, як вони очікували раніше. Проте центробанки не поспішають пом'якшувати свої політики, намагаючись впевнитися, що високі ціни більше не повернуться. Варто виокремити, що прогноз щодо глобальної інфляції на 2024 рік залишився колишнім - 5,8%, на 2025 рік знизився на 0,2 в. п. - до 4,4% [2]. МВФ очікує швидшого зниження у державах із розвинутою економікою (в 2024 році до 2,6%), ніж у країнах із ринком, що формується, і тих, що розвиваються (до 8,1%) [2]. Навіть через півтора року після початку підвищення ставок регулятори не можуть впевнено сказати, чи зробили достатньо, щоб вгамувати зростання цін. Водночас, політика високих ставок мала і непрямий вплив на ціни. Уповільнення економік не давало зростати

цінам на нафту. Наприклад, вартість нафти Brent протягом 2023 року коливалася у межах 73-96 дол за баррель [3].

Однією з головних проблем, що стоять сьогодні перед фінансовою галуззю, є постійне ускладнення нормативно-правового регулювання. Уряди та регуляторні органи в усьому світі встановлюють більш жорсткі правила та норми для фінансових установ, щоб захистити інтереси споживачів та підтримати фінансову стабільність. Дотримання цих норм вимагає значних ресурсів і зусиль, а їх недотримання може призвести до значних штрафів і втрати репутації[4].

Швидкий розвиток технологій, особливо у вигляді фінтех-стартапів, руйнує традиційні банківські моделі. Такі інновації, як блокчейн, криптовалюти та штучний інтелект, змінюють спосіб надання фінансових послуг. Хоча ці інновації відкривають захоплюючі можливості для підвищення ефективності та зручності, традиційні фінансові установи повинні швидко адаптуватися, щоб інтегрувати нові технології у свої системи і залишатися конкурентоспроможними. З цього випливає проблема загрози кібербезпеки, оскільки фінансові установи все більше покладаються на цифрові платформи для проведення транзакцій і зберігання конфіденційних даних, вони стають основними мішенями для кібератак [5]. Наприклад, витоки даних та атаки з використанням програм-вимагачів, становлять значний ризик для галузі. Захист даних і фінансових активів клієнтів має першорядне значення, і щоб подолати цю проблему з безпекою, необхідно постійно бути пильними та інвестувати в заходи безпеки.

Фінансова індустрія перебуває в епіцентрі дефіциту талантів. Навички, необхідні для того, щоб орієнтуватися в складнощах сучасних фінансів, включаючи аналіз даних, кібербезпеку та фінтех-експертизу, користуються високим попитом, але є дефіцитними. Залучення та утримання найкращих спеціалістів, які володіють цими навичками, є проблемою, з якою стикаються багато фінансових установ. Ця проблема є актуальною, оскільки наразі зростає кількість високооплачуваних гуманітарних професій, але спеціалісти з міжнародних фінансів також завжди будуть бажаними [6]. Для залучення талантів у цю сферу, необхідна кооперація великих фінансових установ з найкращими університетами різних держав, проведення курсів з фінансової грамотності по доступним цінам і працювати над рекламою, іміджем для залучення фахівців у фінансовому індустрію.

Список використаних джерел:

1. World Economic Outlook [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2024/01/30/world-economic-outlook-update-january-2024>
2. Global inflation forecast [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.oecd.org/newsroom/economic-outlook-steady-global-growth-expected-for-2024-and-2025.htm>
3. Brent oil price 2023 [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=61142#:~:text=January%202%2C%202024-.Brent%20crude%20oil%20prices%20averaged%20%2419%20per%20barrel%20less%20in,of%20%2419%2Fb%20after%20rounding.>
4. Financial regulation in the context of the global economy [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.bbvaresearch.com/en/publicaciones/global-financial-regulation-weekly-update-may-3-2024/>
5. How does a technological break through affect international finance? [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2023/06/intersecting-paths-caroline-freund>
6. Short age of specialists in the field of international finance [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.manpowergroupusa.com/insights/the-talent-shortage-in-the-financial-sector>

Чернов О.О.

аспірант кафедри підприємництва, торгівлі і логістики,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», Харків, Україна
ORCID: [0009-0001-7005-0009](https://orcid.org/0009-0001-7005-0009)
email: Oleksandr.Chernov@emmb.khpi.edu.ua

Гузь О.Б.

аспірант кафедри підприємництва, торгівлі і логістики,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», Харків, Україна
ORCID: [0009-0001-0007-5892](https://orcid.org/0009-0001-0007-5892)
email: Ostap.Huz@emmb.khpi.edu.ua

Волкодав В. Ю.

аспірант кафедри підприємництва, торгівлі і логістики,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», Харків, Україна
ORCID: [0009-0002-3305-7516](https://orcid.org/0009-0002-3305-7516)
email: Vladyslav.Volkodav@emmb.khpi.edu.ua

Науковий керівник: Сергієнко О.А.

д.е.н, професор, професор кафедри підприємництва, торгівлі і логістики,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», Харків, Україна
ORCID: [0000-0002-9796-9218](https://orcid.org/0000-0002-9796-9218)
email: Elena.Sergienko@khpi.edu.ua

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СЕКТОРУ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Компанії роздрібної торгівлі відіграють важливу роль у світовій економіці, задовольняючи повсякденні потреби споживачів. Вони відносяться до сектору споживчих товарів згідно глобальному стандарту класифікації GICS [1]. Ця категорія включає такі речі, як продукти харчування та напої, товари для дому та засоби гігієни, а також алкоголь і тютюн. Це товари, споживання яких люди не можуть або не бажають скоротити, незалежно від свого поточного фінансового становища. Тому зазвичай сектор демонструє найменшу чутливість до економічних циклів через стабільний попит на його продукцію та послуги.

Станом на початок квітня 2024 р. доля компаній сектору у індексі SP500 складала приблизно 5.86%, а відповідна величина ринкової капіталізації – 4.64 трлн. дол. США [2]. Загалом, сектор показує динаміку, яка в цілому повторює динаміку ринку в цілому (див. рис. 1). На графіку нижче наведена динаміка ціни індексу SP500 та відповідного індексу для сектору споживчих товарів, ціни нормовані від початкового значення 100 станом на 01.01.2019р.

Безумовною перевагою є той факт, що у період загальноекономічних криз сектор демонструє значно менші розміри просадок, тому дуже часто інвестори обирають значно менші потенційні прибутки але й суттєво менший ризик.

Фактор стабільності, притаманний сектору, є певним обмежувачем зросту для компаній, що входять до його складу. Тому компанії дуже часто співпрацюють одна з одною, створюючи ефективні бізнес-колаборації, щоб розширити свій ринок і досягти спільного зростання та успіху.

Стратегія колаборації передбачає спільну роботу з використанням внутрішніх і зовнішніх зв'язків для об'єднання ресурсів, створення вартості, вирішення проблем і досягнення спільних цілей і завдань.

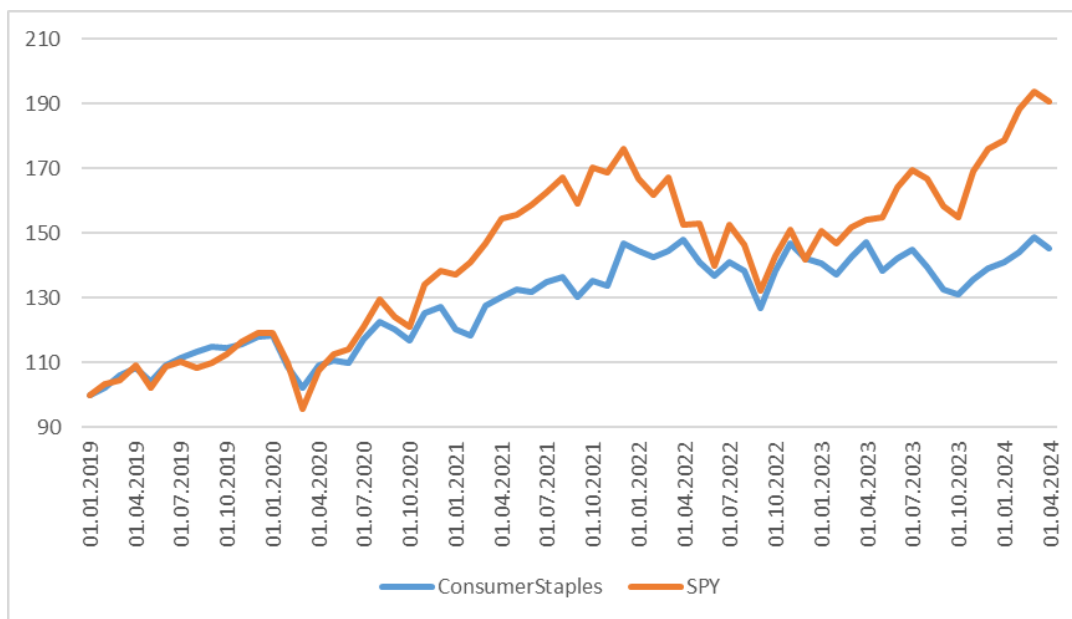

Рис. 1. Порівняльна динаміка S&P 500 Index та S&P 500 Consumer Staples Sector Index

Джерело: [3].

Стратегія колаборації має низку наступних переваг та позитивних наслідків [3].

1. Збільшення залученості споживачів. Об'єднання з іншими відомими брендами дозволяє зв'язатися зі своєю цільовою аудиторією на глибшому рівні й часто в цифрових просторах, куди ви, можливо, компанія раніше не мала доступу.

2. Вихід на нові ринки. Стратегічне партнерство дає доступ до нових сегментів клієнтів і ринків, що у свою чергу призводить до збільшення продажів та підвищити впізнаваність бренду.

3. Зменшення витрат. Зменшення витрат у основній сфері може значно покращити фінансову стабільність компанії та її здатність брати участь у інших видах діяльності (наприклад, вийти на новий ринок).

4. Підкреслення автентичності. співпраця з іншими брендами, які відповідають цінностям і баченням компанії, може підкреслити її автентичність. Ця автентичність викликає відгук у споживачів, сприяючи появі довіри та надійності.

5. Стимулювання інновацій. Співпраця часто призводить до пропозицій інноваційних продуктів, які поєднують сильні сторони та досвід обох партнерів. Це сприяє розвитку креативності та може позиціонувати обидва бренди як піонерів у відповідних галузях.

Дуже часто стратегія колаборації стає успішною для партнерів, що належать різним секторам. У якості прикладів вдалої імплементації можна назвати наступні: Balenciaga & Crocs; Kanye & Adidas; Levi's & Pinterest; BuzzFeed & Best Friends Animal Society; Amazon & American Express; UNICEF & Target; Nike & Apple; Bonne Belle & Dr. Pepper; Burger King & McDonald's [4,5].

Ця стратегія є особливо актуальною в сучасному висококонкурентному діловому середовищі, де компанії постійно шукають способи виділитися серед своїх конкурентів і отримати перевагу над іншими. Співпрацюючи з іншими брендами, компанії можуть об'єднати свої ресурси, досвід і знання ринку для розробки інноваційних продуктів і послуг, які задовольняють потреби та вподобання своїх споживачів, що постійно змінюються.

Список використаних джерел:

1. msci.com. (б.д.). <https://www.msci.com/our-solutions/indexes/gics>
2. digital.fidelity.com. (б.д.). <https://digital.fidelity.com/prgw/digital/research/sector/detail/cons-staples>

3. The hype innovation blog. (б.д.). <https://www.hypeinnovation.com/blog/the-four-main-types-of-business-collaboration>

4. hubspot.com. (б.д.). <https://blog.hubspot.com/marketing/best-cobranding-partnerships>

5. shopify.com. (б.д.). <https://www.shopify.com/retail/brand-collaborations-7-examples-of-retailers-working-together-to-reach-broader-audiences>.

Шевченко А.Ю

здобувач ОП «Готельно-ресторанна справа»
Запорізький національний університет, Запоріжжя, Україна
ORCID: 0009-0003-5287-0665
email: idbetterbesleeping@gmail.com

Дугієнко Н.О.

к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки,
природних ресурсів та економіки міжнародного туризму
Запорізький національний університет, Запоріжжя, Україна
ORCID 0000-0002-4551-5548
email: dugienkonata@ukr.net

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА БІЗНЕСУ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ СЕКТОРІ: ГРАНТОВА СИСТЕМА ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ

У період повномасштабного вторгнення готельно-ресторанна індустрія зазнала чи не малих втрат та потребує допомоги у розвитку та відновленні. Саме для цього необхідна грантова система підтримки бізнесу.

Створення сприятливої правової бази є необхідним для розвитку готельної індустрії. Широко визнано, що готельний сектор в Україні залишається недостатньо розвиненим. «Показник забезпеченості номерним фондом у розрахунку на тисячу жителів у Києві є найнижчим серед столиць Центральної і Східної Європи та становить 3,5 номера на тисячу жителів. Для порівняння: у Софії і Бухаресті – 5,2 номера, в Празі – 27,3 номера» [1].

З огляду на цю статистику, очевидно, що готельна індустрія України має значний простір для зростання та вдосконалення. Незважаючи на поточні проблеми і більш низькі показники в порівнянні з іншими країнами, є потенціал для розширення і розвитку. Ефективне правове регулювання, стратегічні інвестиції та цільові ініціативи можуть сприяти розвитку готельного сектору в Україні, що призведе до збільшення можливостей працевлаштування, економічного зростання та більш конкурентоспроможної туристичної галузі.

Для покращення стану готельно-ресторанної індустрії доцільне залучення програм грантового фінансування існуючих підприємств задля їх розвитку та програм підтримки підприємств, які тільки збираються започаткувати свій бізнес.

Наразі прикладом такої програми є державна послуга «Грант на власну справу». Порядок надання цієї послуги регулюється документом 738-2022-п «Деякі питання надання грантів бізнесу» (редакція від 14.03.2024) [2].

Документ визначає порядок надання мікрогрантів фізичним та юридичним особам для створення або розвитку власного бізнесу. Він визначає критерії, умови та механізми надання безповоротної державної допомоги у вигляді мікрогрантів. Метою є покращення рівня зайнятості населення та стимулювання створення або зростання малого бізнесу. Фінансування надходить з Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття та державного бюджету. Мікрогранти надаються для конкретних статей витрат, таких як придбання обладнання, маркетинг та оренда. Одержувачі повинні відповідати певним критеріям і зобов'язуватися до створення робочих місць. Закон спрямований на підтримку підприємництва та економічного розвитку шляхом надання фінансової допомоги малому бізнесу [3].

За умовами отримання, малі та мікропідприємства можуть отримувати мікрогранти для створення або розвитку власного бізнесу на суму від 50 000 до 250 000 гривень. Важливою умовою для затвердження гранту є створення робочих місць та офіційне працевлаштування працівників: для грантів до 150 000 грн – це один працівник, для грантів до 250 000 грн – щонайменше двоє[4].

Висновки. Система надання грантів в готельному бізнесі відіграє вирішальну роль для стимулювання інновацій, стійкості та зростання галузі. Ефективно використовуючи гранти, готельний та ресторанний бізнес може скористатися можливостями для розвитку та сприяти довгостроковому успіху та стійкості туристичного сектора. Результати залучення грантів задля поліпшення стану малого та середнього бізнесу уже відчутні і мають перспективи ставати більш суттєвими.

Список використаних джерел:

1. Литвинчук, Я., Кляцька, А., Терзов, В. Дослідження: Готельний ринок Києва на карті Європи. Cushman & Wakefield. 2017. URL: <http://www.afo.com.ua/doc/Hotel-market-in-Kiev-on-the-map-of-Europe.pdf>
2. Грант на власну справу. Державні послуги онлайн. Дія. URL: <https://diia.gov.ua/services/grant-na-vlasnu-spravu> (дата звернення: 14.04.2024).
3. Деякі питання надання грантів бізнесу : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 р. № 738 : станом на 14 берез. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-п#Text> (дата звернення: 14.04.2024).
4. Кобеля-Звір М. Я. Державні гранти для розвитку малого та середнього бізнесу в умовах війни в Україні: переваги та труднощі. *Підприємництво і торгівля*. 2023. № 38. С. 37–43. URL: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2023-38-05> (дата звернення: 14.04.2024).

Дугієнко Н.О.

к.е.н., доцентка кафедри міжнародної економіки,
природних ресурсів та економіки міжнародного туризму
Запорізький національний університет, Запоріжжя, Україна
ORCID 0000-0002-4551-5548
email: dugienkonata@ukr.net

Іванова А.С.

здобувач ОП «Готельно-ресторана справа»
Запорізький національний університет, Запоріжжя, Україна
ORCID 0009-0006- 0193-8289
email: ivaanovaalbinnaa@gmail.com

ГНУЧКЕ УПРАВЛІННЯ: СТРАТЕГІЇ ВИЖИВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У ЧАСИ КРИЗИ

Визначення проблем управління українськими підприємствами та організаціями, пошук шляхів підвищення їх ефективності шляхом використання зарубіжних підходів до організації управління є надзвичайно актуальним завданням. Багато теоретичних досліджень із головних центрів економічної думки світу були нав'язані національній професії менеджменту. Конкуруючі дослідницькі центри пропонують вітчизняним компаніям різноманітні варіанти вирішення цих проблем і обіцяють перетворити свої підприємства на «квітучі оазиси». Але якщо подивитись з іншої сторони, більшість українських компаній майже не усвідомлюють своїх проблем. На початку 1990-х років впровадження ринкових відносин без відповідного протекціонізму з боку держави змусило Україну стрімко входити в міжнародний поділ праці та конкурувати з великими транснаціональними корпораціями. У такій ситуації лише найкраще пристосовані підприємці можуть вижити та адаптуватися до ринку. Позитивні зміни макроректингового середовища, що почалися в 1999 році,

привели до поступового відновлення внутрішнього ринку, це дозволило вітчизняним компаніям і науковцям думати не тільки про вирішення поточних проблем, а й про майбутні перспективи.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 року і триває донині, спричинило масштабні руйнування, пошкодження майна та інфраструктури, гуманітарну катастрофу та економічну і соціальну кризу в усьому світі. Наразі важко оцінити вплив і тривалість кризи, а також масштаби її поширення. За таких обставин фінансова підтримка економіки має стати джерелом стабільності для всіх сфер життя в країні. Однак, швидка зміна зовнішнього середовища підприємств змусила багато з них припинити свою діяльність або суттєво скоротити обсяги виробництва. В таких умовах ефективні системи управління на підприємствах є одним ключових механізмів їх виживання. Звичайно, повністю убезпечити себе від ризиків, пов'язаних із запровадженням воєнного стану, неможливо, але за допомогою менеджменту ризики можна ефективно мінімізувати до безпечного рівня. Для цього необхідно більш ретельно підходити до демонстрації, своєчасної ідентифікації та безперервного аналізу всіх ризиків, на які наражається компанія, а також розробляти превентивні заходи для реагування на будь-які несприятливі ситуації, що виникають у зовнішньому середовищі. Очевидно, що воєнний стан ставить принципово нові виклики перед організацією сучасного менеджменту на підприємствах. Тому важливо проаналізувати, як змінилися акценти в управлінській діяльності та наскільки ситуація на підприємствах може бути покращена за рахунок впровадження іноземного досвіду у вітчизняну управлінську практику.

За результатами дослідження консалтингової компанії Advanter Group в Україні станом на 13 березня 2022 року припинили діяльність майже 86,5% малих і середніх підприємств; 5,8% були частково функціональними; 5,85% компаній зменшили навантаження, і лише близько 2% підприємств фактично не змінили навантаження. Ця компанія повторила дослідження через місяць, за результатами зафіксовано посилення процесу адаптації суб'єктів малого та середнього підприємництва до умов діяльності в умовах воєнного стану, у тому числі: кількість непрацюючих підприємств зменшилась майже на 56%; 19,1% частково повернулися до роботи і близько 8,5% збільшили обсяг своєї діяльності. Дослідження, проведене Advanter Group 5 травня, показало, що частка компаній зі зниженням операційного обсягу зросла до 24,1%, а також тих, у яких фактичний операційний обсяг не змінився, – 12,3% (рис.1) [1].

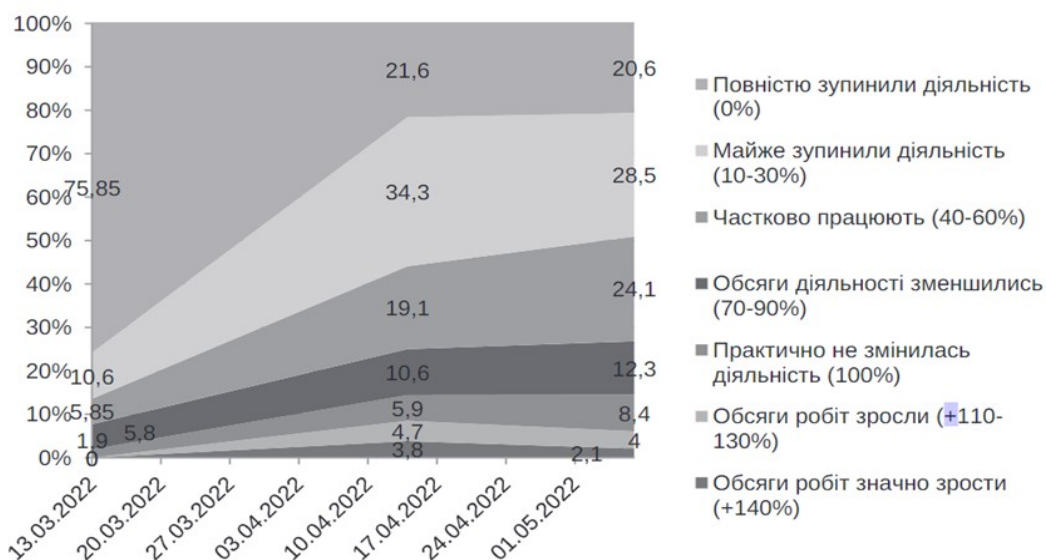

Рис. 1. Стан активності вітчизняного бізнесу в умовах повномасштабного військового вторгнення.

Джерело: [1]

Аналіз вище зазначених тенденцій показує, що для того, щоб вижити у воєнний час,

компаніям необхідно вжити рішучих заходів, зокрема, в системі управління. Серед них: прискорення прийняття управлінських рішень, застосування гнучких стилів управління, покращення комунікаційних процесів, забезпечення безпеки та психічного здоров'я працівників та підтримання продуктивності праці. Таким чином, використання гнучкого управління на підприємствах виходить на принципово новий рівень. Цей тип управління широко розповсюджений в США та Західній Європі, але поки що не в Україні. Використання принципів гнучкого управління передбачає непослідовність управлінських вимог та високу швидкість зміни процесів. Крім того, цей тип управлінської ідеології також передбачає зменшення надмірної бюрократизації бізнес-процесів та зміну акцентів у мотивації працівників. Гнучкість методів управління дозволяє швидко та адекватно реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі компанії.

Дослідники Копчак Ю., Слюсаренко К. та Чумаков К. у своїй роботі зазначають, що: «В умовах сучасних викликів, насамперед через пандемію коронавірусу COVID-19, а потім і збройного протистояння з ворогом, українська економіка постійно ризикує втратити працездатність. Ситуація погіршується на тлі ключових елементів економіки будь-якої країни – підприємства не мають можливості продовжувати роботу в нових умовах, змушені припиняти роботу, обмежувати чи вимушено переносити виробництво та евакуювати людей, співробітників в безпечнішу зону» [2].

Підсумовуючи дослідження, найбільшим викликом для вітчизняних підприємств стало запровадження воєнного стану в Україні. Тому природним було намагання розробити механізми стабілізації управління в нових умовах. Важливим інструментом у цьому став менеджмент. Зрозуміло, що стандартний набір інструментів для впровадження менеджменту на підприємствах вже не є ефективним і тому в пошуках шляхів вирішення проблем звертаються до міжнародного досвіду. Враховуючи ситуацію, в якій опинилися українські підприємства, оптимальним варіантом є використання американських та західноєвропейських практик впровадження гнучких систем управління та їх невід'ємної складової стратегії співробітництва. Крім того, все більшу роль відіграє анти кризове управління, яке може набувати форми аматорського антикризового менеджменту, антикризового консалтингу та управління під керівництвом зовнішніх антикризових менеджерів. Незважаючи на нинішній брак корпоративних ресурсів, використання самодіяльного менеджменту є найбільш прийнятною практикою в Україні. Основою підприємства є колектив, а запровадження гнучких умов праці вимагає врахування міжнародного досвіду. При цьому зростає роль мотивації працівників до результативності, особливо у формі взаємодопомоги та взаємопідтримки, що вже давно практикується практично у всіх компаніях США, Великобританії, Франції та Японії.

Вирішення актуальних проблем державного управління в Україні потребує використання системних механізмів національного рівня. Одним із ключових елементів цього механізму є розробка системи національних стандартів маркетингової та управлінської діяльності. Широкому впровадженню сучасних методів менеджменту та, насамперед, обізнаності підприємців щодо причин власних проблем сприятиме організація «круглих столів» за участю провідних експертів галузі. Потрібні також певні зміни державних пріоритетів, очікується, що макроекономічні показники покращать не лише умови світового ринку, але й ефективність кожного працівника.

Список використаних джерел:

1. Advanter Group. Дослідження стану МСБ в Україні 05.2022 : Бізнес поступово відновлюється. URL: <https://advanter.ua/#cta>
2. Копчак Ю.С., Слюсаренко К.В., Чумаков К.І. Сучасні виклики до менеджменту підприємств та організацій в Україні: врахування зарубіжного досвіду у вітчизняній практиці. *Електроний журнал «Економіка та суспільство»*. 2023. Вип. 48. URL: <http://surl.li/rtqsw>

Школьнік С.В

Науковий керівник: **Андронік О.Л.**, к.е.н., доцент
ДонНУ імені Василя Стуса,
Вінниця, Україна

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Штучний інтелект стає все більш значною складовою в сучасному бізнес-середовищі, проте дослідження щодо впливу штучного інтелекту на ефективність діяльності підприємств залишається актуальним. Незважаючи на значні технологічні досягнення в галузі штучного інтелекту, виникає ряд питань щодо того, як саме ці технології можуть впливати на різні аспекти функціонування підприємств.

Використання штучного інтелекту в діяльності сучасних підприємств є відносно новим, але надзвичайно комплексним напрямом досліджень, який стрімко розвивається за участю багатьох дослідників і практиків. Багато вітчизняних та зарубіжних вчених приділяють увагу дослідженню окремим аспектам розвитку, створення, впровадження та застосування технологій штучного інтелекту в діяльності підприємств. Зокрема, заслуговують на увагу праці таких вчених, як Кузьомко В. М., Олійник Т.І., Таранич А.В., Поповиченко І.В. та інші.

Мета дослідження полягає у вивченні впливу використання штучного інтелекту на ефективність діяльності підприємства з метою визначення переваг, обмежень та оптимальних стратегій імплементації цих технологій для підвищення продуктивності та конкурентоспроможності підприємства.

Роль штучного інтелекту в сучасному бізнесі постійно зростає, він перетворює традиційні методи управління та стратегії на більш інноваційні та ефективні. Вплив ШІ на ефективність та конкурентоспроможність підприємств стає все очевиднішим, що привертає увагу бізнес-лідерів по всьому світу.

Штучний інтелект в останні десятиліття перетворився на ключовий елемент сучасного бізнесу, відкриваючи нові можливості та перетворюючи традиційні підходи до управління та стратегічного планування. Його вплив на ефективність діяльності підприємств є важливою темою для обговорення, оскільки ШІ не лише оптимізує процеси, але і створює нові можливості для підвищення продуктивності та конкурентоспроможності.

Перш за все, використання ШІ дозволяє підприємствам здійснювати аналіз величезних обсягів даних значно швидше і ефективніше, ніж будь-коли раніше. Алгоритми машинного навчання та глибокого навчання дозволяють автоматизувати процес обробки даних, виявлення закономірностей та прогнозування тенденцій, що допомагає приймати більш обґрунтовані та швидкі рішення.

Друге, штучний інтелект впливає на ефективність підприємств шляхом автоматизації багатьох процесів. Робота з клієнтами, управління складом, виробництво, логістика - це лише деякі з областей, де можна застосовувати рішення на основі ШІ для збільшення швидкості та точності виконання завдань.

На думку Махової Г.В. та Вострякової В.Ю. у найближчій перспективі найбільший вплив матиме підвищення продуктивності завдяки автоматизації рутинних завдань, що дозволить персоналу сконцентруватися на виконанні операцій з більшою доданою вартістю. [1, с. 81]

Крім того, впровадження ШІ сприяє створенню нових продуктів та послуг, що відповідають потребам сучасного ринку. Від інтелектуальних асистентів та персоналізованих систем рекомендацій до автономних автомобілів та медичних діагностичних систем - штучний інтелект відкриває нові горизонти для інновацій та розвитку.

Трансформаційні зміни, викликані глобалізацією та цифровізацією суспільства, змушують підприємства та країни активно вдосконалювати, впроваджувати та

використовувати технології штучного інтелекту у виробничих процесах. Ті організації, які швидко реагують на сучасні виклики та швидко впроваджують методи та інструменти штучного інтелекту у своїй діяльності, можуть забезпечити собі провідні позиції в загальному цивілізаційному розвитку. [2]

Проте, разом з усіма перевагами, використання штучного інтелекту також постає перед викликами. Одним з них є етичні питання, пов'язані з автономними системами прийняття рішень та захистом приватності даних. Крім того, необхідно забезпечити адаптацію персоналу до нових технологій та змінити бізнес-процеси таким чином, щоб максимізувати користь від впровадження ШІ.

Таким чином, технології штучного інтелекту, які вперше згадувалися ще в середині 20 століття, стали сучасним інструментом, що може значно підвищувати ефективність діяльності підприємств. Це досягається завдяки їх здатності швидко аналізувати величезні обсяги даних та приймати обґрунтовані управлінські рішення та вибирати оптимальні стратегії розвитку. [3, с.84]

Впровадження технологій штучного інтелекту в діяльність підприємств є важливим чинником для підвищення їх ефективності та конкурентоспроможності. Однак, важливо зберігати баланс між впровадженням технологій ШІ та збереженням людського контролю та відповідальності. Необхідно також продовжувати дослідження в області етики та правових аспектів використання штучного інтелекту, щоб забезпечити безпеку та захищеність для всіх зацікавлених сторін.

Список використаних джерел:

1. Махова Г. В., Вострякова В.Ю. Штучний інтелект в підприємництві: можливості та перспективи використання. *Економіка та підприємництво: зб. наук. пр.* Київ: КНЕУ, 2022. – Вип. 49. – С. 75–89.
2. Кузьомко, В.М., Бурангулова, В.В. Можливості використання штучного інтелекту в діяльності сучасних підприємств. *Економіка та суспільство.* 2021. №32
3. Поповиченко І. В., Спірідонова К. О. Андрійчук А. С. Застосування штучного інтелекту в фінансово-економічному аналізі діяльності підприємства. *Економічний простір.* 2024. № 189. С. 81-84.

Шкрум'як О.О.

аспірантка кафедри міжнародного економічного аналізу та фінансів
ЛНУ ім.І.Франка
Львів, Україна

Наук. керівник: к.е.н., доцент **Біленко Ю.І.**

ORCID: 0009-0002-5565-0134

email: shrumyak@gmail.com

EVOLUTION OF INTERNATIONAL FINANCIAL MARKETS: INNOVATIONS, FINTECH AND RISK MANAGEMENT

Heightened regulation, technological disruption, and changing demographics have tremendously transformed international financial markets. Lowering entry barriers and increasing competition have enabled emerging financial companies to challenge incumbents, prompting the latter to invest more in innovations and technological development. Despite fintech investments halving over the past two years (from \$225.8 billion to \$113.7 billion in 2023), the user base is continuously growing and is projected to reach 3.5 billion users in 2024 (Statista, 2024).

Technological development has coincided with increasing rates of mistrust in banks in the wake of the Great Financial Crisis (GFC). Low interest rates have triggered a «quest for yield,» driving enormous sums of money into alternative asset classes like venture capital (King & Nesbitt, 2020, pp.39-69). Unmet demand for financial services among poorer segments of the population

and in emerging countries has only reinforced fintech leaders in their direction.

Fintech is developing at high rates, but is this impetus strong enough to change the financial market structure and challenge incumbent financial leaders like banks? The majority of experts agree that current trends are leading towards partnerships between banks and fintech startups rather than cutthroat competition. This actually appears to be a win-win solution. According to the Global FinTech Report by PWC, 82% of financial services companies plan to increase FinTech partnerships in the next 3-5 years. This is due to concerns that 88% of them are concerned about losing revenue to standalone FinTech companies (with projected losses at a rate of 24%). This concern is not unfounded. Traditionally, the banking industry has been among the least innovative, as innovations are typically high-risk, time-consuming, and costly endeavors. These resources are already scarce for banks as they must adjust and comply with expansive regulations such as the U.S. Dodd-Frank Act or Europe's Markets in Financial Instruments Directive. The majority of fintech companies benefit from partnerships as well due to the problems they face as they are growing: lack of an extensive customer base, scaling issues, and higher levels of mistrust compared to banks.

It's evident that partnerships are popular in places with developed financial infrastructures. However, fintech companies could also address unmet demands and serve customers neglected by banks or in emerging economies where financial access is limited and bank branches are scarce. According to the World Bank Survey, in many African countries, as well as in Chile, Bangladesh, and Iran, over 20 percent of the population had a mobile money account (King & Nesbitt, 2020, pp.70-89).

While fintech companies are widely regarded as a complement rather than a substitution for incumbent financial institutions, Big Techs (commonly known as FAAMG) could truly pose a threat to the financial system status quo. Big Techs possess several key advantages over banks: they have a much larger user base, benefit from network effects resulting in high retention rates, and possess vast amounts of user data, including identity data and user preferences and needs. With new technologies and the use of AI/ML, this data can be transformed into valuable insights on how to create truly customer-centric digital platforms rather than focusing on fragmented financial products. However, Big Techs face difficulties from regulators who fear that these companies may exploit their monopolistic positions to dictate terms and that the user data they possess could be breached or manipulated. For instance, due to regulatory resistance, Meta had to sold its cryptocurrency project, which was intended to become the basis of its payment system.

But it's thanks to such competitive forces that incumbents are pushed out of their comfort zones, compelled to innovate, and become more customer-centric as well. Nowadays, many countries are exploring the possibility of implementing digital currencies complementary to their fiat currencies. Such projects are already implemented in Jamaica, Nigeria, and the Bahamas, actively discussed in the EU and the USA, and have even failed in the United Kingdom. Digital currencies are more reliable and stable than cryptocurrencies, they significantly lower transaction costs and make financial services faster and more accessible. However, the launch of e-CNY in China has raised concerns about data protection, as it's argued that such digital currencies aim to control population transactions and thus control the population itself.

Although new financial players could overcome market failures such as information asymmetry and lower transaction costs, they still face the same risks as traditional banks: the possibility of bank runs, liquidity risks, becoming «too big to fail,» and system interconnectedness (albeit in a new form). Additionally, with technological development, the risks of cyber-attacks and information security breaches become more probable and dangerous. While the Basel III framework addresses a significant part of existing risks, it burdens financial companies with the necessity to comply, making banking systems nationally fragmented. And although regulations on cybersecurity and the use of Artificial Intelligence are still under development, it's undeniable that new companies entering the financial industry will be obliged to follow all these regulations as well. It's a tradeoff that must be accepted if we want to live in a world with a resilient financial system. Interestingly, due to national contexts, regulators focus on different areas of Big Tech regulation. In China, where fintech has a huge impact, attention is directed towards financial stability. US regulators focus more

on competition policy, while the EU concentrates on operational resilience and data protection (Doerr, Frost, Gambacorta & Shreeti, 2023).

With the rise of populism and national movements, governments look at any kind of changes through the prism of economic growth. Could the rise of new companies whose innovations involve both new technical competencies and a new business model support economic growth? According to research (Zhu, Asimakopoulos & Kim, 2020), countries with higher levels of financial leverage (private credit to GDP ratio, with a threshold argued to be 60%) have low or insignificant impacts of innovations on economic development. Among the reasons for such a situation is resource misallocation (both physical and human capital are lured into less productive sectors but with higher profitability) and fewer credit constraints that make it easier for less efficient companies to stay in the market, thus preventing new innovators from entering the market. Financial market development will not enhance economic growth per se. Only when credit is used for financing productive capital investment or supporting existing manufacturing will it generate long-sustained added value, which, in turn, will boost productive investment in the country. But it's important to create conditions for such a situation: to create a supportive institutional environment with transparent rules, a level playing field, an efficient tax system, and high-quality human capital. And it's the duty of the state. At the same time, new companies creating innovations can significantly accelerate the financial development of the country and make financial services more accessible and cheaper – this will definitely improve people's lives, especially in developing economies. But this should be done with regard to lessons of the past, which warn us of the highly volatile and risky nature of finance.

All in all, I don't think that we should expect a disruptive impact of innovations on the financial industry. But they can definitely improve the quality and efficiency of the system as well as the user experience if incumbents embrace the moment and focus on technological advancements and the benefits of partnerships, while states and international organizations create necessary conditions to boost competition, innovation, and entrepreneurial spirit.

References:

1. Statista. (2024). Fintech - statistics & facts. <https://www.statista.com/topics/2404/fintech/#topicOverview>
2. King, M. & Nesbitt, R. (2020). The Technological Revolution in Financial Services: How Banks, FinTechs, and Customers Win Together. Toronto: University of Toronto Press. <https://doi.org/10.3138/9781487533137>
3. PwC. (2017). Global FinTech Report 2017. <https://www.pwc.com/jg/en/publications/fintech-growing-influence-financial-services.html>
4. Doerr, S., Frost, J., Gambacorta, L. & Shreeti, V. (2023). Big Techs in Finance. BIS Working Papers, 1129, Bank for International Settlements
5. Zhu, X., Asimakopoulos, S. & Kim, J. (2020). Financial development and Innovation-led Growth: Is Too Much Finance Better?. Journal of International Money and Finance. <https://doi.org/10.1016/j.jimonfin.2019.102083>

Bai Qiang

PhD Student

Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

Kyiv, Ukraine

ORCID: 0009-0000-3521-8120

email: baiqiang1124@126.com,

Anna Kukharuk

Associated Professor,

Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

Kyiv, Ukraine

ORCID: 0000-0002-2792-4137,

email: annakukharuk@gmail.com

ANALYZING FACTORS CAUSING SUPPLY CHAIN DISRUPTION AS AN AGENT OF THE INDUSTRIAL RESILIENCE AND COMPETITIVENESS

In the context of a globalized economy, the stability of the supply chain is crucial to the country's economic security and the continued operations of enterprises. Growing competition at product markets encourages companies to integrate their efforts, tools, ability to obtain competitive potential, particularly in the form of supply chain (Chukhray N. I., 2014). In 2020, the global supply chain management market was valued at 15.85 billion U.S. dollars (Statista, 2024). In 2022, the global supply chain management market was estimated to be worth 28.9 billion U.S. dollars and projected to reach 45.2 billion U.S. dollars by 2027 (Markets and Markets, 2024).

In recent years, supply chain disruptions have occurred frequently due to various internal and external factors, which have had a profound impact on the global economy (Levrints et al., 2022). These disruptions not only hinder the flow of goods and the delivery of services but also increase volatility in global markets (Kazancoglu et al., 2022). Analyzing the impact of global trade policies on supply chain disruptions and identifying key policy factors, providing a reference for later proposing effective strategies and suggestions to enhance the supply chain's resilience. The global trade policies are mainly manifested in the adjustment of tariffs, trade agreements, and the increase of non-tariff trade barriers, which lead to the interruption of supply chains and thus challenge the production efficiency and market adaptability of enterprises.

Tariffs' Impact on Supply Chains. The increase in tariffs directly increases the import costs of enterprises, which in turn affects the entire supply chain, from production costs to consumer retail prices (Inoue & Todo, 2022). When formulating effective strategies and suggestions it is important to focus on the following: *severity* (the intensity or extent of the expected tariff increase, and its impact on corporate costs and supply chains); *time uncertainty* (uncertainty about the duration of tariff changes, involving the time range of possible changes in tax rates and the difficulty of prediction); *geographic scope* (the breadth of the impact of tariffs refers to the number of geographical markets involved, indicating how large a region the tariff changes affect).

Impact of Trade Agreements on Supply Chains. Trade agreements reduce costs and improve supply chain efficiencies by reducing tariffs and non-tariff trade barriers, allowing companies to economically import raw materials and export finished products (Dadush, 2023). These agreements may also prompt companies to reassess and adjust their supply chain structures and layouts to take advantage of trade facilitation among member countries. At the same time, trade agreements often expand market access, increasing sales and profits. When formulating effective strategies and suggestions it is important to focus on the following.

1. *Policy stability.* Policy stability provides a predictable operating environment for businesses, thereby aiding in their long-term investment planning and decision-making. This security enables companies to confidently sign long-term contracts with suppliers and optimize inventory management, leading to more effective supply chain management. Additionally,

improved supply chain efficiency and more accurate market forecasting contribute to the optimization of production schedules and inventory levels, preventing both overstocking and shortages;

2. *Agreement interaction.* The standardization and technological exchanges have accelerated the modernization of supply chains; effective dispute resolution mechanisms and coordinated policies provide a more stable and predictable business environment; diversification of the supply chain reduces dependency on single markets, enhancing the stability of transactions;

3. *Value chain integration.* Policy integration through the value chain significantly impacts the supply chain by simplifying processes, standardizing rules, enhancing supply chain transparency, promoting cross-national collaboration, accelerating innovation, and optimizing resource allocation. This integration reduces administrative tasks, lowers costs, and increases transparency, enabling better risk management and production planning for businesses. By reducing the costs and complexities of cross-national procurement, it encourages the establishment of cooperative relationships across multiple countries. Utilizing global comparative advantages improves supply chain efficiency. Provisions for technology transfer foster supply chain innovation, such as automation and digitization, enhancing operational efficiency and market responsiveness.

Impact of Non-Tariff Trade Measures on Supply Chains. Non-tariff trade barriers such as quota systems directly increase the import costs of enterprises, thereby increasing the operating costs of the entire supply chain, which may lead to an increase in product prices and thus affect consumer demand. To circumvent these high import costs and other trade restrictions, companies may need to restructure their supply chains, find new suppliers, or relocate production bases to other countries, a process that may involve significant transfer costs and time. Additionally, when relying on a single source of imported critical raw materials, trade barriers can lead to supply chain disruptions that impact the timeliness of production and overall operational efficiency. At the same time, strict quota systems also limit the ability of companies to enter new markets and hinder market expansion opportunities. When formulating effective strategies and suggestions it is important to focus on the following.

1. *Diversified Risk Management.* Non-tariff trade barriers such as import licensing, technical standards, and quality certifications can increase the risks associated with a single supply chain, making it more vulnerable. These barriers may adversely affect the stability and reliability of supply chains, increasing uncertainty for businesses in international trade;

2. *Policy Monitoring.* Changes in non-tariff trade barriers often adjust with international political and economic situations. For example, modifying product standards and certification requirements, implementing import quotas, and other policy changes can directly affect the operations of a company's supply chain, leading to increased costs, delivery delays, and even impacting the smooth conduct of trade activities.

3. *Cost-Benefit Analysis.* Non-tariff trade barriers can increase the costs of importing and exporting products, such as adjusting supply chain configurations, selecting new suppliers or markets, and changing product designs or manufacturing processes. These decisions can lead to a series of increased costs, and these costs and benefits are often not limited to the company itself but may also involve other stakeholders in the supply chain.

A separate factor that leads to changes in supply chains is global crises and war. The action of these factors today affects many countries, in particular, Ukraine. It is worth noting that the authors do not reduce the importance of this factor without considering it in detail. The authors believe that these factors should be analyzed separately from the economic causes of changes in supply chains and can be the subject of further research and independent scientific work.

References:

1. Chukhray N. I. Flexibility as the source of supply chain competitive advantage. *Economics, Entrepreneurship, Management*. 2014. Vol.1, Is 1. pp. 55-65. URL: <http://surl.li/tivqo>.
2. Size of the global supply chain management market worldwide from 2020 to 2026. Statista: Transportation & Logistics. 2024. URL: <http://surl.li/tivpy>.

3. Supply Chain Management Market (SCM). Markets and Markets. 2024. URL: <http://surl.li/tgrhh>.
4. Levrints, A., Steblak D. The crisis of global supply chains in the context of divergence of global development. Uzhhorod National University Herald. 2022. Series: International economic relations and the world economy. Vol. 43. pp. 13-18. URL: http://visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/43_2022ua/4.pdf.
5. Kazancoglu, Y., et al. Impact of epidemic outbreaks (COVID-19) on global supply chains: A case of trade between Turkey and China. Socio-economic Planning Sciences. 2023. Vol. 85. URL: <http://surl.li/tigzq>.
6. Inoue, H., & Todo, Y. Propagation of Overseas Economic Shocks through Global Supply Chains: Firm-level Evidence. Social Science Research Network. 2022. Vol. 26. URL: <http://surl.li/tivpm>.
7. Dadush, U. The policy response to global value chain disruption. Global Policy. 2023. Vol. 14, pp. 548 – 557. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1758-5899.13220>.

Фурманенко Ігор Русланович

аспірант Навчально-наукового Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8354-4705>

email: furmanenko@me.com

ПРОПОЗИЦІЇ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ СПОСОБІВ РЕГУЛЮВАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Освітня послуга є першим кроком особи у професію, та послугою, якою користуються переважна більшість населення будь-якої країни. Від рівня освіти залежить рівень фаховості особи, що отримала освітню послугу, а отже – порівнявши попит та пропозицію в тій чи іншій країні на професії та спеціалістів таких професій, можна дійти висновку, яка сфера освіти просідає, а на яку попит перевищує пропозицію. Баланс освітніх послуг має місце у тих країнах, де попит дорівнює пропозиції, тож відповідні дослідження важливо провести, щоб зрозуміти ефективний досвід балансу у сфері освітніх послуг та запозичити його Україні.

З метою стимулювання розвитку освітньої послуги та освіти загалом як стратегічного чинника розвитку економіки в Україні, варто зазначити, що підготовка кадрів, забезпечення політичної і соціальної стабільності, розвиток інститутів цивільного суспільства та зміцнення безпеки громадян і держави є, у тому числі, результатом простимульованої освіти та добре організованої як нормативно, так і фінансово освітньої послуги, що надається як в державі, так і за її межами.

Економічна роль освіти реалізується, передусім, по відношенню до економічного зростання, адже якщо розвиток інтелектуального потенціалу – це своєрідний продукт системи освіти, що нарощує нові знання, забезпечує інноваційно-технологічне вдосконалення виробництва, то його втілення у приріст суспільного продукту забезпечує економічне зростання [1, с. 60-65].

Освіта здійснює особливі функції, зокрема, відтворює людський потенціал національної економіки; слугує інформаційною базою для розвитку людського потенціалу, забезпечує його розвиток, а отже – прискорює соціально-економічний розвиток суспільства та особистий розвиток індивіда тощо [1, с. 60-65].

Вектор на інноваційну освіту, що наразі є ключовим аспектом розвитку освіти, полягає у тому, що навчання повинно орієнтуватися не на передачу статичних знань, а на будівництво нових технологій роботи з інформацією, що забезпечить можливість споживача освітньої послуги отримувати власні та адекватні сучасним темпам світового розвитку

знання. Відповідне створить можливість дати знання, необхідні для досягнення успіху в швидкозмінному та технологічно орієнтованому суспільстві.

Ринок послуг значною мірою є динамізатором світового виробництва, науково-технічного прогресу та всієї системи міжнародних відносин, які формуються під впливом сучасних інформаційно-технологічних та глобалізаційних тенденцій. В результаті міжнародна торгівля послугами розвивається більш швидкими темпами, ніж зовнішня торгівля загалом, під впливом розвитку комп'ютеризації, інформаційних технологій, лібералізації ринку фінансових і страхових послуг тощо, що потребує постійного моніторингу світового ринку послуг [2, с. 41-47].

Таким чином, варто підсумувати, що основу міжнародного механізму регулювання послуг мають забезпечувати: рівні конкурентні можливості для всіх країн, вільне входження в ринок, зняття істотних обмежень і бар'єрів у вигляді тарифів, мит, податків, демпінгу; сприяння на законодавчому рівні, що дозволяє країнам безперешкодно брати участь у світовому ринку послуг, надання певної підтримки з боку держави суб'єктам ринку, заохочення експорту і імпорту послуг; специфічне та диференційоване ставлення до країн, що розвиваються, в частині зняття обмежень на надання сучасних послуг, особливо технологічних, розширення можливостей цих країн щодо участі в якості експортерів і імпортерів на ринках послуг, надання окремим країнам з найменш розвинутою економікою допомоги у використанні технологій, придбанні патентів і ліцензій, розвитку туристичних послуг, консалтингу і інжинірингу.

Список використаних джерел:

1. Варналій З.С. Роль економіки знань у розвитку національної інноваційної системи. Наука и бизнес. Экономика знаний. I междун. научн.-практ. форум. Тезисы докладов форума. Днепропетровск, 2015. С.60-65.

2. Костина К.В. Система регулювання торгівлі послугами на глобальному рівні. Зовнішня торгівля: право та економіка. 2015. №1. С. 41-47.

Qiao Dong

PhD Student, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Kyiv, Ukraine

ORCID: 0009-0001-7686-4935

email: d.tsiao@kpi.ua,

Anna Kukharuk

PhD in Economics, Associated Professor,

Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Kyiv, Ukraine

ORCID: 0000-0002-2792-4137,

email: a.kukharuk@kpi.ua

EXPLORING OPPORTUNITIES AND CHALLENGES IN THE FINANCIAL SECTOR'S DIGITAL TRANSFORMATION

The pervasive influence of electronic information technology and the Internet has profoundly reshaped various facets of modern life, notably in the financial sector. The financial sector, represented by the banking industry, continues to integrate with fintech and has gradually established the foundation of online financial services based on the Internet, Big Data and scenarios [1]. This transformation, fueled by the convergence of technology and finance, underscores the need for a nuanced examination of the opportunities and challenges accompanying this paradigm shift.

Digital transformation refers to the process of using advanced digital technology and information technology means, through the deep reconstruction and innovation of business processes, organizational structure, management mode and other aspects, in order to improve the overall operational efficiency and flexibility of enterprises, enhance core competitiveness, adapt to changes in the market environment and achieve sustainable development [2].

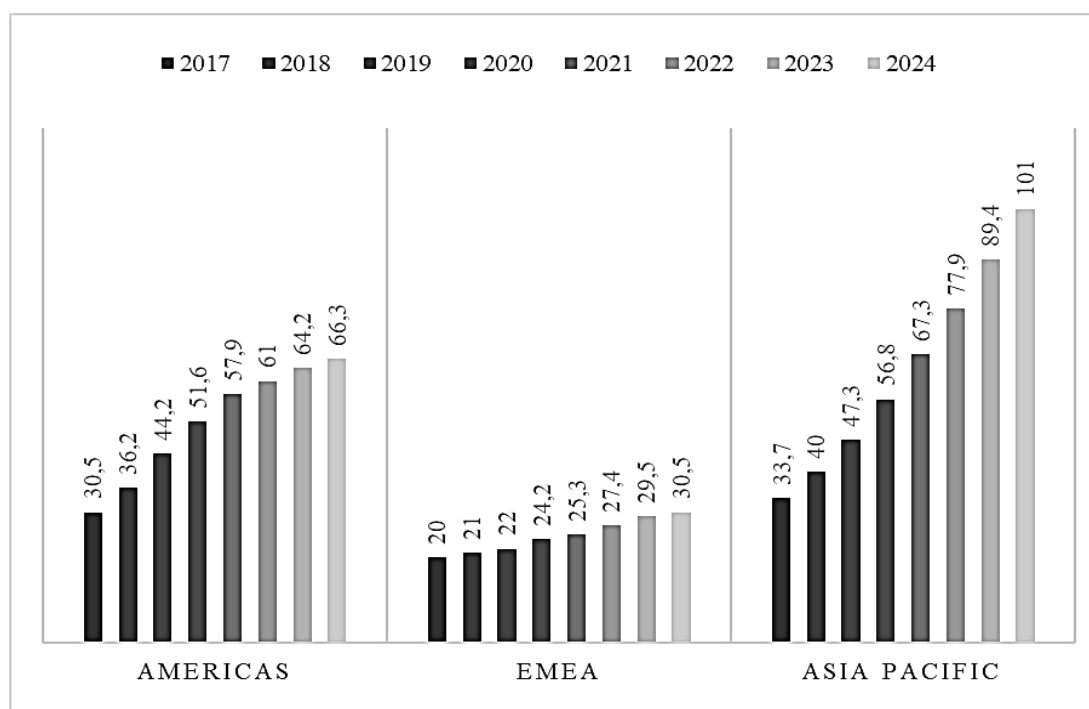

Figure 1. Fintech industry revenue dynamics, USD bln, 2017-2024

Source: completed by authors based on [3]

As it can be seen from Fig. 1, the leading region in terms of dynamics and size of the Fintech industry revenue is APAC: as of 2024, the volume is 3.3 times higher compared to the EMEA region and 1.52 times higher compared to the Americas region; As it is mentioned in [4], the Fintech's digital assets market worldwide is projected to grow by 5.13% (2024-2028) resulting in a market volume of 3409,00 USD bln in 2028.

The emergence of FinTech has led to the digital revolution of the conventional banking framework and notably changed how financial services are provided. This transformation has brought about numerous opportunities and challenges for the financial sector [5]. Some future questions and directions that are worth exploring for researchers and policy-makers include the evaluation of economic efficiency in innovative projects, the role of FinTech in promoting financial inclusion, the need for a balanced regulatory framework to ensure innovation and compliance, and the impact of FinTech on service quality and product delivery [6]. Additionally, the integration of blockchain technology in banking services has improved transaction security and efficiency while reducing costs.

However, the digital landscape amplifies cybersecurity threats and vulnerabilities, necessitating robust measures to fortify cybersecurity defenses and safeguard customer data privacy. Banks must remain abreast of evolving technological trends and continually upgrade infrastructure to meet escalating digital demands, underscoring the imperative of talent cultivation in digital technology, big data analysis, and information security. Talent cultivation and management: digital transformation requires banks to have more talents with professional skills in digital technology, big data analysis and information security, which needs to be increased [7].

The insurance sector grapples with challenges concerning customer data privacy and regulatory compliance amidst digital transformation, necessitating adherence to stringent data protection regulations and talent development in compliance. Technology Innovation and Application: Insurers must adeptly integrate cutting-edge technologies into product design and marketing strategies, necessitating investment in talent acquisition and training to harness the full potential of digital innovation.

Government agencies should proactively formulate and update digital financial regulatory frameworks to delineate regulatory responsibilities and standards for financial institutions, fostering an environment conducive to innovative financial development. Regulators should bolster oversight

of financial institutions' data privacy measures to mitigate risks of data breaches and misuse, safeguarding customer data integrity and trust. Government agencies can augment regulatory capabilities by leveraging advanced technological tools such as big data analytics and artificial intelligence for real-time monitoring and preemptive risk mitigation in financial markets. By addressing these opportunities, challenges, and regulatory considerations, stakeholders can navigate the evolving landscape of digital transformation in the financial sector, unlocking its full potential while ensuring compliance and safeguarding customer interests.

References:

1. Serdarušić, H. Et al. (2024). Green Finance and Fintech Adoption Services among Croatian Online Users: How Digital Transformation and Digital Awareness Increase Banking Sustainability. *Economies*, 12 (3), 54. URL: <https://doi.org/10.3390/economies12030054>.
2. Langsted, B. (2023). Digital transformation in finance and its implications for economic development. *Journal of Internet Banking and Commerce*, 28(2), 1-3. URL: <https://www.proquest.com/scholarly-journals/digital-transformation-finance-implications/docview/2810212909/se-2>
3. Howarth J. 57+ Incredible Fintech Stats (2024-2026). Exploding Topics. 2024. URL: <https://explodingtopics.com/blog/fintech-stats>.
4. FinTech – Worldwide. Statista. 2024. URL: <https://www.statista.com/outlook/dmo/fintech/worldwide>.
5. Suryono, R R., Budi, I., & Purwandari, B. (2020). Challenges and Trends of Financial Technology (Fintech): A Systematic Literature Review, 11(12), 590. URL: <https://doi.org/10.3390/info11120590>.
6. Lee, I., & Shin, Y J. (2018). Fintech: Ecosystem, business models, investment decisions, and challenges. *Business Horizons*, Vol. 61, Is. 1, pp. 35-46. URL: <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2017.09.003>.
7. Chu, H., Yu, H., Chong, Y., & Li, L. (2023). Does the development of digital finance curb carbon emissions? Evidence from county data in China. *Environmental Science and Pollution Research*, 30(17), 49237-49254. URL: <https://doi.org/10.1007/s11356-023-25659-5>.

ГУАНЬ ЖАНЬ

аспірант,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна
ORCID:0009-0002-7263-2800
email: ran.guardokhar@gmail.com

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ СПРИЯННЯ ІНКЛЮЗИВНІЙ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ НЕРІВНОСТІ ТА СТИМУЛЮВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Глобалізаційні процеси, що інтенсифікувалися протягом останніх десятиліть, зумовили глибоку інтеграцію світової економіки. Цей феномен створив можливості для динамічного розвитку міжнародної торгівлі, інвестицій та технологічного обміну, сприяючи економічному зростанню в багатьох регіонах світу (Visser & Stiglitz, n.d.; Andrés et al., 2020). Втім, паралельно з цими позитивними тенденціями, глобалізація загострила низку суттєвих проблем, зокрема поглиблення нерівності як між країнами, так і всередині них, загострення екологічних викликів та посилення соціальної напруженості (Forcadell & Aracil, 2019). Ця дихотомія ефектів глобалізації зумовлює нагальну потребу в переосмисленні існуючих підходів до глобального економічного розвитку та розробці нових механізмів, які б забезпечували більш справедливий та інклюзивний характер глобалізаційних процесів.

У цьому контексті особливої актуальності набуває дослідження фінансових

механізмів сприяння інклюзивній глобалізації. Наприклад, ініціативи з мікрофінансування довели свою ефективність у наданні фінансових послуг населенню, що має недостатній рівень обслуговування, дозволяючи таким чином малим і середнім підприємствам (МСП) процвітати та робити внесок у місцеву економіку. Ця тема є критично важливою з огляду на необхідність розробки та впровадження ефективних інструментів для подолання існуючих економічних диспропорцій та створення умов для сталого розвитку всіх країн та регіонів. В умовах зростаючої взаємозалежності національних економік та посилення глобальних викликів, таких як зміна клімату, пандемії та технологічні трансформації, інноваційні фінансові рішення стають ключовим фактором у забезпеченні інклюзивного економічного зростання та підвищенні добробуту населення в глобальному масштабі. Аналіз та оцінка ефективності цих механізмів є необхідним кроком для формування науково обґрунтованих рекомендацій щодо їх удосконалення та впровадження в контексті сучасних глобальних економічних викликів.

Інвестиції в освіту та розвиток людського капіталу є одним з ключових фінансових механізмів сприяння інклюзивній глобалізації. Освіта відіграє вирішальну роль у формуванні кваліфікованої робочої сили, здатної адаптуватися до швидкозмінних умов глобального ринку праці. Країни, які інвестують значні ресурси в освіту, демонструють вищі темпи економічного зростання та інноваційного розвитку (Chien, 2023). Важливим аспектом є забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх верств населення, включаючи жінок, молодь та представників маргіналізованих груп. Міжнародні фінансові інституції, такі як Світовий банк та регіональні банки розвитку, відіграють важливу роль у фінансуванні освітніх програм та проектів, особливо в країнах, що розвиваються. Конкретні механізми включають надання грантів та пільгових кредитів на розвиток освітньої інфраструктури, впровадження інноваційних освітніх технологій, підвищення кваліфікації викладачів та розробку навчальних програм, що відповідають потребам сучасного ринку праці. Особлива увага приділяється розвитку STEM-освіти (наука, технології, інженерія, математика) та програм професійно-технічної підготовки, які сприяють формуванню навичок, необхідних для успішної участі в глобальній економіці знань (Stiglitz et al., 2014).

Мікрофінансування та підтримка малого бізнесу є ще одним важливим інструментом сприяння інклюзивній глобалізації. МСП є основою економіки багатьох країн, забезпечуючи робочі місця та стимулюючи інновації. Однак, МСП часто стикаються з труднощами у доступі до фінансування, особливо в країнах, що розвиваються. Мікрофінансові установи та програми підтримки МСП допомагають подолати цю проблему, надаючи доступ до кредитів, технічної допомоги та навчання. Успішні приклади мікрофінансування, такі як Grameen Bank у Бангладеш, демонструють потенціал цього підходу у подоланні бідності та стимулюванні економічного розвитку (Ismamudi, 2023). Важливими аспектами ефективного мікрофінансування є розробка інноваційних фінансових продуктів, адаптованих до потреб малого бізнесу, використання цифрових технологій для зниження операційних витрат та розширення охоплення, а також інтеграція фінансових послуг з програмами розвитку підприємницьких навичок та бізнес-консультування. Крім того, створення сприятливого регуляторного середовища та розвиток фінансової інфраструктури є критично важливими для розширення доступу МСП до фінансування та їх інтеграції в глобальні ланцюжки створення вартості (Elias et al., 2024).

Зелені облігації та фінансування екологічних проектів стають все більш важливими в контексті глобальних зусиль з протидії зміні клімату та переходу до сталої економіки. Зелені облігації дозволяють залучати капітал для фінансування проектів з відновлюваної енергетики, енергоефективності, сталого транспорту та інших екологічно чистих технологій. Ринок зелених облігацій стрімко зростає, залучаючи не лише державних, але й приватних інвесторів (Liaw, 2020). Крім того, міжнародні фінансові організації, такі як Зелений кліматичний фонд, надають підтримку країнам, що розвиваються, у реалізації проектів з адаптації до зміни клімату та пом'якшення її наслідків. Важливим аспектом розвитку ринку зелених облігацій є стандартизація та верифікація, що забезпечують довіру інвесторів та

ефективність використання залучених коштів. Міжнародна асоціація ринків капіталу (ISMA) розробила Принципи зелених облігацій, які встановлюють стандарти для емітентів та інвесторів. Крім того, розвиваються інноваційні фінансові інструменти, такі як облігації сталого розвитку та перехідні облігації, які розширюють можливості фінансування екологічних та соціальних проєктів у різних секторах економіки (Bigger & Millington, 2019).

Міжнародні програми фінансової допомоги та розвитку відіграють crucial роль у забезпеченні інклюзивної глобалізації. Ці програми спрямовані на подолання розриву між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються, шляхом надання фінансової та технічної підтримки. Важливим аспектом є забезпечення ефективності та прозорості використання наданої допомоги. Нові підходи, такі як програми "допомога в обмін на реформи" та "результат-орієнтоване фінансування", дозволяють підвищити ефективність міжнародної допомоги та стимулювати необхідні структурні зміни в економіках країн-реципієнтів (Chaudhury, 2020). Ключовими напрямками міжнародних програм розвитку є інвестиції в інфраструктуру, розвиток людського капіталу, підтримка інституційних реформ та зміцнення систем управління. Особлива увага приділяється інтеграції цілей сталого розвитку ООН у національні стратегії розвитку та програми міжнародної допомоги. Важливим аспектом є також розвиток партнерських відносин між донорами, урядами країн-реципієнтів та місцевими громадами для забезпечення відповідності програм допомоги локальним потребам та пріоритетам розвитку.

Інтеграція цих фінансових механізмів у глобальну економічну систему вимагає координації зусиль на міжнародному рівні. Важливу роль у цьому процесі відіграють міжнародні фінансові інституції, такі як Міжнародний валютний фонд та Світовий банк, а також регіональні банки розвитку. Ці організації не лише надають фінансування, але й розробляють політики та стандарти, спрямовані на забезпечення інклюзивного та сталого розвитку. Крім того, зростає роль приватного сектора у фінансуванні інклюзивного розвитку, зокрема через механізми державно-приватного партнерства та соціально відповідальне інвестування.

Отже, фінансові механізми сприяння інклюзивній глобалізації є критично важливими для забезпечення справедливого та сталого розвитку світової економіки. Інвестиції в освіту, підтримка малого бізнесу, фінансування екологічних проєктів та міжнародні програми допомоги створюють основу для більш інклюзивного економічного зростання. Однак, для досягнення максимального ефекту необхідна координація зусиль всіх зацікавлених сторін – урядів, міжнародних організацій, приватного сектора та громадянського суспільства. Лише такий комплексний підхід дозволить реалізувати потенціал глобалізації для створення більш справедливого та процвітаючого світу для всіх.

Список використаних джерел:

1. Andrés, B., Miguel, S. E., Rojas-Alvarado, R., & Hervás-Oliver, J. (2020). Does technological innovation drive corporate sustainability? empirical evidence for the european financial industry in catching-up and central and eastern europe countries. *Sustainability*, 12(6), 2261. <https://doi.org/10.3390/su12062261>.
2. Bigger, P. and Millington, N. (2019). Getting soaked? climate crisis, adaptation finance, and racialized austerity. *Environment and Planning E: Nature and Space*, 3(3), 601-623. <https://doi.org/10.1177/2514848619876539>.
3. Chaudhury, A. (2020). Role of intermediaries in shaping climate finance in developing countries—lessons from the green climate fund. *Sustainability*, 12(14), 5507. <https://doi.org/10.3390/su12145507>
4. Chien, F. (2023). The impact of green investment, eco-innovation, and financial inclusion on sustainable development: evidence from china. *Engineering Economics*, 34(1), 17-31. <https://doi.org/10.5755/j01.ee.34.1.32159>.
5. Elias, O., et al. (2024). 2. Harnessing artificial intelligence to optimize financial technologies for achieving sustainable development goals. *World Journal Of Advanced Research*

and Reviews. 10.30574/wjarr.2024.23.2.2385

6. Forcadell, F. J. and Aracil, E. (2019). Can multinational companies foster institutional change and sustainable development in emerging countries? a case study. *Business Strategy & Development*, 2(2), 91-105. <https://doi.org/10.1002/bsd2.45>.

7. Liaw, K. T. (2020). Survey of green bond pricing and investment performance. *Journal of Risk and Financial Management*, 13(9), 193. <https://doi.org/10.3390/jrfm13090193>.

8. Stiglitz, J. E., Greenwald, B. C., Aghion, P., Arrow, K. J., Solow, R. M., & Woodford, M. (2014). *Creating a learning society: A new approach to growth, development, and social progress*. W.W. Norton & Company.

9. Visser, W. and Stiglitz, J. E. Globalization and its discontents. *The Top 50 Sustainability Books*, 182-186. https://doi.org/10.9774/gleaf.978-1-907643-44-6_39.

ЗМІСТ

1. Головко Л.С. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ, ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ ТА МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ	4-5
2. Кучер Г.В. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПОСТУП ФІСКАЛЬНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ	5-8
3. Циганова Н.В. ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	8-10
4. Олійник Д., Кошкаров С., Ніжний Д. ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ РЕЧЕЙ: ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ	11-13
5. Уханова І.О. ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ВОЛАТИЛЬНІСТЬ BITCOIN В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	13-16
6. Житар М.О., Ананьєва Ю.В. ОСНОВНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	16-17
7. Білоус А.О. ВПЛИВ КРИЗИ, СПРИЧИНЕНОЇ COVID-19, НА БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ КРАЇН СВІТУ	18-20
8. Літкевич В.С. ГЛОБАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЮ КОШТІВ – ПОШУК МОДЕЛІ	20-23
9. Chaplynska Natalia CENTRAL BANK DIGITAL CURRENCY: WORLD EXPERIENCES AND IMPLEMENTATION PERSPECTIVES	23-25
10. Остапенко Р.М. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	25-27
11. Харченко К.В. ETFS AS A NEW GLOBAL INDUSTRY	28-29
12. Фролов А.Ю. ПОТЕНЦІЙНІ ЕМІТЕНТИ ЗЕЛЕНИХ ОБЛІГАЦІЙ В УКРАЇНІ	29-31
13. Корольчук Л. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ МЕХАНІЗМІВ ФІНАНСУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	32-33
14. Соколова З.С. ОСОБЛИВОСТІ ЧИННИКІВ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗИВНОСТІ В КРАЇНАХ АФРИКИ НА ПІВДЕНЬ ВІД САХАРИ	33-34
15. Терешко Ю.В., Коваль Є.С. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ	35-36
16. Татар М.С., Семенихіна О.А. ДІАГНОСТИКА КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ БІЗНЕСУ ДЛЯ СВОЄЧАСНОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ БОРГОВОЇ КРИЗИ	37-39
17. Лисиця В.В., Конопля А.І. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ТА ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ	40-41
18. Шпомер Т.О., Фабриченко А.Г., Устинов Д.В. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	42-44
19. Лакіза В.В., Кулинич Р.М. ЗМІСТ І СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ	45-46

МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

20. **Захарова О.В., Побережна А.О.**
РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ 46-49
21. **Саїнчук Н.В., Борка Д.І.**
ДЕТЕРМІНАНТИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ 49-51
22. **Фісуненко П.А., Кособрюхов Я.І**
ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЇ З УПРАВЛІННЯ НЕРУХОМІСТЮ 51-53
23. **Литовченко О.Ю., Бражнік Д.О., Діденко А.О.**
КОНТРОЛЬ ЗА РУХОМ КАПІТАЛУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЯК ФАКТОРИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ 53-55
24. **Окландер Т.І, Щербина О.С**
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ ПРОДАЖІВ БУДІВЕЛЬНО-ВИРОБНИЧИХ ОРГАНІЗАЦІЙ 56-57
25. **Бабич О.А.**
ЗНАЧЕННЯ ЗАПУСКУ BITCOIN ETF ДЛЯ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ 57-59
26. **Балачіна Є.С., Джусов О.А.**
АНАЛІЗ ТА ПОРІВНЯННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЛІНІЙНИХ ТА СВІЧКОВИХ ГРАФІКІВ ПРИ ПРОГНОЗУВАННІ ТРЕНДІВ НА ФОНДОВИХ РИНКАХ 60-62
27. **Бичок С.В., Мальцева А.М.**
АНАЛІЗ ЗНАЧЕННЯ ТА ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ФІНАНСОВОЇ ДОПОМОГИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 63-65
28. **Богатирьова А.О.**
НОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ ВІД ЄС – ФОНД UKRAINE FACILITY 66-68
29. **Буз А.О.**
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇНИ-ФІНАНСОВОГО ГЕГЕМОНА НА МІЖНАРОДНУ МАКРОЕКОНОМІЧНУ СТАБІЛЬНІСТЬ 68-71
30. **Ветошко В.Б.**
МЕХАНІЗМИ ВИХОДУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН З ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ 2008 РОКУ ТА ДОСВІД УКРАЇНИ 72-73
31. **Гречуха Т.М**
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РУХУ ПІІ ДО КРАЇН З РИНКАМИ, ЩО ФОРМУЮТЬСЯ 74-75
32. **Грод М.І.**
ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЗЕЛЕНОГО ФІНАНСУВАННЯ У ЄС ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ 75-77
33. **Тулуш Л.Д., Давиденко С.М.**
ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНИХ КАТЕГОРІЙ 77-80
34. **Захарченко Б.І., Скрипник Н.Є.**
ВПЛИВ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ 80-81
35. **Зверєв О.Д.**
СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ САНКЦІЙ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ ТА МОЖЛИВОСТІ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ 81-83
36. **Ільїна А.Г., Сокольська Т.В.**
ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ТОКСИЧНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНІ 84-86

37. **Клімченко Р.А., Кашубіна Ю.Б.**
ФІНАНСОВА НАДІЙНІСТЬ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ТА ШЛЯХИ ЇЇ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ 87-89
38. **Кондратюк І.С.**
ВПРОВАДЖЕННЯ І РОЗВИТОК СПЕЦІАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗОН:
ДОСВІД КИТАЮ 89-91
39. **Кононенко М.А.**
CONTEMPORARY CHALLENGES OF IMPLEMENTING DIGITAL
TECHNOLOGIES IN FINANCIAL MANAGEMENT WITHIN INTERNATIONAL
COMPANIES 92-94
40. **Кухтей М.В.**
ВІДНОВЛЕННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ: ПРИВАТНИЙ СЕКТОР У ЦЕНТРІ
ЕКОНОМІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ 94-97
41. **Костенко Ю.В.**
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ
ЗРУШЕНЬ ТА НОВИХ ВИКЛИКІВ 97-98
42. **Лінива К., Рябчук О.**
ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ВИКОНАННЯ КОШТОРИСІВ БЮДЖЕТНИХ
УСТАНОВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 98-100
43. **Лугова Є.А.**
ВПЛИВ МІГРАЦІЇ НА РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ 100-101
44. **Мажара Е.В.**
ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЄС 101-103
45. **Марків Х.Р.**
АКЦИЗНЕ ОПОДАТКУВАННЯ АВТОМОБІЛІВ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ 103-104
46. **Миленко Є.В.**
ВИМІРЮВАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ БІДНОСТІ 104-106
47. **Молінський В.О., Возняк Г.В.**
РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЛОГО
І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ 106-108
48. **Найчук А.В.**
ДОВГОСТРОКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ, ЩО ЗМІНЮЮТЬ ЕКОНОМІКИ КРАЇН
ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ 108-110
49. **Нечасіков Д.І. Ачкасова С.А.**
ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ
«ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ БАНКУ» 111-112
50. **Ойстрик С.В.**
ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ПЕРЕРОБНОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСІВ У ВИГЛЯДІ НАДАННЯ
ДЕРЖАВНИХ ГАРАНТІЙ У ЯКОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАНКІВСЬКИХ
КРЕДИТІВ 113-114
51. **Патлаха В.В., Дзяд О.В.**
ІННОВАЦІЇ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ
ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ:
РОЛЬ ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ 115-117
52. **Олійник К.Д.**
СОЦІАЛЬНЕ ФІНАНСУВАННЯ ЯК ФАКТОР НІВЕЛЮВАННЯ ЦИФРОВОЇ
НЕРІВНОСТІ Й СПРИЯННЯ СТАЛОМУ РОЗВИТКУ 117-119
53. **Орлик В.І.**
ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА МЕДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ 120-121
54. **Павлюкович М.О.**
ПОТРЕБИ ТА ДЖЕРЕЛА ІНВЕСТУВАННЯ В ІНФРАСТРУКТУРНІ ПРОЄКТИ В 122-124

КРАЇНАХ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

55. **Bilko Artem**
THE IMPACT OF FOREIGN CAPITAL ON SINGAPORE ECONOMIC DEVELOPMENT 124-127
56. **Oleksiienko Vlada**
ECONOMIC REBIRTH: RECOVERY WITH MICROFINANCE IN UKRAINE 127-128
57. **Підзамецький А.В., Суховецький В.К.**
РОЗВИТОК CASHLESS-РОЗРАХУНКІВ ЯК ФАКТОР ДЕТИНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ 129-130
58. **Піскунова І.С.**
ФІНАНСОВИЙ РИНОК АСЕАН ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ 131-132
59. **Радомська А.А.**
СТРАТЕГІЇ ВИХОДУ КОМПАНІЇ НА ЗАРУБІЖНІ РИНКИ 132-134
60. **Рак М.А.**
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ НА МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ РИНКАХ 134-136
61. **Рябець О.М.**
РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК КАТАЛІЗАТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ 136-139
62. **Сагайдак Д.М.**
МЕХАНІЗМИ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСУВАННЯ ДОПОМОГИ БІЖЕНЦЯМ В УМОВАХ ВІЙНИ НА ПРИКЛАДІ УВКБ ООН 140-141
63. **Сергієнко Д.С., Перківська М.П.**
УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 142-144
64. **Смаглюк В.В.**
ГЛОБАЛЬНІ ЛАНЦЮГИ ВАРТОСТІ В АВТОМОБІЛЬНІЙ ПРОМИСЛОВOSTІ: КЛЮЧОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ 144-146
65. **Сторчак К.Л., Соколова З. С.**
ОСОБЛИВОСТІ ЧИННИКІВ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗИВНОСТІ В КРАЇНАХ АФРИКИ НА ПІВДЕНЬ ВІД САХАРИ 147-149
66. **Тарасенко Л.О.**
РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В ЗАЛУЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ 149-151
67. **Теперик К.А.**
МОЖЛИВОСТІ, РИЗИКИ ТА РЕГУЛЯТОРНІ ВИКЛИКИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ 152-153
68. **Тілуг Д. В., Набок І.І.**
АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЕКОНОМІЧНИХ КРИЗ НА ПРОВІДНІ ТНК АВІАБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ США 153-156
69. **Ткаченко О.Є.**
МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ 156-159
70. **Цуканов Є.О.**
ЕВОЛЮЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ: ІННОВАЦІЇ, ФІНТЕХ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ 159-161
71. **Чернишова А.О.**
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ХХІ СТОЛІТТЯ. 161-162
72. **Чернов О.О., Гузь О.Б., Волкодав В.Ю**
АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СЕКТОРУ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ 163-165

73. **Шевченко А.Ю., Дугієнко Н.О.**
ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА БІЗНЕСУ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ СЕКТОРІ: 165-166
ГРАНТОВА СИСТЕМА ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ
74. **Дугієнко Н.О., Іванова А.С.**
ГНУЧКЕ УПРАВЛІННЯ: СТРАТЕГІЇ ВИЖИВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ 166-168
ПІДПРИЄМСТВ У ЧАСИ КРИЗИ
75. **Школьник С.В.**
ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ 169-170
ПІДПРИЄМСТВА
76. **Шкрум'як О.О.**
ЕВОЛЮЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ: ІННОВАЦІЇ, ФІНТЕХ ТА 170-172
УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ.
77. **Bai Qiang, Anna Kukharuk**
ANALYZING FACTORS CAUSING SUPPLY CHAIN DISRUPTION AS AN AGENT 173-175
OF THE INDUSTRIAL RESILIENCE AND COMPETITIVENESS
78. **Фурманенко І.Г.**
ПРОПОЗИЦІЇ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ СПОСОБІВ РЕГУЛЮВАННЯ ОСВІТНІХ 175-176
ПОСЛУГ
79. **Qiao Dong, Anna Kukharuk**
EXPLORING OPPORTUNITIES AND CHALLENGES IN THE FINANCIAL 176-178
SECTOR'S DIGITAL TRANSFORMATION
80. **Гуань Жань**
ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ СПРИЯННЯ ІНКЛЮЗИВНІЙ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: 178-181
ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ НЕРІВНОСТІ ТА СТИМУЛЮВАННЯ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Збірник наукових праць

ВИПУСК 159

(спецвипуск)

Заснований в 1996 році.

Established in 1996

Засновник : Інститут міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Founder: Educational and Scientific Institute of International Relations,

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Свідоцтво про державну реєстрацію: К1 №292 від 05.11.1998 р.

Certificate of state registration as a scientific journal: K1 №292 від 05.11.1998 р.

Перереєстрація у 2020 році.

Засновник: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Certificate for state registration prolonged in 2020.

Свідоцтво про державну реєстрацію: серія КВ №24308-14148ПР від 13.02.2020 р.

Науковий редактор: **Дорошко М. С.**, доктор історичних наук, професор.

Scientific editor: **Mykola S. Doroshko**, Dr. of Sc., professor

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Протокол № 14 від 24 червня 2024 року.

Approved for print by the Scientific Council of Educational and Scientific Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv

Protocol № 14 (24 of June, 2024)

Підписано до друку 27.06.2024 року.

Наклад 100 примірників

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Тел. +38 0444814468